

അഹംകാരം
ഒരറശ്ശോകം
(പ്രഥമഭാഗം)

അച്ചുതത്ത് വാസുദേവൻ മൃസ്തത്
എഴുതിയ
ഭാഷാവ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയത്.

‘വാണീകജേബരം’ അച്ചുകൂടം
തൃശ്ശിവപേരൂർ

മറന്നു

വില ഉറപ്പിക ഒന്ന്.

[പകർപ്പവകാശം വ്യാഖ്യാതാവിനുള്ളതാകുന്നു.]

അവതാരിക

പ്രാചീനനാമം അവാചീനനാമമായ കവി
കൾ ഓരോരോ സന്ദർഭങ്ങളിലായി അനേകം നല്ല ന
ല്ല ഹെറോക്കങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നും അതുകളിൽ
ചിലത് ഇനിയും അച്ചടിച്ചു പുറത്തിറങ്ങാതെ കാ
ലംകൊണ്ടു തീരെ നശിച്ചുപോകത്തക്കവിധത്തിൽ
കിടക്കുന്നതേ ഉള്ളുവെന്നും എല്ലാവർക്കും അറിവുള്ള
ഒരു സംഗതിയാണല്ലോ. ചില ഗ്ലോക്കങ്ങൾ കണ്ണാ
കണ്ണികയാ കേട്ടുകേൾപ്പിച്ച് ഒരുവിധം പ്രചാരം
വന്നിട്ടുണ്ടാകും. മറ്റു ചിലതു ചില വയോവൃദ്ധന്മാ
ർക്കുമാത്രം അറിവുണ്ടായിരിക്കാം. വേറെ ചിലതു ചി
ലരുടെ നോട്ടുബുക്കിൽ തന്നെ കിടന്ന് അവസാനം
ചിതലുകളുടെ ഭക്ഷണത്തിന്നുമാത്രം ഉപകരിക്കുന്ന
തായിരിക്കും. ചില കവിതകൾ ഏതാനും ചില
സംസ്കൃതപണ്ഡിതന്മാരുടെ കാലശേഷം നാമാവശേ
ഷമായി പോകുവാനിടയുള്ളവയുമാണ്. ഇങ്ങിനെ
ഭാവിയിൽ നശിച്ചുപോകുന്നതും എല്ലാ സഹൃദയ

നാഷം വായിച്ചു രസിക്കത്തക്ക നിലയിലല്ലാതെ ഇപ്പോൾ കിടക്കുന്നതുമായ ഗ്ലോക്കങ്ങളെല്ലാം ശേഖരിച്ച് ഒരു പുസ്തകരൂപേണ പുറത്തിറക്കേണമെന്ന ഞാൻ ആഗ്രഹിച്ച് അതിന്നു ശ്രമിച്ചുപോന്നതിന്റെ ഫലമായി പരിണമിച്ചതാകുന്നു ഈ ഒറ്റ ഗ്ലോകപുസ്തകം. കയ്യിൽ കിട്ടിയ ഗ്ലോക്കങ്ങളിൽ ചിലതു വ്യുല്പത്തികൊണ്ടുമാത്രം ഭാവാത്മം മനസ്സിലാക്കുവാൻ സാധിക്കാത്തവയാകയാലും വ്യുല്പത്തി കുറച്ചു കുറഞ്ഞവഷം വായിച്ചു രസിക്കേണമെന്നു കരുതിയുമാണ് ഗ്ലോക്കങ്ങൾക്കു സംക്ഷിപ്തമായ ഭാഷാ വ്യാഖ്യാനം എഴുതുവാൻ ഞാൻ നിബ്ബന്ധിതനായത്. ഇനിയും അവശ്യം പ്രസിദ്ധീകരണയോഗ്യങ്ങളായ നല്ല നല്ല ഒറ്റഗ്ലോക്കങ്ങൾ കിട്ടപ്പെടണെന്നിരിക്കുവാം. എന്തുചെയ്യാം. ഗ്ലോക്കങ്ങളെല്ലാം പലരുടേയും കൈവശമായിട്ടാണല്ലോ കിടക്കുന്നത്. തല്ക്കാലം കിട്ടിയ അഞ്ഞൂറു ഗ്ലോക്കങ്ങൾ ഇതാ ഇവിടെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നു.

ഓരോരോ വിഷയങ്ങളെ വേർതിരിച്ചോ അലങ്കാരശാസ്ത്രത്തെ അടിസ്ഥാനപ്പെടുത്തിയോ അ

ക്ഷരക്രമം അനുസരിച്ചോ അല്ല ഇവിടെ ഗ്ലോക
 ങ്ങൾ പ്രസിദ്ധം ചെയ്തിട്ടുള്ളത്. ഗ്ലോകങ്ങൾക്കെ
 ല്ലാം തമ്മിൽ തമ്മിൽ യാതൊരു ബന്ധവുമില്ലാത്ത
 തിനാലും പ്രകൃതമെന്നെന്ന് വ്യാഖ്യാനംകൊണ്ടറിയാ
 വുന്നതുകൊണ്ടും വായനക്കാർക്ക് പല രസവും ഇടക
 ലൻ വരേണ്ടതിന്നുമാണ് പെട്ടെന്നു പ്രകൃതം മാറി
 മാറി ഒരു ബയിസ്കോപ്പിനോടു സാദൃശ്യം തോന്ന
 തക്കവിധം ഗ്ലോകങ്ങളെല്ലാം ഈവിധം ചേർത്തിട്ടു
 ഉള്ളത്. ഒരു പുസ്തകത്തിൽ പ്രസിദ്ധം ചെയ്തതാണെ
 ന്നു വിചാരിച്ചു ത്യാജ്യകോടിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്താതെ
 'കന്ദുകത്രയം' മുതലായ ഒല്ലഭം ചില നല്ല ഗ്ലോക
 ങ്ങൾ ഇവിടെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ചില മഹാക്ഷേ
 ത്രങ്ങളിലുള്ള ശിലാലിഖിതങ്ങളും ഈ പുസ്തകത്തിൽ
 പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയതായി കാണാം. വ്യാഖ്യാനമെ
 ഴ്ത്തിൽ അത്ഥകാരിത്വമില്ലാത്ത ചില ഗ്ലോകങ്ങൾ
 ക്കു പ്രകൃതം കാണിച്ചും അധികം പ്രചാരമില്ലാത്ത
 ഒന്നോ രണ്ടോ സംസ്കൃതചാക്കകൾ ഉണ്ടെങ്കിൽ അ
 തിന്ന് അത്ഥം കാട്ടിയും മാത്രമേ പോന്നിട്ടുള്ളൂ. പ്ര
 സ്തുത ചില ഗ്ലോകങ്ങൾക്കു വ്യാഖ്യാനം കുറച്ചു ദീർഘി
 ക്കേണ്ടിയും വന്നിട്ടുണ്ട്. ശാസ്ത്രദൃഷ്ട്യാ നോക്കുന്ന

തായാൽ അല്ലാപ്പം സ്ഥിതിക്കുക കണ്ടുപിടിപ്പാനും കഴികയില്ലെന്നില്ല. എന്തുചെയ്യട്ടെ, അന്യന്മാരുടെ പാഠക്രമത്തെ തെറ്റിക്കുവാൻ അധികാരമില്ലാത്തതിനാൽ ആ വകയുടെ പ്രാതിഭാവ്യത്തെ വഹിപ്പാൻ ഇവിടെ സാധിക്കുന്നതല്ല.

എന്റെ ഈ പരിശ്രമത്തെ കണ്ടറിഞ്ഞു പലരും നല്ല നല്ല റെറേറ്റോക്കുകൾ അയച്ചുതന്ന് എന്നെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ മാന്യന്മാർക്കും, ഈ പുസ്തകത്തെ ഇത്രയും ഭംഗിയിലും വേഗത്തിലും അച്ചടിച്ചുതന്ന 'വാണികജേബരം' അച്ചുകൂടം ഉടമസ്ഥൻ 'മാളിയമ്മാവു ലോന കുഞ്ഞുവറിയത്'വർ കർക്കശം ഏദയപൂർവ്വമായ നന്ദി പറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നു.

ഈ പുസ്തകത്തിന്റെ രണ്ടാം ഭാഗവും അടുത്ത വസരത്തിൽ തന്നെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തണമെന്നാഗ്രഹമുണ്ട്. അതിലേക്കു യോജിപ്പുള്ളതായ റെറേറ്റോക്കുകൾ സഹൃദയന്മാർ അയച്ചുതന്ന് എന്ന സഹായിക്കുമെന്നു വിശ്വസിക്കുന്നു.

വ്യാഖ്യാനമെഴുത്തിലോ മറ്റോ മനുഷ്യസാധാ
രണമായ വല്ല തെറ്റുവീഴ്ചകളും വന്നുപോയിട്ടുണ്ടെ
ങ്കിൽ അതു ക്ഷണവ്യമാണെന്നുള്ള പ്രാർത്ഥനയോ
ടെ മഹാജനസമക്ഷം ഈ പുസ്തകം സമർപ്പിച്ചുകൊ
ള്ളുന്നു.

അച്ചതത്ത് വാസുദേവൻ മൂസ്സത്.

and the other of the same kind
and the other of the same kind
and the other of the same kind
and the other of the same kind

and the other of the same kind

ഒററശ്ശോകം

പ്രഥമഭാഗം

(ഭാഷാവ്യാഖ്യാനസഹിതം)

ഹരിഃ ശ്രീഗണപതയേ നമഃ അവിഷ്ണുമതേ.

അററശ്ശോകം കവചഭേ പ്രഹരതി കടിലോ
മായവഃ, കിം വസന്തോ, നോ ചക്രീ, കിം കലാലോ,
നഹി ധരണീധരഃ, കിം ദിവിജിഹ്വഃ ഫണീന്ദ്രഃ । നാ
രം ഘോരാഹിമദ്വീ, കിമ ച ഖഗപതി, നോ ഹ
രിഃ, കിം കപീന്ദ്രഃ, ശ്രുതൈപവം സിന്ധുകന്യാപ്രതി
വചനജുഃ പാതു മാം പദ്മനാഭഃ. ൧

ലക്ഷ്മീദേവിയും വിഷ്ണുവും തമ്മിലുള്ള ചോദ്യോത്തരമാണി
ത്:—ആരാണു് വിരൽകൊണ്ടു വാതിലിന്മേൽ മുട്ടുന്നത്; ഞാൻ മാ
ധവനാണു്. വസന്തമോ; അല്ല ചക്രിയാണു്. കരവനൊ; അല്ല
ധരണീധരനാണു്; സുപ്തശ്രേഷ്ഠനായ അനന്തനൊ; അല്ല ഞാൻ
ഘോരാഹിമദ്വീയാണു്. ഗതധനൊ; അല്ല ഹരിയാണു്. കരങ്ങ
നൊ? ഇപ്രകാരം താൻ പറയുന്ന വാക്കിനെല്ലാം അതും മാറിക്ക
ല്പിച്ചു്, ലക്ഷ്മീദേവിയായ വിഷ്ണുയാക്കപ്പെട്ട പത്മനാഭൻ എന്നു ര
ക്ഷിക്കട്ടെ. * * * * *

ഉമാമഹം മാതരമാഹയാമി പത്നഃ പാത്ര
 മ്മാതര ഏവ സർവ്വഃ । കഥന്ന ലക്ഷ്മീമിതി ചിന്തയ
 ന്നം ശാസ്താരമീഡേ സകലാത്മസിദ്ധൈഃ. ൨

മോഹിനി എന്ന വിഷ്ണുമായയിൽ ശിവനുണ്ടായ പുത്രനാണ്
 ശാസ്താവ്. അച്ഛന്റെ ഭാര്യയായ പാർവ്വതീദേവിയെ അമ്മയെന്നു
 വിളിക്കുന്നത് ഉചിതമാണ്. എന്നാൽ മാതൃസ്ഥാനീയനായ വിഷ്ണു
 വിന്റെ വല്ലഭയായ ലക്ഷ്മീദേവിയെ എന്താണ് ഞാൻ വിളിക്കേ
 ണ്ടത് എന്നുലോചിക്കുന്ന ശാസ്താവിനെ സകലാഭീഷ്ടസിദ്ധിക്കായി
 കൊണ്ടു സ്തുതിക്കുന്നു * * * * *

ആയാതാ മധുയാമിനീ യദി പുനന്നായാത ഏ
 വ പ്രഭുഃ പ്രാണാ യാതു വിഭാവസേന യദി പുന
 ജ്ജന്മാതരം പ്രാത്ഥയ । വ്യാധഃ കോകിലബന്ധ
 നേ വിധുപരിധപംസേവി രാഹുഗ്രഹഃ കന്ദർപ്പേ ഹ
 രനേത്രദീധിതിരഹം പ്രാണേശപരേ മന്ദഗഃ.

വിരഹിണിയായ ഒരു നായികയുടെ വിചാരമാണിത്:—വ
 സന്തകാലത്തെ രാത്രി വന്നു, ഭർത്താവു വന്നില്ലെങ്കിൽ എന്റെ പ്രാ
 ണൻ ഏരിഞ്ഞു വെണ്ണീറാലോട്ടെ. എനിക്കിനി ജന്മമുണ്ടെങ്കിൽ ക
 യിലിനെ ബന്ധിപ്പാൻ വേണ്ടി കാട്ടാളനായിട്ടോ, ചന്ദ്രനെ ഗ്രസി
 പ്പാൻ രാഹുവായിട്ടോ, കാമദേവനെ കെട്ടുപ്പാൻ ശിവന്റെ നേത്രാ
 ഗ്നിയായിട്ടോ, ഭർത്താവിന് അനുരാഗമുണ്ടാക്കിത്തീർക്കാൻ കാമദേ
 വനായിട്ടോ, ജനിക്കണമെന്നു ഞാൻ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു * * *

നിസ്കൃതോ നിർണ്ണയകൃതിർഭം സമത്വ

തേ സതുണം ബലാഭ്യേ । തേ കഞ്ചുകീസനഹനോ
 നാതേന ലംബസ്തനേനാപി മുദം ലഭന്തേ. ൪

സ്വതഃ ഗുണരഹിതമായ വാക്കിനെ കണ്ണിൽകണ്ട ഗുരായണ
 ഭൃംഗ പരഞ്ഞു ബലാൽക്കാരണ ഗുണവത്താണെന്നു സമർത്ഥിപ്പിക്കു
 നവാൻ, തുടങ്ങിയതാണെന്നിരുന്നാലും വൃക്കകൊണ്ടു കൂട്ടിപ്പിടിച്ചു
 കെട്ടിയുറപ്പിച്ച സ്തനംകൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടും * * *

ഉദാത്തമദപിച്ഛിലദപിരദരാജഗണ്ഡസ്ഥലീവി
 ദാരണവിനോദനക്ഷാപിതവാസരഃ കേശരീ । കഥ
 ന്ന കലഹക്രമം വിതന്തേ പരേതാടവീപുരാണക
 ണപാശനപ്രകടിതാരവേ ഫോവേ. ൫

ദം ചെട്ടിയായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന കാട്ടാനയുടെ കവിൾ
 കണ്ഠം നോക്കുമ്പോഴായി (കുരു പ്രയാസവും കൂടാതെ) തല്ലിയുടയ്ക്കുന്ന
 ശിരം, ചുരുക്കത്തിൽ നാദിനരിക്കുന്ന ശവം കിടച്ചുവരിച്ചു ക
 ളിവിട്ടിരിക്കുന്ന കുറുനടിയോടു കലാരിപ്പാൻ പോകുന്നു. തന്നിര
 താൻപോന്നവർ തന്നിക്കൊത്തവരോടു മാത്രമേ നേരിടാവൂ എന്ന
 തത്വവും * * *

മാതഃ കേളിഗൃഹം ന യാമി സഭഗേ കസ്താല
 ചക്രാനന്തേ ജാമാതാ തവ നിദ്രയേ ഉജ്ജ്വതാബ
 ധേന മാം ബാധത । അംഗാനി വ്രണിതാനി ഹ
 ന്ത കരുതേ ഭൈരവശൃംഗശ്ചോഷ്ടകം നീവീബധന
 മേഘനഞ്ച കരുതേ നിദ്രാം ന ലേഭേ നിശി. 6

ഒരു നാവാധാരമായ പെൺകിടാവു തന്റെ ഭർത്താവിനെപ്പറ്റി
 ചു് അമ്മയോടു പറയുന്നു:—അമ്മ! ഞാനിന്നു കിട്ടപ്പറ്റയില്ലെന്ന്
 ചൊല്ലുകയുണ്ടല്ല. മരിക്കേ! എന്നാണത്. അമ്മയുടെ അമാതാവിന്നു നാ
 ണം ലഭിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം ഭർത്താവാധാരമായതൊക്കെ ഉപദ്രവിച്ചു
 ന്നു. അംഗങ്ങളെ പ്രണപ്പെടുത്തുകയും പല്ലക്കൊണ്ടുതന്റെ മുണ്ടു ക
 ടിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു എന്നുമാത്രമല്ല മരിക്കത്തക്ക വിടിച്ചുകൊടുക്കുക
 ചെയ്യുന്നു; ഇന്നലെ രാത്രി ഉറങ്ങിയിട്ടില്ല. * * *

ബാലാരാ നവസംഗമേ ചതുരതാം വീക്ഷ്യാനു-
 ഗ്രാശങ്കിനോ ഭിന്നശ്ചിത്തമവേഷ്യ സാ തു ചതുര-
 തൽപാശ്ചകുരേവ്യഭിഖൽ । രൂപം മഞ്ഞമതംഗജം
 തലപരി ഭ്രൂധാത് പതന്തം ശിരോ സിംഹീഗർഭവി-
 നിർഗ്ഗതാൽവപുഷം ദൃഷ്ട്വാ സ തുഷോഭവൽ.

[illegible]

കിം വാസ്തവം നേരി വിചാരണീയം ചുരുക്കം
പ്രമാണം വല്ല യോഗ്യതായാഃ । പീതാംബരം വീ
ഷ്യ ദൈവ തന്ത്രജ്ഞം ചമ്താംബരം യൽ ഗരഭം
മദഃ.

നല്ല മുണ്ടു ചിരന്നതെന്തിനെന്നു വിചാരിക്കരുത്. വസ്ത്രം യോഗ്യതയ്ക്കനു പ്രമാണംതന്നെയാണ്. അമൃതമനകാലത്ത് കാരാർ പീതാംബരപ്പുട്ടുള്ള ചെന്നു സമുദ്രം ആയാർക്കു തന്റെ മാറല്ലെ കാഴ്ചയ്ക്കു. മരാരാരാർ തോലുട്ടുള്ള ചെന്നു ആയാർക്കു വിഷം കൊടുക്കുകയും ചെയ്തു. * * * *

തപസ്വീ കാം ഗതോവസ്ഥാമിതി സ്തേരാ നാവിവ । ഗിരിജായാഃ സ്തനൈ വന്ദേ ഭവഭൂതിസിതാനനൈവ. ന്

ഭവഭൂതി എന്ന പ്രസ്താവനയെ കവിതീലകനു തന്റെ അർപ്പിത ഭാഗം തിരിച്ചുകൊടുക്കുന്നതാണ്. പ്രസ്താവനയുടെ രാജ്യം യിതഭവമു ചൊല്ലിയതുകൊണ്ടാണ് ഭവഭൂതി എന്ന പേര് അദ്ദേഹത്തിനു സിദ്ധിച്ചത്. 'ഭാഗ്യവെണം വേണമെന്നവെച്ചു തപസ്സുചെയ്തിരുന്ന പരമേശ്വരന്റെ സ്ഥിതി ഇപ്പോൾ എന്നാണ്' എന്ന വിചാരത്താൽ പുഷ്പിനി തൂകുന്നവയെ എന്ന അർത്ഥം പരമേശ്വരന്റെ മേലുള്ള ഭക്തികൊണ്ടു വെട്ടുന്ന മുഖത്തോടു കൂടിയ പാർവ്വതിയുടെ സ്തനങ്ങളെ ഞാൻ വരിക്കുന്നു എന്ന അർത്ഥം. * *

കാമിയിൽ ബാലാ ബാലകം ലാളയന്തീ പൂഷ്പം കേനാഭ്യേഷ കണ്യേ വദേതി । ഏതത്താതോ യസ്യ ജായാപിതാ സ്മാത്തത്താതോ മേ ഭർതൃതാതോ മഹാത്മൻ. മം

കാൾ ഒരു ചെറുക്കനെ ലാളിച്ചുപോയിരിക്കുന്ന ഒരു സ്ത്രീയുടെ 'ഇത കട്ടി കിടന്നു ആണ്' എന്നു ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ സ്ത്രീ 'ഇത കട്ടിയുടെ അച്ഛൻ യാതൊരാളുടെ കട്ടിയുടെ അച്ഛനാണ്' എന്നു

വെൻ അച്ഛൻ എൻ ഭർത്താവിന്റെ അച്ഛനാണ്" എന്ന മറുപ
തി പറഞ്ഞു. (ഈ കുട്ടി ഈ സ്ത്രീയുടെ സഹോദരനാണ്) *

സുമിത്രാനന്ദനാസകതമിമം രാജാനമീഷ്യ വാ !
താമവാ മാം കൃശതനം ജപധേ രോമിഷി സ്വയം.

ഈ ശ്ലോകമുണ്ടാക്കിയ കവി ഒരു മുണ്ടനാണ്. ഒരു രാജാവെ
ന്നിപ്പു കടപ്പാറ്റയ്ക്കു സഞ്ചരിക്കുമ്പോഴുണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം.
രാജാവു സുമിത്രാനന്ദനാസകതൽ (വെണ്മയുള്ള സഹോദരിപ്പിള്ളുന്ന
വൻ. രാമപക്ഷത്തിൽ ചെന്നുണ്ടാകൽ സ്നേഹമുള്ളവൻ) ആകയാൽ
സേതുബന്ധനംചെയ്ത ശ്രീരാമനാണെന്നു പരിഭ്രമിച്ചിട്ടും, അദ്ദേ
ഹിനു കൃശതനമായ എന്നു കണ്ട് അഗസ്ത്യനാണെന്നു ഭയപ്പെ
ട്ടോ സമുദ്രമേ! നീ നിലവിളിക്കുന്നത് എന്താശ്വാസം. *

പ്രപാൽ പാദധികം വംശം വംശാദർശം തദ
ന്തരം ; തദന്തരസമഃ പാദഃ പാദാദർശത്തു പൃച്ഛതഃ,

കിണറിന്റെ ആഴത്തിൽ ഒന്നുകൽ ഭരണകാൽവീതം വെറു
(വെഴു)യുടെ നീളം. വെറുയിൽ പകുതി കിണറിന്റെയും എന്തൊക്ക
ലിന്റെയും അന്തരം. കിണറിന്റെ നീളവും അത്രതന്നെ, അതിൽ
പകുതി പിന്തുലാം. ഇങ്ങിനെയാണ് തുലാം കൂട്ടുന്നതിന്റെ ക്രമം *

മാ യാഹീത്യവമംഗമം ബ്രജ ഇതി സ്നേഹേന
ഹിനം വചസ്വിഷ്ടേതി പ്രഭതാ യഥാമതി കരുഷ്യാ
താപുദാസീനതാ ; കിം വാ സാന്ദ്രതമാചരാഭി ഭ
വതഃ സ്നേഹോപയുക്തം വചഃ സ്പർശന്വ്യാ വയമാഭ
ഭേണ ഭവതാ യാവൽ പുനർദ്ദർശനം. മത.

അതും യാത്ര പുറപ്പെട്ടപ്പോൾ പോകരുതെന്നു പറയുന്നത് അ
മംഗളമാണ്. ചോയ്ക്കുവാൻ എന്നു പറയുന്നത് നിസ്സഹായമായ വാ
ക്കാണ്. നിഷക്ക എന്നു പറയുന്നത് പ്രകൃതവും, ഇഷ്ടപോലെ
ചെയ്യ എന്നു പറയുന്നത് ഭേദാസീദ്ധ്യപ്രമാകുന്നു. എന്നാൽ സ്നേ
ഹാനുരൂപമായിട്ടെന്തൊരു വാക്കാണ് പറയേണ്ടത്. 'കാണുന്നത്
വരെ ഇല്ലാത്തവരെ മറന്നുകൊള്ളരുത്' എന്നു പറയുന്നത് യുക്തം *

ഗംഗാവർത്തസ്ഥാനനാഭിവില്പസഭപ്രീതികരശ്രോ
തരാത്തനപി കോമളരോമരാജിഭജഗീ നിർമ്മിത ക
ന്തേ തവ । വക്ത്രേനും ഗ്രസതീതി പന്നഗധിയാ
പീനൈ സ്തനൈ സംഗതാവിത്യാഖ്യാതമിവ തപഃ
ഷ്ണിജഗളം കണ്ഠാന്തമാശിശ്രിയേ. മ

ഗംഗയുടെ മുഴിവിനോടു തുല്യമായ നാഭിയാകുന്ന അളയിൽ
നിന്ന രോമരാജിയാകുന്ന സൂക്ഷ്മ നിർമ്മിത മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രനെ ഗ
സിപ്പാൻ പുറപ്പെട്ടതുകൊണ്ടു സ്തനങ്ങൾ ആ വഴി മുതങ്ങരുതെന്നു
തിരിയിരിക്കുന്നു. ഈ വക സംഭവങ്ങളെല്ലാം കണ്ടുനിന്നിരുന്ന ചന്ദ്ര
വിവരം അറിയിക്കുവാനായി ചെവിയിലെ സമീപത്തെക്കു ചെന്നു.
(നായികയുടെ യൗവനാവസ്ഥ സ്പർശിക്കുന്നു) * * *

കാമിൻ ബാലാ രമണവസതിം പ്രേക്ഷയന്തി
കാണാൻ തന്മൂലേ സർ സഭയമലിഖിച്ചൊളമന്യോപ
രിപ്പാൽ । ഗൗരവീകാന്തം പവനതന്യം ചമ്പക
ബാസ്യ ഭാവം പൂർണ്ണാത്മ്യം വിബുധതിലകോ മ
ല്ലിനാഥഃ കവിഃ. മ

താൻ പുഷ്പിനിയാണെന്നറിയിപ്പാൻവേണ്ടിയാണ് നായിക ഭക്തഗുഹാഭിഷേക്ക് അടുപ്പനായച്ചത്. അതിന്മേലഴിയിയ ചിത്രങ്ങൾ ഒരു പുഷ്പത്തെ രക്ഷിക്കുവാനുള്ളവയായിരുന്നതിനാൽ പുഷ്പം (നീണ്ടാരി) എന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണമെന്നു ഭാവാത്മം. കാര്യത്തിലാകെ തിരിപ്പാൻ പവനാശനനായ സുപ്തതിന്റെ സ്വരൂപത്തെ വരച്ചു. കുമ്പൻ ബാണത്തിനുവേണ്ടി എടുത്തുകൊടുത്തതന്നുവെച്ചാണ് കുമ്പരശ്വവിന്റെ ചിത്രമെഴുതിയത്. വെയിൽ തട്ടി വാക്കത്തന്നുവെച്ചു സൂര്യനെ രക്ഷിക്കാനൊരുങ്ങിയ ഹനുമാനെയും, വണ്ടു വന്നു മധുപാനം ചെയ്യാതിരിപ്പാൻ ചമ്പകപുഷ്പത്തെയും വരച്ചു * *

വടനാൽ പടയുഗളീയം വചനാഭധരശ്ച ഭന്ത പല്ലിശ്ച | കചതഃ കചയുഗളീയം ലോചനയുഗളഞ്ച മദ്ധ്യതന്ത്രസതി. മനു

ഉപമയവസ്തുവിനെ ഉപമാനമാക്കിക്കളിക്കുക. ചന്ദ്രനിൽ നിന്നു രണ്ടു താരമല്ലവും, തന്ത്രിൽനിന്നു തൊണ്ടിപ്പഴവും ഉപമാവുപോ, ഇമ്മിട്ടിൽനിന്നു രണ്ടു ചക്രവാക്യപ്പക്ഷികളും, അതിൽനിന്നു രണ്ടു മത്സ്യങ്ങളും ഭയപ്പെടുന്നു * * *

അവസരരഹിതാ വാണീ ഗുണഗണസമിതാ ന ശോഭതേ പുംസാം | രതിസമയേ രോഭത്തം പ്രിയമപി തനയം ശപത്വമോ ജനനീ. മഹ

മനുഷ്യരുടെ വാക്ക് എത്രതന്നെ ഗുണമുള്ളതായിരുന്നാലും അത് അവസരം നോക്കിയാൽ പരമേശ്വരൻ ശോഭിക്കില്ല. തന്റെ പ്രിയത്തിൽ എത്രതന്നെ പ്രിയപ്പെട്ടതായിരുന്നാലും അതു സുരതാവസ്ഥയിൽ ഉണർന്നു കരയുന്നതായാൽ അത് അതിനെ ശോധിക്കുക * *

വിശ്വപാദര ഭര തപം മാം വിശ്വസ്താലോ ബ
ഹിഷ്ണുതഃ । ഉഭയോരപ്യശക്തശ്ചേത്യജ വിശ്വപാദരോ
ഭിധാം. ൧൮

അല്ലയോ വിശ്വപാദരനായ ഭഗവാനേ! ഭൗതിക അത്മം എ
ന്നെ ഭവിക്കണം. അല്ലെങ്കിൽ വിശ്വപത്തിൽനിന്നു പുറത്താക്കണം.
രണ്ടു ചെണ്ണാൻ അങ്ങയ്ക്കു കഴിവില്ലെങ്കിൽ ഇനിമേൽ വിശ്വപാദരൻ
എന്ന ചേർ വേണ്ട. അതല്ല പാപക്കുറ്റമേയെന്നും * * *

അഥർഷ്വ തപഞ്ച രാജേന്ദ്ര! ലോകനാഥാവുഭാ
വപി । ബഹുവ്രീഹിസമാസോഥം ചഷ്ഠീതൽപുത
ഷോ ഭവാനും. ൧൯

ഒരു ദളിദൻ രാജാവിനോടു പറയുന്നു: — ഭഗവ രാജേന്ദ്ര! ഞാനും
അങ്ങും ലോകനാഥരാൽക്കണയാണു്. പക്ഷെ ഞാൻ ബഹുവ്രീ
ഹിസമാസമാണു്, അങ്ങു ചഷ്ഠീതൽപുതഷസമാസമാണു് എന്നു
മാത്രം ഒരു ഭേദമുണ്ടു്. ലോകം നാഥമാ യസ്തു സഃ എന്നു ബഹു
വ്രീഹി. ലോകാനന്ദ നാഥഃ എന്നു തൽപുതഷൻ * * *

ഉച്ചൈശ്വര്യസ്തരിതവ്യം യൽകിഞ്ചിദജാനതാപി
പുതഷേണ । മുഖാ വിശ്വാസ്യന്തേ വിദഷാമപി സം
ശയോ ഭവതി. ൨൦

ഒന്നു അറിഞ്ഞുകൂടുകിലും പറയുന്നത് ഉറക്കെ പറയണം,
അറിവില്ലാത്തവർ വിശ്വസിക്കും. അറിവുള്ളവർക്കും ‘ഇവൻ കേൾ
നാണു്’ എന്നൊരു ശങ്ക ഇനിക്കും * * *

പാപകുരജദ, ക്ഷുരകാനതിദുഷ്ടാൻ വിക്ഷ്യ ച

സമയമിവിടെ. ഗരളാശി ഭിഗ്വാസാ ജിഹ്വായം
സംബഭൂവ പരമേശഃ.

ലോകത്തിൽ വെച്ചുകാർ വെച്ചുത്താൻ ക്ഷരകൻ ഇവരെല്ലാം
അതിഭുജന്മാരാണെന്നു ചണ്ടിട്ടു സാക്ഷാൽ പരമേശ്വരൻ തന്നിട
ക്ഷണം വിഷമാക്കി. ഭിഗ്വരനായി. കേ യതിച്ചു *

അയമാന്യോളികാഭണ്ഡഃ സ്തസം ബാധതി
തേ കിച്ച. നായമാന്യോളികാഭണ്ഡസ്തവ ബാധതി
ബാധതേ.

കുരു രാജാവു മാർഗ്ഗത്തിൽ ഒരു സാധുവായ പണ്ഡിതനെക്കണ്ടു
അറിയാതെ പല്ലക്കെടുപ്പിച്ചു. പണ്ഡിതൻ വേണുവിലും പല്ല
ക്കെടുക്കാത്തതായ് രാജാവ് അധിക്ഷേപമായി ഇങ്ങിനെ ചോദി
ച്ചു:—ഹേ! ഈ പല്ലക്കിന്റെ തന്നെ അങ്ങയുടെ മുഖമിനെ ബാധി
ക്കുന്നുണ്ടോ (വേദനപ്പെടുത്തുന്നുണ്ടോ) 'ഇതല്ല എന്നു വേദനപ്പെടു
ത്തുന്നത്. അങ്ങയുടെ ബാധതിയാണ് എന്നു ഉപദേശിക്കുന്നത്'
പ്രസം പണ്ഡിതൻ മറുപടി പറഞ്ഞു. ബാധയാതെ ആത്മനോഷ്ഠി
യാണ്. അതിനാൽ ബാധതി എന്ന പ്രയോഗം തെറ്റാണെന്നു
പറച്ചു. *

വൈദേഹി താമി കലശോദ്ഭവധർമ്മപത്നീം
തത്രാർപ്പിതാ കഥയ സർവ്വമനുക്രമേണ. പുഷ്പാപി
മാ കഥയ വാരിധിലാലേന മേ സാ ഹി പ്രിയേ വ
ളകിതാംബുനിയഃ കളതം.

രാവണവധത്തിന്നുശേഷം ഒരിക്കൽ ശ്രീരാമൻ സീതയെ
അഭിനയിച്ചു പറഞ്ഞു:—ഹേ വൈദേഹി! നീ അനുസ്മരിച്ചതായ് ക

ഞാൻ മോശയ്ക്കുവേണ്ടി. അവർ നിന്നെ സർക്കരിച്ചു വെക്കുന്നു. ചോദിച്ചാൽ നമ്മുടെ കഥകളെല്ലാം വഴിക്കുവഴിയായി പറഞ്ഞു കൊൾക. പക്ഷെ ഞാൻ സേതുബന്ധനം ചെയ്ത സംഗതി ചോദിച്ചാലും പറയാതെ. സമുദ്രം ഒന്നായി ആചമിച്ചപ്പോഴാണ് പതിയുന്നത് ആ ലോലമുദ്ര എന്നോർത്തേണം. ആ സതി സമുദ്രത്തിൽ ഒന്നാം ചിറകെട്ടി ഏഴു കെട്ടാൽ അത്തുടച്ചുകയറിപ്പോകുന്ന ഭിപ്രായം * * * * *

ചിത്രാംഗുലപരീണാഹ്നിശാപലനഭീരവഃ ।
സർവ്വംഗൈരവ്യഭോ ഭൂയോ മൃഗാഃ കേചന ക
വ്വതേ. ൨൪

രണ്ടുനൂറ്റാണ്ടു മുമ്പും നീളമുള്ള നാവികുക്കൾക്കു യെപ്പട്ട (വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്യാത്തതിനാൽ) ചില മൃഗങ്ങൾ മറ്റു സകല അവയവങ്ങളെക്കൊണ്ടും പ്രവൃത്തിയെടുത്തു മുഴുവിയുണ്ടാകുന്നു * * *

കാന്തഃ കപാലീ കുറിനഃ പിതാ തേ മേനേതി
മാതുസ്സവ നാമധേയം । കഥന്ന മുശോ വലയാലയ
സ്ഥേ ദരിദ്രതാ മാദ്രതി ബോദ്ധേതു. ൨൫

ഒരു ദരിദ്രനായ കവി ഉരക്കത്തമ്മ തിരുവടിയോടു പറയുന്ന വാക്കോണിത്:—നിന്റെ ഭർത്താവു ഭിക്ഷയെടുത്തു നടക്കുന്നവനാണ്. അച്ഛൻ കുറിനനാണ്. നിന്റെ അമ്മയുടെ ചേർത്തന്ന മേന എന്നാണ്. മേന=മേനിക്കൊന്നായില്ല എന്നു രാജാക്കന്മാർ. ഈ സ്ഥിതിക്കു നിന്നെ സേവിക്കുന്ന എൻ്റെ മകൾക്കു മാരിദ്രം എന്ന ദരിദ്രത വീണ്ടും വീണ്ടും വാർഷിക്കാതിരിക്കും * * *

മേ വാണമ പുസ്തകധര ക്ഷണമത്ര തിഷ്ണ

വൈദ്യോസി വാ ഗണിതശാസ്ത്രവിശാരദോ വാ !
 കേനൈഷധേന മമ പശ്യതി നക്തമംബാ കിം വാ
 ഗമിഷ്യതി പതിഃ സുചിരപ്രവാസി. ൨൩

ഒരു സ്ത്രീ പറയുന്നു:—‘ഹേ, പുസ്തകം കയ്യിലുള്ള വഴിപോക്ക!
 കുറച്ചുനാം നില്പൂ. താങ്കളു വൈദ്യനോ ജ്യോതിഷിയോ? വൈ
 ധ്യനേകിങ് ഏന്താ അമ്മയ്ക്കു രാത്രി കണ്ണു കാണാനൊന്നു ചെല്ലുന്ന
 ഒന്നാം ജ്യോതിഷിയെന്നതിൽ വളരെ കാലമായി പിരിഞ്ഞുപോ
 യ ഏന്താ വാൻ ഏങ്ങ വരുമെന്നും പറയണം’. ഭർത്താവിനിടെ
 ഇല്ല. അമ്മയ്ക്കു കണ്ണുകാണുകയില്ല * * *

ശബ്ദാത്മരസവേളായാം ശബ്ദോൽപത്തിം ച
 മന്വി യേ । നിവീന്ദ്രംസനവേളായാം മുഖ്യം പ്രശ്ന
 ത്തി വാസസഃ. ൨൪

ശബ്ദാത്മത്തെ പറഞ്ഞു രസിക്കുന്ന സമയം ശബ്ദത്തിന്റെ
 ഉല്പത്തിയെ ചോദിക്കുന്ന ഏതും വസ്ത്രം അണിക്കുന്ന വേളത്തിൽ അ
 ത്തിന്റെ വില ചോദിക്കും. * * *

ഭരീശപരദപാരബാഹിവിതദ്വികാഠരാസികായൈ
 രചിതോയമഞ്ജവിഃ । യദഞ്ജനാഭം നിരപായമസ്തി
 മേ ധനഞ്ജയസ്യാനന്ദഭ്രഷണം ധനം. ൨൫

ഭഗ്വതോടുക പുറകിൽ കയ്യിലുള്ള പാടുകിടന്നു കി
 ത്ത സ്ഥിതിയെ ഞാനെന്നു തൊഴുത്താരം. അങ്ങനെയൊരു
 വം നാശമില്ലാത്തതും അജ്ഞാന്റെ തേറിനെ സമീകരിക്കുന്നതും
 യ ഒരു ധനം എറിക്കുന്നു. പിന്നെ എന്തിനാവേണ്ടിയത് ഈ
 കണ്ണുകൾക്കു സേവിക്കുന്നത് എന്നാശയം. * * *

ആദിത്യചന്ദ്രാവതിലാനലെയ ച ജ്യോത്സ്മിര
പോ ഏതാം യമശ്വ | അഹശ്വ രാത്രിശ്ച ഉദേ ച
സന്ധ്യ യമശ്വ ജാനാതി നരസ്യ വൃത്തം. ൨൯

ആദിത്യൻ ചന്ദ്രൻ വായു അഗ്നി ആകാശം ഭൂമി ജലം ഏത
യും യമൻ പകൽ രാത്രി ണ്ടെ സന്ധ്യകൾ യമം എന്നിവരല്ലാം
മനുഷ്യൻ ചെയ്യുന്ന തുടങ്ങുകകർമ്മങ്ങൾക്കു സാക്ഷികളാകുന്നു. മ
നുഷ്യരെ തമ്മിൽ തമ്മിൽ വെച്ചിപ്പാൻ കഴിയുമെങ്കിലും ഈ വക
ദേവന്മാർ സദസകർമ്മങ്ങളെ കണ്ടുകൊണ്ടു തത്ഫലത്തെ ദാനം
ചെയ്തും ചെയ്യുമെന്നു താല്പര്യം. ഈ ശ്ലോകം തുച്ഛപുരുഷ
പണ്ടു കൈമുക്കു നടന്നിരുന്ന കാലത്ത് അതിലേക്കു മന്ത്രമായി ഉപ
യോഗിച്ചിരുന്നു. * * * * *

യേന കേന പ്രകാരേണ പ്രസിദ്ധഃ പുരുഷഃ
ഭവേൽ | ഘടം ഭിതപാ പടം ഹിതപാ മാതരം പ്ര
ഹരണപി. ൩൦

കടലുടാച്ചാ വസ്ത്രം ചിന്തിച്ചോ അമ്മയെ തമ്മോ മറ്റോളപ
കാത്തിലെങ്കിലുമോ പുരുഷൻ പ്രസിദ്ധനായിത്തീരണം. * *

ബവഃ കരോതി ഭൂവൃത്തം നാനം ഫലതി സാധു
ഷ്ട | ജാരാര രാവണഃ സീതാം ബന്ധനം ഹി മഹോ
ദധേഃ. ൩൧

ഭൂതാൻ ഭൂമിയെ ചെയ്യുന്നു. അതിന്റെ ഫലം അന്തവി
ത്താൻ സാധുക്കളാണ്. രാവണൻ സീതയെ കട്ട. സമുദത്തിന്നു
ബന്ധനവും വന്നു. * * * * *

സുതം പതന്താ പ്രസമീക്ഷ്യ പാവകേ ന

ബോധയാമാസ പതിം പതിവ്രതം । തദാഭവത്തദ്
 വ്രതഭംഗശങ്കയാ ഹൃതാശനശ്ചന്ദനപങ്കശീതളഃ.

ഭക്താവ്യ തന്റെ മടിയിൽ കിടന്നുറങ്ങുന്ന സമയത്തു കുട്ടി തി
 ത്തിൽ വീണുപോയി. ആ പതിവ്രത സുഖനിദ്രാഭംഗത്തെ യെപ്പു
 ട്ടു ഭക്താവിനെ ഉണർത്തിയില്ല. ആ സമയം അവളുടെ ഭർത്താ
 ക്കു കിടന്നത് അഗ്നി സത്തുഷ്ടനായിട്ടു ചന്ദനച്ചുവടപെലെ തണുത്തു
 പാതിവ്രത്യമാഹാരത്വം നോക്കുക. * * *

പുഷ്പവല്ലി തവ പൈശ്വമാസവം സസ്തമം ര
 ഘസ! സമ്പ്രയദ്യസേ ! ഓതുനാ കഥയ കേന ഹേ
 തുനാ ഹന്ത മോരടകിരാടപായിനാ. നന്ദ

ഇവിടെ 'ഓതുനാ' എന്നതിന് 'മോരടവ = പുഷ്പശൃംഗാരിയൊ
 ണ്' എന്നർത്ഥമാകുന്നു. 'ഭാണയാ സാ പേച്ചുരുജ്ജ്വലേ' എന്ന
 സൂത്രത്താൽ ചതുർത്വർത്ഥത്തിൽ തൃതീയ നിർഭാർത്ഥമാണ്. മോരട
 കിരാടശബ്ദം വികൃതശോഭനസവാധികളാണ്. അന്യാപദേശ
 മായി പുഷ്പവല്ലിയോടു ചാർന്നു. പ്രഭുതം വേദനയായിരിക്കണം.

ഏകദിഗ്വക്തരകഷ്ടിപിഷ്ടികവനാസഞ്ജാതഗ
 ഖോലാതാഃ കന്ദമാമാത്രകവിനകാഃ കവയിതും സ
 ത്വജന്തി ലജ്ജാമുഖഃ । സ്വർഗ്ഗാനന്തർജ്ജ്വലനിർജ്ജൽസുരസ
 റിൽപാതപ്രവാഹപ്രമാപ്രത്യാഖ്യാനപടീയസാപി
 വചസാ ജിഹ്വേതി ജിഹ്വാ മമ. നർ

രണ്ടുനക്ഷത്രം കഷ്ടിപിഷ്ടിയായി തുളിച്ചപ്പോൾ കവിവർ
 ത്വകാണ്ടു ഗവിഷ്ഠന്മാരായ, കോണകം മാത്രം നെയ്യുവാൻ വരുമുള്ള
 ചാലിയന്മാർ ലജ്ജകൂടാതെ കവിതയുണ്ടാക്കുവാനൊരുങ്ങുക. എ
 ണ്ണാൽ സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നു തടവുകൂടാതെ കീഴ്പ്പാട്ടു ചാർന്ന ശംഭു

പ്രവാഹത്തിന്റെ പ്രസിദ്ധിയെക്കൂടെ തള്ളിനീക്കുവാൻ സാമന്ത്രിയുടെ വാക്പ്രസരത്തോടു കൂടിയതാണെന്നിടം എന്റെ നാവു കവിതയുണ്ടാകുവാൻ മടിക്കുന്നു. ഇതു കാരണശ്ശരിഭട്ടതിരിയുടെ ശ്ലോകമാണെന്നു പ്രസിദ്ധിയുണ്ട്. * * * *

വടോ പന്ഥാനമാപ്യേല്ല പന്ഥാ തപാം കിമമാബ്രവീത് | തപന്മാതാ കലഭേത്യാഹ പന്ഥാ തപന്മാത്രശീലവിത്. ന. 6

കാഷ്ടശ്ശരിഭട്ടതിരിയും ഉണ്യസാഗ്രികളും തമ്മിൽ നടന്ന സംഭാഷണമാണിത്. —സാഗ്രികൾ—ബ്രഹ്മചാരി! ഞ്ഞെടയെടുവഴി ചോദിക്കുന്നു. ഭട്ടതിരി—(ഭിത്തിയയ്ക്കു വഴിയോട് എന്നുകൂടി അർത്ഥമുണ്ടാകയാൽ) വഴി എന്താണ് മറുവടി പറഞ്ഞത്. പാശ്ചാത്യർ—നിന്റെ ഞ്ഞെ കലഭയാണെന്നു പറഞ്ഞു (എന്നർത്ഥം പറഞ്ഞു). ഭട്ടതിരി—വഴിക്കു സാഗ്രികളുടെ അർത്ഥമുണ്ടാകാതെ നല്ലവണ്ണം അറിയാം. * * * *

ഭാഷാകവിനിവഹോയം ഭാഷാകരവദേഹിഭാതി ഭവനതലേ | പ്രായേണ വൃത്തമീനഃ സൂത്രാധോഭക നിരസ്തഗോപ്രസരഃ. ൩൩

ഉണ്യസാഗ്രികൾ ഭാഷാകവികളെ അറിഞ്ഞുപിടിക്കുന്നു:—ഭാഷാകവികളും ചന്ദ്രനും (ഭാഷാകവി=ഭാഷാജ്ഞാശാലിരിപ്പിക്കുന്ന കവി പക്ഷത്തിൽ) ഒരുപോലെയാണ്. രണ്ടാൾക്കും പ്രായേണ വൃത്തമില്ല. (വൃത്തം= വക്തം. മനസ്സാസ്രാന്തസാരേണയുള്ള വൃത്തമെന്നുമാർ). സൂത്രാധോഭകിൽ സൂത്രമെന്ന കണ്ടാൽ സൂരികൾ—വിചാരികൾ എന്നർത്ഥം എന്നും രണ്ടാൾക്കും ഗോപ്രസരം (ചന്ദ്രികാവിചാസം. വാശ്വാതി എന്നുമാർ) ഇല്ല. ഭാഷാകവികളെ

ടെ സ്വാഭാവിതത്വക്രമം വർദ്ധിക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. 'നന്നായുദ്ധോരലകാരവുമെങ്കിലും വെടിത്തരംമെല്ലാമുപേക്ഷിച്ചെന്നായ' പാകാടി കൈവിട്ടിഹ പരമപദം ചേരുവാൻ മോഹമോടെ. ഇന്നീക്കാണെന്ന ഭാഷാകവി കലമെങ്കിലും താപസപ്രായമകുന്നെന്നാൽ മെനാഗ്രതം താനിനിയിവർ തുടരുന്നാകിൽ നന്നായിരുന്നു' എന്നു മലയാളകവിതയെന്നു കേൾപ്പാൻ തുടങ്ങിയല്ലോ. എന്നാൽ ഇതിൽ കാണിച്ച ഭാഷാഭേദങ്ങളിൽ ഇതിനെ പരയാക്കുന്നു. പക്ഷേ അതിലും ഏതെങ്കിലും കടന്നുകയ്യാതി.

കായേ സീദതി കണ്ഠരോധിനി കഥേ കണ്ഠേ വ വാണീപഥേ ജിഹ്വയാം ദൃശി ജീവിതേ ജിഹ്വയിഷ്ഠ ശ്വാസേ ശ്വസൈശ്ചാമൃതി. ആഗത്യ സ്വയമേവ നഃ കരുണയാ കാത്യായിനീകാമുകഃ കണ്ഠേ വസ്ത്രയതാദ്ഭവാസ്ത്വഭയാഭയതാരകം താരകം. ന

തൃക്കണ്ഠിയാമൃതപ്പിഷ്ഠരോടി ചാമാവസ്ഥയിൽ ചൊല്ലിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം. അപ്പാഴത്തെ തരം സ്ഥിതി ഇതിൽ സന്ദർശനം വർത്തിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. 'മരതാരകം' എന്നൊക്കെയും ചൊല്ലിപ്പറഞ്ഞല്ലോ. വിഷാരോടുകൂടി മിണ്ടാൻ വയ്യാതായി, ഉടനെ അടുത്തുനിന്നിരുന്ന ശിഷ്യൻ മേപ്പുള്ള ഒരു തിരി 'താരകം' എന്നു ചൊല്ലി ശ്ലോകം പൂരിപ്പിച്ചു. അതുകൂടി ഈ സംഭവത്തിനെപ്പറ്റി ചൊല്ലിയതിനെക്കുറിച്ചു.

കിമ്മേ സ്വപ്നേണ യസ്മാൽ പതതി (ഖല ജനം സ്വസ്വപുണ്യാവസാനേ) ഹരിഹരയാപ്യാത്മകർമ്മാനുഗൃത്യം കിം വാ സത്യാഭിലോകൈർവനവിധയനേ യേഹി നാശം പ്രജ്ഞി. യന്നിത്യം നിസ്തമസ്തം

വിലസതി പുനരാവൃത്തിഹീനം പദന്തൽ ബ്രഹ്മധ്യാ
നാവധൂതാഖിലകലുഷചയോ യാമി സർവം വി
ഹായ. നവ

ശിവജി നാരായണൻനമ്പൂതിരി (ശിവൻനമ്പൂതിരി) മലരം
ശിവെച്ചു ചരമാവസ്ഥയിൽ കിടക്കുമ്പോഴുണ്ടാക്കിയ ശ്ലോകമാണി
ത്. ശ്ലോകം പറഞ്ഞുകൊടുത്ത് അനജനൈക്കൊണ്ടെഴുതിച്ചുവെ
ച്ചിരിക്കേട്ടതിന്റെ ശേഷം (....) തുടച്ചു നന്നാക്കിയ സ്വഭാവം മൂലം
വായിച്ചാൽ അറിയാവുന്നതാകുന്നു. ഇതുണ്ടാക്കിക്കഴിഞ്ഞ ഉടനെ
ഇദ്ദേഹം 'യാമി' എന്ന ക്രിയ ഭൂതാത്മത്തിലാക്കിത്തീർക്കുകയു
ചെയ്തു. * * * * *

ഉദണ്ഡഃ പരദണ്ഡഭൈരവ ഭവദ്യാത്മാസു ഭജേ
തശ്രിയോ ഹേതുഃ കേതുരതീത്യ സൂത്രസരണിം ഗ
ച്ഛൻ നിവാര്യസ്തപയാ । നോചേത്തൽപടസമ്പ
ടോദരലസച്ഛാദ്ഭവമുദ്രാഭവത്സാരംഗം ശശിബിംബ
മേഷ്യതി തുലാം തപൽപ്രേയസീനാം മുഖൈഃ നൻ

സാമൂതിരിപ്പാട്ടു രാജ്യമെല്ലാം പിടിച്ചു ജയക്കൊടി ഉയർത്തിയ
സമയം ഉദണ്ഡശാസ്ത്രികൾ അടിയറവെച്ചതാണ് പ്രസ്തുതശ്ലോകം.
ഈ ശ്ലോകം നോക്കി സന്തോഷിച്ചു തമ്പുരാൻ കല്പിച്ചുകൊടുത്തതാ
ണ് 'ഉദണ്ഡൻ' എന്ന പേർ. ജയക്കൊടി വേഗം താഴ്ന്നു. അ
ല്ലെങ്കിൽ കൊടിമേലുള്ള പുലിയെ കണ്ടു ചന്ദ്രനിലുള്ള മാൻ ഭാടി
പ്പോകും. അപ്പോൾ ചന്ദ്രൻ കളങ്കരഹിതനായിത്തീർന്ന് ഇവിടു
ത്തെ നേത്യാരമ്മയുടെ മുഖത്തോടു സാദൃശ്യം പ്രാപിച്ചേക്കുമെന്നാ
ണ് ശ്ലോകത്തിന്റെ ഭാവാർത്ഥം. * * * * *

പഠ സുദൃഢമമരകോശം കഠിനാത്മമാത്മപി
 ച വിമുഗ്ധ ശാസ്ത്രാണി : മം മാ വദ മമ ഭണിതി
 നാം ദോഷം ദോഷജ്ഞമെഴുപിമകടമണേ. രം

അമരകോശം നല്ലവണ്ണം പഠിക്ക. കഠിനാത്മങ്ങളായ ശാ
 സ്ത്രങ്ങളെയും ആലോചിക്ക. അല്ലെങ്കിൽ വിചാർ! അതിന്നുമുമ്പ്
 എന്റെ വാക്കുകൾക്കു തൊറ്റ പഠവൽ പുറപ്പെടേണ്ട എന്നു ശ്ലോ
 കാത്ഥം. ഏഴിങ്ങര നീലകണ്ഠാർപ്പസ്തു കൂടപ്പുരുതനയ്ക്കുൽവെച്ചു
 വാസുദേവശാസ്ത്രികളെ വാദത്തിൽ തോല്പിച്ചുസമയം ചൊല്ലിയ
 അണ് ഇശ്ശോകം. ശാസ്ത്രികൾ മടങ്ങി സ്വരാജ്യത്തു ചെന്ന വ്യാ
 കരണാത്മ വീണ്ടും ചിന്തിച്ചതിന്റെ ഫലമായിട്ടാണ് ബാലമനോ
 രമ ഉണ്ടായത്. * * * * *

പഠത്തു കതിചിപ്പൊഴു വ പ മര രേതി വണ്ണ
 പ്പൊഴു പ്പൊഴു പട ഇതീതരേ കടു രടത്തു വാൽപാട
 വാൽ : വയം ബകളമണ്ണര ഗളദരീണമാലപിഡർ
 ധരീണമധുരീതിദിഭ്നീതിഭിഃ പ്രമോദാമരേ. രം

ആദ്യപാദംകൊണ്ടു വൈയാകാണനാര്യം ലിതീയപാദം
 കൊണ്ടു താർക്കികന്മാരെയും നിഷിദ്ധനും ഭാഗിയുള്ള വാക്കാണ് ന
 ള്ളതെന്ന് ഉത്തരാദംകൊണ്ടു സാധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. ഗളദ
 രീണമാലപിഡർ.....= നിറഞ്ഞൊഴുകുന്ന പൂന്തേൻപ്രവാഹം.

തുരുഷ്യാ നിഷ്ക്രാമത്തുരഗപുരകളാളഭിത
 ക്ഷമാധുജീപാളീമുളകിതപത്രസ്സിന്ധുസലിലഃ : ഫ
 രാകൃഷ്ടയുഗ്രൽപ്രതിഭടവധൂടിപരിവൃതഃ പ്രതസ്ഥ
 കാത്മാന്തിം കകഭമിതി വാത്മാ സമജനി. രം

പടയോട്ടക്കാലത്തുണ്ടായതാണ് ഈ ശ്ലോകം. ഒരു നമ്പൂതിരി തിരുവനന്തപുരത്തു മഹാരാജാവിനെ തിരുമനസ്സറിയിപ്പുനയച്ചതാണെന്നു കേട്ടിട്ടുണ്ട്. പടക്കുതിരകളുടെ കളമ്പി തട്ടിപ്പറപ്പെട്ട പൊടികൊണ്ടു നാലു സമുദ്രവും വരിച്ചു, എതിരാളികളുടെ ഭായ്യമാരെ ബലാൽക്കാരേണ പിടിച്ചു മാറ്റും കൂട്ടികൊണ്ടിങ്ങിനെ ടിപ്പു (തുലക്കൻ) തെക്കൻദിക്കിലേക്കു വരുന്നു എന്നൊരു വർത്തമാനം നാടൊക്കെ പരന്നിരിക്കുന്നു എന്നു ശ്ലോകാർത്ഥം. ഇക്കാലത്താണ് ടിപ്പു സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ രാജ്യത്തുനിന്നു രൂപാവരി പിരിച്ചത്. അതിനെക്കുറിച്ചൊരു കവി പറയുന്നു:—“രൂപായതാരചലസിന്ധുപനാട്ടിലെന്നു രൂപായതില്ലതിരുമുഖ്യ വരിക്കു വന്ന്! രൂപായ താ തല ടിതിയെന്നു പാഞ്ഞ മുയ്യരൂപായ തേ നരകമണ്ണു നഭാവനാളേ എന്നു * * * * *

യമഃ സ്വഭേദഗോപ്താരം ഭൂഭിത്താരം വസുന്ധരാ | അസതീവ ഹസത്യന്തഃ പിതരം പുത്രവത്സലം.

കലടയായ ഒരു സ്ത്രീ തന്റെ ഭർത്താവു പുത്രനെ ലാളിക്കുന്നതു കണ്ടു കള്ളച്ചിരി ചിരിക്കുമ്പോലെ, തന്റെ ശരീരത്തെ പോറ്റിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവനെക്കുറിച്ചു യമൻ, ഭൂമിയെ ഭരിക്കുന്നവനെക്കുറിച്ചു ഭൂമിയും ഉള്ളവൊണ് അപഹസിക്കുന്നു. * * *

ചരമഗിരിക്കരംഗീശ്വരകണ്ഡുയനേന സ്വപിതി സുഖമിദാനീമന്തരിഭോഃ | കുരംഗഃ പരിണതരവി ഗർവ്വാകലാ പെരരുളുതീ ഭിഗപി ഘനകപോതീ ള്ളക്രതൈഃ കന്ധതീവ.

കാളിദാസനെ വാദത്തിൽ തോല്പിപ്പുന്നായി വന്ന ഒരു വി

ഭാസ് പ്രഭാവമുണ്ടാകുന്നപരമായുണ്ടാക്കിയതാണ് പൂർവ്വം. അതു കേട്ടു മാഞ്ഞുനിന്നിരുന്ന കാളിഭാസൻ ചൊല്ലിയതാണ് ഉത്തരം. മാൻപേടയ്ക്കു വാസ്തവത്തിൽ കൊമ്പില്ല. ആ തെറ്റിനെ കപോതിയുടെ ഹാസ്യത്തെ വെളിപ്പെടുത്തിയതു നിമിത്തം ആ വിഭാസ് ലഭിച്ചു ഭോജസഭയിൽ ചെല്ലാതെ കാടിയെ ഉച്ചിച്ച്. കന്യാമതി= ക്ലേശിക്കുന്നു. * * *

കാലം മണിം കാഞ്ചനമേകസ്യത്ര ബദ്ധ്വന്തി മുഖാഃ കിമു തത്ര ചിത്രം । വിശേഷവിൽ പാണി നിരേകസ്യത്ര ശ്വാസം യുവാസം മഖവാസമുചേ.

‘ശ്വവമഖോമനാമതലിതേ’ എന്ന സൂത്രത്തിൽ പാണിനി ഒന്നിച്ചു കൂട്ടിപ്പറവാൻ യോഗ്യമല്ലാത്ത ശ്വാവ യുവാവ മഖവാവ എന്നിവരെ കൂട്ടിപ്പറഞ്ഞ സ്ഥിതിക്കു കല്പമണി രത്നം സ്വർണ്ണം ഇവയെല്ലാംകൂടി ഒരു ചരടിത്തേൽ കോത്തുകെട്ടുന്നതിനൊക്കെറിച്ചാവ ലാതിപ്പെടുവാനില്ല. മുഹമ്മദീയസ്പ്രീകൾക്ക് ഈ തരത്തിൽ ഒരാളാണമുണ്ടെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. * * *

ദേവരാജോ മയാ ദുഷ്ടോ വാരിവാരണമസ്തു കേ । ഖാദനാക്കം ച സോമം ച ജലം പീതം വ നം യയേത ര്ന്ന

ദേവരാ—സംബുദ്ധി. ഭർത്താവിന്റെ അനുജൻ. വാരിവാറ ണം=ചിറ. അക്കം=എരുക്ക്- സോമം=സോമലത. ഒരു ഇല്ലത്തു് ഉഴണിന്റെ ഒരുക്കമായില്ല. ദേവരൻ കളിച്ചുവന്നു. ആ സമയം ഗൃഹസ്ഥ (ശ്വേഷപതി) ദേവരന്നു കാണത്തക്കവിധം ഈ ശ്ലോകം മുഖതിത്തേൽ എഴുതി. ആയാൾ ദേവരാജഃ എന്ന പേരും മുറി

ഈ അത്ഭുതം കണ്ടതിനെ തുടർന്ന്, അരിപ്പെട്ടുനില്ക്കുന്ന 'ഭേദം! ഉണ്ണാൻ' എന്ന് അകത്തുനിന്നു പറയുന്നതു കേട്ടപ്പോൾ ഭോജനത്തിന്റെ അത്ഭുതം അരിപ്പെട്ടു. * *

കാളിദാസ കവിശ്രേഷ്ഠൻ യത്ര പദ്മിനി മുഖം നം | രാജൻ ഗർഭഗാത്രനന്തേ തത്ര പദ്മിനി മുഖം നം.

ഭോജനത്തിന്റെ ഏകദേശമായിട്ടുള്ള സ്വഭാവത്തെ നിർവ്വചിക്കുന്നതിനായി കാളിദാസൻ വാക്യങ്ങൾ ചെല്ലെഴുതിയിട്ടുണ്ട്. പക്ഷേ വീട്ടുവാൻവേണ്ടി കാളിദാസൻ ഭോജനത്തിന്റെ പരമ്പരാഗതമായിട്ടുള്ളതിനുള്ള രാജാവു കഴിഞ്ഞ കരയേണ്ടിവന്നു, പിന്നീട് സദസ്സിൽവെച്ചു രാജാവു ചോദിച്ചതാണ് പൂർവ്വം. ഉത്തരം കാളിദാസന്റെ മറുപടിയുമാണ്. *

മന്ത്രേ മന്ത്രാദിമാമധിഷ്ഠിതം മനോമുഷ്യേതി മന്ത്രാധിപനാ തപ്തം ഭവതാ ന തത്ര ഭഗവാനാസ്തേ തവാരിഹരഃ | യശ്ചേതാദി വിദ്യൈശ്ചാഭവപാദാഭോജാനി രാഗാഭിഭിസ്തപന്തിത്രൈരഭിഭൂയമാനവിനയാന്യന്മാദയ സേവന്താ. രവ്യ

ഒരു ഭക്തൻ കാമനോടു പറയുന്നു:—ഓ മന്ത്രാ! ഇവന്റെ (എന്റെ) മനസ്സിനെ ഞാൻ (കാമൻ) മർദ്ദിച്ചു കളയാമെന്നു നീ വിചാരിക്കുന്നു. അതിന്നു നിനക്കു കഴിവില്ല. അതിന്റെ (എന്റെ മനസ്സിന്റെ) നിന്റെ ശത്രുവായ ഭഗവാൻ ശിവനിരിപ്പാണ്. ഭഗവൽഗുണമായില്ലാത്തതും രാഗാഭിഭൂയ നിന്റെ കൂടുതൽ വന്നുകൂടി വിനയത്തെ മുഖ്യതന്നെ ആട്ടിക്കളഞ്ഞിരിക്കുന്നതുമായ മറ്റു വല്ലവരുടേയും മനസ്സിനെ നീ യഥേഷ്ടം മർദ്ദിച്ചുകൊള്ളുക. ഇവി

ഓ 'പ്രമാസേ ച മന്ത്രോപപദേ' എന്ന സൂത്രത്താൽ മന്ത്രേ എന്ന
 തിന്നു തപം എന്നും മാമയിഷ്യസി എന്നതിന്ന് അഹം എന്നുമാണ്
 കർത്താവ്. ഈ ശ്ലോകം കിഴക്കേപ്പല്ലത്തു കഞ്ഞുണ്ണിമുസ്സുണ്ടാക്കി
 യതാണ്. * * * * *

ആയാതം വൃശ്ചികാദയ ധനുഷി ച മകരേ
 ഘോരതാം യാതി ശീതം കുഭേ നാസൂന്ധി വാ വാ
 നന്മി നന്മി ത്വഷകേ തൽ പുനർവാരയന്തി । കേചി
 ന്നാരികചാഭ്രാം കതിചന പടജാലൈഃ പരേ വ
 ഹ്നിനാന്ത്രേ ജാനഭ്രാം കേചിദംസാപ്പിതകരപതയാ
 കേചി ഹുഹുഭിരേവ. ര്ൻ

തണുപ്പിന്റെ സ്ഥിതി പറകയാണെങ്കിൽ അതു വൃശ്ചികം
 ആദ്യത്തിൽ വന്നുകഴിഞ്ഞു. ധനു മകരം കലശൽതന്നെ. കു
 ഭേട്ടിൽ ഉണ്ടെന്നും ഇല്ലെന്നും പറയാം. മീനത്തിൽ ഇല്ലതന്നെ.
 ഈ തണുപ്പിനെ ചിലർ കാമിനീകചങ്ങക്കൊണ്ടും മറുചിലർ
 പുതപ്പുകൊണ്ടും ചിലർ തീക്കാത്തും വേറെ ചിലർ മുട്ടുകുട്ടിപ്പിടി
 ചും പിന്നെ ചിലർ കൈ ചുമലിലമത്തിയും വേറിട്ടു ചിലർ ഇ
 ള്ള എന്നു വിഭവിരത്തും സഹിക്കുന്നു. * * *

വിവാഹമിച്ഛന്തി വിരക്തചിത്താ യോഗീശ്വ
 രാ മന്മഥതീക്ഷ്ണബാണൈഃ । നശ്യന്തി ചൈതദ്വായ
 മത്തുതം യസ്സമാദധാതപാതു സ പണ്ഡിതഃസ്യാൽ.

വിരക്തചിത്തന്മാരായ യോഗീശ്വരന്മാർ വിവാഹത്തെ ഇ
 ള്ളിക്കുകയും തീക്ഷ്ണബാണമായ കാമബാണങ്ങളോടു നശിക്കുകയും
 ചെയ്യുന്നു. ഇങ്ങിനെ രണ്ടത്തും. വിചാനാണെങ്കിൽ വേറെ

സമാധാനം പറയണം. വിപക്ഷി. വാഹോ വാഹനം യസ്യ
സം വിവാഹോ വിഷ്ണു ന മൃതി=പരവശനാരായിത്തീരുന്നില്ല.

മെഴലെയ കിന്ന മഹേശ മാനിനി ജലം കിം
വക്ത്രമംഭോരുഹം, കം നീലാളകവേണികാ മധുക
രീ കാ ഭൂലതാ വീ.ചികാ ! നേത്രം കിം ശഹരഭയം
കിമു ക്കചെയ പ്രേംചൈത്രമാംഗലയീത്രത്രൈവം പ്ര
തിവഞ്ചയൻ ഗിരിസുതാം ഗംഗാധരഃ പാതു വഃ.

ഗംഗാധരനായ പരമേശ്വരനും പാർവ്വതിയും തമ്മിലുള്ള ചോ
ദ്യോത്തരമാണിത്:—ഭഗവാഹോ! അങ്ങയുടെ തലയിലെങ്ങു കാണു
ന്നത്? അതു വെറും വെള്ളമാണ്. മുഖമുണ്ടോ? ഇല്ല താമരപ്പൂവു
ണ്. കരനിരയുണ്ടോ? വണ്ടു കൂട്ടുണ്ട്. പിരികക്കൊടിയൊ? അല്ല
തിരമാല. രണ്ടു കണ്ണോ? അതു രണ്ടു മത്സ്യം. നൂനങ്ങൾ? രണ്ടു
ചക്രവാകപ്പക്ഷിയാണ്. ഇങ്ങിനെ ഒരു സുന്ദരിയുടെ അവയവ
ങ്ങളെയെല്ലാം ജലസംബന്ധിച്ചായ ഭാരോന്നാമിക്കുളിച്ചു പാർവ്വ
തിയെ വഞ്ചിച്ച ശ്രീപരമേശ്വരൻ നിങ്ങളെ രക്ഷിക്കട്ടെ.

പുഥുകാത്തസ്വരപാത്രം ഭൂഷിതനിശ്ശേഷപരി
ജനം രാജൻ ! വിലസൽകരേണഗഹനം സമ്പ്രതി
സമമാവയോസ്സഭനം.

ഒരു ഭരിദ്വൻ രാജാവിനോടു പറയുന്നു:—ഇപ്പോൾ നൊമ്മൾ ര
ണ്ടുപന്തളയും ഏകം ഭരണമാക്കിയിരിക്കുന്നു. പുഥുകാത്തസ്വരപാത്രം=
വളരെ സ്വർണപ്പാത്രങ്ങളോടു കൂടിയത്. കട്ടികളുടെ ആത്മസ്വര
ത്തിനു പാത്രം എന്നും. ഭൂവികൽ ഉഷിതമായിരിക്കുന്ന എന്നു ഭരിദ്വ
പക്ഷത്തിൽ. വിലസൽക്കങ്ങൾ=ചെരിച്ചുശിക്ഷ, ശേഷം സ്തംഭം.

ശീതാത്താഇവ സങ്കചന്തി ദിവസാ നഹ്യംബ
രം ശർവീ ശീശ്രൂപം മുഞ്ചതി സോപി ഹന്ത ഹൃതഭ
ക്ഷോണം ഗതോ ഭാസ്കരഃ । തപഞ്ചാനംഗഹൃതാശ
ഭാജി ഹൃദയേ ശാന്തോദരീണാം വസൻ രാജൻ കി
ങ്കരവാമ സാമ്പ്രതമഹോ ശീതാഭിഭൂതാ വയം. ൫൩

തൃലാഭിമാസങ്ങളിൽ പകൽ കുറഞ്ഞിരിക്കും. ഈ ദിനസങ്കോ
ചം ശീതാത്തികൊണ്ടാണെന്നുൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു. അന്നു രാത്രിയെ
ദൈശ്വമധിക്കമുണ്ട്. അംബരം=ആകാശം. വസ്രമെന്നും. ആദി
ത്യൻ അന്നു ഭക്ഷിനായനമാകയാൽ അഗ്നികോണിലാണുഭിക്കുക.
ഹേ രാജൻ. അത്ത് അനംഗാഗ്നിതപ്തമായ യുവതീചിത്തത്തിൽ വ
സിക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ സകലർക്കും തണുപ്പിന്നു നിവൃത്തികിട്ടി. ഒരു
പുതപ്പിന്നുകൂടി ഗതിയില്ലാത്ത ഞാനിതാ തണുപ്പുകൊണ്ടു കഴങ്ങുന്നു.

അംഭോജകന്യാ പരിരാഭകാലേ വ്രീഭാവതീ വി
ശ്വസ്യജം വിലോക്യ । നാഭീസരോജേ നയനം മൂരാ
രേവാമേതരം വാരയതി സ്ത ചിത്രം. ൫൪

വിഷ്ണുവിന്റെ വലത്തെ കണ്ണ് ആദിത്യനാണ്. അതു കാ
ണാത്തായാൽ താമരപ്പൂവു കൂന്ദം. അപ്പോൾ അതിലിരിക്കുന്ന ബ്ര
ഹ്മാവ് ഈ തുശാലിംഗനം കാണാതെ കഴികയും ചെയ്യും. *

നാരായണീയവ്യാഖ്യേയം സംസ്തതൈഃ കേര
ളോക്തിഭിഃ । സുവിസ്തതാ മയാ ദൃഷ്ടാ തത്ര തത്ര ന
കൃത്സ്തശഃ. ൫൫

തിരുമുല്പാദവർകളുടെ 'ബാലസുബോധിനി' എന്ന നാരായണീ

യവ്യാഖ്യാനത്തെക്കുറിച്ച് പാശ്ചാത്യരുടെ വർക്കൾ ഉണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകവും അടുത്ത ശ്ലോകവും. ഇതുകുളിലെ ശ്ലോകാലങ്കാരത്തിലാണ് ചമൽക്കാരം * * * *

വിസ്തൃഷ്ടം പദലിംഗയോജനവിഭക്ത്യത്മാനഭാവോക്തിഭിഞ്ചാലാനാം സുപാന്തചപുവ്വിവിധതേമാകത്യാ മനീഷിപ്രിയം । ശ്രേഷ്ഠസ്തോത്രനിഗ്രഹമുഖ്യപുരുഷാത്മശ്യാപനാൽ പുണ്യഭം വ്യാഖ്യാനം വരിവർത്തി കീർത്തിജനകം കർത്തൃജ്ജനാനാം മുദേ.

വിസ്തൃഷ്ടം = വിശേഷേണ സ്തൃഷ്ടം. സ്തൃഷ്ടമല്ലാത്തത് എന്നതിനാലിത് * * * *

കവിരാജകുമാരസ്വ നീലകണ്ഠാനുമോദിതഃ । വിശാഖവിജയോല്പാസോ വിധത്തേ മമ സമ്മദം (ഭെ) ഹീരാ ഇവ ശപചചയൈശ്വരകാചഭാളി താരാ ഇവാചിലനഭസ്യനഭോവിഭാഗേ । ഹാസാ ഇവോദ്ധത ബകാവൃതസിന്ധുതീരേ ശ്ലോകാ അലക്ഷിഷത കേരളപത്രികായാം (ഭവ) തേ ചാഭിരാമതമപാകവിശേഷരത്നാ യഷ്ടാദശേഭ്യ ഉദയം വിശഭം ശശംസുഃ । വീരോപവീരമപി പാമരമണ്ഡലസ്ഥം കിം ബ്രഹ്മവർച്സധുരാ വിജഹാതി വിപ്രം. ൫൯

കുറിശ്ശൽ വിശാഖവിജയകാവ്യത്തെക്കുറിച്ച് തനിക്കുള്ള അഭിപ്രായം ശ്ലോകരൂപേണ കേരളപത്രികയിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തുകയും;

ആ വക ശ്ലോകങ്ങളെല്ലാംകൂടി ശേഖരിച്ചു നീലകണ്ഠശാർമാവർകളുടെ ആമുഖോപന്യാസത്തോടുകൂടെ പിന്നീടു വിശാഖവിജയോത്സവമെന്ന പേരിൽ ഒരു പുസ്തകമായി അച്ചടിച്ചയയ്ക്കുകയും ചെയ്തു അവിസ്മരത്തിൽ കേരളവർമ്മ വല്ലഭകോയിത്തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സുകൊണ്ട് ഉല്പാസകത്താവായ ശ്രീമാനവിക്രമകവിരാജകുമാരസാമൂതിരിപ്പാടു തമ്പുരാൻ തിരുമനസ്സിലേക്കയച്ച ശ്ലോകങ്ങളാണിത്. ഇതിലെ അത്ഭുതകല്പനാവൈചിത്ര്യം സഹൃദയന്മാരാരോപിച്ചിരിയേണ്ടതാണ്.

*

*

സ്നാനം ഗതാ നദീതീരമേകോനാ വാംശതിഃ
 സ്രീയഃ | നശ്രോണൈകാ ഗൃഹീതാഭൂപിംശതിഃ പ
 നരാഗതാഃ.

മൻ സ്രീകൾ കളിപ്പാൻ പോയി. ഒരുവളെ മുതലപിടിച്ചു. കളിച്ച് ൨൦ പേർ മടങ്ങിപ്പോരികയും ചെയ്തു. ഏകോനാ=ഒരു പുഷ്പം, വിംശതിഃ സ്രീയഃ=൨൦ സ്ത്രീകളാകൂടി ൨൦-ൽ ഒന്നാകി ൨൦ എന്നാണ് ശരിയായ അർത്ഥം. ഏകാ നാ=ഒന്നുകൾ, വിംശതിഃ=ഇരിപത് എന്നുള്ള ഭാമകല്പയോഗമത്രെ ചമൽകാരകാരണം.

ഗൃഹേ പത്മസ്മേ ദ്രവിണകണമോഷം പ്ര
 തവതാ സ്വവേശ്വന്യാരക്ഷാ ക്രിയത ഇതി മാര്ഗ്ഗോ
 യമുചിതഃ | നരാൻ ഗേഹാൽ ഗേഹാൽ പ്രതിഭിവാ
 സമാകൃഷ്ട നയതഃ കൃതാന്താൽ കിം ശങ്കാം പരിഹ
 രഥ ഹേ ജാഗ്രത ജനാഃ.

അയൽവീട്ടിൽ കള്ളൻ കടന്നു മുതലെല്ലാം കൂട്ടുകൊണ്ടു പോയ

അയി അറിഞ്ഞാൽ സ്വന്തം ഗൃഹത്തിൽ കാവലു വെക്കുന്ന സമ്പ്രദായം കൊള്ളാം. എന്നാൽ നാൾതോറും അവിടുമിടെ നിന്ന് ആളുകളെ വലിച്ചുകൊണ്ടുപോകുന്ന അന്തകനെക്കുറിച്ചുതാണ് യാതൊരു ശങ്കയുമില്ലാത്തത്. നിങ്ങൾ ഉണരുവിൻ (ആലോചിപ്പിൻ)

ഇതി പ്രാത്ഥയതേ ദന്തോ ഹേ ജിഹ്വേഽബഹുമാവദേ ! തപയാപരായേ തു കൃതേ സ്ഥാനഭംഭരോഭവേനമ. നന്ദ

പല്ല നാവിനോട് ഇങ്ങിനെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു:—നാവേ! വളരെ സംസാരിച്ചുപോകരുതേ. നീ തെറ്റു ചെയ്താൽ എനിക്കു സ്ഥാനഭംഭരം വരും. ആളുകൾ പല്ലിച്ചു കൊരിക്കുമെന്നു താല്പര്യം *

സുതേ സുകരയുപതീ സുതശതമന്ത്ര്യന്തദർഭം തധടിതി ! കരിണീ ചിരേണ സുതേ കഥവി മഹീ പാലപാളിതം കുളഭേ. നന്ദ

പെൺപന്നി കൊള്ളരുതാത്ത അനവധി കുട്ടികളെ ഉടനടൻ പ്രസവിക്കുന്നു. പിടിയാന അങ്ങിനെയല്ല. വളരെ കാലം കൂടുമ്പോഴേ പ്രസവിക്കുകയുള്ളൂ. എന്നാൽ അതു രാജാക്കന്മാരാൽകൂടി ലാളിക്കപ്പെടുന്ന ഒരു കൊമ്പനാക്കളിയായിരിക്കുന്നതാണ്. ഇതിൽ കുവികളെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരുപ്രായം സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. *

കേനാനന്ദ വിനാശഃ കരുമദ്യേ കീദൃശീ ച പാണ്ഡാലീ ! അത്രൈവോത്തരമുക്തം സുവ്യക്തം പൃഥ്വിയോരുഭയോഃ. നന്ദ

അത്ര എന്നാണ് ഉത്തരം. അത്ര=അടിക്കുന്നവനായ അ

ഇന്ദ്രം നിന്ദിതി ചക്രവാകയുഗളീ ഭാസാം നി
ധിം പേലകഃ സപാദ ക്ഷീരമരോചകീ സുതൃതിനം
പാഹി ജഡം പണ്ഡിതം । ദേവം ദൈത്യകലപ്രതാ
പഹരണം സാക്ഷാൽ സുരദിഗ്ലംഭം കഃ പൈതാ
മഹഗോളകേഷു സകലൈഃ സമ്മാനിതോ ദൃശ്യതേ.

ചക്രവാകപിതൃനത്തിനു രാത്രികാലത്തു വിരഹമാകയാൽ അ
വർ ചന്ദ്രനേയും, പകൽ കണ്ണുകാണാത്ത കൂമർ ആദിത്യനേയും,
അധിയില്ലാത്തവൻ നല്ല സപാദുള്ള പാലിനേയും, പാഹി സുതൃതി
നേയും, മൃഗൻ വിപോനേയും, അസുരന്മാർ സാക്ഷാൽ മഹാവി
ഷ്ണുവിനേയും നിന്ദിക്കുന്നു. ബ്രഹ്മാസ്യത്തിൽ എല്ലാവർക്കുകൂടി സ
മ്മതനായിട്ട് ആരാണുള്ളത് * *

യേന ശുക്ലീകൃതാ ഹംസാഃ ശുക്രാശ്ച ഹരിതീ
കൃതാഃ । മയം ശാശ്വതികൃതാ യേന സ നോ വൃത്തിം
വിധാസ്യതി. * *

ഹംസങ്ങൾ വെളുപ്പിക്കുകയും തത്തക്കളെ പച്ചനിറത്തിലാക്ക
കയും മയിലുകൾ നാനാവർണ്ണമാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്തതാരോ അ
വൻ നമുക്കുപോലീ പാത്തിനെ വഴിതരും * *

മനീഷാ രാ യദി ജനഃ പരിതോഷമേതി നന്ദ
പ്രയത്നസ്യവ ഭാ യദനുഗ്രഹോ മേ । ശ്രേയോത്ഥി
നോ ഹി പുലഷാഃ പരതുഷ്ടിഹേതോഃ ക്ലേശാജ്ജി
താസ്യപി ധനാനി പരിത്യജന്തി. * *

എന്നെ നിന്ദിക്കുന്നതുകൊണ്ടു ജനങ്ങൾക്കു സന്തോഷമുണ്ടെങ്കിൽ അവരുടെ ആ സന്തോഷരൂപമായ അനുഗ്രഹം എനിക്കു ബുദ്ധിമുട്ടാതെ സുലഭമാണെന്നു തീർച്ചയെന്നു. തങ്ങൾക്കു നന്മവരണമെന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നവർ അന്യരെ സന്തോഷിപ്പിക്കുവാൻ വേണ്ടി, തങ്ങൾ ശ്ലേശിച്ചു നേടിയെടുത്ത ധനം കൂടെ, ചിലവഴിക്കുന്നു. *

യന്ത്രം സംഹാര സംഹാരാശു ഭഗവൻ യക്ഷോ ഹമജ്ഞാനത്തോ ബാലാം പ്രാപ്യ സമാശ്രിതോസ്തി പുനരപ്യേഷാ മമൈകാകിനീ । ശുബ്രേ മാതൃഗൃഹേ പ്രയശ്നത ബലിം കന്യേതി കാമഗ്രഹഗന്ധാ കൃതി മമന്ത്രവാദിനി മയി പ്രോവാച സാ സുന്ദരീ. മഹ

പിടുകാരനും സുന്ദരനുമായ ഒരു മന്ത്രവാദി ഭർതൃഗൃഹത്തിൽ കെട്ടി ഒരുത്തിക്കു തക്കിടക്കുതി കെട്ടിയ സമയം അവൾ ഇങ്ങനെ ഇളകിപ്പറഞ്ഞു. 'സുധാമിൻ! ഈ യന്ത്രം മടക്കിയെടുക്കേണ്ട. ഞാൻ (ബാധിച്ച ഭേദം) ഒരു യക്ഷനാണ്. ഉപമയ്ക്കു ബാധിച്ചതു തൊറിപ്പോയി. ഇവൾ അമ്മയുടെ വീട്ടിൽ പോയിപ്പാത്തു വിജനസ്ഥലത്തു വെച്ച് എനിക്കൊരു ബലി തരട്ടെ'. 'കാമഗ്രഹഗന്ധാ' എന്ന വിശേഷണമൊണ്ടു വാസ്തവത്തിൽ ഇവൾ കാമപ്രീതിയും ഈ മന്ത്രവാദിയിൽ അനാകുതയുമാണെന്നും അക്കാര്യം സാധിപ്പാനുള്ള ഉപായമാണ് ഇത്തരക്കാർക്കും സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ഈ ഭേദം രഹസ്യമാണെന്നൊരു വെളിവില്ലാത്ത അർത്ഥം. * * * * *

സിംഹാൽ ഭിയാനവ്രജതഃ പ്രധാവൻ സാകം കരിണ്ണാ ചാഥി നിഷ്ഠതന്ത്വം । ഗതേന്തിശോകാനു

യനസ്രുതാസ്യാ ബലോ ഹി നാഗോ ജലബിന്ദനാ
സിൽ. ഒ

പിന്നാലെ ഓടിവരുന്ന സിംഹത്തെ പേടിച്ച് തന്റെ പിടി
യോടുകൂടെ കാട്ടാന ഓടുന്നതിനിടയിൽ ആ പിടിയാന വാരിക്കു
ഴിയിൽ വീണുപോയി. ആ സമയം അവളുടെ കണ്ണിൽ നിന്നൊ
ലിക്കുന്ന വെള്ളത്തുള്ളിയാൽ ഈ ഗജം ബലംനായി. അവളുടെ
വ്യസനാവസ്ഥ കണ്ടുനിന്നുപോയി എന്നു താല്പര്യം. വിദ്വാൻ
രാമവാരീയരവർകളുടെ ഒരു സമസ്താപൂരണമാണിത്. *

അനക്ഷരജേതന നരേണ സാകം സംഭാഷ
ണം ദൃഷ്ടുഭസേവനം ച | ആലിംഗനം ലംബപയോ
ധരാനാം പ്രത്യക്ഷദുഃഖം ത്രയമേവ ലോകേ നെ

നിരക്ഷരകക്ഷികളോടുകൂടെ സംഭാഷണം ചെയ്യുക ദൃഷ്ടുഭ
ജ്ഞ സേവിക്കുക, കുമ്പസാരം വീണുപോയ നാരിമാരെ ആലിംഗ
നം ചെയ്യുക, ഇവ മൂന്നും ലോകത്തിൽ പ്രത്യക്ഷദുഃഖമായിട്ടുള്ളതാ
കുന്നു. *

ദിവാ കാകതതാൽ ഭീതാ രാത്രൌ തരതി ന
മ്മദാം | തത്ര സന്തി ജലേ ഗ്രാഹാ മമ്ജ്ഞാ സൈ
വ സുന്ദരി. ഒ

പകൽ കാക്കയുടെ ശബ്ദം കേട്ടു പേടിക്കുന്നവൾ (അത്ര ധം
ഷ്ടം നടിക്കുന്ന പതിവുത) രാത്രി പുഴ നീന്തിക്കടക്കും (ജാഗ്രൂറം
പുഴയ്ക്കു കരയാണ്) പുഴയിൽ മുതലയുണ്ടാകും. ശരി. അവൾ ച
തിപ്പാനുള്ള കൈശലവും അവൾക്കറിയാം. * *

കിമാരസംഭവം ദൃഷ്ട്വാ രാമവംശേ മനോര

മേ । രാക്ഷസാനാം കലശ്രേഷ്ഠോ രാമോ രാജീവലോ
ചനഃ. 90

കം- ആര- എന്ന പദമേതരം. രാജീവലോചനഃ രാക്ഷസാ
നാം സംഭവം ദൃഷ്ട്വാ മനോരമേ രമ്യവംശേ (അയോദ്ധ്യയിൽ) ക
ലശ്രേഷ്ഠഃ രാമഃ കം ആര (ഭൂമിയിൽ അവതരിച്ചു) * *

മരാളഗതിവിഭ്രമതൃടിതകഞ്ചുകോജജ്വലിതപ്ര
തപ്തകനകോജപലൽകലശതൃപ്തവക്ഷോജയാ । സ്ത്രീ
താഞ്ചിതമുഖാഞ്ജയാ ദധിതയാ ച മന്ദാപ്പിതം ജ
ലോദനമുപാസ്തഫേ ജലജബാസ്യവസ്ത്രോദയേ. 91

ഹംസതൃപ്തഗതിവിലാസം ഹേതുവായി മുലകച്ച പൊട്ടിപ്പാ
തുചാടിയ കനകകംഭസുദശകചഭംഗിയോടു കൂടിയവളും മന്ദസ്ത്രീ
തസുന്ദരവദനശോഭാനയുമായ ഭാഗ്യ സുഷ്ണോദയസമയത്ത് ആരം
ഭവോടെ മുയിൽ കൊണ്ടുവന്നു വെക്കുമാറുള്ള വെള്ളച്ചോറിനെ
രാമൻ കാഴ്ചിക്കുന്നു * * * *

ദത്തം മയാ പദമിദം നവയൗവനായ തപം
സതപരം കപചന ശൈശവ സാധയേതി । കാമസ്യ
ഹസ്തലിഖിതാക്ഷരമാലികേവ രോമാവലീ വിജയതേ
ജലജേക്ഷണായാഃ. 92

അല്ലയോ ശൈശവം! ഈ സ്ഥാനം ഞാൻ യൗവനത്തിന്നു
കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. നീ ഇനി എവിടെ എങ്കിലും പൊയ്ക്കൊള്ളണം.
എന്നിങ്ങിനെ കാമൻ സ്വന്ത കയ്യിൽ എഴുതിയ കല്പനയാണോ
എന്നു തോന്നാവണം ഈ സുന്ദരിയുടെ രോമാവലി ജയിക്കുന്നു *

അയം പടോ മേ പിതൃരാഗഭ്രഷണം പിതാമ
ഹാദ്യൈരപഭുകതയൈരവനഃ । ഇമം പടോ കണ്ഠപു
ടേന ഗുഹ്നപംകരിഷ്യേ മമ പുത്രപൗത്രകാൻ.

ഒരു പിതൃക്കൾ - വാക്കാനിത്. .ഈ മുണ്ട് അച്ഛൻ മുതൽ
പുത്രൻ കാലത്തുളളതാണ്. മക്കൾ മക്കളുടെ മക്കൾ ഇവരുളള കാല
ത്തോളം നിലു കയും വേണം. ഈ ശ്ലോകത്തെക്കുറിച്ച് മലയാളികളു
ടെ ഇടയിൽ ചില ചെറുകഥകൾ കാട്ടുന്നു * *

അചൈതന്യചാലിഷു ഭുജകതിഖലോഷു മോഹാൽ
സംഘട്ടിതാപി ഘടതേ ന മദീയഞ്ചലിഃ । ശേഷാ
മതല്പചരിശോഭിതചക്രപാനേന്നിത്യന്യ സാശക
ഥനാൽ സുഗതായിതേഷു. ഒരു

ഒരു കാലത്തു കൊച്ചിരാജാവ് ചൈതന്യമൊന്നു വാങ്ങി. അദ്ദേഹം
തിരിച്ചറായ് അദ്ദേഹത്തിലുമായിരുന്നു. ചൈതന്യവാനിയായ മ
ഹാവിഷ്ണുവിനെ അനുഭവിക്കുന്നതാണ് ചൈതന്യമുള്ള സിദ്ധന്റെ.
എന്നാൽ ചൈതന്യം നാടി സകല ബോധങ്ങളും അപാകമുണ്ടാണെന്നും
പരമാത്മാ ഭൂതമുണ്ടെന്നും നന്ദിജ്ഞാനത്താലുള്ള എന്നതാണ്
അചൈതന്യമനുഭവിക്കുക. മഞ്ജുശങ്കര സിദ്ധന്റെ ഒരു വാക്കു
കൊണ്ടു കൊച്ചിയിൽനിന്നു സാമൂതിരിപ്പാടി ചൈതന്യതാണ് പ്രകൃ
തശ്ലോകം. സുഗതായിതേഷു = ബൈശലസഭയിൽ. ഇതിനുള്ള മറു
വടിശ്ലോകം താഴെ കാണിക്കാം * * *

അന്തർവാണിഭിരത്യഗാധമതിഭീ വാലാഹിത
പ്രാമ തന്നിത്യം സച്ഛി നന്ദം മതിരി ശുശ്രൂഷ

മോൽപ്പിച്ചുതേ । ഏവം സത്യരമീകൃതേ ഭഗവതാ
ധ്യാനാദയേ സേപച്ഛയാ നിത്യതപം വപുഷീഹ യഃ
കഥയതേ തസ്യൈവ സർവ്വജ്ഞതം. വാ

സർവ്വജ്ഞതം=ബലേപമെന്നും, വിചിതപമെന്നും, പന്തളം
സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രികൾ എന്ന പ്രസിദ്ധിനേടിയ തൊക്കടത്ത് സു
ബ്രഹ്മണ്യൻ മുതൽ ഈ ശ്ലോകത്തിന്നു മറ്റും ഗുണവിശ്ക്കാരമുള്ള
ഒരു വ്യാഖ്യാനമെഴുതിട്ടുണ്ടായിരുന്നതായറിവുണ്ട് * *

ഗണന്ത്യ ഭാതാ ഹീയേത ഗണന്ത്യാപി ന കി
ഞ്ചന । ഗണാൽ ഗുണന ഹീയേത ഗണന്ത്യാപി ന
കിഞ്ചന. വാ

അന്നകംപേക്ക് ഒരാൾ ഭാനു ചെല്ലാൻ പുറപ്പെട്ടാൽ ആ
യാൾ നശിക്കും. കിട്ടുന്നവർക്കു കറച്ച കിട്ടുകയുമില്ല. നോക്കു മ
റിച്ച് അന്നകംപേർ ഒരാൾ ഭാനു ചെല്ലുന്നതായാൽ ആയാൾ
ക്ക് അതുകൊണ്ടു നീച്ചത്തികിട്ടും. കൊടുക്കുന്നവർക്കു കൊണ്ടു വരി
യ മോശമെന്നും വരുവാനുമില്ല. * * *

ജിണ്ണ ഭോജനമാത്രേയഃ കപിലഃ പ്രാണിനാം
ഭയാം । ബുദ്ധസ്സതിരവിശ്വാസം പാണ്ഡാലഃ സ്രീഷ്ട
മാദ്ഭവം. വാ

ഭാവമുപാസ്മ്യപ്രണതമായ ആത്രേയൻ മരിച്ചതിന്നു ശേ
ഷമുള്ള ഭക്ഷണത്തെയും, സംശ്യാചാല്യനായ കപിലൻ ജീവകാരു
ണ്യത്തെയും, നീതിശാസ്ത്രകർത്താവായ ബുദ്ധസ്സതി ആരെയും വിശ്വ

സ്കന്തതെന്നും, കുമ്പസാരപ്രഭുനേതാവായ പാഞ്ചാലൻ സ്രീകൃഷ്ണൻ നോക്കി കഠിനമായി പ്രവർത്തിക്കുകതെന്നും പ്രശംസിച്ചുപറയുന്നു *

വിവാദകേളിനിശ്ചിതേ വിപശ്ചിതാമപശ്ചിതേ. സപതജിത്യയതമേവ രതവേദഭീക്ഷിതേ । ബ്രഹ്മസ്തതിൻ ജപ്തതി പ്രസപ്തതി കപ സപ്തരാഹം ന ച ബുദ്ധശ്ച സന്ധവശ്ചതുർമുഖശ്ച ഭുർമുഖഃ. വൃന്ദ

രതവേദഭീക്ഷിതന്റെ ഭായ്യയുടെ ശ്ലോകമാണിത്. വിവാദാരിത്വമെപ്പോഴെന്നാമെന്നും നിഷ്പ്രയാസം പ്രതിവാദികളെ ജയിക്കുന്നവനായ രതവേദഭീക്ഷിതൻ വാദംചെയ്താണെന്നുള്ളതിൽ ബ്രഹ്മസ്തതി ശബ്ദിക്കുകയില്ല. അനന്തൻ അനന്തകയ്ക്കിട്ടു. സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ മുഖം നന്നല്ലാതാകും. ബ്രഹ്മാവ് ഭുർമുഖനായി. പിന്നെ മറ്റുള്ളവരുടെ കഥ പറയേണ്ടമോ * * * *

സരിപരാസ്തീതി ജടാന്തരാളേ കഷായിതാ സാഗിരിരാജകന്യാ । തസ്യാഃ പ്രസാദായ നമത്യുമേശേ വിപീലികാ ഖാദതി ചന്ദ്രബിംബം. വൃന്ദ

ശിവന്റെ തലയിൽ ശംശയുണ്ടെന്നു വിചാരിച്ചു തുണിയെടുത്ത പാമ്പിനെ പ്രസാദിപ്പിച്ചാൻ പരമേശ്വരൻ കാക്കൽ നമസ്കരിച്ചു. ആ അവസരത്തിൽ നൊറിമേലുള്ള ചന്ദ്രബിംബത്തിന്മേൽ ഒരു ഉറപ്പു കടിക്കുന്നു. ഇതൊരു സമസ്താപൂരണമായിരിക്കണം *

അഹം കഥം ഭിതീയാ സ്യാദപിതീയാ സ്യാമഹം കഥം । യസ്യ ഷഷ്ഠീ ചതുർഥീ ച വിഹസ്വ ച വിഹായ ച. വൃന്ദ

അഥം കഥം എന്നീ രണ്ടുപദവും ഭിത്തിയയാണെന്നും വിചിന്ത്യ എന്നതു ഷഷ്ഠിയും വിഹായ എന്നതു ചതുർഥിയുമാണെന്നും ഭൂമി കുന്നവന്റെ—അത്രയും വ്യത്പത്തിയില്ലാത്ത ഒരാളുടെ ഭായ്യയായിരിക്കുന്നതെങ്ങിനെ എന്നിപ്രകാരം ഒരു വിദൂഷി ചേദിക്കുന്നു *

ആകിഞ്ചന്യാഭതിപരിചയാജ്ജായയോപേക്ഷ്യമാണോ ഭൂപാലാനാമനസരണാദ്ബിഭ്രഭേവാഖിലേഭ്യഃ । ഗേഹേ തിപ്പുൻ കുമാരിരവസഃ കൂപകൂടൈർസ്സധർമ്മാ കിം ജാനീതേ ഭവനചരിതം കിം സുഖഞ്ചാനുഭൂതൈഃ.

അവാട്ടിൽനിന്നു പുറത്തുറങ്ങാതെ കിണറ്റിലെ ആമയെപ്പോലെ ഒരു ഭിത്തിൽതന്നെ താമസിക്കുന്ന മതിയെന്നും മുട്ടുചുവിയുമായവൻ ലോകവർത്തമാനം വല്ലതും അറിയുമോ. സുഖം അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടോ. കയ്യിൽ കാശില്ലായ്കയാലും അതിപരിചയും നിമിത്തവും ഭായ്യകൂടി ഇവനെ വെടിയും. കോടതിയിൽ പോകാതെയും ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരെ പരിചയപ്പെടാതെയുമിരിക്കുകൊണ്ടു സകലരിൽനിന്നും ഭയപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യും * * * *

അനാരാദ്ധ്യ കാളീമനാസപാത്ര ഗൌരീമുതേ മന്ത്രശക്തിം വിനാ ഗ്രന്ഥശൈൽയം । പ്രപഞ്ചപ്രസിദ്ധം പ്രബന്ധം പ്രബന്ധാ വിരിഞ്ചപ്രപഞ്ചേ മദന്യഃ കവിഃ കഃ.

കാളിയെ ആരാധിക്കാതെ, സാരസ്വതഗുളിക സേവിക്കാതെ, മന്ത്രം ഉരുക്കുകയാതെ, അനവധി ഗ്രന്ഥം പഠിക്കാതെ, ലോകപ്ര

നീലാഞ്ജനായ ഗുഹങ്ങളെ നിമിഷനന്തിൽ ഈ പ്രപഞ്ചത്തിൽ
 നാനാവിധാഭിരുചിതങ്ങളെ കാക്കശ്ശേരി പരീതി വീരവചനം പറയു
 ന്നു * * * * *

ന മരതം ന തുരംഗമോ ന വദതാം വൃന്ദാനി
 നോ വന്ദിനോ ന ശൃണുണി ന പട്ടബന്ധവസനം
 നഹ്വംബരാധംബരം । അസ്മത്സ്മാകമന്ദമന്ദരഗിരി
 പ്രോദ്ധ്യതദശോധധി പ്രേംബദീപിപരമ്പരാപരി
 നതാ വാണീ തു നാണീയസി. വൃവ

കാക്കശ്ശേരി പരീതി ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രീകളെ കണ്ടു പറയുന്നു:—
 പുഷ്പാലത്തിൽ പാഞ്ഞുതെല്ലാം ശാസ്ത്രീകളുടെ ആലംബരധാരണി
 കളാണ്. തനിക്കുതന്നെകീഴ്. എന്നാൽ തന്റെ വാക്പാടവം ഇ
 കിലെല്ലാം മേലയാണെന്ന് ഉത്തരാലംകൊണ്ടു സാധിച്ചിരുന്നു *

അസ്ഥാധീനം പരം ഭൂഖം സ്ഥാധീനം പരമം
 സുഖം । സ്ഥാധീനപഞ്ചരസംസ്ഥാധി ശുകഃ കോടര
 മിച്ഛതി. വൃൻ

മര സുഖങ്ങളെല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും പരാത്രയത്തിലുള്ള സ്ഥിതി
 പരമമാകുന്നു. സ്ഥാതത്രപ്രമാണ് പരമസുഖം. സ്ഥാധീനമയമാ
 യ കൂട്ടിലിരിക്കുന്നതെ സ്ഥാതത്രപ്രമായി വല്ല മരപ്പൊത്തിലുതിരി
 ന്നതെന്നു സുഖമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു * *

വീണാലസന്മണിഖലായ നമോസ്തു തന്വൈ
 വീണാപുണാജിനഭൂതേ ത്രിണിനേത്രണായ । ശ്ലോ

ആരംഭിച്ചുവീ ക്ഷയിന്നീ ക്രമേണ ലാലുവീ പുരാ
വൃദ്ധിമുഖൈതി പശ്യാൽ | ദിനസ്യ പൂർവാർദ്ധ്യം
ർഭിന്നാ മരായേവ മൈത്രീ ഖലസജ്ജനാനാം. ന്വ.

പകുത്തായം ഉച്ചയ്ക്കു മുയിലുള്ള നിഴൽപോലെ ഖലന്മാരുടെ
സ്നേഹം ആരംഭിക്കുമ്പോൾ വലുതാണെങ്കിലും പിന്നീട് ക്രമത്തിൽ
ക്രമത്തിൽ കുറഞ്ഞിപ്പോകുന്നു. എന്നാൽ നേരെമറിച്ചു സജ്ജന
ങ്ങളുടെ സ്നേഹം ഉച്ചയിരിഞ്ഞ നിഴൽപോലെ. തുടങ്ങുമ്പോൾ ചെറു
താണെങ്കിലും ക്രമേണ വളർന്നുവരികയും ചെയ്യും. *

ഭീമസേനഭയത്രസ്താ കുന്ദരാജവരൂഥിനീ | ശി
ഖാ ഖാവാടകസ്യേവ കണ്ണമുലമുപാത്രിതാ. ന്വ.

മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരിപ്പാട് തന്റെ വാസ്തവം അറിയിക്കാതെ ഒ
രിക്കൽ അമ്പലപ്പുഴ രാജസന്നിധിയിൽ ചെന്ന സമയം രാജാവു
'നമ്പൂരിയെ കൂട്ടിവായിക്കാനറിയാമോ' എന്നു ചോദിച്ചതിന്നു പരേ
രി 'അറിയാം' എന്നുത്തരം പറയും രാജാവിന്റെ ആവശ്യപ്രകാ
രം ഭാരതം വായിക്കുകയും ചെയ്തു. സ്വതഃ ഭാരതത്തിലില്ലാത്തതാ
യ ഈ ശ്ലോകം കൂട്ടിച്ചേർത്തുവായിച്ചു. 'കൂട്ടിവായിപ്പാനറിയാം' എ
ന്നു പറഞ്ഞതനുസരിച്ച് ഉണ്ടാക്കിച്ചൊല്ലിയതാണ് ഈ ശ്ലോകമെ
ന്നും ക്ഷണിക്കാനായ തന്നെക്കുറിച്ചു പരിചരിച്ചു എന്നും രാജാ
വിന്നു മനസ്സിലായി. രാജാവു താൻ ആരെ അറിയാതെ ചോദിച്ചു
ചോദ്യത്തെക്കുറിച്ചു പശ്ചാത്താപിക്കുകയും 'അങ്ങ' മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതി
രിയാണോ' എന്നു കുവിയോടു ചോദിക്കുകയും ചെയ്തു. പരോപി യ
ഥാർത്ഥം വെളിപ്പെടുത്തിയതിന്റെ ശേഷം ഇവിടെ വളരെ സ്നേഹ
പരമായ കററക്കാലം സഹവാസസൗഖ്യമനുഭവിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു

എന്നാണ് ഐതിഹ്യം. ഭൂതാധിപനായ സൈന്യാ ഭീമസേനനെ പേരിട്ടു കണ്ണനെ ചെന്നുരായിച്ചു. കഷണിക്കാരന്റെ കടുമ പൊരിയ്ക്കാറിയെ ആശ്രയിക്കുന്നതുപോലെ. ഇവിടെ 'കണ്ണമൂലം' എന്ന തിരുപ്പാട്ടു ശ്ലോകത്തിലാണ് ചമൽക്കാരം. * *

അപ്പുജനസ്സാക്ഷ്യകേതുൽ പദം ജനയിച്ചു തി. തത്തേ ഭവതു കല്പാന്താ ദേവനാരായണപ്രഭോ.

പാരി രാജാവിന്നുചെയ്ത ആശീർവ്വചനമാണിത്. ദേവനാരായണൻ എന്നാണ് ആ അമ്പലപ്പുഴ രാജാവിന്റെ പേര്. അങ്ങനെയ്ത കല്പകാലംവരെ ആയുസ്സുണ്ടായി വരാതെ എന്നു ശ്ലോകം. ഇവിടെ താക്ഷ്യംകൂടിയുണ്ടെന്നു പദത്തിലെ വ്യഞ്ജനമെല്ലാം നീക്കിയാൽ 'ആ അ ഏ ഉഃ' എന്നു ശേഖരിക്കാം. 'അ ഏ' എന്നു കത്ത് ഏകാദേശമായ വൃദ്ധി വന്ന് ഐ എന്നായി. ആ ഐ ഉ എന്നേകത്ത് ഐകാരത്തിന്ന് ഉകാരമായ അച്ചു പരമായപ്പോൾ ആയാദേശംവന്ന് ആ ആയ് ഉഃ എന്നായി. പിന്നീട് അടുത്തു നില്ക്കുന്ന രണ്ടു ആകാരങ്ങൾക്കുകൂടി സവർണ്ണഭീഷം വന്നപ്പോൾ ആയുഃ എന്ന പദവും സിദ്ധമായി. ഇതൊരു വൈയകരണവിനോദമാകുന്നു. * *

ബാലസഖിതപമസജനസേവാ സ്രീഷ്ഠ വിവാദമകാരണഹാസ്യം । ഗദ്യഭയാനമസൽകൃതമനം ഷരംസു നരോ ലഘുതാമുപയാതി. ന്നു

കട്ടികളായി, അല്ലെങ്കിൽ മൃഗങ്ങൾരായി കൂട്ടുകൂടുക. ഭൂതാധിപനായ സൈന്യാ, സ്രീകളോടു വാദിക്കുക, കാരണം കൂടാതെ ചിരിക്കുക, കഴിഞ്ഞപ്പോൾ കയറി യാത്രചെയ്യുക, കഷണിക്കാരനെ ഉണ്ണാൻ കടന്നു

ചെല്ലുക, ഈ തന്മൂലം സംഗതികളിൽ മനുഷ്യൻ വിലയില്ലാത്തവനായിത്തീരുന്നു. *

നമേ നഃ പുരുഷോത്തമേ ത്രിജഗതാം സേവ്യേ രമാവല്ലഭേ നിത്യേ സ്വസ്ത്യ പത്ന്യേ ഭാതരി വിഭ്രേ നാരായണേ തിര്യഗി ! യം കഞ്ചിൽ പുരുഷാധമം കന്തിപയഗ്രാമേശമല്ലാത്ഥം സേവായൈ മുഗയാമഹേ ഭൂശമഹോ മുകാ വരാകാ വയം. നന്നു

നമ്മുടെനാഥനും പുരുഷശ്രേഷ്ഠനും ഐശ്വര്യത്തിലുള്ളവനും പ്രാ. വന്ദ്യനും സത്യാസ്വരൂപിണിയായ ശ്രീഭഗവതിയുടെ വല്ലഭനും നാശമഹിതനും തന്റെ സ്ഥാനത്തെക്കൂടെ ഭക്തന്മാർക്കു ഭാനു ചെല്ലുന്നവനും സർവ്വമർത്ത്യമായ ഭഗവാൻ നാരായണമൂർത്തി ഉന്നയിക്കുക, കൈക്കൂട്ടത്താൽ നോം ഏതോ ചില ഭൂഭാഗത്തിന്നു മാത്രം അതിപന്നം നന്നെ പ്രശ്നാഭിച്ചാൽതന്നെ ചുരുങ്ങിയ വല്ല സംസ്കൃതവും തരുന്നവനുമായ ഏതെങ്കിലും ഒരു പ്രഭുവിനെ— പുരുഷനായ ഒരു സേവിപ്പാർവേണി അന്വേഷിച്ചു നടക്കുന്നു. കാഴ്ചം. *

സരസവിരസഗേഹം ഭോക്തൃകാമോ ന ഗച്ഛേ
പിരസസരസഗേഹം കഷ്ടപക്ഷേ പ്രയാത 1 വിര
സവിരസഗേഹം മാ ക്ഷയാ ചീഡിതോപി സരസ
സരസഗേഹം യാതു താപോപശാസൈത്യ. ന്നെ

അതിഥിയെ കണ്ടമാത്രയിൽ വളരെ ഭോഗവും പാശുക്കളും ചിന്നിട്ട വേണ്ടപ്പെട്ട ആതിഥ്യമൊന്നും ചെയ്യാതെ അലയ്ക്കും ന

ടിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു കൂട്ടം സരസവിരസന്മാരാണ്. അവരുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു ഉണ്ണുവാൻ പോകരുത്. നേരെമറിച്ച് അതിമിയെ കണ്ട ഉടനെ ചില വൈരന്യങ്ങളെല്ലാം നടിക്കുമെങ്കിലും പിന്നീടു ചേണ്ടുന്ന ആചാരോപചാരങ്ങൾ ചെയ്യുന്ന മറ്റു ചില വിരസ സരസന്മാരാണ്. അവരുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു ഗന്ധനരമിപ്പെന്നുവന്നാൽ ഉണ്ണുവാൻ കടന്നുചെല്ലാം. കണ്ടമാത്രയിലും പിന്നീടും വൈരന്യം കാണിക്കുന്ന വേറെ ചില വിരസവിരസന്മാരാണ്. അവരുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു വിരപ്പുകൊണ്ടു പരവശപ്പെട്ടാലും ഉണ്ണുവാൻ പോകരുത്. അതിമിവന്നുമാറത്തു കയറുമ്പോഴും അതിനുശേഷവും ഒരേനിലയിൽ ആദരവോടെ അതിമിസൽക്കാരം ചെയ്യുന്ന ചില സരസസരസന്മാരാണ്. അവരാണ് ഉത്തമന്മാർ. ഇവരുടെ ഗൃഹത്തിലേക്കു നിസ്സംശയം ഉണ്ണുവാൻ കടന്നുചെല്ലാം. *

ദേവകാർഷ്വായുതീതാനി സർവ്വാനി ഭവന്തോ യ
ദി । ശീഘ്രമാഗമ്യതാം ഭോജ്യം ഭൂസുരേന്ദ്രശിഖാ
മണേ. നവു

കാക്കശ്ശേരി പരാരിയുടേതാണ് ഈ ശ്ലോകം. ഭോജ്യം എന്നേടത്തു കാര്യം അവസാനിച്ചുപോയതിനാൽ പരാരി പരത്തി എന്നു ശാസ്ത്രികൾ ഭൂമിച്ചു എങ്കിലും കവി ഒരു സംബോധനയേക്ക് അതിനെ പൂരിപ്പിച്ചുകൊള്ളുന്നു. *

കവേ ഗവോലതസ്യ പ്രതിവർ തുരലം ഭാരതീ
മപ്യസാലപീം സാലപീം സാലപീമസാലപീം ബൃധ
വരസമിതൈ ലക്ഷണേന ക്ഷണേന ! നാനാഭാസം
പ്രമാണം പ്രമതിഗതിവശാദപ്രമാണം പ്രാമാണം

സച്ചാസത്തത്തമാന്യനിശമയത ബുധാ മച്ചരിതം
വിചിതം. ൻൻ

കാക്കല്ലേരിപേരി ഉദ്ദണ്ഡശാസ്ത്രികളോടു മല്ലിടാൻ ഭാവിക്ക്
വേദം ഒന്നാമതായി ആ വിഭാഗസഭസ്സിൽവെച്ചു ചൊല്ലിയ ശ്ലോ
കമാണിത്. അല്ലയോ വിഭാഗന്മാർ! നിങ്ങൾ ആശ്ചര്യകരമായ
എന്റെ ചരിത്രത്തെ കേൾക്കുവിൻ എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു തന്റെ
നിഷ്പ്രതിഭതപത്തെ ഭംഗിയായും പ്രൗഢമായും വിവരിച്ചു. പ്രതി
വാദിയെ ഒന്നാമക്കുവാൻവേണ്ടിയാണ് ഈ ആത്മപ്രശംസ. കാ
ളുവാങ്ങേതവിധമെല്ലാം വരികയും ചെയ്തു. *

യഃ കൃതപാ വിശപരംഗം രജനിയവനികംപ്രോ
ജപചതദാനഭീപം ശശപത്സതുഷ്ടസന്വേക്ഷകമഖി
പജഗൽഭ്രാന്തിനാട്ടും വിതത്യ | കമെന്റേലോമുണ്ഡ
മാദ്ഗികലയവശഗാൻ വാസനാഗാനസകതാൻ ജീ
വച്ഛാത്രാൻ മുകന്ദഃ സ്വയമഭിരമതേ ക്രീഡയൻ സോ
സ്തു ഭൂതൈ.

മേപ്പുതുൾ നാരായണൻഭട്ടതിരിപ്പാടു നാരായണീയസ്തോത്രമു
ണ്ടാക്കിക്കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷവും കുറുകാലം ഭഗവദനുജനംചെ
ന്നുകൊണ്ടു ഇരുവായൂരിൽത്തന്നെ താമസിച്ചുവന്നു. അക്കാലത്തെ
തഭിവാസം പുനത്തുരുകോട്ടയിൽ കുളിക്കാണാൻവേണ്ടി ബാക്കി ന
മ്പൂതിരിമാർ അത്താഴംകഴിഞ്ഞു പുറപ്പെട്ടുകയും പേരി കൂടെ പോ
രണമെന്നു നിബ്ബന്ധിക്കുകയും ചെയ്തു. 'ഞാൻ ഒരു കുളി കണ്ടും
കൊണ്ടിരിക്കുകയാണ്. ഇനി വേറെ ഒരു കുളിയും കാണേണ്ട' എ
ന്ന ഭട്ടതിരി പറഞ്ഞസമയം 'തെങ്ങുതാലം കാണാത്തതായ എന്തൊരു

കുളിയാണ് പറ്റേറി കാണുന്നത്" എന്നു നമ്പൂതിരിമാർ തിരക്കിത്തുടങ്ങി. ആ സമയം ഭട്ടതിരി ഉണ്ടാക്കിപ്പൊലിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം. ഈ കുളിയുടെ സ്വഭാവമെന്തെന്നാൽ:—ഭഗവാൻ മുഷന്മാരാണ് കുളിയുടെ ഉടമസ്ഥൻ ജീവികളാണ് വേഷക്കാർ. ഈ ലോകമാണ് അരങ്ങ. രാത്രി തിരശ്ശീലയും, ആഭിരൂപൻ കുളിവിളക്കും, കർമ്മസമുഹം മൃഗോപകാരനും, വാസന പാട്ടുമാകുന്നു. അഖിലജഗൽഭാഗിയാണ് കഥ. ഈ കുളി കാണുന്നതു നിത്യസന്തുഷ്ടനായ യോഗീശ്വരന്മാരാകുന്നു. യാതൊരു ഭഗവാനാണ് ഇങ്ങിനെ യുള്ള കുളിനടത്തിക്കൊണ്ട് ആത്മാരാമനായിരിക്കുന്നത്. അദ്ദേഹം നമുക്കു ഭൂതിക്കായിക്കൊണ്ടു ഭവിക്കട്ടെ. *

ബിഭ്രാണഃ കമലാദി പാണികമലൈഃ സൽപുണ്ഡരീകഹരദം നേത്രേണാകലയൻ വിനായകകുമാരാദ്യൈഃ സദോപാസിതഃ । ചന്ദ്രോല്ലാസിതമൈലിരബ്ധിജനശ്ച കണ്ഠേ ശ്രീയാലിംഗിതോ ദേദീപീതുശുചീന്ദ്രമന്ദിരഗതശ്ചിത്തേ ഹരോ വാ ഹരിഃ ഫാഹ

വിശേഷണങ്ങൾ (ഹരഃ) ശിവൻ എന്നതിലേക്കും, (ഹരിഃ) വിഷ്ണു എന്നതിലേക്കും ഒരുപോലെ യോജിപ്പിക്കണം. കമലം=മാൻ, പത്മം, പുണ്ഡരീകം=വ്യാഘ്രം, പത്മം, നേത്രം=വസ്ത്രം, നയനം, വിനായകൻ=ഗണപതി, ഗരുഡൻ, കുമാരൻ=സുബ്രഹ്മണ്യൻ, ക=ഭൂമി. മാൻ=കാമൻ, ചന്ദ്ര=സോമൻ, സ്വപ്നം, ശ്രീ=വിഷ്ണു, രമാ, ശുചീന്ദ്രപുഷ്പാതു സ്ഥാണമുത്തിയും വടക്കേക്കത്തു പെരുമാളും എന്റെ മനസ്സിൽ അതിശയേന പ്രകാശിക്കട്ടെ എന്നു ശ്ലോകാർത്ഥം. കിഴക്കെപ്പുല്ലത്തു കത്തുണ്ണിമുസ്സുതവർകൾ ശുചീന്ദ്രപുരത്തു ചെന്നസമയം ഉണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം. *

ജനസ്ഥാനേ ഭ്രാന്തം കനകമുഗതൃഷ്ണാസിതധി
 യാ വചോ വൈദേഹീതി പ്രതിപദമുത്ര പ്രവ
 പിതം । കൃതാ ലങ്കാഭ്യന്തുവദനപരിപാടീഷു ചട
 നാ മയാപ്തം രാമതപം കശലവസുതാ ന തപധി
 ഗതാ. മുറവ

മരത്ഥം ശ്രീരാമനും മരോരത്ഥം ഒരിളനും ചേർക്കുന്നു. ജന
 സ്ഥാനം = പഞ്ചവടി. ജനങ്ങളുടെ സ്ഥാനമെന്നും, കനകമാകുന്ന
 തന്മൂലം എന്നും വൈ ദേഹി എന്നും, കാഭ്യന്തു എന്നും ഒരിരപക്ഷ
 ത്തിൽ, കശലവസു സുതെ യന്ത്യാഃ സാ (സീതാ) എന്ന രാമപക്ഷ
 ത്തിൽ, കശലവസുവായ വസുവിന്റെ (ഗന്തത്തിന്റെ) ഭാവമെന്ന
 ചിത്രപക്ഷത്തിൽ ശേഷം ഇല്ലാം. *

ചിത്തേ തു സുചിതേ സർവ്വം ഭവേൽ സുഖമ
 യം ജനൽ । ഉപാനൽഗ്രന്ഥപാദസ്യ സർവ്വം ചർമ്മം
 സ്തുതേവ ഭൂഃ. മുറവ

മനസ്സിന്ന സുഖമുണ്ടെങ്കിൽ ബാക്കമെല്ലാം സുഖമയമാണ്.
 ചെരിപ്പിട്ടവന്ന ഭൂമിയെല്ലാം തേക്കുവിരിച്ചതായിത്തോന്നും. *

അകരോദരവിന്ദലോചനായാ വദനേ പുഷ്പശ
 രോധരസ്തലേന । യുവമാരണകാരണം വിതിണ്ണം ശു
 കതുണ്ഡം പരമാഭിചാരവണ്ഡം. മുറവ

ആഭിചാരത്തിന്ന ചില ജന്തുക്കളുടെ തലയും മാറും ചെപ്പും
 വിട്ടു വയമാണ്. കാമൻ യുവാക്കുമാരെ കൊല്ലുവാൻവേണ്ടി

ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അധരമെന്ന വ്യഞ്ജന രത്നമുണ്ടെടുത്തുവെച്ച് ആഭിചാരം ചെയ്തിരിക്കുകയാണ്. *

വേണമെന്നുള്ള കർമ്മത്തിന്നു ച രംഭം വിനാശകരമേ ഹൃദയമുപേക്ഷിതം । ഏവം നര ഭാഗ്യവിനാശകരമേ വിചാസിക്കീനാം കഥമാത്രയസി. ൧൦൭

മുഖ്യവേഷം വാഴ ഇവ ഏതുവകാരം തന്നെ നശിപ്പാൻ കാലത്തു ഫലവത്തായിത്തീരുന്നവോ അതുപോലെ നിർദ്ദേശകാലത്തു ജനങ്ങൾ ശ്രീകൃഷ്ണനെ ആശ്രയിക്കണം. ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ അത്യാവേശം നാശകരണമാണെന്നു താല്പര്യം. *

അജ്ഞാതം ശുദ്ധി സർവ്വമാപണഗതം ഭൈഷ്വരം ശുഭം മാക്ഷിക ഭരതം (ശ്രംഗം) വർമ്മ പത്മി വണ്ഡിതഫലം കാരോർ കരം ശ്രീമുഖം । അത്യന്തം വ്യസനേ പുരസ്വ ഭരതേ തീർത്ഥ (സഭ്യ) ച ഭേദോത്സവേ സംഗ്രാമേ ച വിവർണ്ണവസ്ത്രമഖിലം ഭാഗ്യശ്ച സർവ്വം ശുദ്ധി. ൧൦൮

അറിയപ്പെടാത്തതും അജ്ഞാതമായതും ഭിക്ഷവിളിയും ശരണവും അതും ആനക്കൊച്ചു കലാശ്ചര്യ മുതലായതും ചക്ഷിക്കാത്തതിയ പഴവും ആശാരിമുതലായ പണിക്കാരാകെയും ശ്രീകൃഷ്ണന്റെ ശുദ്ധിയാകുന്നു. വലിയ വ്യസനം വരമ്പാഴും പുറം തീക്കത്തുവെച്ചും തീർത്ഥാടനത്തിലും സകലത്തിലും ഉത്സവസ്ഥലങ്ങളിലും യുദ്ധങ്ങളിൽ ഉത്തമമായും നോക്കേണ്ടതില്ല. കാവിമുതലും

മുതലായതു ചെയ്തു നിറം മാറിയ വസ്ത്രവും ഭാണ്ഡവും എപ്പോഴും
തുച്ഛിതന്നെ. * * *

യത്നപാമാഹുഃ കുമാരപ്രതിമമിഹ ബുധാ
നൈകധാ തൽത്രിവണ്ണേരത്ര വൃക്കൈസ്സമസ്തൈ
രപി സമുചിതയാലോചനീയം സരണ്യാ | വഞ്ചീശ
ക്ഷാത്തിഭൂതിഭൂതിഭിരുപചിതേനാപദാനേന തേമീ
യൽകാരുണ്യൈകലബ്ധാസ്സ ഭിശതു സുചിരായുഷ്വ,
താം പദ്മനാഭഃ. ൧൦൭

ഒരു കവി കുലശേഖരപ്പെരുമാൾക്ക് അടിയാവെച്ചതാണ് പ്ര
സ്തുതശ്ലോകം അതുതപരാക്രമംകൊണ്ട് അഞ്ച് കുമാരനോടു (സു
ബ്രഹ്മണ്യനോട്) സഭസന്നാഹം. ക്ഷമകൊണ്ടു (ക) ഭൂമിയോടും,
ഐശ്വര്യംകൊണ്ടു (മാ) ശ്രീഭഗവതിയോടും, തേജസ്സുകൊണ്ടു (ര) അ
ഗ്നിയോടും തുല്യനാണെന്നിങ്ങിനെ കുമാരപദത്തെ വ്യസ്തമാക്കി
യും സമസ്തമാക്കിയും ഉപമാനമാക്കിക്കല്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ ശ്ലോക
ത്തിലെ അമീ എന്ന പദത്തെക്കുറിച്ചു തൊപ്പരാമശാസ്ത്രികളും രാ
ഘവൻനമ്പ്യാരും തമ്മിൽ അക്കാലത്തു വലിയ ഒരു വാദം നട
ന്നിട്ടുണ്ട്. ഈ അഭസ്ത് നപുംസകമാവേണമെന്ന ശാസ്ത്രികളും
വേണ്ട പുല്ലിശംതന്നെ മതി എന്നു നമ്പ്യാരും ശാസ്ത്രവിഷയമാ
യി വാദിച്ചു. ശാസ്ത്രികൾക്കു തോൽവ് പറ്റിത്തുടങ്ങി എന്നു കണ്ട
പ്പോൾ പന്തളത്തു സുബ്രഹ്മണ്യശാസ്ത്രികൾ ആ ഭാഗം പിടിച്ചു
വാദിച്ചു. * * *

താത രാപം നിജതേജസൈവ ഗമിതഃ സ്വപ്നം
നന സ്വസ്തി തേ ഭൂയസ്സാവദിമാം വധുഃപ്രതികഥാം

മാ ഭാതുരഗ്രേ കൃഥാഃ | രാമോഹം യദി കൈശ്വരീഭേ
വ ലിവസൈവ്രീളാനമൽകന്ധരഃ സാലം വസ്യജ
നേന ശക്രവിജയീ വക്താ സ്വയം രാവണഃ. ൧൦൮

ശ്രീരാമൻ തടയുവീനോടു പറയുന്ന വാക്കാണിത്. സ്വർഗ്ഗ
ത്തിലേക്കു പോകുന്ന അങ്ങയ്ക്കു മംഗളം ഭവിക്കട്ടെ. സ്വർഗ്ഗത്തിലെ
ത്തിയാൽ എന്റെ അച്ഛനായ ഭാരതമനോജ്, രാവണൻ സീതയെ
കിട്ടുകൊണ്ടുപോയ കഥ പറയത്തേ (എന്റെ മഹൻ ഒരു പെണ്ണിനെ
നോക്കുവാൻകൂടി കൊള്ളുതത്താവനാണെന്നു വിചാരിച്ച് അച്ഛൻ
വ്യസനിക്കുമെന്നു താല്പര്യം.) ഞാൻ രാമനാണെങ്കിൽ രാവണനെ
ക്കൊണ്ടുതന്നെ ഈ വിവരം അച്ഛനോടു പറയിച്ചുകൊള്ളാം. (രാ
വണനെ കൊല്ലുമെന്നു സാരം) * * * *

അഞ്ചു ചിന്നിയിസമ്മിതേ ശ്രീതലസത്തുറേ
സ്വതന്ത്രേ സിതപാദശ്യാഃ പരമന്ത്യഭേശപരദിനേ
ലഗ്നേ കജാരേ പരേ | പ്രാസാദാന്തമനായുനന്തശ
യനേ ശ്രീബാലമാന്താഡ്യഭൂപാലേനൈകദൃഷ്ട്
സുഖേന മനുജാഃ കല്പാന്തമാലോക്യതാം. ൧൦൯

തിരുവനന്തപുരത്ത് റോക്കല്ലുമണ്ഡപം പ്രതിഷ്ഠിച്ചതിനെക്കു
റിച്ച് അന്നുള്ള ഒരു കവിയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതും ടി മണ്ഡപഭരണ
മേൽ കൊത്തിവെച്ചതുമാണ് ഈ ശ്ലോകം. കൊല്ലവർഷം ൯൬൭-
മാണ്ടു മേടമാസം ൧൦-ാം നു വ്യാഴാഴ്ച ഉദിച്ചു ൧൩ നാഴികയ്ക്കു
മേൽ കഴിയികാരാശി. ജവയിച്ചിത്തസന്ധന്നഃ തളിനകലിഃ വദ്യോ

പനീനഃ അശ്വമേധവിഃ കൃഷിഃ ശതമം ചന്ദ്രഃ പ്രാണനാഥഃ
 ശ്വവിഃ കലഃ ഇതി ഗതിഃ. * * *

ആമൃതം ശ്രീബാലമാർത്താണ്ഡഭൂപൈഷ്യാ
ലാഠ്യക്ഷാണിഭവഃ സപുത്രഃ । മുത്തിം സമൃങ്നി
മമേവ പാത്മനാഭിം വിപ്രൈശ്ശിഷ്യൈശ്ശങ്കരാ
പ്രൈസ്സരാമൈഃ. ൧൧൦

ബഹുമാണ്യ അദ്ധ്യക്ഷൻ = തയ്ക്കട്ടെ നന്മതിരി. മാതൃ
സ്വർഗ്ഗത്തിൽനിന്നും കപ്പനപ്രകാരം പത്തനാപുരംപാലിയുടെ
ബിംബത്തെ കടുക്കുളംവഴിയായ്ക്കൂട്ടി നവീകരണം ചെയ്തത് ഇദ്ദേഹ
മാണ്. ശങ്കര-രാമദികൾ ഇദ്ദേഹത്തിന് ഇക്കാര്യത്തിൽ സഹാ
യംചെയ്തു ശിഷ്യന്മാരായിരിക്കണം * * * * *

ഭൂമുകമാനം ത്രിഫലാ ത്രിമാനം പാഷാണമു
 ൽന്നു ലഗമാനമേവ : ചഞ്ചല്യതോയേ കലിതഞ്ച പി
 ണ്ഡീകൃതപാ വ തൈവേ കടുശക്ക്കരാഖ്യം. ഗഗമ

കാവിമണ്ണ് ഭാരം ൧. ത്രിഫല ഭാരം ൩. കോടിപ്പഴ ഭാരം ൧൦. ചെഞ്ചലും ഉരുക്കി അരിൽ ശേഖരപ്പെട്ട മരുന്നുകൾ ചൊടി ചിട്ടുണ്ടാക്കുന്നതാണ് കടുശർക്കരയോഗമെന്നു പറയുന്നത് * *

തർ കമ്മിഷ്ണാസ്രുണാംഘ്രോ യമഹമഭിഭക്തഃ
കാരയിതപാ തഥാഭാ കാലേ ഭേവദ്യുഗ്ം ബ്രഹ്മി
ഹ നിലയം മാടഭൂപാജ്ഞയാ തം । ഗോവിന്ദഃ പാ
ചിത്യേശോ ഗിരിശമഭീനവീകാരയൻ വന്ത്യമൃഗം

‘ബ്രഹ്മണോന്നമസ്യൈവം’ കലിതഘടസംസ്ഥാ
ഭിഷികതം ന്യായത. ൧൧൨

തിരുവഞ്ചക്കുളത്തു മണ്ഡപത്തിൽ കമുടത്തിമേലെഴുതിയിട്ടുള്ളതാ
കുന്നു ഈ ശ്ലോകം. കൊച്ചിരാജാവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം പാലിയ
ത്തു ഗോവിന്ദനാഥൻ തിരുവഞ്ചക്കുളത്ത് അമ്പലവെണിയും നവീ
കരണകലശവും കഴിപ്പിച്ചതിനെക്കുറിച്ചാണ്. ‘ബ്രഹ്മണോന്ന
മസ്യൈവം’ എന്നതുകൊണ്ട് അന്നത്തെ കലിഭിന്നസംഘ
൧൭൯൦൭൬൧ ആണെന്നു കാണുന്നു *

ശൈലാബ്ധീശപരസോദരോ നരപതിർമ്മാവ
നേ ലോലധീഃ കോളംബേ ഗതഃ ഏവ ഭൂസുരവരൈഃ
പൂണ്ണേ മഹാകാനനേ । ജീണ്ണം മാടമഹേശമന്ദിരവ
രം നവ്യം ചകാരാത്മനഃ സ്വഗ്ഗാരോഹണകർമ്മനി
ർമ്മിതമഹാസോപാനമയ്യുന്നതം. ൧൧൩

പെരുവനത്തു ഭണ്ഡാരത്തറമേൽ കൊത്തിയിട്ടുള്ള ശിലാലി
ഖിതമാണ് ഇത്. സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലെ അനുജനായ മൂന്നാപ്പാട്ടുത
മ്പുരാൻ ൯൩൩-ൽ മാടത്തിലപ്പന്റെ ഭൂമികാവിൽ പണിതീർത്തു ക
ലശം കഴിപ്പിച്ചതിനെക്കുറിച്ച് അനുണ്ടായിരുന്ന വിദ്വാൻ മുത്ത
ടത്തു മുത്തുണ്ടാക്കിയതാണെന്നു കേൾവിയുണ്ട്. ലോലധീഃ എന്ന
തു കൊല്ലവർഷസംഗ്രഹമാണ്. മഹാകാനനം=പെരുവനം *

സ്നാതപാ പുണ്യതമേ നിളാംഭസി രമാനാഥം
വേദിർവനിതം വ്യാഗ്നഃ കിം പതതീതി ഭാഭിരമിതാന

അം തൃണാം തപതിം : നാവാക്ഷേത്രവരേ ഭവഞ്ച
യകരേ ജന്താജ്ജ പാത്തോത്സുകാം സൂപിം ഹേമമ
തീമയോജയദമേയാത്മാ പ്രകാശാധിപഃ. ൧൧൪

ചെട്ടത്തു രാജാപു തിരുണാവായ ക്ഷേത്രം പണിചെയ്തിച്ചു
ചൊന്നിൻതാഴികക്കടം വെച്ചതിനെക്കുറിച്ച് അനുബന്ധിരുന്ന വ
ചാൻ ഒഴിക്കാ നിവകണ്ഠൻ മൃഗുതുണ്ടാക്കിയ ശ്ലോകമാണിത്. പ്ര
കാശാധിപൻ=ചെട്ടത്തുരാജാവ്. നിളാ=ഭാരതപ്പുഴ *

യത്തതപാവഗമേ സ നാള കമലോൽഭൂതിശ്ച
ലക്ഷ്മീസ്തപയം ഭൂഷാപം യമപിപ്രപദ്യത ഇദം വി
ശ്വം വിചിത്രാത്മകം | ചക്രല്ലോകസുമംഗളാനി ജ
ഗതാം ഭൂമുന്തി യാതൂനി യോ ജഹനുസ്തം പ്രണമാമി
പൂണ്ണകതനം ശ്രീപൂണ്ണഭവദേശപരം. ൧൧൫

യാവനൊരുത്തന്റെ രതപം അറിയുവാൻ ബ്രഹ്മാവും (ന-ആ
ള) ശക്തനായി ഭവിച്ചില്ല. ലക്ഷ്മി ഭൂഷാപനായ യാതൊരാളെ
യാണ് സ്വയമേവ (അപിപ്രപദ്യ പ്രിയനാക്കി ചെയ്തത്. യാ
തൊരാളാണ് ലോകത്തിന്നു സുമംഗളങ്ങളെ ചെയ്യുന്നതും ലോകത്തെ
പിടിപ്പിക്കുന്ന രാക്ഷസന്മാരെ ഹനിക്കുന്നതും. ആ കാരുണ്യവാ
നിധിയായ തൃപ്തനിത്തോ തേവരെ ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു *

ദേവായാത്രയമാഗതായസുരജേതാരോ ഭവ
ന്ത്യാഹവേ യൽപാദാംബുജമുരുഭവസ്ഥിതിലതാ ലോ
കസ്യ യൽ കാരണം | യാ ഭദ്രാണി ചരീകരീതി ച

രണോപാസാരം സതാമീഹിതാനീഹാക്ഷേത്രനിവാ
സിനീ ഭഗവതീ ബോഭോതു സാ നഃ ശ്രിയൈ.

വിചാൻ പുനഃശ്ശുരി നീലകണ്ഠശർമ്മാവവർകൾ ഈങ്ങയുരു
ഭഗവതിയെക്കുറിച്ചുണ്ടാക്കിയ ശ്ലോകമാണിത്. ഈശ്വരക്ഷേത്രം=
ഈങ്ങയൂർ. 'ലോപഃ ശകല്യസ്വ' എന്ന സൂത്രത്താൽ യലോപം വി
കല്പേന വരാമെന്നാണ് വൈയാകരണമതം. ദേവഃ ആശ്രയം
ആഗതഃ അനുരജേതാരഃ എന്നാണ് ഇവിടെ പദമേദം * *

ടകാരം ലിഖിതം ദ്രഷ്ടവാ ശിരശ്ചിനാഭകാര
വൽ | മകാരോച്ഛതിസംക്രമോ ഭ്രാന്താ മേ ഹതവാ
നിതി.

ട എന്നതു തലപോയ ഭകാരതുല്യമാണല്ലോ * *

കതി തേ സുമനോഭാരാൽ കബരീഭാരഃ പ്രി
യേതി നീലതപാൽ | ഭവതി ച കലാപവതപാനി
ജ്ജരമാന്യഃ കഥം നോ ചേൽ.

മഹവ

നിന്റെ തലമുടി നിജ്ജരമാന്യമാണ്. നിജ്ജരന്മാർ=ജ്ജര
ഹിതന്മാർ. യുവാക്കന്മാരെന്നർത്ഥം. ഭവന്മാർ എന്നും അർത്ഥമുണ്ട്.
കതി=ക ഇവാചരതി. കൽ=ഇഹംവ. അതി=അൻ വിഷ്ണു. വി
ഷ്ണുവിനോടു തുല്യമായിരിക്കുന്നു. ഭവതി=ഭവ ഇവാചരതി. ഭ
വൻ=ശിവൻ. സാധാരണ ധർമ്മം. ക്രമേണ സുമനോഭാരാൽ (സു
മനസ്സുകൾ=വൃച്ഛങ്ങൾ, ദേവകൾ എന്നും), നീലതപാൽ, കലാപവ
തപാൽ (കലാപം=ഭ്രഷണം. ചന്ദ്രൻ എന്നും) എന്നവയാകുന്നു. തി
മ്ബർസിസാദൃശ്യമുണ്ടായാൽ നിജ്ജരമാന്യമാവാതിരിക്കയില്ലല്ലോ *

അംഗജതാപനിഹന്ത്രി സുതചിലോവണ്യസം

പദാത്തരസാ । അധരാമൃതോപദംശാ ശ്രാണാശോ
ണാധരീവ രമണീയാ. ൧൧൯

കണ്തി സുന്ദരിയെപ്പോലെ രാമണീയകമുള്ളതാണ്. അംശ
ജനാപം=കാമശരമേഘ താപമെന്നും, അംഗത്തിൽനിന്നുണ്ടായ മൃ
തം, ലാവണ്യം=സൗന്ദര്യമെന്നും ഉച്ഛ്ഛ് എന്നും, അധരാമൃതോ
പദംശാ=അധരാമൃതത്തെ അടുത്തു ഭംഗിക്കുന്നവൾ എന്നും അമൃത
ത്തെ തിരസ്കരിക്കുന്ന കറിയോടുകൂടിയത് എന്നും, ശ്രാണാ=കണ്തി

കേളീനാളികമാളീകരനിഹിതമമനോഭയപ്രീ
തിയോഗാൽ സ്നേഹം ജാതം മുഖാംഭോരുഹമമൃതമയീ
നിസ്ത്രതാ കാപാ വാണീ । ആലോലേ ലോചനേതേ
മദാസി കചയോരാത്തലജ്ജം നയന്തീ ബാലാ ധീ
രാപി താവൽ സ്വയമഗമനോപമശ്ച മാം മന്ദിരം
നൽ. ൧൨൦

കേളിക്കിൽ പോയി വളരെ കാലം കഴിഞ്ഞു മടങ്ങി വന്ന ത
ന്റെ പ്രിയതമയെ കണ്ട ഉടൻ അവൾ ചെയ്ത പ്രവൃത്തിയെ കേൾ
പായുന്നു:—കേളീത്താമരപ്പൂക്കൾ ഭാസിയുടെ കയ്യിൽ കൊടുത്തു. അദ്ദ
വാര സന്തോഷം നിമിത്തം ഒരു പുഞ്ചിരിയുണ്ടായി. അമൃതമയമായ
പുഞ്ചിരിയെ വാക്കു ഭാസിയോടു പറഞ്ഞു. ഇപ്രകാരം കണ്ണുകൾ എ
ന്റെ മാപ്പിടത്തിലും അവളുടെ കയ്യിലും സമാജ്ജം ഒരു നോ
ക്കി. പിന്നീട് എന്നോടൊന്നും സംസാരിക്കാതെ അവൾ വീട്ടിലേ
ക്കു പോകയും ചെയ്തു. ഈ വക പ്രവൃത്തികളെക്കൊണ്ട് അവൾ പ്ര
സാദിച്ചതായി ഇരിക്കുകയാണെന്നുമാനിക്കാം *

പ്രവിശ സ്ഥിതി ഗേഹം മാ ബഹിസ്തിഷ്ഠ

ബാലേ ഗ്രഹണസമയവേളാ വർത്തതേ ശീതഭാ
നോഃ | തവ മുഖമകളങ്കം വീക്ഷ്യ രാഹുദ്വാരാത്മാ ഗ്ര
സതി സ സകളങ്കം ചന്ദ്രബിംബം വിഹായ. ൧൨൧

ബാലേ! വേഗം അകത്തേക്കു പോക. പുറത്തു നില്ക്കരുത്.
ഗ്രഹണസമയം അടുത്തുതുടങ്ങി. രാഹു കളങ്കത്തോടുകൂടിയ ചന്ദ്ര
ബിംബത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു കളങ്കരഹിതമായ നിന്റെ മുഖത്തെ ഗ്ര
സിപ്പാനും മതി. * * * *

സരോജകുഡ്മളാഭ്രാന്തേ സ്തനേ നിമ്നായ്
വേധസാ | തയോവീകാസഭീത്യാ വാ മുഖം രാകേന്ദ്ര
നാ കൃതം. ൧൨൨

താമരമൊട്ടുകൊണ്ടു നിന്റെ സ്തനങ്ങളെ നിമ്നിച്ച ബ്രഹ്മാവ്
ത്തതു വിടൻപോയെങ്കിലൊ എന്നു ഭയന്നു മുഖം പുണ്യചന്ദ്രനെ
ക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കി * * * *

ഏകദാ രാമചന്ദ്രസ്യ ലാളയന്തീ പദാംബുജം |
ന്യടിത്യനുച്ച ചിക്ഷേപ സീതാ രത്നാംഗുലീയകം.

സീതാദേവി ഒരു ദിവസം രാമഭദ്രന്റെ പാദാരവിന്ദത്തെ തൃ
ഭോക്തുന്ന സമയം കൈവിരലിന്മേലുണ്ടായിരുന്ന സ്വപ്നമോതിരം
പൊട്ടെന്ന് അഴിച്ചുവെച്ചു പണ്ടു ശ്രീരാമൻ ഒരു പാറമേൽ ചവി
ട്ടിയപ്പോൾ സൂര്യരിയായ ഒരുവൾ അവിടെനിന്നുണ്ടായല്ലോ. കല്പ
വെച്ചു ഈ സ്വപ്നമോതിരം പാദങ്ങളിൽ സ്ഥിരീകര്യമാകും അതിസു
ന്ദരിയായ ഒരുവൾ ഉണ്ടാകുമെന്നും അപ്പോൾ ഭഗവാൻ തന്നെ ഉ
പേക്ഷിക്കുമെന്നും വിചാരിച്ചാണ് ദേവി മോതിരം ഉജ്ജ്വലിച്ചത്.

അയോല്പാന്നനരേ രഞ്ജു സീതയാ സഹ സ
 ബരൻ ! ഉദിതം ചന്ദ്രമാലോക്യ ഭീതോ ഭവതി രാ
 ഘവഃ. മൗര

രാവണവധം കഴിഞ്ഞ അയോല്പയിൽ വന്ന സുഖമായിരി
 ക്കുന്നകാലത്തൊരുദിവസം രാമൻ സീതയൊന്നിച്ചു രാത്രി പുറത്തിറ
 ങ്ങി സഞ്ചരിക്കുകയായിരുന്നു. അപ്പോൾ ഉദിച്ചുവരുന്ന ചന്ദ്രനെ
 കണ്ട രാമൻ ഭയപ്പെട്ടുപോയി. ചന്ദ്രനിൽ ഒരു മാൻ ഉണ്ടല്ലോ. പ
 ണ്ടു സീതാവിരഹം അനുഭവിപ്പാനുള്ള മൂലകാരണം മാനാണ്. ഇ
 നിയും അങ്ങിനെ വന്നെങ്കിലൊ എന്നു വിചാരിച്ചാണ് രാമൻ ഭ
 യപ്പെട്ടത് * * * *

ശാന്തേ മന്മഥസംഗരേ രൺകൃതാം സൽക്കാര
 മാതനപതീ വാസോദാജജ്ജനസ്യ പീനകുചയോ
 ഹാരം ശുഭേഃ കണ്ഡലം ! ബിംബോയ്സ്യ തു വീ
 ദികാം ശുഭവതോബ്ധാഹോപാശ്ചലൽകങ്കണം പശ്യാ
 ല്ലംബിനി കേശപാശനിചയേ ബന്ധോ ഹി യുക്തഃ
 പുനഃ. മൗര

കാമസമരം കഴിഞ്ഞതിന്റെ ശേഷം അതിലേക്കു സഹായിച്ചു
 വെങ്കല്ലും ഓരോരോ സമ്മാനങ്ങൾ കൊടുത്തു. യാതൊന്നും സഹാ
 യിക്കാതെ പിന്നിടുന്നിരുന്ന തലമുടിയെ പിടിച്ചുകെട്ടുകയും ചെയ
 ൾ. സ്വപാരസ്യാ സ്തലം * * *

കേചിദപരന്യമുതമസ്തി ചരേ സുമാണാമന്യേ

വരേണി വനിതാധരപല്ലവേഷു । ബ്രൂമോ വയം സക
ലലോകഹിതാനുകാരിതാംബുലപൃഗശതസംയുതധൃ
മപത്രേ. ൧൨൩

ചില ആളുകൾ അമൃത മേവലോകത്തുണ്ടെന്നു പറയുന്നു. മ
റു ചിലർ സ്ത്രീകളുടെ അധരങ്ങളിലുണ്ടെന്നാണ് പറയുന്നത്. എ
ന്നാൽ വെറുപ്പ അടയ്ക്കു ന്നാ ഇവയൊക്കെയും പുകയിലയിലാ
ണ് അമൃതം ഇരിക്കുന്നത് എന്നാണ് നാം പറയുന്നത്. *

രാകാശശാസകലിതായതമാലികേവ സീമന്തി
നീവനേപല്ലിരിമാവഭാതി । കിഞ്ചാത്ര പങ്കജധി
യാ മധുപാവലീവ ഭൂരാൽ സമാപതതി കാമിജനാ
ക്ഷിപല്ലിഃ. ൧൨൪

ഉത്സവം കാണാൻ വേണ്ടി ഗ്രാമത്തിൽ വരിവരിയായി നി
ല്ക്കുന്ന സുന്ദരിമാരെ കണ്ടു കവി പറയുന്നു:—ഇവരുടെ മുഖപല്ലി
പ്പൂണ്ണചന്ദ്രനെക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ഒരു മാലപോലെ ശോഭിക്കുന്നു. എ
ന്നുമാത്രമല്ല പങ്കജമാണെന്നു ഭൂമിപ്പു കാമിജനങ്ങളുടെ കണ്ണുകൾ വ
ണ്ടുകൾ എന്നപോലെ ഭൂതന്തുനിന്നിതിൽ വന്നുചാടുന്നു. *

കചഭാരാൽ കചഭാരഃ കചഭാരാൽ ഭീതിമേ
ന്തി കചഭാരഃ । കചകചഭാരാജ്ജഘനം കോയം ച
ഗ്രാനനേ ചമൽകാരഃ. ൧൨൫

ഇവിടെ ഉപമയവസ്തുവിനെ ഉപമാനമാക്കി കല്പിക്കുന്നു. ഇ
രുട്ടിൽനിന്നു ചക്രവാക്യപ്പോലെയും കടത്തിൽനിന്നു സുല്പവം മോല
ത്തിൽനിന്നും പവ്തത്തിൽനിന്നും മണൽതിട്ടും ഭയപ്പെടുന്നു. സുന്ദ
രി! ഇങ്ങനെയൊരു ചമൽക്കാരമാണ് *

അപ്പൂർണ്ണസ്വർണ്ണകാമേബലേധത്തോ കരോ
യതനതോ ലാവണ്യാമൃതപ്പൂരിതം ഘടയുഗം വർണ്ണ
സ്ഥല ധാത്വതേ ! ത്രാതാസ്വര്യ ഘടത്രയസ്വ വര
നാപഞ്ചസ്ഥലസ്ഥല ഘടൈ ഭേദൈ മഹാമഹം
വഹാമി കരയോസ്സപശ്ചാത്തിചിത്രാന്തയേ. മഹൻ

വെള്ളം നിറച്ച ഒരു കടലാക്കുമ്പോൾ പോകുന്ന സ്ത്രീയെ കാണു
ന്ന സർവ്വകവി പറയുന്നതാണിത്. സ്നാനങ്ങളെ കാക്കതിന്നോടു പ
രിചരിക്കുന്നു. മൂന്നു കടലാക്കുന്നതും കാര്യം -- വിശിഷ്ട അ
ബലപൂർണ്ണസ്വർണ്ണമാണ്. മഹാകവിപ്പട്ട രണ്ടു കടലാക്കും എ
ട്ടാംതരം * * * * *

രക്താശോക കൃശാലീ കപന ഗതാ ത്രയത്വ
നരായണ ജനാനോ ദൃഷ്ടതി മുഖൈവ ചാപയസി
കീം പാതാഭിപുതം കിരഃ ! ഉൽകണ്ഠാഘ്രമോനഷ്ടം
പാപാസംശ്ലേഢാണാഹതഃ തൽപാദാഹതിമന്ത
ഭരണ ഭവതി പുഷ്പാൽഗമോയം കിരഃ. മനഃ

ഒരു വിറകി തക്കം വ്വിയതമായപ്പോൾ അന്നേക്കത്തോടു
ചോദിക്കുന്നു. 'തോൽ കണ്ടില്ല' എന്നു നീ പറയുന്നു. അവളുടെ
ചാടിപ്പിടുത്താൻ നീ എങ്ങിനെ പൂത്തു * *

ഒരൊരാൾ പാപമെന്നോഹരമീനയുക്താകൽ
പുല്ലപത്മകളും നളിനീം മനോജ്ഞാം ! ആലോ
ച്യ മജ്ജനയിയാ പഥികോ നിതാന്തം തൃപ്താകാലോ
വസതി നകുടേയന ഭൂതാൽ. മനഃ

താമരപ്പൊയ്ക്കയ്ക്കു വേണ്ടേടത്തോളം തുണമെല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും, വഴിപോക്കുന്ന് അകിറ്റാ തുണയുണ്ടെങ്കിലും മുരലയെ യെന്നു് ആയാൾ ഭൂതത്തികൂന്നത്തക്കമു. പ്രകൃതം വിരജമാണ് *

മല്ലികാമകളേ ഭാതി ക്രജന്മത്തമധുവ്രതഃ । പഞ്ചബാണപ്രയാണായ ശംഖമാപുരയന്നിവ മനഃ

മല്ലികയുടെ ചൊട്ടിൽ ചെന്നിറങ്ങു കപ്പലാരം ചെയ്യുന്ന വണ്ടു കഥാഭവരം യുദ്ധയാത്രയ്ക്കു ശാഖ വിളിക്കുകയാണോ എന്നു തോന്നും * * * *

കരാൽ ഗളിതഭക്ഷേതന കാ ഹാനി? കർണിനാമഭവേൽ । തേനൈവ തൃപ്താ ഭവതി സകുടുംബോ പിപീലികാ. മനഃ

കയ്യിൽനിന്നു ചില വാർ വീണുപോയി എന്നുവെച്ചു് ആനയ്ക്കൊത്ത ചേതമാണ്. ഉദാഹരിച്ചു താവാട്ടു പുലയ്ക്കുവാൻ അതു മതിതാനും * * *

ദ്രോപദാരാമേ പവനവഹിതാം കേരകീം സ്വണ്ണവണ്ണം പത്മഭ്രാന്ത്യാ ക്ഷയിതമധുപഃ പശ്ചാദ്യേ പപാത । അസീഭൂതഃ കസ്യമരന്തസാ കണ്ടകൈഃ ഛിന്നപക്ഷഃ സ്ഥാതും ഗന്തും ഭവയമപി സഖേ നാദ്ര കന്തും സമത്മഃ. മനഃ

വിശപ്പുള്ള വണ്ടു താമരപ്പുവാനെന്നു ഭ്രമിച്ചു പൂക്കുവീൽ ശരകൊണ്ടിളകിയതും സ്വണ്ണമല്ലവണ്ണവുമായ കൈമല്ലപ്പിൻറെ നടുവിൽ ചെന്നുവിണു. പൂപ്പൊടികൊണ്ടു കണ്ണുകാണേതെന്നും മറ്റേക

മുഖമൊന്നു ചിറകെല്ലാം മുറിഞ്ഞും ഇപ്പോൾ അതിന്നു നിസ്സുവാസം
പോകുവാനും കഴിവില്ലാതെ വന്നിരിക്കുന്നു. *

കാകു കൂപ്പു പികു കൂപ്പു കോ കേടേ പിക
കാകയോട് : വസന്തകാലേ സാമ്പ്രാപ്തേ കാകു കാ
കു പികു പികു. ഗുരു

കാക്കയും കയിലും കറങ്ങിത്താണ്. ഇവ തമ്മിലെന്താണ് ഭേ
ദം? വസന്തകാലം വന്നാൽ കാക്ക കാക്കയും കയിൽ കയിലാകുന്ന
താണ് * * * *

ഇന്ദ്രിയാശ്രയ സവിധേ വസതിഃ സമന്താദിന്ദ്രി
ന്ദിരാസ്സഹചരാശ്രയ ചിരാത്തമാപി : മണ്ഡുകകി
ന്ന കഥയാമി സഖേ തദന്തഃസ്യന്മരന്മരകണ്ണികാപി
സുദൃച്ഛഭാ തേ. ഗുരു

അല്പമേ തവമേ! നിന്റെ അമസം താമോപ്പുപിൻ അടു
ത്താണ്. അതിന്റെ മധുവുണ്ടാകാണ്ടു സഞ്ചരിക്കുന്ന വണ്ടുകുളി
മായി നിനക്കു വളരെ കാലത്തെ കൂട്ടുകെട്ടാണ്. എന്നാൽ നിനക്കു
താമോപ്പുപിൻ ഉള്ളിലുള്ള തേനിൽ ഒരു തുള്ളിയെങ്കിലും കിട്ടുന്
തോറു നിന്നോടു ഞാനെത്രപരയട്ടേ. അത്യാപമുതലായി തവമു
യോടു പറയുന്നു. പ്രകൃതം വേദനയാണ് * *

കേശവം പതിതം ദുഷ്ടാഭിമം ച വിഹതാ
ശ്വാഭം : ധാതന്തരാഷ്ട്രാഃ പ്രരോദന്തി പാണ്ഡവം ഹ
ഷ്ടമായതുഃ. ഗുരു

കേരളൻ വീഴുന്നതു കണ്ടും ജീവനായ്ക്കുറ്റാതുകണ്ടും നൂറു
 പേർ നിലവിലിരിക്കുന്നു. പാണ്ഡവന്മാർ സന്തോഷിക്കുന്നു. യഥാ
 ത്വത്തിൽ കരയേണ്ടതു പാണ്ഡവന്മാരാണ്. സന്തോഷിക്കേണ്ടതു
 നൂറുപേരുമാണ്. കേ==വേളത്തിൽ, ഗർഭരാജ്യം==അറയന്ന
 അർദ്ധം. പാണ്ഡവർ==കൊറികൾ.

കുറുപ്പ് പരിമിതമാകട്ടെ പിഞ്ചതി പെപെ കര
 സംഭവോംഭോധിം । അതിരിച്ചുതേ സുജനാ പുതു
 പിതരം നിജേന ചരിതേന. മന്ദവ

കുറുപ്പ് അതിൽ കൊള്ളുന്ന വെള്ളം മാത്രമേ ധരിക്കുന്നുള്ളൂ. ക
 ടത്തിൽനിന്നുണ്ടായ അഗസ്ത്യനാകട്ടെ സമുദ്രം ഒന്നായിപ്പാനാചെ
 യ്തു. നല്ല പുത്രൻ തന്റെ അച്ഛനെ അതിരായിച്ചു ഏക വാണക്കു
 യേന സൗഹൃദമിപ്പതി തേന ത്രീണി ന കാ

രയേൽ । വാഗ്വാദമത്ഥസംബന്ധം പരോക്ഷേ ഭാര
 ഭർത്തം. മന്ദൻ

ഭാരോടു സൗഹൃദത്തിൽ പെരുമാറണമെന്നു വിചാരിക്കു
 ന്നവൻ മൂന്നുതരം ചെയ്യരുത്. ആ യാദായി വാദപ്രതിവാദം ചെ
 യ്തുക. പണം ഏകവിടുക. ആയാളുടെ ഭാര്യയെ ആയാളില്ലാത്തസ
 മയം ചെന്നുകാണുക * * *

യത്ര ഭാഗ്യാഗിരോ വേദോ യത്ര ധർമ്മാത്ഥസം
 ധനം । യത്ര സ്വപ്രതിഭാ മാനം തന്നെ ത്രീകലയേ ✓
 നമഃ. മർദ്ദ

ഭാഗ്യയുടെ വാക്കു വേദമാണ്. ധർമ്മം പണം സമാധി.

യായ്. തനിക്കു തോന്നുന്നതുതന്നെ പ്രമാണം. ഇതെല്ലാം കലികാ
ചത്തുള്ളതാണ്. ആ കലിക്കായിക്കൊണ്ടു നമസ്സാരം *

മശകാ മക്കണാ രാത്രേയ മക്ഷികാ യാചകാ
ദിവാ । പിപിലികാ ച ഭാത്യാ ച ദിവാരാതം പ്ര
ബാധതേ. ൧൪൧

കൊതുവും മുട്ടയും രാത്രിസമയങ്ങളിൽ ഉപദ്രവിക്കുന്നു. ഈ
പുലും ധർമ്മക്കാരും പകലാണ് ഉപദ്രവിക്കുന്നത്. ഉറവും ഭാത്യായും
രാപ്പകൽ ഉപദ്രവിക്കുന്നുണ്ട് *

സ്വഗൃഹേ പൂർണ്ണമാചാരം തദർദ്ധം തപന്ത്യവേ
ഗുനി । പട്ടണേ പാലമാചാരം പഥി ശുഭ്രവഭാവ
രേൽ. ൧൪൨

സ്വഗൃഹത്തിൽ തികച്ചും ആചാരം വേണം. അന്യഗൃഹത്തിൽ
ചെന്നാൽ പകുതിമതി. പട്ടണത്തിൽ നാലിലൊന്ന്. വഴിയത്ര
യിൽ ശുഭ്രാചാരം മതി * * * *

ഉച്യതാം സമയോരീർഷ് സ്പഷ്ടമഗ്രേ ഭവീഷ്യ
തി । ഇതി പാരായതാം ഗ്രന്ഥേ കാരിന്ദ്രം കത്ര വ
ർത്തതേ. ൧൪൩

പഠിക്ക. സമയം വൈകി. കുറച്ചുകൂടി കഴിഞ്ഞാൽ വൃശ്ച
നായിക്കൊള്ളും. വല്ല സംശയവും ചോദിക്കുമ്പോൾ ഈവിധം മറ
പടി പറയുന്ന ഗുരുവിന്ന് ഏതുഗ്രന്ഥം നോക്കിയാണ് പഠിപ്പിക്ക
വാൻ വയ്ക്കാത്തത് *

വിദ്യാവതം ഭവിണമഹിമാ പുത്രമിത്രാദി
 സൗഖ്യം കന്യാപി സ്വാദ്യദി സവയസഃ പ്രായശോ
 ജായമാനഃ । അനുസന്താപകൃദവിരതം മത്സരോ
 മോഹകാരി മാ മാ ഭേവ പ്രസഭമഭിഭൂൽ പ്രശ്നയ
 സ്യാപനേതാ. മർദ്

എന്റെ സമാനവയസ്സനായ ഒരാൾ വിചാസം ധനവാസം
 പുത്രമിത്രാദിസൗഖ്യത്തോടു കൂടിയവനായി കണ്ടാൽ അവനെക്കു
 റിച്ചു എന്റെ മനസ്സിൽ സഹിക്കുവാനോ മത്സരമുണ്ടായിത്തീര
 തേ. ഇതാശ്ചര! ആ ഭവീചാരം എന്റെ വിനയത്തെ ആകമാനം ന
 ിഷ്പിച്ചുകളയും. *

ഇന്ദ്രം കൈരവണീവ കോകപടലിവാഭോജി
 നീവല്ലഭം മോലം ചാതകമണ്ഡലീവ മധുപത്രേണീ
 വ പത്മാകരം । മാനസം പിതസുന്ദരീവ രമണീവാ
 ത്തേശ്വരം പ്രോഷിതം ചേതോവൃത്തിരിയം സന്താം
 ഗുണനീധേ തപാം ഭൃഷ്ടമുൽകണ്ഠതേ. മർദ്

ആത്മത്വപൊയ്ക്ക ചന്ദ്രനെ എന്നപോലെയും, ചക്രവാകപ്പക്ഷി
 കൾ സൂര്യനെ എന്നപോലെയും, വേഴാമ്പൽ മോലത്തെ എന്നപോ
 ലെയും, വണ്ടുകൾ താമരപ്പൊയ്ക്കയെ എന്നപോലെയും, പെൺക
 ൾ തേന്മാവിനെ എന്നപോലെയും, വിരഹിണിയായ സ്ത്രീ പ്രീ
 തമനെ എന്നപോലെയും, എന്റെ മനസ്സ് സർഗ്ഗങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിമ
 നിഷമായ സ്നേഹിത! അങ്ങയെ കാണുന്നതാഹിഷണം

ഭിക്ഷാമടന്നത്രാഗതഃ പ്രക്ഷാളയന്നാശാഃ സ്ത്രി
തൈരാഭായ യോ മേ മാനസം ഗോഭാവരീതിരം ഗ
തഃ । സത്യാസിനം ധത്വാകൃതിം ഭൂയോപി തം പ
ശ്യാമി ചേൽ സാരാ ഭവേദൈതന്തവി നാരായണ
നാരായണ.

പ്രശ്ന

ഒരു കിഴവി ഇരുന്നു 'നാരായണ നാരായണ' എന്നു ജപിക്കു
ന്നതു കേട്ടപ്പോൾ ഒരു സരസകവി ഉണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം.
ഒരു ഭിക്ഷക്കാരൻ പണ്ടിവിടെ വന്നു, എന്റെ മനസ്സു കവന്റെ ശോ
ഭാവരിയിലേക്കു പോയി. ധത്വാശ്ചായായ ആ സത്യാസിനയെ ഞാൻ
ഒന്നുകൂടി കാണുന്നവനിൽ എനിക്കു നെടുമൊഴുപ്പുമുണ്ടായെന്നേ, നാ
രായണ. നാരായണ.

*

വകാരം ലിഖിതം ദൃഷ്ട്വാ ബുദ്ധിയാ മമ ജായ
തേ । ചക്ഷദക്രോഡവിപ്ലാതനഗരീവൃത്തശങ്കയാ.

ഓ എന്നർത്ഥം എഴുതിയതുകണ്ടു ചോഴിക്കോട്ടുനഗരത്തിലുള്ള
പുഷ്പമാണോ എന്നു ശങ്കിച്ചു എനിക്കു ബുദ്ധി തോന്നുന്നു

ഹസന്തീം വാഹസന്തീം വാ ഹസന്തീം വാമ
ലോചനം । ഹേമന്തേ യേ ന സേവന്തേ തേ നരാ
ഭവൈവഞ്ചിതാഃ.

പ്രശ്ന

ഹേമന്തമാണെന്നു ചെന്തവാനിനെപ്പോലെ ആചരിച്ചു (അതു
യും വലിയ) ശിക്ഷിച്ചയക്കയാ പുഞ്ചിരിയുടന സന്ദരിയേക്കയാ, സേ
വിഷാത്തവർ ഭാഗ്യംകെട്ടവർതന്നെ.

ഗന്തവ്യാ രാജസഭാ ഭൂഷാഗ്യാ രാജവല്ലഭാഃ പ
രഃ | യദി ന ഭവേത്പാപ്തസ്തേനൈവ സ്യാദ
നന്ദപരിഹാരഃ. മരൻ

രാജസഭയിൽ പോകണം. രാജസേവകന്മാരെ കണ്ടു പരിച
യപ്പെടണം. കായ്മമൊന്നും സാധിക്കയില്ലെങ്കിലും അനന്തം വര
തിരിപ്പാൻ നന്ന്

അതും വാങ്ങുതി വാഹനം ഗണപതേഭൂഷാ
ഭജംഗഃ ക്ഷയാ തം വാഹോപി ചലാതനന്ത്യ ഗിരി
ജാവാഹോ ഗജേന്ദ്രാനനം | ഹൃദയേ ജനനസുതാമ
സ്യയതി കലാനാഥം ലലാടാനലോ നിവിണ്ണസ പ
പെത കുടുംബകലഹാഭീശോപി ഹാലാഹലം. മദ്രാ

പരമേശ്വരന്റെ മേലുള്ള സ്നേഹം വിശപ്പു സഹിക്കാത്തതു ഗ
ണപതിയുടെ വാഹനമായ എലിയെ ഭക്ഷിപ്പാൻ ഇച്ഛിക്കുന്നു. ആ
സ്നേഹത്തെ സുബ്രഹ്മണ്യന്റെ വാഹനമായ മയിൽ ഭക്ഷിപ്പാനൊരു
ങ്ങുന്നു. പാവതിയുടെ വാഹനമായ സിംഹം ഗജാനനനെ തിന്മാൻ
തക്കം നോക്കുന്നു. ഗംഗയിൽ പാവതിക്കു നല്ല തൃപ്തി കാണുന്നില്ല.
ശിവന്റെ നെറ്റിയിലെ തീ ചന്ദ്രനെ പീഡിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. പോ
രേ അവിടുത്തെ കലാപം. ശ്രീപരമേശ്വരൻ ഇങ്ങനെയുള്ള കു
ടുംബകലഹമെല്ലാം കണ്ട് ഇതികത്യാവൃതാശ്ചര്യനായി. വിഷം പാ
നം ചെയ്തു * * *

ലാവണ്യം കപ റാ യോഷിതാം നഭസി കേ സ
ഞ്ചാരമാതനപതേ കാശാമൃച്ഛതരാ ഭവതി നിനദാ
ന്ന *

കുപ പ്രസ്ഥിതെ ഭവതി । കേവ്യ സ്വപ്നം പ്രകടിപ
കാര ഭഗവാൻ ശ്രീരാമവഃ പൗരതഷം തൽപ്ര
ശ്ലോത്തരമല്യവണ്ണമിതിതോ ദേവോ മുദേ വൊസ്തു
സഃ. മഥ

സ്രീകർമ്മ സൗന്ദര്യം എവിടെയാണ്. (വചുഷി) ഏവ
രാണ് ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നത്. (അന്യോ) വളരെ ഉ
ച്ചത്തിലുള്ള ഒരു ഏതുകൂടേതാണ്. (ഭേരിണം) ഭവതിമാർ എ
വിടെയാണ് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നത്. (ഏകാന്തേ) ഭഗവാൻ ശ്രീരാമച
ന്ദ്രൻ തന്റെ പൗരതഷം ആരിൽ പ്രകടിപ്പിച്ചു. (രക്ഷസി) ഈ
അഞ്ചു ചോദ്യങ്ങൾക്കും ഉള്ള മറുവടികളുടെ നടുവിലെ അക്ഷരങ്ങളെ
ഒല്ലാം കൂട്ടിച്ചേർത്താലുണ്ടാവുന്ന ഒരു ദേവൻ—അതായതു പുണ്യ
രീകാക്ഷൻ നിങ്ങൾക്കു സന്തോഷത്തിനായിക്കൊണ്ടു ഭവിക്കട്ടെ *

മാധുര്യം മഹത്താം കുപ മാനമഹിമാ കന്യാധി
കാ ചക്ഷുഷീ കഃ സിഞ്ചേദമൃതേന ബാലശശിനാ
കന്യ ക്ഷതം സ്തർഭിതാ । ആഹർത്താ ച നൃപോത്ര
കന്യ കഥിതഃ പ്രശ്ലോത്തരാനന്തർലിപിപ്രാപ്താഭിഖ്യ
സുഖം പ്രദീപയതമാം പ്രജ്ഞാം പ്രബോധപ്രദാം.

മഹാത്മാക്കു മാധുര്യം എവിടെയാണ്. (വചസി) മാനമഹിമാ
വ് ആർക്കാണ് അധികമുള്ളത്. (ഇന്ദ്രസ്യ) അമൃതകൊണ്ടു ചക്ഷുസ്സു
കളെ നേചനം ചെയ്യുന്നതാരാണ്. (നിശേശഃ) എന്തിന്റെ ക്ഷത
മാണ് ബാലശശിയോടു സ്തർഭിക്കുന്നത്. (നഖസ്യ) രാജാവ് എ
ന്തിന്റെ ആഹർത്താവാണ്. (കരസ്യ) ഈ അഞ്ചു ചോദ്യങ്ങൾക്കും

ഉള്ള മറുവടികളുടെ നടുവിലെ അക്ഷരങ്ങളെല്ലാം കൂട്ടിച്ചേർത്താലുണ്ടാവുന്ന ഒരു ദേവൻ—അതായതു ചന്ദ്രശേഖരൻ പ്രബോധപ്രദയായ പ്രജയെ സുഖമാകുംവണ്ണം വളർപ്പിക്കട്ടെ *

മന്ത്രിയാഃ കത്ര വസന്തി കാസപദിരുചിർയുനാം ശശീ കീദൃശഃ കോ വാ കാമരിപുഃ കപ വാ സുവിഹിതോ ധർമ്മഃ സദാരാധിതഃ । ഏതേഷാം പ്രതിവക്ത്രമല്യവിലസഭസ്താ മമ പ്രേയസീ മാ മാ മാ മമ വല്ലഭേതി ജഗതാം നാഥൈ വിവിത്സാപരൈഃ.

മനുഷ്യർ എവിടെ താമസിക്കുന്നു. (നീവൃതി) യുവാക്കന്മാർക്കു് എതിലാണ് അഭിരുചി. (യോഷാസു) ചന്ദ്രൻ എങ്ങിനെയുള്ളവനാണ്. (സകലഃ) കാമരിപു ആരാണ്. (കപാലി) മഹാത്മാരാൽ പൂജിക്കപ്പെടുന്ന ധർമ്മം എന്തിലാണ് പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നത്. (തയീഷു) ഈ അഞ്ചു ചോദ്യങ്ങൾക്കും ഉള്ള മറുവടികളുടെ നടുവിലെ അക്ഷരങ്ങൾ എല്ലാം കൂട്ടിച്ചേർത്താലുണ്ടാവുന്ന 'വൃഷാകപായി' എന്ന വാക്കു കേട്ടപ്പോൾ ലോകനായകന്മാരായ ശ്രീപരമേശ്വരൻ വിഷ്ണുവും എന്റെ ഭാജ്യയാണ്. അല്ല എന്റെ ഭാജ്യയാണ് എന്നു പറഞ്ഞു തർക്കിച്ചുതുടങ്ങി. 'വൃഷാകപായി' എന്ന വാക്കു പാവതിയുടേയും ലക്ഷ്മിയുടേയും പര്യായപദമാണ് *

ചതപാരോ ഹിമവൽസുതാവസുമതീലക്ഷ്മീസമാഖ്യായികാ വണ്ണാഃ സ്വഃ പുനരേകവണ്ണഘടിതാ സ്വന്നാമ വിഷ്ണുശിതഃ । ഏകദിഗ്വിചതുർഭിരനമ

ഥ ചേദപരൈണ് ക്രമാന്തദ്ഭവേദ്രേവജ്ഞേഷ്ടപശാ
സ്വകാമഹുതഭുങ്നാമാനി ച സ്വഃ പൃഥക്. ൧൫൪

പാവതിയുടേയും ഭൂമിദേവിയുടേയും ലക്ഷ്മിയുടേയും പേരുകൾ
കൂട്ടിച്ചേർത്ത് അതിൽ അക്ഷരവും കൂടി കൂട്ടിയാൽ ഗണപതിയുടെ
പേരുകൾ. (ഉമാകുമാരഃ) ഈ അഞ്ചക്ഷരങ്ങളിൽനിന്നു ൧. വ. ൩.
൪. അക്ഷരങ്ങൾ കളഞ്ഞാൽ ക്രമേണ ബ്രഹ്മാവ്. സുബ്രഹ്മണ്യൻ.
കാമദേവൻ അഗ്നി ഇവരുടെ പേരുകൾ. *

കിം തുഷ്ടാകാരി കീട്രഗ്രഥവരണമലം രൈതി
കഃ കാഞ്ചികാഞ്ചീ കോപസ്താരി ഭുജംഗേ കിമു കല
ഹശമാ വാക്ച സംബോധനം കിം । സുന്ദര്യാമ
പീന്ദുഃ കഥമപലഭൂതഃ കാ ച സംബുദ്ധിരഗ്നേഞ്ചീ
ജം കിം കാ മഹീജാരമണമതിഹരാ ഹേമസാരംഗ
ലീലാ. ൧൫൫

തുഷ്ടിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നത് എന്താണ് (ഹേമ=സ്വപ്നം) രഥത്ത
ന്റെ ചാരണം എങ്ങിനെയിരിക്കുന്നതാണ് (സാരം=അരങ്ങോട്ടു
കൂടിയത്) ആതാണ് നിലവിളിക്കുന്നത് (ഗലീ=കഴുത്തുള്ളവൻ) സ
മുദ്രം കാഞ്ചിയിായിട്ടുള്ളവൻ എവളാണ് (ഇലം=ഭൂമി) എങ്ങിനെയു
ള്ളവനാണ് അപസ്താരി (ലാലീ=ഏതായയോടുകൂടിയവൻ) സപ്
തത്തിൽ എന്താണുള്ളതു (ഗരം=വിഷം) കലഹത്തെ ശമിപ്പിക്കുന്നവ
ൻ എന്താണ് (സാമ=നല്ലവാക്ക്) എന്താണ് സംബോധന
(ഹേ=അല്ലയോ) സുന്ദരിയിൽ എന്തുണ്ട് (ഹേലം=വിലാസം) ചന്ദ്രൻ
എങ്ങിനെയിരിക്കുന്നവൻ (ഗലീ = കളകമുള്ളവൻ) പാവത ഭൂ

ത്തിന്റെ സാബുളി എന്നാണ് (സാഗ=അഗതമാകുക എന്നർത്ഥം) എന്നാണ് അന്നിയുടെ ബി.ദം (രം) ശ്രീരാമന്റെ മനസ്സിനെ എന്താണ് ആകർഷിച്ചത് (ഹേമസാരംഗലിലാ=പൊന്മാനിയുടെ കളി) 'ഹേമസാരംഗലിലാ' എന്നൊരാൾ പദത്തിലാണ് മേൽപ്രസ്താവിച്ച ചോദ്യങ്ങൾക്കെല്ലാം മറുപടി കിടക്കുന്നത്. അങ്ങോട്ടു മിങ്ങോട്ടും നന്നാലു പദം മുറിച്ചാണ് ആദ്യം മുതൽ യഥാസംഗ്രഹം എടുത്തു ചോദ്യങ്ങൾക്കു മറുപടിയുണ്ടാകുന്നത്. ആദ്യത്തെയും ഒടുവിലേയും അക്ഷരം എടുത്താണ് ഒമ്പതാം ചോദ്യത്തിന്നു മറുപടിയുണ്ടാകുന്നത്. രണ്ടാം ആദ്യം അക്ഷരം എടുത്താൽ പത്താം ചോദ്യത്തിന്നു മറുപടിയുണ്ടാകുന്നു. മൂന്നും അഞ്ചും പതിനൊന്നാം ചോദ്യത്തിന്നും നാലാമത്തെ അക്ഷരം പന്ത്രണ്ടാമത്തേതിന്നും മറുപടിയാണ്. *

യച്ചാപം ച ബിഭേദ രാവണരിപുവിഷ്ണു
ശ്വ യന്മന്ദിരം കിം ത്യാജ്യം ലികചേഷ്ട ഗോകുലജ
നാഃ കം ദ്രഷ്ടുമീഹമുഹൂഃ : ആരോഹേപ്യവരോഹ
ണേ ച സദൃശം പഞ്ചാക്ഷരൈസ്സംയുതം മൽപ്ര
ശ്ലോത്തരമുച്യതാം സുനിപുണ്ണൈരാലോച്യ വ
ഷ്ടാവധി. പരന്ന

ശ്രീരാമൻ യാതൊരാളുടെ ചാപത്തെയാണ് മുറിച്ചത്? വിഷ്ണുവിന്റെ ഗുഹം ഏതാണ്? നാരങ്ങയിൽ കളയേണ്ടുന്ന സാധനം എന്താണ്? ഗോകുലജനങ്ങൾ ആരാകാണാനാഗ്രഹിക്കുന്നു? ഈ നാലു ചോദ്യങ്ങൾക്കും ഉള്ള മറുപടികൾ 'മോതതതമോ' എന്ന മട്ടിൽ അങ്ങോട്ടു മിങ്ങോട്ടും വായിച്ചാൽ ഒരുചാലെയൊക്കണം. അഞ്ചാക്ഷരം ഉണ്ടായിരിക്കുകയും വേണം. വിദ്വാന്മാർ എന്റെ

ചോദ്യങ്ങൾക്ക് ആലോചിച്ചു മറുപടി പറയുവിൻ. ഒരു കൊല്ലം സമയം തന്നെ—മ. പാചാസ്ത്രപാപം വ. രംഗനഗരം വ. അംബി രഞ്ചിം ര്. നംഭനംഭനം. * * *

കിങ്കാമൃതേ കാ മധുരാ ക ഇശഡുഃ സ്രീഭൂഷണം കിം മധുലോലുപഃ കഃ | കോ നൃക്ലപരഃ കീദൃഗഭൂതശാസ്ത്രോ രാമാസ്രപാളീനിഹതോ ബഭ്രവ. മരി

എന്താണ് ഇഷ്ടപ്പെടുന്നത് (രാഃ=പണം) മനോഹരയായിട്ടുള്ള വാ എവളാണ് (മാ=ലക്ഷ്മീദേവി) ആരാണ് ശ്രേഷ്ഠനായിട്ടുള്ളവൻ (അഃ=വിഷ്ണു) സ്രീകർമ്മ ഭൂഷണം എന്ത് (രവം=ലജ്ജ) ആരാണ് മധുവിനെ ആഗ്രഹിക്കുന്നത് (അളി=വണ്ട്) നൃക്ലപരമെന്നു പറയപ്പെടുന്നത് (നിഹതഃ=അനുഭവത്തം) രാവണൻ എങ്ങിനെ തിരിയുന്നവനായി ഭവിച്ചു (രാമാസ്രപാളീനിഹതഃ=സ്രീരാമന്റെ അസ്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു മുറിയേറാവൻ). * * *

കഃ ചേ ചരതി കാ രമ്യോ കിം ജപ്യം കിന്നഭൂഷണം | കോ വന്ദുഃ കീദൃശീ ലങ്കാ വീരമർക്കകമ്പിതാ. മരിവ

ആകാശത്തിൽ ആരാണ് സഞ്ചരിക്കുന്നത് (വിഃ) എവളാണ് മനോഹരയായിട്ടുള്ളവം (രമാ) എന്താണ് ജപിക്കപ്പെടേണ്ടത് (ജപ്) അലങ്കാരമായിട്ടുള്ളതെന്താണ് (കകരം) ആരാണ് വന്ദുൻ (വിതാ) ലങ്ക എങ്ങിനെ ഇരിക്കുന്നതാണ് (വീരമർക്കകമ്പിതാ)

ജാതാ ശുദ്ധകലേ ജംലാന പിതരം ജാതാ വിശുദ്ധാ പുന്നഃ സാഗം പ്രാപ്യ ചിതാമരേണ ചിത

രം പ്രാസുത സാ ശോഭനാ । യാസ്ത്രീഭിജ്ജനിതാ ജ
ഗൽപ്രിയകരീ വിശപം യയാ ജീവിതം സവൈർ
പ്യാരഭൂയതേ പ്രതിഗൃഹം കാ നാമ സാ കന്യകാ.

യാതൊരു കന്യക (മോര്) ആദ്യം ശുദ്ധകുലത്തിൽ (പതു
വിന്റെ മൂലയിൽനിന്ന്) ജനിച്ചു. (പാൽ) അവാം പിന്നെ രൂ
പാന്തരത്തിൽ (തെരായ സമയം) അച്ഛനെ (പാലിനെ) കൊ
ന്നു. (പാലിന്റെ രസഗുണാഭികളെ കളഞ്ഞു) എന്നിട്ടും (അതു
കടഞ്ഞ സമയം) വിശുദ്ധയായി (മോരായി) ഭവിച്ചു. അനന്തരം
(മോരിന്റെ നിലയിൽ) മുത്തശ്ശനോട് (പാലിനോട്) സംസാരി
ച്ചെഴുതിട്ട് (ചാ ചേർന്നിട്ട്) അച്ഛനെ പ്രസവിച്ചു. (തെരായിത്തീ
ന്നു) ഇവളെ പ്രസവിച്ചതു ശ്രീകുമാണ്. (പാൽ കുറക്കുക തെ
രുണ്ടാക്കുക കടഞ്ഞു മോരാക്കുക ഇതെല്ലാം ശ്രീകുമാരെ ജോലിയാ
ണ്) ഇവാം ജനങ്ങൾക്കു പ്രിയത്തെ ചെയ്യുന്നതാണെന്നു മാത്രമല്ല
ലോകം ജീവിക്കുന്നതുതന്നെ ഇവളെക്കൊണ്ട് (ഗോരസംകൊണ്ട്)
ആകുന്നു. ഗൃഹത്തോരം സകലതാ ഇവളെ അനുഭവിക്കാറുണ്ട്.
ആ കന്യക ഏതാണ്. * * *

കലാലസ്യ ഗൃഹോപ്യലം തദലം ഹസ്തിനാപ
രേ । ലങ്കായാമപി തല്ല്യം യോ ജാനാതി സ പ
ണ്ഡിതഃ. എന്നു

കുശവാന്റെ ഗൃഹത്തിലാണ് പകുതി കിടപ്പുള്ളത്. ശേഷം
പകുതി ഹസ്തിനാപുരത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു. രണ്ടും കൂടിയതു ലങ്കയി
ലാണ്. ഇതെന്തെന്നറിയുന്നവൻ പണ്ഡിതനാണ്. കംഭം. കണ്ഠം.
കുംഭകണ്ഠം. *

കാ ചാഭതേ ഭൂമിഗതാൻ മനുഷ്യാൻ കം ഹ
 ന്തിസിംഹഃ പ്രകടപ്രഭാവഃ । കരോതി കിം വാ പ
 തിപുണ്ണഗഭാ പിപീലികാ ഭന്തിവരം പ്രസൂതേ.

ഭൂമിയിൽ സഞ്ചരിക്കുന്ന മനുഷ്യരെ ആരാണ് കടിക്കുന്നത്
 (പിപീലികാ=ഉരവ്) തനിക്കുതാൻപോന്ന സിംഹം ആരെയാണ്
 കൊല്ലുന്നത് (ഭന്തിവരം=ഗജശ്വേദം) പത്തു മാസം തികഞ്ഞ
 സ്ത്രീ എന്തുചെയ്യും (പ്രസൂതേ=പ്രസവിക്കുന്നു) ഇതൊരു സമസ്യ
 പൂരണമായിരിക്കണം.

* * *

വാരാടനഗരേ രമേത്യു കീചകാഢപകീചകം ।
 അസ്യ ക്രിയാപദം വജ്രതൈർമം ഭാസ്യാമി ക
 ിണം. മനുവ.

ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ക്രിയാപദം പറയുന്നവന്നു സ്വപ്നവജ്രകൊ
 ട്ടക്കാരെന്ന് ഒരു കവി പറയുന്നു. വിഃ (പക്ഷി) ആട (ചാടി) എ
 ന്നു പദശ്ലോഭം. അട ഗതൈ ലിട്.

പമ്പാസരസി രാമേണ സന്യോഹം സവിലാ
 സയാ । കിം കൃതം സീതയാ സാലം അത്രൈവോ
 ത്തരമീരിതം. മനുന.

പമ്പാസരസ്സിങ്കൽ രാമനാൽ സന്യോഹത്തോടു കൂടാവുന്ന സ
 വിലാസയായിരിക്കുന്ന സീതയോടുകൂടി എന്തു ചെയ്യപ്പെട്ടു. ഇതി
 ന്റെ ഉത്തരം ഇവിടെത്തന്നെ പറയപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. സന്യോഹംസ
 റിലാസയാ എന്നു പദശ്ലോഭം. സന്യോഹംസം ചെയ്തപ്പോൾ
 ഉള്ളതല്ലായി. പമ്പാസരസ്സിങ്കൽ ചെന്നതു സീതാപാപാണത്തിന്നുപോ

കുമാരനെന്ന് ഈ കുവി അറിഞ്ഞിട്ടില്ല. 'മരോകിസ്താസു രാമേണ' എന്നോ, 'ഗോഭാവത്സാസു രാമേണ' എന്നോ മറ്റൊ പാഠമാക്കിയെന്നായിരുന്നു. * * *

തനപി ചാരുപയോധരാ സുവദനാ ശ്യാമാ മനോഹാരിണീ നീതാ നിഷ്പാതണേന കേനചിദയോദേശാന്തരാഭാഗതാ । ഉത്സംഗോചിതയാ വിനാ പരിതയാ കിം ജീവനാപേക്ഷയാ ഭിക്ഷോ തേ ഭയസ്താസ്തി കിം നന്ദി നന്ദി പ്രാണപ്രിയാ കണ്ഡികാ.

ഒന്നും രണ്ടും മൂന്നും പാദങ്ങൾ കേട്ടപ്പോൾ സമ്പ്രദാനിഷ്ട ഭാഗ്യയുണ്ടോ എന്നൊരാൾക്കു സംശയം വന്നു. ചോദിച്ചു നോക്കിയപ്പോൾ ഇല്ലല്ല. ഒരു തമലയാണ് എന്നു സമ്പ്രദാനി മറുവടിയും പറഞ്ഞു. തനപി ഇത്യാദിപദങ്ങൾ രണ്ടിലേക്കും ചേരുന്നതാകുന്നു.

പരിരതീവ ധനീ സുഭഗോ യുവാ പരവിലാസവതീഷു പരങ്മുഖഃ । ശിശുരലംകരതേ നിഖയാഭുണാം തദപി-സാ യുവതീ രുദതീ കഥം. മന്യുരേ

ഭക്താവു വളരെ പണക്കാരനും സുന്ദരനും യൗവനയുക്തനും അന്യസ്ത്രീകളിൽ ആഗ്രഹമില്ലാത്തവനാണ്. പെറ്റ കുട്ടിയെക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നു. ഒരു സ്ത്രീക്കു വേണ്ടുന്ന ഭാഗ്യമെല്ലാം തികഞ്ഞു. പിന്നെ എന്തിനാണ് അവൾ കൊണ്ടിട്ടുകരയുന്നത്. സുഭഗ=നല്ല നക്ഷത്രം നോക്കി ശയിപ്പാൻവരുന്നവൻ. അതെന്നു കരുച്ചിയിനു കാരണം. * *

വിപ്രാസ്തിൻ നഗരേ മഹാൻ കഥയ കസ്താല
 ദ്രമാണാം ഗണഃ കോ ഭാതാ രജകോ ദഭാതി വസ
 നം പ്രാതഗ്തഹീതപാ നിശി । കോ വിഭാൻ പര
 വിത്തവഞ്ചനവിയൗ സവേപി വിഭജജനാഃ ക
 സ്താജ്ജീവസി ഹേ സഖേ വിഷക്രമിത്വായേന ജീവാ
 മൃഹം. എന്നു

ഹേബ്രാമണ! ഈ നഗരത്തിൽ വലിയവൻ ആരാണ്? കരി
 വനവൃക്ഷങ്ങളാണ്. ആരാണ് ഭാനം ചെയ്യുന്നവൻ? വെളുത്ത
 ടൻ പുലർച്ചവന്നു വസ്രമെല്ലാം വാങ്ങി രാത്രിയിൽ കൊണ്ടുപോയി
 കൊടുക്കുന്നു. വിഭാൻ ആരാണ്? അന്യന്റെ മുതലെല്ലാം തട്ടുന്ന
 തിൽ എല്ലാവരും വിഭാവാർത്തനെ. ഓ. ഹോ, സ്നേഹിത! നിങ്ങൾ
 എങ്ങിനെ ഇവിടെ ജീവിക്കുന്നു? ഞാൻ വിഷക്രമിത്വായേന ജീവി
 ച്ചുപോരുന്നു. * * *

ധന്യാനാം നവപുഗപൂരിതമുഖശ്യാമാംഗനാ
 ലിംഗനപ്രാപ്താനേകരസപ്രമോദമനസാം സ്വപ്നായ
 തേ ശവ്തീ । അസ്താകന്തു കുടുംബസംഭൃതികഥാസ
 ന്താപചിന്താജപരജപാലാ ജാഗരജാഗരോക്തമനസാം
 സൈവാതിഭീഷായതേ. എന്നു

മുന്നംകൂട്ടി ചുവപ്പിച്ച അംഗനയായി ആലിംഗനവും ചെറു
 സൂഖിച്ചിരിക്കുന്ന ധന്യവർഷ രാത്രി വളരെ കുറച്ചു നേരമേയുള്ളൂ. പ്ര
 ത്യാക കുടുംബഭരണം നിമിത്തം വളരെ കഷ്ടപ്പാടനുഭവിച്ചുപോ
 ന്നു എന്നെപ്പോലെപ്പോലുള്ളവർ രാത്രി വളരെ നേരമുണ്ട്. *

ഗതപ്രായാ രാത്രിഃ കൃശതനു ശശീ ശീതള
വ പ്രദീപോതം നിദ്രാവശമുപഗതോ ഏണ്ണത ഇ
വ । പ്രണാമാന്തോ മാനസ്യജസി ന് തഥാപി ഭൂധ
മഹോ കുചപ്രത്യാസത്യാ ഏദയമപി തേ ചണ്ഡി
കിറിനം. മന്നവ

നേരം പുലരാരായി. ഇനിയും മാനമുപേക്ഷിപ്പാൻ ഭാവമി
ല്ല. ഹേതന്വി! നിന്റെ കുചങ്ങൾ സ്വദേവ കിറിനങ്ങളാണ്.
അതുകളുടെ സാമീപ്യംകൊണ്ടു ഏദയവും കിറിനമായിപ്പോയോ.

കംബുഗ്രീവേ കവാടം ശ്യാമയ രമണ ഭോ ക
ത്ര നീതം രജന്യാം യാമദന്ദപം തദാലോകനകതു
കഭരാദിദ്രജാലസ്യ ബാലേ । സ്വാമിംസ്സുത്രാന്തര
കിം രമണ വരതനോ യത്ര തേ നിവിശങ്കഃ സൂച്യ
ഗ്രേ ക്രുപഷ്ടംകം തദുപരി നഗരം തത്ര ഗംഗാപ്ര
വാഹഃ. മന്നൻ

ഇന്ദ്രജാലം കാണാൻ പോകയാൽ രണ്ടു യാമം താമസിച്ചു നാ
യകൻ ചെന്നു വാതിൽ തുറക്കുവാൻ പറഞ്ഞപ്പോൾ 'ഇതുവരെ ഏ
വിടെയായിരുന്നു'വെന്ന് നായിക ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ നായകൻ
ഇന്ദ്രജാലക്കാരൻ കാണിച്ച അതുതകരങ്ങളായ സംഭവങ്ങളെ പ
റയുന്നു. * * * * *

അപി ശാകം പചാനാനാം ഗൃഹ ഏവ സ

ഖം തുണാം । ദിവസം നൈവ ഗണ്യന്തേ ബഹു
ശീതി ന കഥ്യതേ. ൧൭൦

ഇവക്കിതേ കൃഷ്ണവാനുള്ളവയിലും മനുഷ്യർ സ്വന്തഗു
ണത്തിൽതന്നെയാണ് താമസിക്കുവാൻ സുഖം. ദിവസങ്ങളെ ഗ
ണിക്കയില്ല. ഇവൻ വളരെ തിന്നുന്നവനാണെന്നാൽ പരകയു
മില്ല. * * *

വീണാവാദാഭമുഷ്ടാഭിരമ സുരമുനേ കോണ
കാഭൈരകാഭൈര കോ വാ കോലാഹരലോയം
സകലജനമനോനന്ദനേ നന്ദനേന്ദ്രിൽ । ശ്രീവഞ്ചി
ക്ഷോണിനാഥപ്രപുരവിതരണാകണ്ഠനാൽ കല്പക
ഭ്രോത്രിളാനന്ദാഗ്രശാഖാൽ കസുമഹരവേഃ സുഭവാ
മഭവാഹ. ൧൭൧

നാരദ! വീണ ശബ്ദിച്ചിരിക്കുക. നന്ദനവനത്തിൽനിന്ന്
എന്താണ് വലിയൊരു കോലാഹലം കേൾക്കുന്നത്. ദേവേന്ദ്ര! അ
തു സാരമില്ല. തിരുവിതാംകൂർ മഹാരാജാവു വലിയ ഭാതാവാരണ
ന്നു കേട്ട കല്പകവൃക്ഷം ലഭിച്ചു തലത്തുട്ടി. ഇതു നല്ല തക്കമെ
ന്നുകരുതി ദേവസ്ത്രീകളെല്ലാവരുംകൂടി അനന്ദമന്ദികയാ കാട്ടിപ്പോയി
പ്പു പഠിക്കുന്നു. അതിന്റെ കോലാഹലമാണ് ആ കേൾക്കുന്നത്.

ഘട്ടനപ്രതിഭാഃ കേചിത് കേചിത് ഘട്ടനനി
ഷ്ടഭാഃ । ഘടഭിപ്രഭാഃ കേചിത് കേചിദഭിത്യസ
ന്നിഭാഃ. ൧൭൨

കാരോരോ വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി തിരക്കിനോക്കിയാൽ ചിലത്തു
ളകളുടെ അറിവെല്ലാം പ്രകാശിക്കും. നേരെമറിച്ച് അപ്പോൾ ചി
ലക്ക് അറിവില്ലെന്നും കാണാം. ചിലർ കടത്തിലെ വിളക്കുപേം
ലെ പുറമേക്കു പ്രകാശമില്ലാത്തവരാണ്. മറുചില ആളുകൾ ആ
ഭിത്വനൊപ്പാലെ അകത്തും പുറത്തും ഒരുപോലെ പ്രകാശമുള്ളവരു
മാണ്.

*

*

*

ജംബുഫലാനി പകപാനി പതന്തി വിമലേ ജ
ലേ । കപികമ്പിതശാഖാഭ്രാം ഗുളിഗുളിഗുളിഗുളി.

നാലാംപാദം അനുകരണം മാത്രമാകുന്നു. ഇതൊരു സമന്വ
യായിരിക്കണം *

*

*

വൃദ്ധോന്യഃ പത്നീരേഷമഞ്ചകഗതഃ സ്വപ്നാ
വശേഷം ഗൃഹം കാലോദ്യുണ്ണജലാഗമഃ കശലിനീ
വത്സസ്യ വാത്താപി നോ । യത്താത്സഞ്ചിതതൈല
ബിന്ദുഘടികാ ഭഗേതി പശ്യാകലാ ദൃഷ്ടാ ഗർഭരോ
ലസാം നിജവധും ശപശ്രൂശ്ചിരം രോദിതി. മൗര

ഒരുത്തി തന്റെ കുഴപ്പഭയയെക്കുറിച്ച് വിവരിച്ചു. ഭർത്താവു
കണ്ണുകാണാതെ മാലികയിലിരിക്കുന്നു. അകാശിലാരുമില്ല. വക്ഷ
ക്കാലമടുത്തു. മകന്റെ സുഖവർത്തമാനത്തിന്നു കത്തു വരാറില്ല. പ്ര
സവത്തിന്നു തല്ലെണ്ണ സന്ധാദിച്ചുവെച്ചിരുന്ന പാത്രം ഉടഞ്ഞുപോ
യി. മകന്റെ ലാൽക്കു നോവു തുടങ്ങി. ശപശ്രൂ ഇതെല്ലാം തൊഴി
ച്ചു കരയുന്നു.

*

*

*

ബുദ്ധോബ്ബലം യശോ ധൈര്യം നിർദ്ധർമ്മരോ

ഗതാ | അജാസ്ത്രം വാക്പട്ടം ച ഹന്തമത്സര
 ണാൽ ഭവേൽ. ൧൭൫

ശ്രീരാമഭട്ടനെ സേവിച്ചാൽ മേൽപറഞ്ഞ ഇണങ്ങളെല്ലാമു
 ണ്ടാകും. * * *

അന്നാധിരാജവരയന്തരിഹ തപയാലു സാര
 ത്വപാരുതരകമ കതോ ന ലബ്ധം | കിം ശല്യതഃ
 കിമ നളാൽ കിമ വാസുദേവാദല്ലോപഭംശ കഥ
 യാശു നചേദ്രഹസ്ത്രം. ൧൭൬

അന്നമഹാശാഈന്റെ സുതനായ അല്ലയോ സാത്യാദേ
 നിനക്കീ തേർതെളിപ്പാത്തുള്ള സാമന്ത്രിം എവിടെനിന്നു കിട്ടി. ശ
 ല്വരിൽനിന്നോ, നളജൽനിന്നോ, പാർവ്വതസാമിനായ ഭാവാൻ
 ശ്രീകൃഷ്ണനിൽനിന്നോ, സ്വകാളമല്ലെങ്കിൽ പറക. *

യഥേഷ്ടം വദ മാ ഭൈഷീരന്തേ നാരായണം
 വദ | യഥേഷ്ടം ഭുജ്ജ്വല മാ ഭൈഷീസ്തത്രം സലയ
 ണം പിബ. ൧൭൭

ഇഷ്ടംപോലെ (വാല്യംവാല്യവിചാരം കൂടാതെ) പറഞ്ഞാൽ,
 പേടിക്കേണ്ട. ഒടുവിൽ നാരായണനാമം ജപിക്കുക. ഇഷ്ടംപോലെ
 (ഹിതാഹിതമിതാഹിതമിതകൂടാതെ) ഉണ്ടാൽ. പേടിക്കേണ്ട. ഒടു
 വ്വം മോരിൽ ഉപ്പു ചേർത്തു കുഴിക്കുക. * *

സംഗീതസാഹിത്യകലാവിഹീനാ സാക്ഷാൽ

പശുഃ പശുവിഷാണഹീനഃ | തുണം ന ലാഭന്ന
പി ശുശ്രൂഷീവി സ്വാൽ ഭാഗധേയം പരമം പശു
നാം. മവ്യ

സംഗീതവും സാഹിത്യവുമില്ലാത്തവൻ വാലും കൊമ്പുമില്ലാത്ത
ഒരു പശുവാണ്. ഈ പശു പശു തിന്നാതിരിക്കുന്നത് മറ്റു പശു
ക്കളുടെ ഭാഗ്യംതന്നെ. * *

ഉചിതവ്യയശീലസ്യ സ്വയമായാതി സമ്പദഃ |
അസ്തി കിം താലവൃന്തസ്യ മന്ദമാരുതസംഗ്രഹഃ.

ഉചിതമായി (പരോപകാരത്തം) ചിലവു ചെയ്യുന്നവൻ സ
മ്പത്തു താനെ ഉണ്ടായിക്കൊള്ളും. വിശദി മന്ദവായുവിനെ സമ്പാ
ദിച്ചു സൂക്ഷിച്ചുവെക്കാറില്ലല്ലോ. * *

സുഗ്രീവം ബാലിനം രാമം രാവണം ച വിഭീ
ഷണം | ശത്രുഹ്ണം ഭരതം ലബ്ധവാ സീതയാ കിം പ്ര
യോജനം. മവ്യ

നല്ല കഴുത്തോടു കൂടിയവനും ബലവാനും രമിപ്പിക്കുന്നവനും ശ
ബ്ദിക്കുന്നവനും ഭയങ്കരനും ശത്രുക്കളെ കൊല്ലുന്നവനുമായ നായയെ
(ഭരതം) കിട്ടിയാൽ വേലിക്കൊണ്ട് (സീതയാ) എന്താണ് പ്രയോ
ജനം. * *

കൃഷ്ണോ നാസ്തി ഭൂമീക്ഷം ജപതോ നാസ്തി

പാതകം ! മെഴുനമ്പ് കലഹം നാസ്തി നാസ്തി ജാഗ
രതോ ഭയം. മവുച

കൃഷിക്കാരനും ഒളിക്കുമില്ല. ജപിക്കുന്നവനും പാപവുമില്ല.
മെഴുനമ്പ് കലഹം വരില്ല. ഉറക്കമൊഴിക്കുന്നവനും പേടിയ
മില്ല. *

ഭുവ്വന്തസംഗതിരനന്തപരമ്പരായാ ഹേതുഃ
സതാമധിഗതം വചനീയമത്ര ! ലങ്കേശ്വരേ ഹരതി
ഭാഗരഥേഃ കളത്രം സംപ്രാപ ബന്ധമഥ ഭക്ഷിണ
സിന്ധുരാജഃ. മവുച

ഭുവ്വന്തസംസംഗം അനന്തത്തിന്നു കാരണമാകുന്നു. സജ്ജന
ശരീരം ഇതിനിമിത്തം തകരാറു പറയീട്ടുണ്ട്. രാവണൻ സീതയെ
കുട്ട. തന്റെ സമുദ്രത്തിന്നു ബന്ധനവും വന്നു. *

ആയാതാ ന ച തണ്ഡുലാഃ പരിജനോപ്യന്യ
ത്ര സമ്പ്രേഷിതസ്താ യാതാ പിതൃമന്ദിരം വയമപി
പ്രായേണ യാത്രോന്മുഖാഃ ! ഗന്തവ്യം ഭവതാനുജീയ
ഭവനം ഭോജ്യം യദീച്ഛാസി ചേന്നോചേത്ര വസു
ന്ധരൈവ ഭവതസ്തപ്തായ കല്പിഷ്യതേ. മവുച

സരസവീരസൻ ആദ്യം വഴിപോക്കനെ ലോഭ്യം പറഞ്ഞിരു
ത്തി സൽക്കരിച്ചതിന്റെ ശേഷം ഇങ്ങിനെ പറയുന്നു:—‘അരി കൊ
ണ്ടുവന്നിട്ടില്ല. വാലിയക്കാരെ മറ്റൊരു കായ്ക്കത്തിന്നയച്ചുപോയി.
അകത്തുള്ളതും പിറന്നെടത്തക്കു പോയിരിക്കുന്നു. ഞാനും ഒരു വഴി

കയ്യായാണ്. അങ്ങയ്ക്ക് ഉണ്ണണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ മറ്റൊരാൾ പോകുകയാണ് നല്ലത്. അല്ലെങ്കിൽ ഈ നിലത്തുതന്നെ കിടക്കും എന്നു പറഞ്ഞു ചുല്ലപായ വലിച്ചെടുത്തുകൊണ്ടിട്ടു വാതിലും പൂട്ടി എറുമുൻ യാത്രയായി. നൂരസവിതസാദികളുടെ സ്വഭാവം 97-ാം ശ്ലോകത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനം നോക്കിയാലറിയാവുന്നതാണ്. *

തപൽപ്രേമോ മാം നിയതവസതിം ചിന്ത
യന്ത്യാ യദീയം പാദപദേഷേ പതനേണിതം നേത്ര
തോയം മയാസീൽ | തേഷാമഗ്ര പ്രിയതമ! പരം മ
യുദാസീനതാം തേ ജാനാനാനാമകരുണ! കഥം മ
ഷ്ടതേ മന്ദഹാസഃ. മവ്യർ

അങ്ങയുടെ പ്രേമത്തിന്നുറച്ചു ഇരിപ്പിടമാണ് അന്നൊന്നുള്ള വിശ്വാസത്താൽ, എന്റെ കാലടിയിൽ പതിച്ചു മറ്റു ചിലരുടെ കണ്ണിരിന്നെത്താൻ വകവെച്ചിട്ടു എന്നാൽ അല്ലായ്ക്ക പ്രിയതമ! അങ്ങയ്ക്ക് എന്റെ നേരെയുള്ള ഈ ഉദാസീനഭാവത്തെ അറിഞ്ഞാൽ അടുത്തു പുറപ്പെട്ടുവരുന്ന മന്ദഹാസത്തെ എങ്ങിനെ സഹിക്കും.

അനന്തശാസ്ത്രം ബഹു വേദിതവ്യമല്ലയ്യ ക്വാ
ലോ ബഹവശ്ച വിപ്ലവാഃ | യത്സാരഭൂതം തദുപാ
സിതവ്യം ഹംസോ യഥാ ക്ഷീരമിവാംബുമിത്രം.

വളരെ ശാസ്ത്രങ്ങൾ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതായിട്ടുണ്ട്. കർമ്മമാണെങ്കിൽ ചുരുക്കം വിപ്ലവാ വളരെ. അതിനാൽ വെള്ളം കലർന്നു പാലിങ്ങ അതുവന്നു വേർതിരിക്കുന്നതുപോലെ സാരമായ ശാസ്ത്രം

മെന്തെല്ലാമെന്നറിഞ്ഞു അതിനെ മാത്രം വേഗം പഠിക്കുവാൻ ഇതി
 ഭംഗം. * *

ഇന്നവതേണവദോ കവന്ത കാർത്തുജാതം പരി
 ന്നതിരവധാർത്തം യന്തന്തഃ പണ്ഡിതേന । അതിരഭസ
 കൃതാനാം കർമ്മണാമാവിപത്തേഭ്വതി ഹൃദയഭാഹി
 ശല്യതുല്യോ വിപാകഃ. മവുന

നല്ലതാ വല്ലതാ തത്രയ ഏതെങ്കിലും ഒരു കാർത്തു ചെല്ലാൻ
 ഇങ്ങനെയൊരു ബുദ്ധിമാൻ അതിന്റെ പരിണാമത്തെ (മേൽ വ
 ന്നകൂടുന്ന ഫലത്തെ) പണിപ്പെട്ടാലാചിടുന്നു. അതല്ലാതെ പെ
 ട്തന്ന ചെയ്യുന്ന പ്രവൃത്തികളിൽ ചിലതിന്റെ പരിണാമം താങ്ങു
 കാലവും ഹൃദയത്തിന്നൊരു ശല്യമായിത്തീർന്നു എന്നും വരുന്നതും.

ഇദമേവ ഹി പാണ്ഡിത്യമിവമേവ വിദഗ്ദ്ധതാ,
 അയമേവ പരോ ധമോ യദായാനാധികോ വ്യ
 യഃ. മവുന

വാവിദഗ്ദ്ധതയും അധികം ചിലവു ചെയ്യരുത്. ഇതുതന്നെ
 യാണ് പാണ്ഡിത്യം. വൈദഗ്ദ്ധ്യവും ഇതുതന്നെ. പരമായ ധർ
 മവും മറ്റൊന്നല്ല. * *

സന്തതിസമ്പദാമായണതോ ഭക്തിവിരക്തി
 ഭാഗവതേന । മോക്ഷപ്രാപ്തിഭാരതകഥയാ വിഷ്ണുപ
 ത്താനാദേതത്ത്രിതയം. മവുവ

തായണം പാരായണം ചെയ്യാൻ സന്തതിയും സമ്പത്തും, ഭക്
 തായണംകൊണ്ടു ഭക്തിയും വൈരാഗ്യവും, ഭാരതംകൊണ്ടു മോക്ഷവും.

സിദ്ധിക്കും. എന്നാൽ വിജ്ഞാപനം പാരായണം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ട് ഈ ഭൂമിന്റെയും ഹലം സിദ്ധിക്കുകയും ചെയ്യും. *

പ്രാതർദ്വയപ്രസംഗേന മദ്ധ്യാഹ്നേ ശ്രീപ്രസംഗതഃ । രാത്രൗ ചോരപ്രസംഗേന കാലം നയതി പണ്ഡിതഃ. മവൻ

രാവിലെ ഭാരതം, മദ്ധ്യ രാമായണം, രാത്രി ഭാഗവതം ഇങ്ങിനെയാണ് വായിക്കേണ്ടത്. *

മേ റേരരംബ കിമാംബ രോദിഷി പരം കണ്ണുത പുറത്യഗ്നിഭൂഃ കിന്തേ സ്തഭ വിചോദ്യീതം മമ പുരഃ സംഖ്യാതപാൻ ചക്ഷുഷം । ഇതഥ തേനചിതം ഗണേശ ചരിതം നാസാ പ്രതീതാംബ മേ മാ മാ മേതി സുതൗ വിചോക്യ ഹസതീ പായാദപായാദമാ.

ഗണപതി! നിന്യെന്തിനാണ് കരയുന്നത്. അമ്മേ! സുബ്രഹ്മണ്യൻ ഏന്റെ ചെങ്കിട്ടിൽ നൽകുന്നു. സുബ്രഹ്മണ്യ! നിന്യെന്താണ് കാട്ടുന്നത്. ജ്യേഷ്ഠൻ എന്റെ കണ്ണെണ്ണി അമ്മേ! ഇതു നന്നാ ഗണപതി! അമ്മേ! സുബ്രഹ്മണ്യൻ എന്റെ മൂക്കുളന്നു. മക്കളേ! നിങ്ങളാരും തമ്മിൽ തല്ലരുത് എന്നു പറഞ്ഞ് അവരെ നോക്കി ചിരിക്കുന്ന ശ്രീപാർവതീദേവി അപായത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കേണ്ടമേ *

ശംഭു ഗൗരീം ഗണേശം പരമേശ്വരമഥനം മായവം മദ്ധ്യനാഥം വിഷ്ണുശം ശൈലകണ്ഠാം ഹരഹരതനയൗ മദ്ധ്യനാഥാംബുജാക്ഷയ । ഭൂയാഥം പാർവതീമാധവമപി ച ഹരിം രാവണാനംഗശതം മേ

രഞ്ചാ താം ഭവാനീം വൃഷഗിരിനിലയം ശങ്കരം തം
 ച വന്ദേ || ധൻമ || ശ്രീമുലസ്ഥാനവൃഷ്ണീശപരവൃഷഭേ
 തുജാൻ ഹന്ത സിംഹോദരന്തം കാശീശം ശംഭുക്കുഭം
 കനകവരസഭാനായകം സേതുനാഥം | ശ്രീഭദ്രാംസം
 ഗമേശം വലയപുരിശിവാം കുഭപുഷ്പിം മുനീന്ദ്രം ഭൂ
 തേശം ശംഖചക്ര ഹണിപരശയനം തുത്തനാഥം
 ച വന്ദേ. ധൻമ

തൃശ്ശിവചക്രം വടക്കുനാഥക്ഷത്രത്തിൽ ചെന്നാൽ അവിടെ
 തൊഴിക്കുന്ന കുമരതെയ്യൻ മേൽകാണിച്ച രണ്ടു ശ്ലോകംകൊണ്ടു
 പാഠ്യനത്. ഒന്നാമത്തെ ശ്ലോകം ചിറ്റിന്റെ അകത്തേക്കുള്ളതും ര
 ണ്ടാമത്തെ പൂത്ത പ്രദക്ഷിണം വെക്കുമ്പോൾ വേണ്ടതുമാണ്.
 സാധാരണ ക്ഷേത്രങ്ങളിൽ പോയി തൊഴിച്ചു പോരുന്ന മാതിരി വട
 ക്കുനാഥക്ഷത്രത്തിൽ പോയി തൊഴിച്ചു മടങ്ങുവാൻ അപരിചിതരും
 ൾ സാധിക്കുന്നതല്ല. പൂരമുറമനസ്സ് = പാവതിമായവൻ = രാവ
 ണാനംഗശത്രു = ഈ മൂന്നു ചടങ്ങുകൾക്കു ശങ്കരനാരായണൻ എന്ന
 ത്താമകുന്നു. രണ്ടാമത്തെ ശ്ലോകം ഒന്നാമത്തേതും ഒന്നാമത്തേതു ര
 ണ്ദാമത്തേതുമാക്കിയും പാഠമുണ്ട് * *

കണ്ണിൻ വാങ്ങുരന്തി സന്തോ ജഗതി ഭവതി കഃ
 പ്രത്യയഃ പ്രത്യയാന്താൽ ഭൂഘോരഭോധേഃ കയാ വാ
 ജനി സതി പരതഃ കിം സ്വപിഭട്ടാസഗാതഃ | കിം വാ
 ബ്രൂത വയസ്യാം മുരരിപുകമലാകാമസംബുദ്ധയഃ കഃ

കിം സുയ്യോദ്യോതകാന്തം ചല സരസിജരാജീതി രം
ജന്മജന്മം. മൻന

അസ്രമായിരിക്കുന്ന സരസിജരാജി ശോഭിക്കുന്നു. അത്യാം=
ജകാരസകാരരേഖാമണ്ഡലോടുകൂടാത്തത്. 'സരസിജരാജി' എന്നതിൽ
നിന്നു ജകാരസകാരരേഖാമണ്ഡലം എടുത്തു സന്ധി ചെയ്താൽ 'അയേ'
എന്നു കിട്ടും. ജഗത്തിൽ സത്തുക്കൾ എന്തിൽ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. അ
യേ (അയം തുഭാവഭാവാ വിധി എന്നമാം) പ്രത്യയാന്തത്തിൽനി
ന്ന് എന്തു പ്രത്യയം ഭവിക്കുന്നു. അ പ്രത്യയാൽ എന്ന സൂത്രം കൊ
ണ്ടു വിധിക്കുന്ന അ എന്ന പ്രത്യയം വരുന്നു. ഭൂലോകഭാഗിയിൽ
നിന്ന് എവളാൽ ജനിപ്പൂ എന്നുള്ളതുകൊണ്ട്. യാ=ല. ച്ഛിയാൽ. സ
ന്ന് പരമായിരിക്കുന്നയാൾ അദ്വാസഗമായിരിക്കുന്ന അന്തികൽനി
ന്നു പരമായിട്ട് എന്തു വരുന്നു. സമ്പ്രദായം എന്ന സൂത്രംകൊണ്ടു വി
ധിക്കുന്ന ഇ എന്നു വരുന്നു. വയസ്യനോട് എന്താണ് പറയുക. അ
യേ. വിഷ്ണു- ലക്ഷ്മി- കാമൻ- ഇവരുടെ സംബുദ്ധികൾ എന്താണ്.
അ- ഇ- എ- സുയ്യോദ്യോതകാന്തമായിട്ട് എന്താണ്. സരസിജ
രാജി=താമരക്കൂട്ടം. ഇതു കിഴക്കെപ്പുല്ലത്തു കുഞ്ഞുണ്ണി മൃഗവർക്കു
ടെ കവിതയാണ് * * *

ഹേ ഹേ ശബ്ദം പ്രഭാതവും ഭാതവും ഹസ്തവാ
രണേ । പത്രപ്രാവരണേ ദേയം ന ദേയം സിംഹഗ
ർജ്ജനേ. മൻ

സമൃദ്ധ്യു പ്രഥമൻ വിളമ്പുന്നതിന്റെ നിയമമാണ് ഈ ശ്ലോ
കംകൊണ്ടു പറയുന്നത്. പ്രഥമൻ കഴിക്കുന്നവനു തൃപ്തി വന്നു ഹേ
ഹേ എന്നു പറയും. കൊണ്ടു തട്ടക്കും. പിന്നീടും വിളമ്പുവ

നൊതത്തിയാൽ ഇല മടക്കം. ഇതുകൊണ്ടെന്നും പിൻവാങ്ങാതെ
പ്രകാശം വിളമ്പണം. മതി മതി എന്നപരം. അപ്പാരം മതി
യാക്കാം * * *

അമ്മയ്യഗ്രേണ യജ്ജപ്തം യജ്ജപ്തം പവ്വലം
നൈഃ | വൃഗ്രചിത്തേന യജ്ജപ്തം ത്രിവിധം നിഷ്പലം
മേവൽ. * * *

ജപിക്കുന്ന സമയം വിരലുകളുടെ തലപ്പുകൊണ്ടും സന്ധിക്കൊ
ണ്ടും എണ്ണി ജപിക്കുന്നതും മനസ്സു മറന്നിരിക്കുന്നതിൽ ജപകാൽ
ത്തിൽ വ്യഗ്രമായിരിക്കുന്നതുമായാൽ ആ മൂന്നുതരം ജപവും നിഷ്പല
മായിത്തീരുന്നതാകുന്നു * * *

മർക്കന്യ വിവാഹേ തു ഗർഭഭാഃ ചല ഗായകാഃ |
പരസ്വരം പ്രശംസന്തി അഹോ ഗീതമഹോ ഭൃതിഃ.

കരങ്ങൾ വേളിക്കു പാട്ടുപാട്ടുവാൻ കഴിതയാണ്. 'ഐഃ ക
ഴിതയുടെ പാട്ടെത്ര ഭേദം. വാനരത്താന്റെ സൗന്ദര്യമെത്ര ഭേദം'.
എന്നിങ്ങിനെ അവർ തമ്മിൽ തമ്മിൽ പുകഴ്ത്തുകയും ചെയ്യും * *

തൈലാദ്രക്ഷ ജലാദ്രക്ഷ രക്ഷ മാം ശൃംഗവന്ധ
നാൽ | യാചകാത്സരതം രക്ഷേത്യേവം രോദിസി പ
സ്തകം. * * *

'എണ്ണയിൽനിന്നും വെള്ളത്തിൽനിന്നും തുണൽ വിട്ടുന്നതിൽ
നിന്നും യാചകനിൽനിന്നും എന്നെ രക്ഷിക്കണം' എന്നു പറഞ്ഞു
പുസ്തകം നിലവിളിക്കുന്നു * *

അംഗീതമപി സാഹിത്യം സരസ്വതയാഃ സ്തന
പ്രയം | ഏകമാപാതമധുരമന്യദാലോചനാമൃതം.

സംഗീതവും സംഹിതയും സംസ്കൃതത്തിലൂടെ രണ്ടു സ്തനമാകുന്നു. സംഗീതം ആപാതതഃ മധുരമാണ്. സംഹിതയും ആലോചിക്കുന്നതാകാം അമൃതവുമാണ് *

ഭവസാഗരമല്ലെമഗ്നലോകവ്യസനാനുഭൂതവൃത്തം തന്നെ വൃത്തേ | ഹരപാദനീഷേവയേതി മതപാ സ കൃതേ യസ്യ മനശ്ച തസ്യ പാപം. മന്ദൻ

ഹേ മനസ്സേ! (യസ്യ=പ്രയത്നേ. തസ്യ=മലക്ഷയേ. രണ്ടും റി വാദി) യസ്യ=പ്രയത്നിച്ചാലോ. തസ്യ=ക്ഷയിച്ചിരിക്കുക. സകൃതത്തിൽ ആകട്ടെ മനസ്സുണ്ടോ അവന്നു പാപമാണ് എന്നുള്ള ഭരതപ്രതീതിയെ ഈ വിധം സമാധാനിക്കുക *

അമൃതം കഷാളവചുഷം ജടിലം ജലജാസനം | ന മാമി നൈമി ധ്യായാമി സമം സോമം സഭാരതിം.

കാളവചുഷം (കാർമ്മാലതുല്യവസ്തു) സമം (ലക്ഷ്മീസമേനനമായ). അം നമാമി (വിഷ്ണുവിനെ ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു) ജടിലം (ജടാധരണം) സോമം (ഉമാസഹിതനായ) ഉം നൈമി (ശ്രീപരമേശ്വരനെ ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നു) ജലജാസനം (പത്മമാസനം) സഭാരതിം (സംസ്കൃതസഹിതനായ) കം ധ്യായാമി (ബ്രഹ്മാവിനെ ഞാൻ ധ്യാനിക്കുന്നു) *

ചേതോവാതായവേതപ്തീണ നയനസുഖാധാ യിനാതീജനാംഗസ്തീതലപാത്തേന്ധശുഭേ ചപല വി ശതമാ ലുനപക്ഷോ യഥാ വിഃ | ഭൂയോഭൂയസ്സരേ

തന്മാദികദവദഹനേ ചാന്തകവ്യാധവശ്ശ്രേ നേത്രാന
 ദന്ത്യ ജീവാനിലനിലയലസൽബ്രഹ്മകഞ്ചം ഭജേമാഃ.

മനശ്ശാകുന്ന മൃഗമേ! നീ ഇതു കേൾക്കുക. കണ്ണിന്നു സുഖകര
 നായ നാരിജനാംഗമാകുന്ന കൂരിട്ടു നിറഞ്ഞ കണ്ടൻകിണറിൽ
 ചപലനായ നീ ചിരകലപായ പക്ഷിയെപ്പോലെ ചെന്നു ചാത്ത
 ന്. അത്രമാത്രമല്ല ധനം മുതലായതാകുന്ന കാട്ടുതിളിപ്പും അന്തഃ
 നാകുന്ന കാട്ടാളന്റെ വായിലും ചെന്നു വീഴാതെ സാന്ദ്രാനന്ദസ്വ
 രൂപമായി ഇരുവാഴ്ചർ ക്ഷേത്രത്തിൽ പരിശോഭിതമായിരിക്കുന്ന പര
 ബ്രഹ്മമാകുന്ന വള്ളിക്കടിലിനെ ആശ്രയിക്കുക. അതു സർവാപന്നി
 വർത്തകവും പരമാനന്ദപ്രദവുമാണെന്നു താല്പര്യം.

ഉദ്ധഗണപരിവാരോ നായകോച്ഛോഷധീൻ
 മമുതമയശരീരഃ കാന്തിയുക്തോപി ചന്ദ്രഃ । ഭവതി
 വിരളതേജാ മണ്ഡപം പ്രാപ്യ ഭാനോഃ പരഗൃഹമു
 പയാതഃ കോ ലഘുതപം ന യാതി. റാമഃ

അന്യന്റെ ഗൃഹത്തിലേക്കു ചെല്ലുമ്പോഴും മിനക്ഷയമെ
 ല്ലാം വന്നു മോശക്കാരനാവത്തവനുമാണ്. ഉദാഹരണത്തിന്നു ച
 ന്ദ്രനെ നോക്കുക. ഏതു ഏതു യോഗ്യതകൾ ചന്ദ്രനുണ്ട്. സൂര്യമ
 ണഡലത്തെ പ്രാപിക്കുമ്പോഴും തേജസ്സെല്ലാം പോകുന്നു. *

ഗംഗാധരേ കിഞ്ചിദന്യയഭാവഃപ്രാജ്ഞേന ഭക്താ
 ഭിഹിതം പ്രഭാതം । കഥന്ന ശോണാചലവാസിനി
 തപം നന്ദനം സ്ഥിതാ പശ്ചിമഭാഗദൃശ്വാ. റാമ

ചെങ്ങന്നൂർ ക്ഷേത്രത്തിൽ ശിവൻ കിഴക്കുട്ടു കിഴിഞ്ഞിരിക്കു
 ന്നു. പാർവ്വതിയുടെ ഭർത്താ പടിഞ്ഞാഴ്ചാണ്. ഭഗവാൻ ഗംഗയെ ന

രിക്കുക നിമിത്തം പാവതി അസുയപ്പെട്ടു പട്ടിത്താട്ടു തിരിഞ്ഞിരുന്നതാണെന്നു കവി ഉദ്ഘോഷിക്കുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ ഈ ഇരിപ്പു ഭക്തന്മാർക്ക് അഭീഷ്ടം കൊടുപ്പാനാണെന്നു കവിക്കുതന്നെ സമ്മതവുമാണ് * * *

ബാലേ തവ കചാവേവ നിയതം ചക്രവർത്തിനേ । ആനമുദ്രകരഗ്രാഹീ രാജാ യത്ര കരപ്രഭഃ.

ബാലേ! നിന്റെ സ്ഥാനങ്ങൾ തന്നെയാണ് ചക്രവർത്തി. സമുദ്രംവരെയുള്ള എല്ലാ ദിക്കിൽനിന്നും കപ്പം വാങ്ങുന്ന രാജാവു നിന്റെ സ്ഥാനങ്ങൾക്കു കപ്പം തരണമല്ലോ. ആദ്യത്തെ കരശബ്ദത്തിന്നു കപ്പം എന്നും രണ്ടാമത്തേതിന്നു കയ്യ് എന്നും അർത്ഥമാകുന്നു. *

കവിതാ വനിതാ ചൈവ സ്വയമേവാഗർവ്വരാ । ബലാദാകൃഷ്ടമാണാ ചേൽ സരസാ വിരഭീഭവൽ.

കവിതയും വനിതയും മനസ്സാലേ ഇങ്ങൊട്ടു വരുന്നതുതന്നെയാണ് ഉത്തമം. ബലാൽക്കാരം പിടിച്ചുവലിക്കുന്നതായാൽ സരസയാലും വിരസയായിത്തീരും. വാസനക്കാരൻ കവിതയുണ്ടാക്കണം. ഇങ്ങൊട്ടും അന്തരാഗമുള്ള സ്ത്രീയെ മാത്രമേ കൈക്കൊള്ളാവൂ എന്നു താല്പര്യം * *

കസ്തൂരം ലോഹിതലോചനാസ്യചരണോ ഫലം സഃ കതോ മാനസാൽ കിം തത്രാസ്തി സുവണ്ണപങ്കജവനാസ്യംഭേ സുധാസന്നിഭം । ഭൂയഃ കിം കഥയസ്ഥൻ *

വിശുദ്ധതാ പുഷ്പം ച സൗഗന്ധികം ശാഖാകാഃ
കിമു സന്തി നേതി ച ബകൈരാകണ്ഠ ഹിരീകൃ
തം. രംഗ

അയന്നാലും കൈറിയും തമ്മിലുള്ള സംവാദമാണിത്:--നി
യ്യരാണ്? ഞാൻ അയന്നാമാണ്. എവിടെനിന്നു വരുന്നു? മാനസ
സാക്ഷിയിൽനിന്നു വരുന്നു. എന്താണവിടെ ഉള്ളത്? സ്വപ്നത്താമര
യും താഴുതിനോടു തുല്യമായ വെള്ളവുമാണ്. പിന്നെ എന്തുണ്ടു പറ
യ്ക്കു? പവിഴപതയം സൗഗന്ധികപുഷ്പവുമാണ്. ഹൈന്ദവമുണ്ടോ?
ഇല്ല. ഹിന്ദി അതു മോശം. തനിക്കു പ്രിയമായ സാധനം ഇല്ലാത്ത
മോശം മോശമാണെന്നഭിപ്രായപ്പെടുന്നതു ലോകസമ്പ്രദായമാണല്ലോ.

പത്രപുഴ സമേ രാഗഃ പുതാധിക്യേ വിരാഗ
മുണ്ണാധിക്യേ തു ദൈർഘ്യം പത്രാധിക്യേ സ
ധാര. രംഗ

മുറക്കുന്ന സമയം ചൊറിലയും അടയ്ക്കലും സമമായത് മുവ
ന്നു. അടയ്ക്കൽ ഏറിയാൽ കറുത്തു പൊവും. ഓര് അധികമായാൽ ദു
ർഗ്ഗന്ധം വരും. ചൊറില ഏറിയാൽ സൗഗന്ധ്യമാണ്. *

സകൃദപിതം പാഃ പിണ്ഡം സിതം വാസഃ പ
രോദശം । ബ്രാഹ്മണാനാം സമുദിഷ്ടം ജാതമന്നം
തദവ്രണം. രംഗ

ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു താമസിക്കുന്നതിന്റെ ക്രമമാണ് പറയുന്ന
ത്. താമസിക്കുന്ന സമ്പ്രദായത്തെ ഇതിൽ വ്യാഖ്യാനമായി വിശദീകരി
ക്കുന്നു. *

അദ്രാക്ഷം ചക്രപാതപുദവിതവസുധാമണ്ഡലം
 ഡിണ്ഡിമോദ്യലപാനം ഹുണീമുഖാത്യാരുണനന്ദി
 നമമാഭാമപുഷ്പശൃംഗവാക്ഷം । അന്യോന്യോദ്യൽസ
 ഊഗീബ്ബഹമതിരവിതാഡംബരാരാമഹുണം സാ
 മോദം ധുമയന്ത്രപ്രകടിതശകടം നാമ ഭൌമം വി
 മാനം. ൨൦൯

കൈളവഷ്ടം ൧൦൩൦-മാണിലാണ് മലബാറിൽ തീവണ്ടി
 നടപ്പായത്. അന്നു കറുത്തപാറ ഓമോദരൽ നന്മുതിരി തീവണ്ടി
 യെ കുറിച്ച് ഉണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം. സമുദ്രീബ്ബഹമതി=
 ബഹുമാനാർത്ഥമായ 'സലാം' എന്നുള്ളവാക്ക്. ശേഷം സ്തംഭം. *

യം യഥാ മന്യുത ലോകോ വിദ്യയാഭിജ്ഞന
 ച । തസ്താൽ കിഞ്ചിദധസ്തിവ്യോഭാരുരുക്ഷുഃ പരം
 പദം. ൨൧൦

വിദ്യക്കാരും ആഭിജ്ഞാനക്കാരും മാരാജമാറിച്ച് മനസ്സാ
 ഏതുപ്രകാരം വിചാരിക്കുന്നുവോ, ഇനിയും തനിക്കിവിടെ കിട്ടേണ്ട
 മെന്നു ഗാരിയെന്നവർ അതിലും അല്പം താണിയിലായി നില്ക്കു
 ന്നു. അനന്തരമവർ. വിനയം ഭവണമെന്നു അർത്ഥം. *

പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശശികരരുചിർസ്തനാ വീതപു
 ബ്രഹ്മ കണ്ഠ ബിഭ്രജപരതയുതേ സ്ഥൂലരദ്രാക്ഷ
 മാലാം । ത്രാമാനന്ദമധപിതശമലഃ സർവ്വവിൽ സൽ

കടാക്ഷേണാവാഞ്ചോന്തഃ സ്തരതി സ പരേതോപി
മേ ശങ്കരാഖ്യഃ. ൨൧൧

കിഴക്കുപുല്ലത്തു കണ്ടു നില്ക്കുന്നതിന്റെ നിർമ്മാണാനന്തരം
അദ്ദേഹത്തിന്റെ സപതയുണ്ടായിരുന്ന നിലയെ വന്നിപ്പുകാണ്ടു
രിച്ചു വിടവാൻ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്ന നിലകളാൽ കയ്യുണ്ടാക്കിയതാണ്
ഈ ഗ്രന്ഥശാസ്ത്രം. ശങ്കരാഖ്യഃ = കണ്ടു നില്ക്കുന്നതിന്റെ പേർ ശ
ങ്കരൻ എന്നായിരുന്നു. * * *

യാ മാം പ്രയാണമുപഗ്രാഹ്യ വിയോഗവിനാ
യാമാവസാനസമയേ ചരമേ രജന്ത്രഃ । മാ മേതി
സാശ്രുനിവഹൈരവദൽ കടാക്ഷേണാമേവ താമ
സചാരമുഖീം സ്തരാമി. ൨൧൨

വിരഹാക്ഷനായ ഒരു നായകൻ, അൻ പുലർച്ചെ യാത്ര പുറ
പ്പെട്ട സമയം വിരഹിണിയായി തന്നെ ആലിംഗനം ചെയ്തു ക
ണ്ണീർ നിറഞ്ഞ കടാക്ഷംകൊണ്ട് 'അരുത് ഇന്നു ഭോകരുത്' എന്ന
പദത്തെ പ്രിയതമയെ സ്മരിക്കുന്നു. * *

വാസായ സ്പ്രഹയാമി വാതനിലയധീശാംഗസം
ഭാവനാപുഷ്പൽ പുണ്യവിശേഷപുണ്ണതുളസീധന്വായ
ധന്വാകൃതേ । നാകാധീശ്വനിതംബിനീകരസരോജാ
ഖാൻ സച്ചാമരപ്രേരഡിപ്രോലാതഗർവ്വവർവിഹമ
സ്വപരാജ്യമാരാജം യാമ. ൧൧൩

ഗുണമുള്ളതല്ലെന്നു ഭവിക്കുന്ന ഒരു ഭക്തൻ തന്റെ സ്നേഹിതനായ കത്തിലുള്ളതാണ് ഈ ശ്ലോകം. ഈ ഭക്തൻ ഇത്രപട്ടം കിട്ടുന്നതിനേക്കാൾ രസം ഈ ഭക്തനത്തിലാണെന്നു പറയുന്നു. ഈ കത്തിലെ മറ്റൊരു ശ്ലോകം താഴെ ചേർക്കുന്നു. *

ഗീതാഭാഗവതാദിഷു ഭക്തസ്സംയോജ്യ ഭക്തിയോഗേന : ആലോചയന്നഹർന്നിശമാനന്ദവശംവദോ ഭൂയാഃ. വചനം

ഗീത ഭാഗവതം മുതലായ ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ മനസ്സിരുത്തി സഭ കതികമാകുംവണ്ണം പരിശീലിക്കുകയും അത്മാനുസന്ധാനം ചെയ്യുകയും ചെയ്താൽ ആദ്യോത്ഥിക്കാമി ഓചനിവൃത്തിവന്നു പരമാനന്ദാനുഭവത്തിന്നിടവരുമെന്നർത്ഥം. *

പയ്യുരാവൃതമഹേഷ് കവിതാമാധുര്യവകാളിഭാസം തപാം : ഭാനേചകല്പവൃക്ഷം സർവ്വതത്വേ ചചര്യവണ്ഡധരം. വചനം

വിഭാൻ പയ്യുരനമ്പൂതിരിപ്പാട്ടിലെക്കുറിച്ച് അക്കാലത്തുള്ള ഒരു കവിയുടെ പ്രശംസാപദ്യമാണിത്. അചകാളിഭാസം = കാളിഭാസനെപ്പോലെയുള്ളവൻ ഇത്രാമി. ഈ ശ്ലോകം ഉണ്ഡത്താഴ്ന്നിരിക്കുകയാണെന്നും ഒരു പക്ഷമുണ്ട്. *

സ്വകീയമഖവഞ്ചനാകവിതഃശോഭവതോയുധപ്രദർശിതബിഭീഷികാകുലിതഗോകുലൈകാന്തയേ !

ചിരായ ചരിതാത്മകാം ഭജതു മാനസം മാമകം ഘ
നാഘനഘനാംഗഭാഘടിതശമ്ബനി ബ്രഹ്മണി.

൪-ാംപാദം ഐ. ആർ. രാജരാജവർമ്മാവർകുളഭട സമസ്ത
സം, ബാഷി ദൂതപാദം വാചസ്പതി പരമേശ്വരൻമുസ്സരിൻപൂര
ണവുമാണ്. * *

മഹാനടം സമാരാദ്യ ചിത്തേ പഞ്ചാസ്യമാ
സിതം । വേദഗണ്യമഹോ ധാമ ഭാസ്കരാദ്യഃ പ്ര
പ്ലവിവാൻ. ഹമര

കിഴക്കേപ്പറ്റത്തു ഭാസ്കരൻമാരിൻ പാമരതെക്കിട്ടു വെ
ളമാനുള്ളി വാസ്കുറ്റിട്ടുണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ഭാസ്കരം. മഹാ
നടം (ഹവുള-മുണ്ട) പഞ്ചാസ്യമാസി (ചിത്തമാസം) വേദഗ
ണ്യം (൪-ാം-പാ-) അഥ (പ്രകാശം) ഏറ്റിങ്ങിനെ നില്ക്കുന്നതാല
ഭവെ സ്തചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. പഞ്ചാസ്യം ചിത്തേ ആസിക്ക മഹാ
നടം (ശിവനെ) സമാരാദ്യ മഹേഷ്വരഃ വേദഗണ്യം ധാമ പ്ര
പ്ലവിവാൻ അഹോ എന്നാകട്ടെ പുതുക്കിയ അർത്ഥം. *

അസകൃത്തോത്പന്നാദ്യ സകൃത്താമൃതവ
ർണാത് । വൃതഭാരതാ ഭവേന്നനം ഹിവാസപ്താദ്യ
പ്രമേധനാൻ. ഹമവ

ഒന്നിലധികം പ്രാവശ്യം വെള്ളം കുടിക്കുക, വെറുവെള്ളം
കുടിക്കുക, സ്ത്രീകൾക്കു ചെറുകുട, നെഞ്ചും വൃതത്തിന്നു ഭം
ഗം വരുത്തുവാനാണ്. * *

സുസ്തോതേയം പ്രഭാതേ സുരുചിരസലിലേ മ
 നവാതൈസ്സശീതേ ബിദ്രാണേനോത്തരീയം കരിന
 കചയുഗം ഛായേനീ കരേണ । കല്യാണാംഗീ ക
 ടാക്ഷൈസ്തരുണജനമനഃ കഷ്ടയനീ നിതാനം ഗ
 മ്യത്യേകാ തടാകാച്ചികരവികരണം കവതീ ക്ലിന്ന
 വസ്രാ.

പ്രഭാതത്തിൽ മനവാരു തളി തണുത്തതും സ്വപ്നവുമായ ബല
 ത്തിൽ കളിച്ച് ഉണരീയത്തെ ശരിച്ച കൈകൊണ്ടു രണ്ടു സ്തനങ്ങ
 ലേയും മറച്ച കടാക്ഷവിഷയംകൊണ്ടു യുവാക്കന്മാരെപ്പോലും മ
 യമി തപശ്ശി വേദിപ്പതു നനഞ്ഞ വസ്രം ചുറ്റി ഒരു ശ്ലീ ക
 ഉത്തിൽനിന്നു പോകുന്നു. * * *

ഇന്ദ്രിപരാക്ഷ്യാഃ സ്പദവിഭുമാന്യുഗാഃ സങ്കേത
 മുളിശ്വ വനേ ചരന്ത്യാഃ । ചോരാഃ സമസ്താരേണാ
 നി ഹൃതപാ നാസാമണിം നാപഹരന്തി ചിത്രം.

സങ്കേതാത്ഥമായി കാട്ടിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവരും പവിഴത്തി
 നോടു സദൃശമായ അധാരത്താഴുകുടിയവതമായ സുഷർമാർ ഇരി
 ക്കുന്ന സ്ഥലത്തു തസ്താരാർ ചെന്ന് അധരക്കെ ഏറ്റു ആകാണ
 ത്താളും അപഹരിച്ചു. മൂക്കത്തിയെ മാത്രം അവർ അപഹരിക്ക
 നില്ല. ഐന്താരാത്ഥ്യമാണിത്. അധരവും മൂക്കത്തിയും ത
 മ്ബിൽ തിരിച്ചറിഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നകിച്ഛായം. * *

ശൂതം സത്യം തപഃ ശീലം വിജ്ഞാനം വി.

ത്തമുന്നതിം । ഇന്ധനീകരുതേ മൃഗം പ്രചിത്ര വനി
താനലം. ൨൨൧

പൂവാലത്തിൽ പറഞ്ഞ ഗുണങ്ങളെയെല്ലാം മൃഗൻ സ്ത്രീയാ
കുന്ന തിയിൽ വിരക്കാക്കി ചെയ്യുന്നു. വിഷയലയവത്ത് പ്രസ്തുത
ഗുണങ്ങൾക്കെല്ലാം നാശകാരണമാണെന്നു താല്പര്യം. *

ശിവശിരസി ശിരാംസി യാനി രേജുഃ ശിവ
ശിവ താനി ലുറന്തി ഗുഹുപാദാഃ । അയി ഖലു. വിഷ
മഃ പുരാതനാനാം ഭവതി ഹി ജന്തുഃ കർമ്മണാം
വിപാകഃ. ൨൨൨

മുഴുവനത്തിൽ ചെയ്ത കർമ്മങ്ങളുടെ ഫലം ഇമ്മൂലത്തിൽ കാ
ണാതിരിക്കില്ല. പരമേശ്വരന്റെ തലയിൽ അണിഞ്ഞിരിക്കുന്ന
കൊമ്പമാലയെ (തലയോട്ടുകൊണ്ടുള്ള മാലയെ) കഴിക്കുവാനും കൊ
ത്തിവലിക്കുന്നു. പലിയവരെ ആശ്രയിച്ചാലും അനന്തവിജേ
ണ്ടത് അനുഭവിക്കാതെ കഴിയുന്നതല്ലെന്നു താല്പര്യം. *

സംഗീതസാഹിത്യരസാനുഭൂതൈ ശ്രോത്രദ
യം കല്പിതവാൻ വിധാതാ । ഏകേന ഹീനഃ പുന
രേകകണ്ണോ ദ്വാദ്യോ വിഹീനോ ബിധിരസ്ത്വ ഏവ.

സംഗീതത്തിന്റേയും സാഹിത്യത്തിന്റേയും രസം അനുഭവി
ക്കുവാനായി ബ്രഹ്മാവു രണ്ടു ചെങ്കിട്ട മനുഷ്യർ കൊടുത്തിട്ടുണ്ട്.
"ഒന്നാലൊന്നില്ലെങ്കിൽ ആ ആൾ ഒറ്റപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു". രണ്ടുമില്ല
ങ്കിൽ കേവലം ബുധിരൻതന്നെ. *

ഉത്സാഹബുദ്ധിവിനയോദ്യമശാസ്ത്രരാഗാഃ പ
ഞ്ചാന്തരാഃ പഠനസിലികര നരാണ്ണം । ആചാര്യ
പുസ്തകന വാസസഹായവരഭാ ബാഹ്യാശ്ച പഞ്ച
പഠനേ പരികല്പനീയാഃ. ൨൨൪

വിദ്യാഭ്യാസത്തിന്ന് ആന്തരമായിട്ട് ൫-ം ബാഹ്യമായിട്ട് ൫-ം
ശ്രുതി ഗുഹാഗുഹാശ്ച വേദാന്തരം. വരഭ=വിരൂപാ. ശേഷം
സ്വപ്നം. * * *

ചതുരം തുരഗം പരിവർത്തയസേ പഥി പൈ
രജനാൻ പരിമർദ്ദയസേ । നഥി തേ ഭുജഭാഗ്യഭവോ
വിഭുഭവോ ഭഗിനീഭഗഭാഗ്യഭവോ വിഭവഃ. ൨൨൫

ഒരു രാജാവിന്റെ സ്വാലൻ (ഭാര്യയുടെ സോദാൻ) അന്ത
സ്സിൽ കരിച്ചൊത്തു സവാരിചെയ്തു വരുന്ന സമയം ഉദ്യോഗശാസ്ത്ര
കൾ പറയുന്ന വാക്കുകളിൽ. അദ്ദേഹം സ്വപ്നമെന്നാൽ ഉദ്യോഗ
കുറവ്. * * *

ജഗദ്യഥാപാലോമോരോ നായോ നരിയോ ജയ
ന്ത്യന്തരം । തം വിനയ ഭവ്നീതം മത്ത്യാനിവ സുന്ത
രംശുഭമതഃ. ൨൨൬

ജഗദ്യഥാപ- അല്പഭാഗമോരോ (അമരിച്ചാത്ത ഉത്ഭവിനോടു ക
ലിയവരന!) രണ്ടും സംബുദ്ധി. യഃ നഃ (യാതൊരൊ) നരി (ക
ന്യായനിൽ) അശ്വകാത്ത ചെയ്യുന്ന. ആ ഭവ്നീതത്തെ കാലൻ ക
ന്യായരെ എന്നവണ്ണം ശിക്ഷിച്ചാലും. ഈ കവി ഒരു മലയാളിയാ

ഞാനു പാലാ മോതാ നാലും നാലും കവിതയിൽ വരുത്തിയതു
കാണുമ്പോൾ ഉൾക്കൊള്ളാം. * *

താമ്രപത്മം ഇന്നാസ്സതി ബഹവല്ലാസ്സസ
മതാഃ | കിഞ്ചേപകോസ്തി മഹാൻ ഭോഷോ യസ്യ
ഭാനാഭിസജ്ജനം. ൨൨൭

താമ്രപത്മം എന്നാൽ ഇന്നുണ്ടാകുന്നതല്ല. അസ്യസമേത
മാണ്. പാലാ അതിനു പ്രാമന്നം വിളിച്ചതല്ല. അന്നു
തന്നെയാണ്. താമ്രപാ ഭാനാഭപത്മം സജ്ജയച്ചതാണി
തു. പ്രാമന്നം വിളിച്ചു. പ്രതിഗ്രഹിച്ചു എന്നർത്ഥം. *

ഭുജം പ്രഥമം വന്ദേ സജ്ജനം തദനന്തരം |
മുഖപ്രക്ഷാലനാൽപൂർവ്വം തുദപ്രക്ഷാലനം ചഥം.

ആദ്യം ഭുജനത്തെ വന്ദിക്കണം. പിന്നീട് സജ്ജനത്തെ വ
ന്ദിക്കട്ടെ. ഉത്തരാർദ്ധം സ്പഷ്ടം. * *

ജാതാപത്യേ വിസൃഷ്ടേ തനയഭേദിതരൗ ഭവ
തീ ദൈവഭയാനാഭ്യോഗിന്ത്യാ ഗർഭിതാ സ്ത്രീ തദന
ഗതിവശാഭ്യോഗിനിത്വം പ്രപന്നാ | ഭ്രാന്ത്യാ വേ
ശ്യാകൃതാംബാജനിതപതിസുതം ലാഭയന്തുബ്രവീൽ
സാ ഭ്രാന്തോത്സാഹം ചൈതന്യം സത പിതൃഭ്യ
തി തം ഭേദേരേതി. ൨൨൯

ഒരു വൃദ്ധിചാരിനിടെ രണ്ടു മക്കളുണ്ടായി. അമ്മയൊന്നു ച
െമ്മയൊന്നൊന്നു സ്ത്രീയായിത്തീർന്നു. അവൾ ഈ തന്നെ തക്കമുള്ളതാ

മുഖമുറപ്പിച്ചു. ദൈവഭയംനിമിത്തം ഇവർ രണ്ടുപേരും തമ്മിൽ
 കോളാഭന്താക്കുമായി. ആ സമയം ഒരു യോഗിനിവന്ന് ഉടുപ്പിറ
 നവരൻ കോളയാതി വാഴുന്ന ഈ സ്ത്രീയെ നിമിഷിച്ചു. അപ്പോൾ
 ഇവളും യോഗിനിയായി. അമ്മ പണ്ടത്തെപ്പോലെ വൃളിച്ചാരി
 ണിതന്നെ. യോഗിനിയായിത്തീർന്ന സ്ത്രീയുടെ ഭന്താവായിരുന്ന പ
 ണ്ഡൻ തന്റെ മരുമവായ വൃളിച്ചാരിണിയിൽ പുത്തൂപ്പാദനം ചെയ്
 ത്തു. ആ കളിയെ കണ്ടു യോഗിനിയായ സ്ത്രീ ഈ വിധമെല്ലാം നോ
 ഷോധന ചെയ്യുന്നു. ഭാത! തന്റെ അമ്മയുടെ മകനാണല്ലോ.
 ഭാതവ്യ! തന്റെ ഭാതാവിന്റെ മകനാണല്ലോ. ചെരവ! തന്റെ
 സപതിയായ അമ്മയുടെ മകനായ ഭാതാവിന്റെ മകനാണല്ലോ.
 ശപത! തന്റെ ഭന്താവിന്റെ അമ്മയുടെ ഭന്താവിന്റെ അമ്മ
 നാണല്ലോ. സത! തന്റെ സപതിയുടെ മകനാണല്ലോ. ചിത്രവ്യ!
 തന്റെ അമ്മയുടെ ഭന്താവിന്റെ അമ്മനാണല്ലോ. ഭേദം! ത
 ന്റെ ഭന്താവിന്റെ അമ്മയുടെ കളിയാണല്ലോ. *

രേ രേ ഘരട്ട മാ രോഭീഃ കം കം ന ഭ്രാമയത്യ
 സൌ । കടാക്ഷവീക്ഷണാഭേവ കരാകൃഷ്ടവ്യ കാ
 ഗതിഃ.

അല്ലയോ തിരികളേ! നീ നിലവിളിക്കരുത്. ഇവളുടെ ക
 ടാക്ഷവീക്ഷണംകൊണ്ടുതന്നെ മനങ്ങൾ പരവശമാകുന്നു. നി
 ന്നെ ഇവൾ കൈകൊണ്ടു തിരികുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. പിന്ന
 ത്തെ ഗതി എന്താണ്. 'ഘരട്ട' എന്ന പദത്തിനു തിരികല്ല എ
 ന്നർത്ഥമാകുന്നു. നൈഷധം രണ്ടാംസ്കന്ദം വൃ-ാം ശ്ലോകത്തിന്റെ
 വ്യാഖ്യാനത്തിൽ ശോഡമാദിപേക്ഷണപക്ഷം ഘരട്ട എന്ന

കടന്നു കാഞ്ഞു സുതാന്തരേ തേ പശ്ചാതിതാ
 ന്തേ വദനാരവിന്ദേ । പരസ്തമുദോദിതചന്ദ്രബിം
 ബേ പീയൂഷബിസുനിവ പലംബിനീമൻ ॥ ൨൩൧ ॥
 ആലോചനപാശയതഃപാപനായാ നീലാദിമാലാകവി
 താളകായാഃ । ആവിംഗനാമുഞ്ചനലോലുപായാ
 ലസ്തേ കചാന്തശ്ശയനം കടന്ന ॥ ൨൩൨ ॥ മൗള
 ജ്യപധാനം കല്പയന്തപാ തൈവകം പൃഥ്വി ജാലന
 ചക്രേ സന്നിധായ ചിതീയം । അധരമുതകല്പം കാ
 മമാസപാത്ര നിദ്രാം വരതന് സുതാന്തേ സേവയി
 യേ കടന്ന ॥ ൨൩൩ ॥ വിപരീതരന്തേ വിവാസ
 വത്യാ വിഗളനാലുയുതം ശിരോജഭാരം । നിപതന്ത
 മുഃസ്ഥാപ വികീർണ്ണ പരിസംഗ്രഹ കടന്ന വേഷ്ണ
 യാമി ॥ ൨൩൪ ॥ അജ്ഞപാമധിരോച്ച കങ്കമം
 നാവാശ്ശിഷ്യ പീന്തേ സ്തനാവാജിപ്രൻ മൃതനാഭി
 പത്രസുഗോമസ്താം കലോചസ്ഥലീം । അത്യാദ്രാമ
 ധരാമുതൈസ്സുവ മുഖാഭാമോദിനീം വീദികാം വ
 ക്രേതനാപഹാൻ കടന്ന ഭയിതേ നാലം രമേയം
 തപയാ. ൨൩൫

ഇതാത് പ്രസിദ്ധപ്പെട്ട കവനചഞ്ചിക. ഇതിനെക്കുറിച്ചു
 പലരും പലതരത്തിൽ പാഠഭുവന്മാരാണ്. ഇതാത്യാ അദ്വ
 തനായ ഒരു നായകൻ തന്റെ പ്രിയതമയോടുചെന്നുവെച്ച സു

ഖാവസ്ഥകളെ ബോധിപ്പിച്ചു പറയുന്നതാണെന്നു വിചിത്രമെന്നു. അ
 ത്തൊക്കെയും അവാചനാദ സമ്പ്രദായികസാമുദായം കഥ കൂട്ടിച്ചേ
 രുത്തുപോയിട്ടുണ്ടാകാം. പ്രസിദ്ധങ്ങളായ ഇവയെ ശ്ലോകങ്ങളെ
 വിട്ടുപോയവർ മാത്രം ഇവിടെ ചെലുത്തി ഇതും പലതും
 രശ്മികളാക്കി ഭാഷകാണിപ്പാനും മതിയുണ്ട്. അതിനാൽ ഒരു
 കൊണ്ടു തൃപ്തിപ്പെടുകതന്നെ. * * *

അതികാമാദശഗ്രീവോഽപ്യതിമോഭാൽ സുന്ദര
 ധനഃ | അതിദാനാലതഃ കണ്ണോഽപ്യതി സർവ്വത്ര വർജ്ജ
 യേൽ. * * *

അതി ഒരേത്തരം നന്നല്ല. രാവണൻ അതികാമാകൊണ്ടും,
 ഭദ്രോധനൻ അതിമോഭാകൊണ്ടും, കണ്ണൻ അതിദാനംകൊണ്ടും ന
 ശിച്ചുപോയി. ബ്രാഹ്മണരൂപിയായ ഇന്ദ്രനു കണ്ഡലം ദാനംചെ
 യ്ക്കു ഭാരതകഥ ഇവിടെ സ്മർത്തവ്യമാണ്. * * *

ജന്മപ്രഭൃതി ദാരിദ്ര്യം ദശ വർഷാണി ബന്ധ
 നം | സമുദ്രതീരേ മരണം കിഞ്ചിച്ഛേഷം ഭവിഷ്യതി.

ജനനമൃതൽക്ക ദാരിദ്ര്യം, പത്തു കൊല്ലം ജയിലിൽ കിടക്ക
 ക, കടപ്പറ്റത്തു കിടന്നു മരിക്കുക, ഇവിടം കുറച്ചുകൂടെ അനുഭവിക്ക
 ണതായിട്ടുണ്ട്. ഇതാണ് ശ്ലോകം. തലയിടമുണ്ടു വായിപ്പാൻ
 തക്ക കിഴുക്കുണ്ടുള്ള ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ കടപ്പറ്റത്തു സഞ്ചരിക്കു
 മ്പോൾ കണ്ടെത്തിയ തലയോട്ടിൽ എഴുതിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം.
 കിഞ്ചിച്ഛേഷം എന്താണെന്നറിയേണമെന്നുവെച്ച് ആ ബ്രാഹ്മ
 ണൻ ഈ കഥാലോകത്തു സമുദ്രതീരത്ത് ഒരു മരപ്പൊത്തിൽ സ
 ത്തിച്ചുവെച്ചു. നിത്യവും കൃത്യമായി അവിടെ ചെന്നു നോക്കുന്ന

ഇ കണ്ടു വെച്ചതിനാൽ ഉണ്ടായതായിട്ട് അവിടുത്തെ യാത്രാ സിംഹി
കാലം മുതൽ മരിച്ചുപോയ തന്റെ സഹപാഠികളുടെ തലയോടുകൾ
തന്നെ നിശ്ചയിച്ച് ഇതുതന്നെയൊക്കെ കണ്ടെടുത്തു കണ്ടിട്ടുള്ള
പുഴയിലൊഴുക്കി. ഇതുതന്നെ കിഷിരേല്ലാമംഭവിച്ചതിന്നു ഏതൊ
സ്ഥാനം തീർച്ചയാക്കി. * * *

അവശ്യംഭാവമുണ്ടാകാതെ പ്രതീകാരം ന വി
ദ്യതേ । അനുഭൂതം കഥം ഭൂഖം നമുക്കുമെഴുതിപ്പി
കൈ.

തീർച്ചയായും അനുഭവിച്ചു തീരുന്നതെന്നുള്ളതു പകർത്തി
നമുക്ക് ശ്രീരാമൻ യാത്രയുടെ ഇവർക്കുകൂടി വന്നുവന്നിട്ടുള്ളതും അനു
ഭവിച്ചതുമായി വന്നിട്ടുള്ളു. നമുക്കുകൂടി കൂടാതെ കൂടാതെ
ചില മഹാപുരുഷന്മാരാണ്. അതിൽപ്പെട്ട പൂർവ്വപിതാക്കൾ ഭൂ
ഖാവിച്ചവരാണ്. നമുക്ക് അനുഭവം (പുഷ്പം) പരമേശ്വരാണ്.
വേദം യാതൊരു ബന്ധവുമില്ല. മുമ്പാകെനിൽനിന്നും ഉണ്ടായ ഭൂഖ
ങ്ങളും അനുഭവിച്ചതുമായി വന്നു. ശ്രീരാമൻ മിക്കവാറും സമര
ത്തെ. പക്ഷെ ലക്ഷ്മണൻ ലക്ഷ്മണനായിട്ടുള്ളതെന്നു മൗ. സു
ഗ്രീവാദി സഹായികളുണ്ട്. യാത്രയുടെ ഇവർക്കുകൂടി അനുഭവം
നാലുപേർ കണ്ടിട്ടുണ്ട്. തന്മൂലം പാഞ്ചാലി അടുത്തതന്നെ മൗ.
സാക്ഷാൽ ഭാവമുണ്ടെന്നു സഹായം. ഈ വക ചർച്ചകൾക്കുള്ള
കാരണമാണ് 'നമുക്കുമെഴുതിപ്പി' എന്ന കൃമി സ്വീകരിക്കപ്പെ
ട്ടിരിക്കുന്നത്. * * *

ഹിതം പരമം വേദോജ്ഞി പരമേശ്വരൻ ച
ബന്ധം । ഹിതമേവ വേദേ ശ്രീപു ന വേദേരി
മുഖയോ.

ഹിതം=ഇഷ്ടം. പത്വം=കേട്ടമാത്രയിൽ ഇഷ്ടമായി തോന്നി
 ല്ലെങ്കിലും ഇതുപ്രകാരം നടന്നാൽ മേലിൽ ഗുണംവരും. അങ്ങിനെ
 നടക്കാത്താൽ ദോഷംവരുമെന്നുള്ള വാക്ക്. * *

ക്ഷോണീകാണശതാംശപാലനകലാദുവാര
 ഗദ്യാനവക്ഷ്യദ്യുല്ലസ്വനരേന്ദ്രചാക്രചനാം ധന്വാന ന
 മന്ത്യാമരേ | ദേവം സേവീതുമേവ നിശ്ചിരമരേ
 യോസേവ ദയാലുഃ പൂരാ ധാനാമുഷ്ടിമുചേ കചേവല
 മ്യനയേ ദത്തേ സു വിജ്ഞാനശതാം. ൨൪൦

ഭൂമിയുടെ ഒരു കോണിന്റെ ത്വരിലൊരുഭാഗം പുഷ്പസപാല
 രൂപം ഉണ്ടാകുമാറുവെന്നു വിചാരിച്ചു സഹിക്കുവാനാത്ത ഗ
 രോടുകൂടിയ രാജാവിന്റെ മുഖസ്തുതി നല്ലതാണെന്നു ഞാൻ വിചാ
 രിക്കുന്നില്ല. വിഷ്ണുവിനെ സേവിക്കുകയാണെന്നു തീർച്ചപ്പെടു
 ത്തി. അദ്ദേഹം പണ്ടുതന്നെ ദയാലുവാണ്. ഒരുപിടി അവിച്ചുകൊ
 ടുത്ത കചേവലനെ പണ്ടുകാണാത്തതിനാൽ അദ്ദേഹമല്ല * *

ശോഭാസദ്യുസ്വഭാഷാ പ്രസഭമപറതം ത
 തപയാ ലോചനാഭ്രാം മാലപീമാധുർഭാഷേ സ ച
 കളവചസാ മാർദ്ദവം തപൽപ്രതീകൈഃ | സ്ഥാനഭ്രം
 ശോ മഹീയാനചി ച വിരചിതസ്തപന്മുഖസ്തലിനാം
 തൽ പരമാനാം ബന്ധനാത്തപം വിരമ വരതനോ
 പിഷ്ടപേഷണ കിം സ്യാൽ. ൨൪൧

താമസിക്കാത്ത മാലകെട്ടുന്ന ഒരു സ്ത്രീയോടു സരസരവി പ
 റത്തുന്നതാണിത്!—ഈ ചുവു നിന്റെ മുഖത്തോടു സ്തലിക്കൽ

ആ ചെറുവീട്ടുവാൻ വേണ്ടി റീ താമരപ്പൂവിന്റെ ശോഭയും മകര
 നരസത്തെയും മാട്ടുവത്തെയും നിന്റെ കണ്ണുകളെക്കൊണ്ടും വാക്കുക
 കളിക്കൊണ്ടും അവയവങ്ങളെക്കൊണ്ടും അപഹരിച്ചു. ഇതുവരെയു
 തുടർച്ചപ്പെട്ടതുകൊണ്ട് പുറത്തു സ്ഥാനത്തുവെക്കുകയും ചെയ്തി (ഇത് ആ
 ദ്രു നിന്നിന്നു താമരപ്പൂവായിലായിരുന്നുവല്ലോ) ഇതുകൊ
 ണ്ണാനും പക വിട്ടിവില്ലെ? എല്ലാകൂടി കൂട്ടിച്ചിട്ടു കെട്ടുകയുംചേ
 രി വേണമോ? പ്രഥമചര്യതം എന്നും ഒരു പാഠമുണ്ട്.

മാ ഗാഃ പ്രത്യുപകാരകാതരതയാ ചൈവണ്ണ
 മാകണ്ഠയ ത്രീകണ്ഠാവസുന്ധരേശപരസുധാസികതാ
 നി സുകതാനി നഃ । വണ്ണപുഞ്ച കവിഭിഃ പയോപേ
 ദലീസനഗ്രാഭവിസ്യാദവീ ത്യാംധാമാരുതനിത്യര
 പ്രഭുതയസ്തേഭ്യഃ കിമാത്തം ഫലം.

പ്രത്യുപകാരം ലഭിച്ചില്ലെങ്കിലും എന്നു വിചാരിച്ച അവനെ
 സ്വം വേണ്ട. ഞാൻ കണ്ഠാകരാജാവിനെ സ്തുതിക്കുന്നത് കേട്ടോള.
 കവികൾ മേലും സസ്യ ആകാരം മുതലായവയെ പറ്റിക്കുമൊ
 ണ്ട്. അവർ മോക്ഷിക്കട്ടെ കയ്യിൽനിന്നു വല്ല പ്രതിഫലവും കി
 ള്യാഞ്ഞോ.

തുഷാരകരകോകൊമരതരംഗിണീധാരണപ്രസൂ
 ലംലനപീനസപ്രശമനൈകതാനഃ സ്വപതം । ഫരഃ
 കരസരോരുരോ കലിതതത്ത്വപദ്മാമിണാശ്ശേഷജല
 ദോഷഹരം വചാസി യെതമപത്രം രജഃ.

ചന്ദ്രനെയും ശരയെയും തലയിൽ കെട്ടിത്തൂങ്ങിക്കൊണ്ട് ത്രീ

പരമേശ്വരൻ ജലഭാഷംവന്നു പിടിപെട്ടു. അതു മാറുവാൻവേണ്ടി അദ്ദേഹം തന്റെ തത്ത്വമുദ്രയാണ് എന്ന വ്യാജേന പുകയിലപ്പൊടി കയ്യിൽ വെച്ചിരിക്കുന്നു. മൂങ്ങാണിവിരലും തള്ളവിരലും കൂട്ടിയാണല്ലോ പൊടി എടുക്കുക. തത്ത്വമുദ്രയെന്നതും ഈ രണ്ടു വിരൽ കൂട്ടിയാണ് * * *

പജ്ജന്യ ഗജ്ജസി വൃഥാ കില കന്യ ഹേതോ
വാദാന്യകം തവ ജഗത്ത്രിതയേ പ്രസിദ്ധം । വ്യാദായ
വക്ത്രമിഹ ചാതകപോതകാ യന്നേതാശ്രുബിന്ദുനി
കരൈഃ ശമയന്തി തുണ്ണാം. ✓ ഉൾ

അല്ലയോ മേഘമേ! എന്തിനാണ് വെറുതെ മുറവിളി കൂടുന്നത്. നീ വലിയ ഭാതാവാണ് തൈലോക്യമെല്ലാം പ്രസിദ്ധമാണ്. വേഷാബൽ കുട്ടികൾ വായ പിളർന്നു തങ്ങളുടെ തുണ്ണിയെ അവരുടെ കണ്ണീർകൊണ്ടുതന്നെ തീർക്കുന്നു. * *

വിശാലം ശാലുല്യാ നയനസുഭഗം വീക്ഷ്യ ക
സുമം ശുക്ലന്യാസീൽ ബുദ്ധിഃ ഫലമപി ഭവേഭസ്യ
സദശം । പുനഃ പ്രാപ്തേ കാലേ ഫലമപി ച ദൈ
വാൽ പർണ്ണതം വിപാകേ തുലോന്തഃ സപദി മരു
തം സോപ്യപഹൃതഃ. ഉൾ

വളരെ ഭംഗിയുള്ളതും വിശാലവുമായ പൂർണ്ണ കണ്ടിട്ടു കായം ഇതുപോലെയായിരിക്കുമെന്നു തത്ത്വ വിചാരിച്ചു. കായയുണ്ടായി. അതിന്റെ കാലം വന്നപ്പോൾ അതു പഴുത്തു പഞ്ഞിയുണ്ടായി. അതൊരു ക്യാറുവന്നു പറന്നുപോകയും ചെയ്തു. * *

പ്രഥമവയസി ദത്തം തോയമല്പം സ്മരന്തഃ ശി
രസി നിഹിതഭാരാ നാളികേരാ നരാണാം । സലില
മമൃതകല്പം ഭദ്യരാജീവനാന്തം നഹി കൃതമുപകാരം
സാധവോ വിസ്മരന്തി. ൨൪൬

ചെറുപ്പകാലത്തു കുറച്ചു വെള്ളം തന്നിട്ടുള്ളതോത്തു തെങ്ങുകൾ
തങ്ങളെ തലയിൽ ഏത്രയോ വലിയ ഭാരങ്ങൾ ചുമന്നു താനുള്ളകാല
ത്തോളം അമൃതീനോടു തുല്യമായ വെള്ളത്തെ മനുഷ്യർക്കു കൊടുക്കുന്നു
സജ്ജനങ്ങൾ വളരെ ഉപകാരസ്സുരണയുള്ളവരാണ്. *

ശ്രീചക്രം പരമേശ്വരേണ കഥിതം വേതാള
പാപാപഹരം സീതാമംഗലവാപികാമൃതസരോ ബ്രാ
ഹ്മം ഹന്തുമത്സരഃ । ആഗസ്ത്വം രഘുരാമലക്ഷ്മണജടാ
ലക്ഷ്മീസരഃ പാവകം ശക്രാഖ്യം ശിവശംഖതീർത്ഥ
മുനാഗംഗാഗയാകോടയഃ । ശ്രീസാദ്ധ്യാമൃതമാനസാ
ഖ്യമപരം ശ്രീമൽധനേഷ്കോട്ടപി ചാതുർവിംശതിതീ
ർത്ഥവൈഭവമഹോ ശേഷോ ന വർത്തം ക്ഷമഃ. ൨൪൭

രാമേശ്വരത്തെ തീർത്ഥവിവരം:— ൧. ചക്രതീർത്ഥം, ൨. വേതാ
ളതീർത്ഥം, ൩. പാപനാശനതീർത്ഥം, ൪. സീതാതീർത്ഥം, ൫. മുഗല
തീർത്ഥം, ൬. അമൃതസരസ്സ്, ൭. ബ്രാഹ്മകണ്ഡം, ൮. ഹന്തുമതീ
ർത്ഥം, ൯. അഗസ്ത്വതീർത്ഥം, ൧൦. രാമതീർത്ഥം, ൧൧. ലക്ഷ്മണതീ
ർത്ഥം, ൧൨. ജടാതീർത്ഥം, ൧൩. ലക്ഷ്മീതീർത്ഥം, ൧൪. അഗ്നിതീർത്ഥം,
൧൫. ഇന്ദ്രതീർത്ഥം, ൧൬. ശിവഗംഗ, ൧൭. ശംഖതീർത്ഥം, ൧൮. യ

മുനാതിർത്തും, ചർ. ഗംഗാതിർത്തും, റം ഗയാതിർത്തും, റ.മ. കോടി
 തീർത്തും, റ.വ. സാമുവേലാതിർത്തും, റ.വ. മാനസതിർത്തും, റ.വ. യ
 നഷ്ടോടി. ഇങ്ങിനെ ചതുർവിംശതിതീർത്തും പറയപ്പെട്ടു. ഇവിടെ
 സുഗ്രീവതീർത്തും മുതലായി ഇനിയും അനേകം തീർത്തുണ്ടുണ്ട്. എ
 ങ്കിലും പ്രധാനം ഈ ഇരിപത്തുനാലുതന്നെ. *

രഘുവീരചന്ദ്രാസപവിത്രീകൃതപാഠസഭവേ । ഭ
 ശകണ്ഠശിരഃഛരദഹേതവേ സേതവേ നമഃ (൨൪൮) 4
 കേതവേ രാമചന്ദ്രസ്യ മുക്തിമാഗ്നൈകഹേതവേ ।
 സീതായാ മാനസാംഭോജഭാനവേ സേതവേ നമഃ.

സേതുസ്താനം ചെയ്യുമ്പോൾ ഞാഴ്ത്തു ചൊല്ലുവാനുള്ള ഗ്യാന
 ശ്ലോകങ്ങളാണ് ഇത്. ഇതിൽ സേതുവിനെ ഭംഗിയായി വർണ്ണിച്ചി
 രിക്കുന്നു. *

നിത്യോദാരോയമിന്ദുസ്സുഖവിപുലയശാഃ സാധു
 സാംബാത്രയോ ധീഭാസപാൻ ഭാനപ്രതാപപ്രഭാ
 ണിവിബുധപാരോൽഗതാശീതൃണാനാം । സിന്ധുഃ
 കമപ്രദീപഃ കലിതിമിരതതേന്നിത്യകർമ്മാദിനിഷ്ഠാ
 ഗീതോ നമുഃ സമാലംകൃതഹിമകരമാസേഭിവാൻ
 ഹാ ഗുരുമേ. ൨൫൦

കിഴക്കെപ്പുലത്തു കണ്ണാണിമുസ്സതിന്റെ നിയ്ക്കുന്നതെങ്ങറി.
 ചു വെള്ളാനശ്ശേരി വാസുണ്ണിമുസ്സതുണ്ടാക്കിയ ചരമശ്ലോകമാണിത്
 ഇതിൽ 'മേ ഗുരുഃ സമാലംകൃതഹിമകരം അസേഭിവാൻ' എന്നൊ

ഇതന്നാഥൻ ശിവസായുജ്ജം പ്രാപിച്ചു എന്നുള്ള പ്രകൃതത്തിലേക്കു നീ
 ത്രോദാരം എന്നു മുതലായ പദങ്ങൾ ക്ലിഷ്ടമല്ലാതെ ചേർന്നപയിക്കു
 ന്നതിന്നു പുറമെ താഴെ വിവരിക്കുംപ്രകാരം മുദ്രാലങ്കാരവും സരസ
 മായി യോജിപ്പിരിക്കുന്നു. 'നിത്രോദാരോയം' എന്നത് (ഇന്ദുസ്സുട)
 തൽകാലചന്ദ്രസ്സുടമാകുന്നു. 'സാംബാത്രയോധീ' (ഭാസപാൻ) ആ
 ഭിത്യസ്സുട. ബുധവാരം. 'സിന്ധുഃ കമുപ്രഭീപഃ' (കലി) അന്നത്തെ
 കലിഭിന്നസംഖ്യ. 'ഗീതോ നമുഃ' (സമാ) കൊല്ലവഷം ൧൦൩൩-ാ
 ഡാണ്, മകരമാസേ, 'ഭിവാ' പകൽ. ഈ ഗ്ലോകം ചൊല്ലിക്കേട്ട സ
 മയം പ്രകൃതകവിയുടെ സതീർത്ഥനായ വിഭാൻ. മണന്തല നീലകു
 ണ്ണൻമുസ്സത് 'ഇതിൽ മെച്ചമെടുപ്പാനാക്കും സാധിക്കയില്ല' എന്നു പ
 റഞ്ഞു താഴെ വിവരിക്കുംപ്രകാരം വേറെ മട്ടെടുക്കുകയാണ് ചെയ്ത
 ത്. വാസരേ മകരേതീതേ ഭാദശീഹരിവാസരേ । അതീതഭാദശ
 ഭിനേ ഇഷ്ടപക്ഷേ വിശേഷതഃ । അന്തേവാസിഷ്ഠ സർവേഷാംഗുണേ
 വാസിസുതാഗ്നിഷ്ഠ । സ്വർഗ്ഗപ്രാപ്തൈഃ ഇണത്രേണീകൃതസോപാന
 പദ്ധതിഃ । ശ്രീപരകൃഷ്ണഭാഗവതപ്രാചീനാമൃതപുരാധിപഃ । ശ്രീശ
 ങ്കരാജ്യോ ഭഗവാൻ ഇതഃ പ്രാപ പരം പദം.

ശതകൃതുപ്രഭൃതമത്ത്വതത്ത്വഭിപ്രണത്യപക്രമ
 പ്രസതപരസ്ഥിതപ്രഭാഞ്ചിതാസ്വപങ്കജേ । ഹരപ്രിയേ
 വരപ്രഭേ ധരാധരേന്ദ്രകന്യകേ ഹരിദ്രയാ സമദ്യതേ
 ദരിദ്രതാം ഹര ദ്രുതം.

൨൫൧

ഇന്ദ്രാഭിദേവസമൂഹം കാല്പ്യൽ വന്നു നമസ്കരിക്കുന്നവളും പു
 ണ്ചിരിയുടെ ശോഭയാൽ മനോഹരമായ മുഖപങ്കജത്തോടു കൂടിയവളും
 ശിവന്റെ പ്രിയതമയും വരത്തെ ഭാനം ചെയ്യുന്നവളും പവ്തത്തി

ന്റെ മകളും മഞ്ഞളിനോടു സദൃശമായ നിറത്തോടുകൂടിയവളുമായ
ദേവി! നീ ഭാരിഭൂതെ വേഗം കിളിത്താലും. *

പലിതാനി ശശാങ്കരോചിഷാം ശകലാനീതി
വിതർക്കയാമഹേ । അത ഏവ വിതേനിരേതരാം സു
ദൃശാം ലോചനപത്മമീലനാം. ൨൫൨

പൂവാലം ഭോജരാജാവിന്റെയും ഉത്തരാലം കാളിഭാസരുടെയും
മാകുന്നു. നരകം ചന്ദ്രശ്ശിയുടെ ശകലങ്ങളാണെന്നു നാം വിചാ
രിക്കുന്നു. അതുതന്നെയാണ് അവ സുന്ദരിമാരുടെ കണ്ണുകളാകുന്ന
താമരപ്പൂക്കളെ കൂട്ടുന്നത്. ചന്ദ്രശ്ശി തട്ടിയാൽ താമരപ്പൂവു കൂടാ
ല്ലോ. സ്വാരസ്യം സ്തംഭം. *

വൃശ്ചികസ്യ വിഷം പുഷ്പം മക്ഷികായാ വിഷം
ശിരഃ । തക്ഷകസ്യ വിഷം ഭന്തം സർവ്വാംഗം ഭൂജന
സ്യ ച. ൨൫൩

തേളിനു വാലിന്മേലും ഈച്ചയ്ക്കു തലയിലും സൂപ്പുത്തിനു പല്ലി
ന്മേലുമാണ് വിഷം. ഭൂജക സർവാംഗവും വിഷംതന്നെ. *

കാചായ നീചം കുമനീയവാചാ മോചാരസ
(ഫല)സചാമേചാ ന യാചേ । ദയാകചേലേ ധന
ദൽക്കചേലേ സ്ഥിതേകചേലേ ത്രിതമാകചേലേ.

കാതുവിട്ടുവാൻവേണ്ടി ഭംഗിയുള്ള വാക്കുകൊണ്ടു നീചനോടു
ഞാൻ യാചിക്കുകയില്ല. ദയാകയ്ക്കുകിതരും കചേലനെ വൈശ്വ
വണനാക്കിച്ചെല്ലുവാനും പീതാംബരപ്പൂട്ടുത്തവാനും ലക്ഷ്മീഭൂവല്ലഭന
മായ ഭഗവാൻ നമുക്കു ഗതിയാതിട്ടുണ്ട്. *

ചിബുകേ യന്യ രോമാണി യന്യ രോമാണി
ഗണ്ഡയോഃ | തേന സഖ്യം ന കവീത യാവചുരൂദി
വാകരേത. ൨൫൫

താടിയിൽ മീശ ഇല്ല. കവിരത്നങ്ങളിൽമാത്രം രോമമുണ്ട്.
അങ്ങിനെയുള്ളവനോടു സൂര്യചന്ദ്രന്മാർ നിലനില്ക്കുന്ന കാലംവരെ
കൂട്ടുകുടരത്ത്. *

നിത്യം പുരാ മമ കരോതി വിഹംഗനാഭഃ പ്ര
ത്യുഷ ഏവ ഹൃദി രോഷകഷായിതത്വം | അദ്യ തപ
ഭീയവിരഹേപി പുനഃ സ ഏവ പ്രീതിം കരോതി
വിവിധാ ഖലു ദൈവചേഷ്ടാഃ. ൨൫൬

കറച്ചുകാലം മുന്യ ഭിന്നപ്രതി പുലർകാലത്തുള്ള പറവകളുടെ
ശബ്ദം എന്നെ ടുഖിപ്പിച്ചിരുന്നു. നിന്നോടു വേർവാട് അന്തവി
ക്കേണ്ടിവന്ന ഇക്കാലത്താകട്ടെ ആ പക്ഷികളുടെ ആ സമയത്തുള്ള
ആ ശബ്ദംതന്നെ എന്നെ സന്തോഷിപ്പിക്കുന്നു. ഇശേഷരന്റെ ചേഷ്ട
പ്പ പലപ്രകാരത്തിലാണല്ലോ. അക്കാലത്തു നേരം പുലർന്നാൽ വൃ
സനം. വിരഹകാലത്ത് ആവു പ്രഭാതം വന്നുവല്ലോ എന്നു വിചാ
രിച്ചു സന്തോഷം എന്നു താല്പ്യം. *

ഭീപനിവാപണം പുംസാം സ്രീയാഃ കൃശ്ണാസ്വ
ഖണ്ഡനം | സ്വയമാചോശനം പുംസാമായുഃശ്രീവി
ത്തനാശനം. ൨൫൭

പുരുഷന്മാർ വിളക്കണയ്ക്കുക, സ്ത്രീകൾ കമ്പളങ്ങ മുറിക്കുക,

താൻതന്നെ കടിക്കു നിർവീത്തുക, ഇതെല്ലാം ആയുസ്സിനേയും ശ്രീ
യേയും ധനത്തേയും നശിപ്പിക്കുന്നതാകുന്നു. *

കസ്തൂരം പാമ്പു വലേശചരോഹമിഹ കിം
ഘോരേ വനേ വർത്തസേ സിംഹവ്യാമ്രവുകാഭിഭിദ്യ
ഗഗണൈഃ ഖാഭ്യോഹമിത്യാശയാ ! കസ്തൂരായുഷ്യ
സി കോമളാം തന്മിമാം മദ്ദേഹമാംസാശനപ്രത്യുൽ
പന്നഗമാംസഭക്ഷണധിയാ ഖാഭന്തു സർവാനിതി. ✓

ഒരു കാട്ടിൽവെച്ചു രണ്ടുപേർ തമ്മിലുള്ള സംഭാഷണമാണി
ത്:—നീ ആരാണ്? ഞാൻ ഒരു ഭുഷ്ടശ്രേഷ്ഠൻ. എന്തിനാണ് ഈ
ഘോരവനത്തിൽ നില്ക്കുന്നത്? സിംഹം മുതലായ ജന്തുക്കൾ എ
ന്നെ പിടിച്ചു തിന്നോട്ടെ എന്നു വിചാരിച്ചാണ്. ഈ നല്ല ശരീര
ത്തെ എന്തിനാണ് ഉപേക്ഷിക്കുന്നത്? പറയാം. എന്റെ മാംസം
തിന്നാൽ മനുഷ്യമാംസത്തിന്റെ സ്വാദ് അവരറിയും. അപ്പോൾ
സ്വാദ് വിചാരിച്ച് എല്ലാ മനുഷ്യരേയും കൊല്ലുവാൻ തുടങ്ങും. ഒരു
ത്തന്റെ ഭുഷ്ടവിചാരം നോക്കുക. *

പ്രശ്നവാദീ ഗുരുമർമ്മഗീ. കിമേകഃ സ്തംഭമുപ
ഗഃ ! പ്രേഷകപ്രേഷകോ ബാണഃ സപ്തൈതേ സ
ചിവാധമാഃ. ൨൫൯

ഒരു കാഴ്ചയും പറയുമ്പോൾ അക്കാര്യം ചെയ്യാതെ ലക്ഷണം പ
റയുന്നവൻ, അതല്ല ഇതാണ് ഇപ്പോൾ വേണ്ടത് എന്നും മാത്രം ഇ
ങ്ങോട്ട് ഉപദേശിക്കുന്നവൻ, ഒന്നും മിണ്ടാത്തവൻ, ഞാൻ തന്നെ

ഒപ്പം എന്നു ചോദിക്കുന്നവൻ, തുണചാരി നില്ക്കുന്നവൻ, പാഞ്ഞ പോലെ പോയി എങ്കിലും വഴിക്കുവെച്ചു വല്ലവർക്കും കണ്ടാൽ അക്കാര്യം ആയാളെ ഭാരമുല്പിച്ചു മടക്കുന്നവൻ, കാര്യം മുഴുവൻ ഗ്രഹിക്കാതെ ഒഴുന്നവൻ, ഇങ്ങിനെ ഏഴുതരം ആളുകളോട് ഒരുക്കാര്യം നിർവ്വഹിച്ചാൻ പറയരുത്. *

നന്ദി ഭവതി വിധോഗം സ്നേഹവിച്ഛേദമേതും സകലഗുണനിയീനാം സജ്ജനാനാം കദാപിത് । ഘനപടലനിരുദ്ധോ ദൂരസംസ്ഥാപി ചന്ദ്രഃ കിമു കമു ഭവനാനാം സ്നേഹഭംഗം കരോതി. ൨൬൦

എല്ലാഗുണങ്ങളുമുള്ള സജ്ജനങ്ങൾക്കു വേർവാട സ്നേഹം മുറിച്ചുവാൻ കാരണമാകുന്നില്ല. മോലസമുദായങ്ങൾ മാത്രമുപേക്ഷയും എത്രയും ദൂരത്തു സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനുമായ ചന്ദ്രൻ ആയലുകൾക്കു സ്നേഹഭംഗത്തെ ചെയ്യുന്നുണ്ടോ. ഒരിക്കലുമില്ല. അതിനാൽ പിരിഞ്ഞു താമസിച്ചു എന്നുവെച്ചു സ്നേഹത്തിന്നു കടവുവരില്ലെന്നു താല്പര്യം. *

ചിന്തനേനേയതേ ബുദ്ധിമിന്ദനേനേവ പാവകഃ । അചിന്തനേന നശ്യേച്ച നിമിന്ദന ഇവാനലഃ. ൨൬൧

വിറക്കുകൊണ്ട് അഗ്നി എന്നപോലെ ചിന്തനകൊണ്ടു ബുദ്ധി വർദ്ധിക്കുന്നു. വിറകില്ലായ്മയാൽ അഗ്നി എന്നതിൽവെണ്ണം ചിന്തന ഇല്ലായ്മയാൽ ബുദ്ധി ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നു. *

ഇന്ദ്രീവരേണ നയനം മുഖമംബുജേന കന്ദേന
ദന്തമധരം നവചല്ലവേന । അംഗാനി ചമ്പകഭ
ജൈശ്വ വിധായ വേധാഃ കാന്തേ കഥം രചിതവാ
നവലേന ചേതഃ.

ഒരു കാമുകൻ ശ്രീയോട്ട പറയുന്നു:—സുന്ദരി! നിന്റെ കണ്ണ്
കവിതാവലയപ്പൂക്കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതാണ്. മുഖം താമരപ്പൂക്കൊണ്ടും
ചല്ല മുല്ലമൊട്ടുകൊണ്ടും അധരം പുതിയ തളിർകൊണ്ടും ഉണ്ടാക്കിയ
താണ്. എന്തിനധികം പറയുന്നു അംഗങ്ങളെല്ലാം ചമ്പകപ്പൂവി
ന്റെ ഇതൾകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയതാണ്. ഇത്രയെല്ലാം നിറഞ്ഞിട്ടു
ണ്ടാക്കിയ ബ്രഹ്മാവ്യ മനസ്സിനെ കല്പകൊണ്ടുണ്ടാക്കിവിട്ടുവെല്ലാം.
നിന്റെ മനസ്സ് വളരെ കഠിനമാണെന്നു താല്പര്യം. ഇതുപോലെ
ഒരു ശ്രീയുടെ മനസ്സിന്റെ കഠിനത്വത്തെപ്പറ്റി വഴയ ഒരു കവി പ
റയുന്നതെന്തെന്നാൽ:— അല്ലോളം തവ മദോരാസനികഭേ മോലും
നിലാവും കറുപ്പുപ്പിന്നുണ്ടുനിലാപൊളം വെളുവെളുപ്പല്ലാസികേരം
നികേ । കല്ലോളം കടുത്താണു പല്ലവമിളംപുരമെ തൊടുങ്ങനാൾക്കോര
കല്ലും പല്ലവകാമളം തവ മനാ ചിന്തിക്കിലേണമെന്നേ. അ
ല്ല=ഇരുട്ട്. ശേഷം സ്തബ്ധം. * *

താംബൂലചവണാൽ പൂവ് പൂക്കു ഖാദതി
യോ നരഃ । സപ്ത ജന്മനി നിസ്തേജാഃ പുനഃ ശപാ ച
ഭവിഷ്യതി.

വെറില ആത്മേച്ച വായിലിടുന്നതിന്നുമുമ്പ് ആരാണോ അ
ടയ്ക്കു കഴിക്കുന്നത് ആയാൾ ഏഴ് ജന്മം തേജസ്സില്ലാത്തവനാകും

പിന്നീട് നായയായി ജനിക്കുകയും ചെയ്യും. മുറക്കുമ്പോൾ ആദ്യം അടയ്ക്കു വായിലിടരുതെന്നു താല്പര്യം. *

രാജാഭിഷേകേ മദവിഹപലായാ ഹസ്താച്ഛതോ
 ഹേമഘടോ യുവത്വാഃ | സോപാനമാഗ്നേഷു കരോ
 തി ശബ്ദം ടം ടം ടടണ്ടം ടടടം ടടണ്ടം. ഹസ്ത

നാലാംപാദം അനുകരണം മാത്രമാകുന്നു. ഇത് ഒരു സമസ്ത
 യായിരിക്കണം. *

വിദ്യാഭിലാഷകപിതാം നിജബാലസഖ്യാ ത
 വ്യാ കഥഞ്ചിദനനീയ സമീപനീതാം | ചേതോഹ
 രാം പ്രണയിനീമഖിലേന്ദ്രിയേഷ്വാം നിദ്രാം പ്രസാദ
 യിതുമദ്യ നമസ്കരോമി. ഹസ്ത

ഒരു വിദ്യാത്മി രാത്രി ഉറക്കം വരുന്ന സമയം ഉണ്ടാക്കിയതാ
 ണ് ഈ ശ്ലോകം. വിദ്യയേയും നിദ്രയേയും രണ്ടു സ്ത്രീകളാക്കി ച
 ളിക്കുക. രണ്ടും സ്ത്രീലിംഗമാണല്ലോ. സ്ത്രീകൾക്കു മാനം സഹജമാ
 ണ്. “സ്ത്രീണാമീഷ്ടാകൃതഃ കോപോ മാനോന്യാസംഗിനിപ്രിയേ”
 എന്നുണ്ട്. വിദ്യയിലാസക്തിയുണ്ടാകയാൽ ഇങ്ങി ഏകത്തവളും ത
 ന്റെ സഖിയായ മടിയാൽ കൊണ്ടുവരപ്പെട്ടവളും മനസ്സിനെ ഹരി
 ക്കുന്നവളും സകല ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ഇഷ്ടയുമായ നിദ്രയെ പ്രസാദി
 പ്പിക്കുവാൻ ഒന്നു നമസ്കരിച്ചേക്കാമെന്നു ശ്ലോകാർത്ഥം. *

ശ്രുതമിച്ഛന്തി പിതരോ ധനമിച്ഛന്തി മാതരഃ |
 ബാസവഃ ക്ലബമിച്ഛന്തി രൂപമിച്ഛന്തി കന്യകാഃ. *

കന്യകയുടെ അച്ഛൻ തന്റെ ജാമാതാവിന്നു വൈദ്യുതം വേണമെന്നാഗ്രഹിക്കുന്നു. അമ്മ പണം വേണമെന്നാണ് മോഹിക്കുന്നത്. ബന്ധുജനങ്ങൾ കലം നന്നാവേണമെന്നു വിചാരിക്കുന്നു. കന്യക ഭർത്താവിന്റെ രൂപലാവണ്യത്തെയാണ് ഇഷ്ടിക്കുന്നത്.

കാ കാളീ കാ മധുരാ കാ ശീതളവാഹിനീ ഗംഗാ | കം സംജാലാന കൃഷ്ണ കം ബലവന്തം ന ബാധതേ ശീതം. രന്യെ

ഈ ശ്ലോകത്തിൽ അഞ്ചു ചോദ്യങ്ങൾ ചോദിക്കുന്നു. കാ കൃഷ്ണീ=കറുത്തിട്ടുള്ളത് എന്താണ്? (കാകാളീ=കാക്കളുട്ടം) ഇങ്ങിനെ അതാതു ചോദ്യങ്ങളിൽതന്നെ അതുകളുടെ മൂവടിയും കിടപ്പുണ്ട്.

വിദ്യന്മാലാരമണ രമണീയാകൃതേ വാരിദത്വം നതപാ മൗലൈ മുക്തിതകരഃ കിഞ്ചിദഭ്യർത്ഥയേഹം | യാവല്ലീയേ കചകലശയോരന്തരാളേ പ്രിയായാസ്താവൽ കാലം വിരമ വിഷമാദപാരിധാരാവിമോക്ഷാൽ. രന്യെ

മിന്നൽപിണരിന്റെ ഭർത്താവും സൗന്ദര്യശാലിയുമായ മേഘമേ! നിന്നെ നമസ്കരിച്ചു കൈ തലയ്ക്കുവെച്ചു ഞാൻ ഒന്നു പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. ഏതു സമയമാണ് ഞാൻ ഭാര്യയുടെ സ്നേഹങ്ങളിൽ ചെന്നു ചേരുന്നത് ആ സമയംവരെ നീ മഴപെയ്യിച്ചു കൊള്ളൂ. പിന്നീട് മഴപെയ്യിക്കണമെന്നുകൂടിയുള്ള അർത്ഥം താവൽകാലം എന്നു തുകൊണ്ടു കവി വിവക്ഷിച്ചിട്ടുണ്ട്. * *

ആയുർവിത്തം ഗൃഹസ്ഥിദം മന്ത്രമൗഷധമൈ

ധനം । ഭാനം മാനാവമാനേ ച നവ ഗോപ്യാനി
ഭേദിനാം. ൨൩൯

മേൽപാഞ്ഞ ഒമ്പതു കുറുങ്ങാ മനുഷ്യർ പുറത്തു ചിറയാതെ
ഗോപ്യമായി വെട്ടിക്കണ്ടവയാകുന്നു. * *

വിനാ ഗോരസം കോ രസഃ കാമിനീനാം വി
നാ ഗോരസാ കോ രസഃ കഷ്ടകാണാം । വിനാ ഗോ
രസം കോ രസഃ പണ്ഡിതാനാം വിനാ ഗോരസം
കോ രസോ ഭോജനാനാം. ൨൪൦

സുന്ദരിമാർക്കു കഷ്ടത നന്നല്ലെങ്കിൽ എന്താണ് രസമുള്ളത്. ക
ന്നു കൂട്ടുന്നവർക്കു കഷ്ടത നന്നല്ലെങ്കിൽ എന്താണ് രസം. വാക്കിനു
പ്രസരിപ്പില്ലെങ്കിൽ പണ്ഡിതന്മാർക്കു് രസമാണുള്ളത്. ഉണ്ണി
നു മോരില്ലെങ്കിൽ എന്താണ് രസം. *

ന രാജഹാസ്തം ന ച ചോരാഹാസ്തം പ്രയാണ
കാലേ ന കരോതി ഭാരം । വൃദ്ധേ കൃതേ വലന്ത ഏ
വ നിത്യം വിദ്യാധനം സർവ്വനാൽ പ്രധാനം. ൨൪൧

രാജാവും കുളുനും അപഹരിക്കുകയില്ല. വഴിയത്രയിൽ ഭേ
സ്സുകളും വേണ്ട. ചിലവിടുന്തോറും വലിക്കുകയും ചെയ്യും. ഐക്യ
ധനത്തേക്കാളും വലിയതു വിദ്യാധനംതന്നെയാണ്. *

സൽസംഗസാഗാദനിലഃ സുസേവ്യോ ഭൃണ്യംഗ
സംഗാദനിലഃ സുഭൃഷ്ടഃ । സംഗപഥേ വാപ്യാനിലസ്സ
ഏകഃ സംസഗ്ദ്ജാ ദോഷഗുണാ ഭവന്തി. ൨൪൨

ദോഷവും ഗുണവും സംസ്കൃത്തിൽനിന്നാണ് ജനിക്കുന്നത്. മുല്ല മുതലായ സുഗന്ധവ്യഞ്ജനങ്ങളിൽ തട്ടിവരുന്ന കാരാ നല്ലതായിത്തീരും. ദുർഗന്ധമായ വല്ല വസ്തുക്കളിലും തട്ടിയാണ് കാരാ വരുന്നതെങ്കിൽ ചീത്തയായി. കാരാറല്ലാമൊന്നുതന്നെ. സംസ്കൃത്താൽ ഗുണദോഷങ്ങൾ വരുന്നു. * *

സൗരധേ സുധായവളിതേ സുധിയോ ധയന്തി
കണ്ഠാവധി പ്രിയതമാധരവന്നിഭാലേ | കാരന്താള
കാന്തസുരന്താന്തനിതാന്തതാന്തകാന്താകരാന്തകരകാ
ന്തരവാന്തവാരി. ൨൭൩

ഭാഗ്യവാന്മാർ ഉഷ്ണകാലത്ത്, കുമ്മായംകൊണ്ടു വെളുത്ത മാളികയിൽവെച്ച്, മുമ്പാകാരമായ കുമ്മായത്തോടുകൂടിയവളും സുന്ദരനിമിത്തം അത്യന്തം ക്ഷീണിച്ചിട്ടുള്ളവളുമായ ഭാര്യയുടെ കയ്യിലുള്ള കിണ്ടിയിൽനിന്നൊഴുകുന്ന വെള്ളത്തെ പ്രിയതമയുടെ അധരം എന്നപോലെ ആകർഷണം പാറും ചെയ്യുന്നു. *

രാമായ് ബലീയാനപരോ ന കശ്ചിദ്രാരാവ
ഹാരാന പരോവമാനഃ | തഥാപി രാമഃ ശരഭം നി
രീക്ത്യ ബലപാംബുധൗ സേതുമരിം ജഹ്വാന. ൨൭൪

രാമനേക്കാൾ വലിയവനായി വേറെ ആരുമുണ്ടെന്നു ഇല്ല. ഭാര്യയെ കുട്ടുകൊണ്ടുപോകനിമിത്തമുണ്ടായതിനേക്കാൾ വലിയൊരു അവമാനവും വരുണ്ടതില്ല. ഇപ്രകാരമെല്ലാമാണെങ്കിലും രാമൻ ശാൽക്കാലത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചു സമുദ്രം ചിറകെട്ടുകയും ശത്രുവായ രാവണനെ കൊല്ലുകയും ചെയ്തുള്ളു. എല്ലാം കാലംനോക്കി പ്രവർത്തിക്കണം. ശ്രുതിപ്പെടുന്നത്.

മാപ്രാണം തൃജ മാ പ്രാണം മാപ്രാണസമവി
ക്രമം । മാ ന വിക്രമ തേജോഭിർമാനവിക്രമഭൂപതേ.

മാപ്രാണംവരെ പിടിച്ചടക്കിയ സാമൂതിരിപ്പാട്ടിലേക്കു കൊളി
രാജാവയച്ചതാണ് ഈ ശ്ലോകം. മാപ്രാണം=രാജ്യപ്പേര്. തൃജ മാ
പ്രാണം=പ്രാണനെ കളയരുതേ. മാപ്രാണസമവിക്രമം=വിഷ്ണുവി
നോടു തുല്യമായ വിക്രമത്തോടുകൂടിയവനേ! ഹേ മാനവിക്രമഭൂപ
തേ! തേജോഭിഃ മാ (എന്നെ) ന വിക്രമ (ആക്രമിക്കണ്ട)

ചികിത്സകജ്യോതിഷിമന്ത്രവാദിനാം ഗൃഹേ
ഗൃഹേ ഭോജനമാദരേണ । അന്ത്യാനി ശാസ്ത്രാണി സ
ശിക്ഷിതാനി പാനീയമാത്രന്ന തു ദാപയന്തി. ഉന്ന

വൈദ്യനും ജ്യോതിഷിവും മന്ത്രവാദിയും എല്ലാ ഗൃഹങ്ങളിലും
ആദരവോടുകൂടെ ചോര കിട്ടും. മറ്റേതുശാസ്ത്രത്തിൽ പാണ്ഡിത്യ
മുള്ളവർക്കും പച്ചവെള്ളവംകൂടി കിട്ടുകയില്ല.

നാപിതസ്യ ഗൃഹേ ക്ഷൗരം വസ്യഞ്ച കുരമ
ദ്വിതം । തജ്ജന്യാലേപിതം മൂണ്ണം ശക്രസ്യാപി ശ്രീ
യം ഹരേൽ.

ക്ഷൗരക്കുൻറ ഗൃഹത്തിൽവെച്ചു ക്ഷൗരം ചെയ്യിക്കുക, കൈ
കൊണ്ടു വസ്യത്തെ മട്ടിയിക്കുക, മൂണ്ണാണിവിരൽകൊണ്ടു നുറു തേ
ക്കുക, ഇതെല്ലാം ദേവന്ദ്രൻ്റെ ശ്രീയെ കൂടി കളയുന്നതാണ്. പി
ന്നെ മാറുള്ളവരുടെ കഥ പറയേണമോ.

വിത്തഭൂചിത്തഭൂമത്തഭൂപാലകോപാസനാവാ

സനാധാസനാദനപാഥം । സാധുതാ സാധുതാ സാധിതാ സാധിതാ കിന്തയാ ചിന്തയാ ചിന്തയാമശ്ശി
വം. രവേ

കറച്ചുകാലം ഒരു കപ്രഭവിന്റെ കായ്തസ്ഥനായിരുന്ന്, ബുദ്ധി
മടുത്തു പിൻമാറിയ ഒരാൾ പറയുന്നതാണിത്:—പണംകൊണ്ടും
മിക്കൊണ്ടും താമസമാനതകളൊക്കെയും മറിച്ചിരിക്കുന്ന കപ്രഭവിനെ
സേവിച്ച് അപകടമല്ലാം വന്നുകഴിഞ്ഞു. സജ്ജനതപരമല്ലാം
നിൽനിന്നു കണ്ടെടുത്തു. ആയിവന്നു വന്നായി. ഇനി വിചാരി
ച്ചിട്ടുണ്ടാണു് ഫലം. തിരഞ്ഞ സേവികകളെന്നു.

ആചാര്യൻ പാദമാദത്തേ പാദം ശിഷ്യഃ
സ്വപദേയയാ । പാദം സബ്രഹ്മചാരിഭ്യഃ പാദം ക
ലക്രമേണ ച. രവേ

നാലിലൊന്നു തുരുവിന്റെ മുഖത്തുനിന്നു പഠിക്കണം. നാലി
ലൊന്നു തന്റെ ബുദ്ധികൊണ്ടുപോലിച്ചുണ്ടാക്കണം. ഒന്നിച്ചു പ
ഠിക്കുന്നവരിൽനിന്നും നാലിലൊന്നു മനസ്സിലാക്കണം. ശേഷം നാ
ലിലൊന്നു കാലക്രമേണ ഉണ്ടായിക്കൊള്ളും. ഇങ്ങിനെയാണു് ഒരു
വിദ്യാർത്ഥി വിദ്യയെ കൈസ്സുലാക്കേണ്ടതു്.

ആതുരസ്യ പിതാ വൈദ്യഃ കിഞ്ചിത് സ്വസ്ഥ
സ്യ മിത്രവത് । തടാകസ്നാനവേളായാം വൈദ്യം പ
ശ്യതി ശത്രുവത്. രവേ

ഭിന്നം പിരിച്ചു പരവശനായ കാലത്തു വൈദ്യൻ അച്ഛനെ

ണ്. ഒരുവിധം ഭേദമായാൽ വൈദ്യൻ സ്നേഹിതനായി. നല്ലവണ്ണം സുഖപ്പെട്ടു കളത്തിൽ കളിക്കുന്ന സമയത്തോ മറ്റോ കാണുമ്പോൾ വൈദ്യൻ ശത്രുവായി രോഗമൊന്നും ഇല്ലാത്ത കാലത്തു വൈദ്യൻ നിസ്സാരനാണെന്നു താല്പര്യം. * *

സംഭരിതഭൂരികൃപമംബ ശുഭമംഗം ശുഭമതു ചി
രന്തനമിദം തവ മദന്തഃ | ജംഭരിപുകുന്ദിവാർകുന്ദയുഗ
ഡംഭസ്തംഭികചകുന്ദപരിരംഭപരശംഭോ. ഹവ്യമ

ഉദണ്യശാസ്ത്രികൾ ഭർന്നം ചെയ്യാനായി മൃഷ്ടതലക്ഷേത്ര
ത്തിൽ വന്നപ്പോൾ നടയിൽവെച്ചു ചൊല്ലിയതാണ് പൂർവാർദ്ധം. അ
തുടർന്ന് അവിടെ തിരുമിറം അടിച്ചിരുന്ന ഒരു അമ്പലവാസി ഉ
ണ്ടാക്കിയതാണ് ഉത്തരാർദ്ധം. അമ്പലവാസിയുടെ ഈ ഉത്തരാർദ്ധം
കേട്ടപ്പോൾ ശാസ്ത്രികൾ “നീ താനാ സാഹിത്യമല്ലെന്ന് എന്ന് ആയാ
ഭൂട്ട ചോദിച്ചു. അതെ: എന്ന് ആയാൾ നിശ്ശങ്കം മറുവടിയും പ
റഞ്ഞു. ഒരു സാഹിത്യമല്ലെന്ന് മൃഷ്ടതല ഉണ്ടെന്നു പണ്ടുതന്നെ ശാ
സ്ത്രികൾ കേട്ടിട്ടുണ്ട്. പക്ഷെ താൻ പൂർവാർദ്ധം ചൊല്ലുന്നസമയം വ
രെ ഇദ്ദേഹമാണ് സാഹിത്യമല്ലെന്ന് എന്നു ശാസ്ത്രികൾ മനസ്സിലാക്കി
ട്ടുണ്ടായിരുന്നില്ല. അനേകം വിഭാവാർ പണ്ടുപണ്ടെ ഈ മൃഷ്ടോ
ലക്ഷേത്രത്തിൽവന്നു തൊഴുതുപോവാറുണ്ടെന്നുള്ളതിന്നു വേറൊരു ഉ
ദാഹരണങ്ങളുണ്ട്. സാക്ഷാൽ തുഞ്ചത്തെഴുത്തശ്ശനെ കട്ടിക്കാലത്തി
വിടെ തൊഴിക്കാൻ കൊണ്ടുവന്ന സമയം അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതെന്തെ
ന്നാൽ— ‘യോഗിമാർ സതതം കൃപ്തം തുഞ്ചത്തെഴുത്തശ്ശനോടൊ
ന്നാഴിയിൽപാതിയാക്കി പലാകാശേന വാ നവാ’ എന്ന്. ഈ ശ്ലോ
കമുണ്ടാക്കുകനിമിത്തം എഴുത്തശ്ശനു തുഞ്ചൻ എന്ന പേർ സിദ്ധിച്ചു.

ഹാസോ ഭാതി കചഭയം തവ ശിവം മദ്യം
വപുസ്തേ സുവാക് കേശോ നാസികഭ്രൂഷണം സുവദ
നം മുശലാംഗരാഗോ ഭൃശേ ॥ ഗംഗാവൽ ഗജകുന്ദ
വൽ ഗഗനവൽ ഗാംഗേയവൽ ഗാനവൽ ജംബൂവ
ജ്ജലബിന്ദുവജ്ജലജവജ്ജംബോളവജ്ജാലവൽ

പൂർവ്വാർത്തിലെ ഉപമയങ്ങൾക്കുള്ള ഉപമാനങ്ങളും ഉപമാ
വാചകങ്ങളും യഥാക്രമം ഉത്തരാർത്തിലുണ്ട്. ഹാസം ഗംഗാവൽ
ഭാതി. ഇവിടെ ധാവച്ചമാണ് സാധാരണധർമ്മം. കചഭയം ഗ
ജകുന്ദവൽ. ഭാതി എന്ന ക്രിയ ഏല്പുകയും അനുവർത്തിക്കണം. ശി
വാ മദ്യം ഗഗനവൽ. കൃശോദരി എന്ന ഫലിതാർത്ഥം. വാഷംഗം
ഗേയവൽ. ഗാംഗേയം=സ്വപ്നം. സുവാക് ഗാനവൽ. കേശം ജം
ബൂവൽ. ജംബൂം=ഞാവൽപ്പഴം. ഇതിന്റെ നിറം കറുപ്പാണ്. നാ
സികഭ്രൂഷണം ജലബിന്ദുവൽ. നാസികഭ്രൂഷണം എന്നതു കർമ്മധാര
യസമാസമാണ്. തൽപുരുഷസമാസത്തിൽ പൂവൽഭാവമില്ലല്ലോ.
സുവദനം ജലജവൽ. ജലജം=പാതം. മുശലാംഗരാഗം ജംബോളവൽ.
ജംബോളം=പങ്കാ. കുറിക്കൂട്ടിന്റെ ഇഴകുത്തെ പിടിച്ചാണ് ഈ ഉപ
മ. സൗരഗ്രാമി മാറ്റ ഗുണങ്ങളെ ആശ്രയിച്ചല്ല. ഭൃശേ ജാലവൽ.
ജലം=വല ബന്ധകത്വം സാധാരണധർമ്മം. * *

ദുർമനസ്സംഗസംകല്പാ ജാഗരഃ കൃശതാരതിഃ ॥
പ്രീത്യാഗോന്മാദമുച്ഛാന്നാ ഇത്യനംഗദശാ ദശ.

കാമദശ ഇങ്ങിനെ പത്തുപ്രകാരത്തിലാകുന്നു. ൧. ദുർമനസ്സം
൨. മനസ്സംഗം, ൩. സങ്കല്പം, ൪. ജാഗരഃ, ൫. കൃശം, ൬. താരതിഃ, ൭. പ്രീത്യാ
൮. ഗോന്മാദം, ൯. ഉച്ഛാന്നം, ൧൦. ഇത്യനംഗദശാ ദശ.

തി, ഒ. ലക്ഷ്മിദേവ, ചു. ഉമ്മാഭാ, ന്. മോഹലക്ഷ്മി, 100. മാണി,
 ചാമരകളെ വേറെവിധത്തിലും ചരിഗണനാ ചെയ്തിരിക്കുന്നു. 'അ
 ത്യാഭവശമനുഗതനൈകം നിലവിട്ടാട്ടേറെവാവാടിയാൽ പത്തുപ
 ത്തുകൾ രാണാധിപ്യമമം പിടന്നതുമാഷാചന്ദ്രം' ഉത്തമം ക
 ലഹാനി ബന്ധുവിനോ താനെ കലപാനാശനം സമുത്പാദനമ
 അഹാനിമാണം പത്തമതാം ശോഭാ' ഇത്യാദി. *

വപുരാമൊട്ടുതേ കേന തുണാം കീട്ടുക ച വാ
 നഭ്രഃ । പ്രതിലോമാനുലോമാദ്യോമ്യതാമേകമുത്ത
 രം. വപുർ

മതഷ്ടം എന്തിനെക്കൊണ്ടാണ് ശരീരം മാങ്ങുന്നത്. കേന
 മതി എന്തിനെ ഇരിക്കുന്നതാണ്. ഈ രണ്ടു ചോദ്യങ്ങൾക്കും മറു
 പടി ഒന്നായിത്തന്നെ. ഒന്നും ചോദ്യത്തിനുള്ള മറുപടി ഇങ്ങനെ
 നായിച്ചാൽ അതുതന്നെയായിരിക്കും രണ്ടാംചോദ്യത്തിനുള്ള ഉത്തരം.
 വാസസം = വസ്ത്രംകൊണ്ടും. വ. സാസവാ = കള്ളിനോടു കൂടിയത്.

മന്ദാരകുസുമോന്മത്തദ്വംഗമാലാവിരാജിതം ।
 പുഷ്പേണ രാമബാണേന രാവണസ്യ ശിരോ രഞ്ജേ.
 ക്രിയാഹുപ്തി. ഇവിടെ ആലാവി (മേടിക്കപ്പെട്ടു) എന്നാണ്
 യ. ശേഷം സ്തംഭം, * * *

അംബാ കുപ്യതി താത മുഖ്നി ധൃതാ ഗാഭാ
 സുജ്ഞാതാം വിഭവൻ ഷണ്മുഖ കാ ഗതിമുഖി ചി
 ന്ധ്യാഃ സ്ഥിതായാ വദേ । രോഷാവേശവശാശ്ശ

ഘോരമെന്നു പ്രത്യുത്തരം ഭക്തവാനോടോയിൽ ഉൾക്കൊള്ളി
പയ്യോയിത്താടിവാറാനിയിവാരിയി. ഉറപ്പു

സുബ്രഹ്മണ്യൻ പരമേശ്വരനോടു തമ്മിലുള്ള സംവാദമാണിത്:—അച്ഛാ! അമ്മ കോപിക്കുന്നു. തലയിൽ വെട്ടിയിട്ടുള്ള ഗന്ധകം കളയ്ക്കൂ. സുബ്രഹ്മണ്യ! വളരെ കാലമായി എന്റെ തലയിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ഈ ഗന്ധകം ഉപേക്ഷിച്ചാൽ അതിനെന്താണ് പിന്നീട് ഗതി. പറയൂ. സുബ്രഹ്മണ്യൻ ഈ മറുപടി അത്ര രസിച്ചില്ല. അദ്ദേഹം തന്റെ ആറു മുഖങ്ങളെക്കൊണ്ടും സമുദ്രത്തിന്റെ എപ്പോൾ പറഞ്ഞു. ഗന്ധകം സമുദ്രമുണ്ടല്ലോ ഗതി. അത് അവിടേയ്ക്കു പോയ്ക്കൊട്ടെ എന്നു താല്പര്യം. * *

പുസ്തകസമാപിതം വിദ്വാ പരമസ്തഗതം ധനം । ഭേദാന്തരഗതം പുത്രോ നാമമാത്രമുപാചരേത്. ✓

പുസ്തകത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന വിദ്വാനും, മഹാമന്ത്രിയുടെ കയ്യിൽ പെട്ടപ്പോൾ പണവും, അന്യദേശത്തിലിരിക്കുന്ന പുത്രനും, പോർ പരവാൻ മാത്രമേ ഉപയോഗമുള്ളൂ. * *

ന കാഷ്ഠേ വിദ്വതേ ദേവോ ന പാഷാണേ ന മൃണമയേ । ഭാവേ ഹി വിദ്വതേ ദേവസ്തസ്മാൽ ഭാവോ ഹി കാരണം. ഉറപ്പു

മരക്കഷണത്തിൽ ദൈവമില്ല. കല്പിന്മേലും ദൈവമില്ല. മണ്ണിലും ദൈവമില്ല. ദൈവം സമുദ്രത്തിലാണ് ഉള്ളത്. *

കളമാഃ പകപശാലിന്യഃ സംബഭൂവുരധോമുഖാഃ ।
ആസന്നാലവനോഭന്തചിന്താസന്താപിതാ ഇവ.

പുറംതൊഴിലാളികൾക്കാണ്. തൊഴിലാളികൾക്കുവേണ്ടി
തലച്ചോട്ടി നില്ക്കുന്നു. ഇതു് കള്ളിഭാസം ഉണ്ടാക്കിയതാണ്
മുത്താലം. തങ്ങളെ അറിയാത്തവർക്കായി എന്നു വിചാരിച്ചു
ഭൂമിയിട്ടുണ്ടോ തലച്ചോട്ടിയെ എന്നു തോന്നും. * *

കപ്പുറപ്പാളികളിതാലവാലഃ കണ്ണുകാകല്പിത
ഭോമദശീഃ । ഹിമാഞ്ചകംഭൈഃ പരിചിശ്ചമാനഃ
പ്രാഞ്ചം തുണാമുഞ്ചതിനോ പലാഞ്ചുഃ. ൨൯൦

കപ്പുറപ്പാളികൾക്കു തമുണ്ടാക്കി കണ്ണു വളവുപേർത്ത പ
രിചിശ്ചമാനഃ നനച്ചാലം ഉള്ളിയുടെ സ്വഭാവമെന്നു നാറു
പോകയില്ല. * *

വിദിതം നന്ദ കന്ദുക തേ ഹൃദയം പ്രമോദം
പുണ്ഡരഖ്യ ഇവ । വനിതാകരതാമരസാഭിഹതഃ
പതിതഃ പതിതഃ പുനരൽപതസി ॥ ൨൯൧ ॥ ഏ
കോപി ത്രയ ഇവ ഭാതി കന്ദുകോയം കാന്താത്മാഃ ക
രതലരാഗരഹിതഃ । ഭൂമൗ തച്ചുരണനവാംശു
ഗൌരഗൌരഃ ഖണ്ഡസ്തനയനമരീചിനിഖനീലഃ ॥
൨൯൨ ॥ പയോധരാകാരധാരാ ഹി കന്ദുകഃ കരേണ
രോഷാഭിഹന്തേ മുഹൂഃ । ഇതീവ നേത്രാകൃതിഭീത
മുൽപലം സ്രിയഃ പ്രസാദായ പപാത പാദയോഃ-

പ്രസിദ്ധമായ കന്ദുകതാണ് ഈ മൂന്നു ശ്ലോകം. ഭോമ
ദശീയുടെയെല്ലാം കള്ളിഭാസമെന്നു കവികൾ ഒരു പദത്തിലേക്കു

നിഷ്പന്നമാക്കിയതാണെന്നാണ് കേൾവി. ഇതുകൂടിലെ കല്പനാദൈവികചിത്രം സാമൂഹ്യജാതാലോചിച്ചറിഞ്ഞേണ്ടതാകുന്നു. *

കമലേ കമലം തട്ടുചരി കമലം തത്ര വ കമലം വിമലം ഭാതി । അമൃതം യമൃതം കരധൂതവദനം ചാ ബനസമയേ ശിശുരിവ ഭാതി. ൨൯൪

ഒന്നാമത്തെ കമലത്തിന്നു കാലെന്നും, രണ്ടാമത്തേതിന്നു കണ്മണെന്നും, മൂന്നാമത്തേതിന്നു മുഖമെന്നും, അർത്ഥമാകുന്നു. നാലാമത്തേതുകൊണ്ട് (ജലം) അലം എന്നാണ് പദഭേദം. യമൃതം എന്നതു ശ്രീയുടെ പേരാകുന്നു. ചുബ്ബനസമയത്തു ശിശുമട്ടിൽ ശോഭിച്ചതു വികാശമില്ലാഞ്ഞിട്ടാണ്. * * *

കസ്യമേ കസ്യമോൽപത്തിഃ ശ്രുയതേ ന ച ദൃശ്യതേ । ബാലേ തവ മുഖാംഭോജേ നേത്രമിന്ദ്രീവരഭപയം. ൨൯൫

പൂവാർദ്ധം ഭോജനാവിദിനാഭ്യം ഉത്തരാർദ്ധം കാളിദാസശ്ലോകമാകുന്നു. പുഷ്പത്തിങ്കൽ പുഷ്പം കാണ്മാനും കേൾപ്പാനുമില്ല. ഉണ്ട്—നിന്റെ മുഖമാകുന്ന താമാപ്പൂവിൽ കണ്ണുകൾകൊണ്ടു കണ്ടു കരിങ്കുവചയപ്പുകുടുംബം എന്നാണ് ശ്ലോകാർത്ഥം. ഇതിലെ ഉത്തരാർദ്ധം ഉണ്ടാക്കുന്നവന്നു തക്കതായ സമ്മാനം കൊടുക്കുന്നതാണെന്നു ഭോജനജാപ പ്രസിദ്ധം ചെയ്ത പരസ്യം കണ്ടു കാളിദാസരുടെ ഭാഷ്യം വല്ലഭനോടു സമ്മാനവിവരം അറിയിക്കുവതെ പൂരിപ്പിച്ചുവാങ്ങി കാളിദാസരെ കാലപുരിഷയച്ചുവെന്നും മറുമാണ് ഐതിഹ്യം. ഇത് ഐതര്യത്താലും വിപോനയോഹൃമാണാവോ. * *

മാടക്കുമാരമണബാഹുബലാഭിതപ്തം സേയം
സഭാ പരവശേതിന ശങ്കനീയാ । ഏകാകിനീ നി
ശിഖരാലയമല്യഗാപി (സംസ്ഥാ) കിം രാമഭദ്രതി
താ ഭശകണ്ഠമാപ. ൨൯൬

സാമൂതിരിപ്പാട് രാജ്യമെല്ലാം പിടിച്ചു തൃശ്ശിവപേരൂർ എത്തിയ
പ്പോൾ അവിടെ ബ്രഹ്മസ്വം മാന്തിലുണ്ടായിരുന്ന ഉണ്ണിനമ്പൂതിരി
മാർ അദ്ദേഹത്തിന്നു കൊടുത്തതാണ് പ്രസ്തുത ശ്ലോകം. മാടക്കുമാ
രമണൻ=കൊച്ചിരാജാവ്. ശേഷം സ്തംഭം. * *

ശീതേതീതേ വസനമശനം വാസരാന്തേ നി
ശാന്തേ ശ്രീധാരഭഃ കവലയദൃശാം യൌവനാന്തേ
വിവാഹഃ । സേതോബ്ബന്ധഃ പയസി ഗളിതേ വാലം
കേ തീർത്ഥയാത്രാ വിത്തേ നഷ്ടേ വിതരണമഹോ ക
ണ്ഠമിച്ഛന്തി മൃഡാഃ. ൨൯൭

മൃഗങ്ങൾ സകല കാർപ്പം സമയംതൊരി പ്രവൃത്തിക്കുന്നതി
നാൽ അവരുടെ ആരംഭങ്ങൾ നിഷ്പലങ്ങളായിപ്പോകുന്നു. താണ
പുകാരം കഴിയുമ്പോഴുള്ള ചുരുപ്പ വാങ്ങുകയുള്ളു. അമാന്തിച്ച്
ഉണിന്നു സമയം തൊരിക്കം. പുലർച്ചയാണ് ശ്രീധാരംഭിക്കു
ക. കണ്ണുകളുടെ യൌവനം കഴിയുമ്പോഴെ പെൺകൊടുങ്ങാത്താരി
ക്കു. വെള്ളം വാറിയാൽ ചിറകെടുവാൻ തുടങ്ങും. വാലം പൂത്തിലാ
വ്വി തീർത്ഥയാത്രചെയ്യാൻ മോഹിക്കുക. ചണ്മെല്ലാം നഷ്ടിച്ചുകഴി
വാൻ അനാചണ്ണാനാഗ്രഹം തുടങ്ങും. * *

അതന്നാമാർജ്ജുനേ ഭുഖമാർജ്ജിതാനന്തു രക്ഷ
ണേ । ആയേ ഭുഖം വൃദ്ധേ ഭുഖമതർജ്ജുനേ കിം ഭുഖഭു
ജ്ജനം. ൨൯൮

പണം സമ്പാദിക്കുമ്പോൾ ഭുഖം. ഉണ്ടാക്കിയതു രക്ഷിക്കുന്നോ
ഭുഖം. വാവിൽ ഭുഖം. ചിലവിൽ ഭുഖം. മുതക്കിപ്പറയുന്ന
തായാൽ പണം ഭുഖമയമാണ്. * *

അത്യാസന്നാ വിനാശായ ഭൂസ്ഥാ ന ഫലപ്ര
ദാഃ । സേവ്യാ മല്യമയാ വൃത്തുരാ രാജവഹ്നിതരസ്രി
യഃ. ൨൯൯

വളരെ അടുത്തുപോയാൽ നാശംവാതം. വിട്ടുനിന്നാൽ കാര്യം
സാധിക്കയില്ലതാനും. അതിനാൽ രാജാവ്, തീയ്യ, ഗുരു, സ്രീ, ജ
വരെ ഒരിടമട്ടിൽ സേവിക്കുകയാണ് നല്ലത്. * *

സോമം ചന്ദ്രം ഭയന്മൂല്യം ഭുജഗൈരരുഗൈഃ
സ്തരത്. । ശിവഭേദം വപുശ്ശംഭോശ്ചിന്തയ സ്തരവൃന്ത
നഃ. ൩൦൦

ഹേ മനു! തപാ ശംഭോ വപുഃ ചിന്തയ എന്നു യോജന. ത
പാ വദങ്ങൾ ഇങ്ങിനെ വാചവിശേഷണമായി യോജിപ്പിക്കണം.
സോമം (ഉമയോടു കൂടിയത്) മൂല്യം ചന്ദ്രം ഭയത് (തവയിൽ ചന്ദ്ര
നെ ധരിച്ചത്). ഭുജഗൈ (കൈകളെ ഗമിച്ചിരിക്കുന്ന) ഉരഗൈഃ
സ്തരത് (സ്തരങ്ങളെക്കൊണ്ടു ശോഭിച്ചത്) ശിവഭേദം (മഹളത്തെ
ഭാഗംചെയ്യുന്ന ചർച്ചയോടു കൂടിയത്) സ്തരവൃന്ത (കാമനെ മറിച്ചു
ത്) ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ചുനരുശ്ചിപദാഭാസാപകാരമാകുന്നു. *

കേതാപായഭൂജംഗഗാരുഡമണിസ്ത്രേഖോക്യ
 തക്ഷാമണിക്ലോപീലോചനചാതകാഠംബമണി
 സ്ത്രേയനമുദ്രാമണിഃ । യൽ കാന്താമണിരുഗ്മിനീ
 ഘ്നകചദന്തൈകഭൂഷാമണിഃ ശ്രേയോ ദേവസി
 ഖാമണിദ്രിശതു നോ ഗോപാലമൃഡാമണിഃ. നംഛ

ഭക്തന്മാരുടെ അപായമാകുന്ന പാനിന് ഒരു ഗാരുഡമണി
 യും (പാനിന്റെ ഗവിനെ ശമിപ്പിക്കുവാൻ വിഷമൈവദ്രന്മാരുടെ
 കൈചാമുണ്ടാകുന്ന വിഷമപ്പ് എന്നാൽ ഭിക്ഷുശാശ്വമാണിത്)
 ശ്വൈരപാപ്താഃഷാകർത്താവും, ഗോപീജനങ്ങളുടെ നേത്രങ്ങളാകുന്ന
 ചാതകാരുടെ മേഘവും, സൗന്ദര്യമുളളതിലും, രുഗ്മിനിയുടെ കച
 ങ്ങൾക്ക് രേഖകാഭൂതനും, ദേവസിഖാമണിയുമായ ആ ഗോപാല
 മൃഡാമണി—ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാൻ നമ്മൾക്കു ശ്രേയസ്സിനെ പ്രദാനം
 ചെയ്യട്ടെ. * *

നാട്ടാന്തേ നടരാജരാജഭഗവൽപാണിപ്രവാള
 സ്തരൽഡക്കായ നവ പഞ്ചനാഭതനദിഃ പൂണ്ണാവ
 ിണ്ണ മമ । ജിഹ്വായാം ജയതാം സമസ്തജഗതാം
 ഇദ്വാദ്വിദ്യേശപതീ വിദപദ്യന്തഹൃദിനുകാന്തദൃഷഭം
 മുദ്യപ്സരച്ചദികാ. നംഛ

ഗുരുവസാനത്തിൽ നടരാജനായ ഭഗവാൻ ഡക്കയെ ധർ
 നവയും ശമിപ്പിച്ചു. അതാണ് ധർ മഹേശ്വര സ്തുതങ്ങൾ. ആ
 ഹൃദിവിദ്യ(വ്യാകരണശാസ്ത്രം) എന്റെനാവിൽ കിടന്നു കളിക്കണം,

രാമം സീതാം ലക്ഷ്മണം ജീവികാത്മം വിശ്വീ
ണീതേ യോ നരസ്തഞ്ച ധിക് ധിക് | അസ്തിൻ ട്വോ
കേ യോപശബ്ദം ന വേത്തി വൃതംപ്രജ്ഞം പ
ണ്ഡിതം തഞ്ച ധിക് ധിക്. ന. ൦൩.

‘ജീവികാത്മം ചാപണ്യേ’ എന്ന സൂത്രത്താൽ പ്രതിമയെ വി
ഷ്ണുവാനായിട്ടുറച്ചുപോയാൽ കപ്രത്യയലോപം വരുവാൻ പാടുള്ളത
ല്ല. രാമം, സീതാം, ലക്ഷ്മണം ഈ മൂന്നു സ്ഥലത്തു ലോപം വന്നി
രിക്കുന്നു. ഈ അപശബ്ദം അറിയാത്തതുകൊണ്ടാണ് നിദ്വൃത. ജീവനു
ത്തിന്നുവേണ്ടി പ്രസ്തുത ദേവന്മാരുടെ പ്രതിമയെ വിഷ്ണുകയാലാണ്
പൂർവാർത്തിൽ പറഞ്ഞ നിദ്വൃത. * *

രോഗവിമമഹദ്വന്ദ്യ ഭാഷാക്ഷേപിതമൗലീയഃ |
അവന്ദ്യഃ കാനനക്ഷേപത്താ ദ്വ്യാച്ഛം വോഗജേശ്വരഃ.

യന്ത്യാഗവി രഃ (യാവന്നൊരുത്തന്റെ നേത്രാഗ്നി) ഈ അഭ
വാൽ (കാമനെ ഭരിപ്പിച്ചു) ഭോധം=നഷ്ടശബ്ദം. ആയുസ്=ശ്രേ
ഷ്ഠസ്. ഭാഷാ=ചന്ദ്രൻ. മഃ=പരമേശ്വരൻ. അവന്ദ്യൻ=അനാർത്ഥ
(വിഷ്ണുവിനാൽ) വന്ദ്യൻ. കൻ=ബ്രഹ്മാവ്. കാനനക്ഷേപത്താ=കപ
ടം പാഞ്ഞ ബ്രഹ്മാവിന്റെ കഴിഞ്ഞുത്തവൻ. അഗജേശ്വരൻ=
പാർവതീവല്ലഭൻ. * * * *

വലീഭിമുഖമാക്രാന്തം പലിതൈരകിതം ശി
രഃ | ഗാത്രാണി ശിഥിലായന്തേ തൃഷ്ണൈകാ തരുണാ
യതേ. ന. ൦൪

മുഖത്തു ധാരാളം വലികളെല്ലാം വന്നു. തല മുഴുവൻ നരച്ചു. ഹോമെല്ലാം ശിഥിലമായി. എന്നാലും തൃപ്പുത്തൂർ ഇപ്പാഴും യൗവനംതന്നെയാണ്. വാൽകൃഷ്ണൻ വന്ന് ഇഹലോകവാസസുഖം അവസാനിക്കാതായി എങ്കിലും മനുഷ്യന്റെ മോഹം നിലയ്ക്കുന്നില്ലെന്നു താല്പര്യം.

വാങ്മാധുര്യം സർവ്വലോകപ്രിയത്വം വാക്പാതാശ്ചാൽ സർവ്വലോകപ്രിയത്വം ! കിം വാ ലോകേ കോകിലേനോപകാരഃ കിം വാ ലോകേ ഗർഭഭേ നാപകാരഃ.

വാക്കു നന്നെങ്കിൽ എല്ലാവർക്കും ഇഷ്ടനായിത്തീരും. വാക്കു ചിത്തയായാലോ ആർക്കും കണ്ടുകൂടാതാകും. കയിലിനെക്കൊണ്ടു വല്ല ഉപകാരവുമുണ്ടാ. കഴിയെക്കൊണ്ടു വല്ല ഉപദ്രവവുമുണ്ടാ. വാങ്മാധുര്യം നിമിത്തമാണ് ജനങ്ങൾ കയിലിനെ പുകഴ്ത്തുന്നത്. വാക്പാതാശ്ച നിമിത്തമാണ് കഴിയെ വെറുക്കുന്നത് എന്നു താല്പര്യം.

മിതം ഭൂകതപാ ശതം ജപ്തപാ ഗതപാ പദശതം ശതൈഃ । വാമദോശേ ശയാനസ്യ ഭിഷഗ്ഭിഃ കിം പ്രയോജനം.

മിതമായി ഭക്ഷണം കഴിച്ചു കുറേ നാൾ ജപിച്ചു കുറച്ചുനേരം ചാത്തിയതിനുശേഷം ഇടത്തുകാതം ചെരിഞ്ഞു കിടക്കുന്നതായാൽ അവനു വൈദ്യനെക്കൊണ്ടാവശ്യമില്ല. ഒരു രോഗവുമുണ്ടാകുന്നതല്ലെന്നു താല്പര്യം.

കാകദൃഷ്ടിബകല്യാണം ശ്യാനനിദ്രാതഥൈവ
 പ । അല്പാഹാരം ജീണ്വസ്രമേതദിദ്വാത്രിലക്ഷ
 ണം.

കാക്കയുടെ ദൃഷ്ടിയും, കൊറിയുടെ ധ്യാനവും, നായയുടെ ഉറക്കവും, നല്ലവണ്ണമുണ്ണാതിരിക്കലും, പഴയവസ്ത്രമുടുക്കലും, വിദ്വാന്മാരുടെ ലക്ഷണമാകുന്നു. * * *

വിവാദശീലം സ്വയമർത്ഥചോരിണീം പരാനു
 കൂലാം പരദോഷഭാഷിണീം । അഗ്രാശിനീമന്യഗ്രഹ
 പ്രവേശിനീം ഭാര്യാം തൃജേൽ പുത്രദശപ്രസുമപി.

ദുസ്തർത്തിൽ താല്പ്യമുള്ളവരും, സ്വകാരുമായി പണം കട്ടു
 സ്ഥാദിച്ചുവെക്കുന്നവരും, അന്യന് അനുകൂലയും, മറെറാരാളുടെ
 ദുഷ്ടത്തെ പറയുന്നവരും, തന്നക്കാൾ മുമ്പ് ഉത്തരകഴിക്കുന്നവരും,
 അന്യന്റെ ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നിരിക്കുന്നവരുമായ ഭാര്യയെ പത്തു പു
 തനെ പ്രസവിച്ചിട്ടുള്ളവളായിരുന്നാലും ഉപേക്ഷിക്കണം. *

കാശ്യേഷു മന്ത്രി കരണേഷു ഭാസീ രൂപേഷു ല
 ക്ഷ്മിഃ ക്ഷമയാ ധരിത്രീ । സ്തേഹേഷു മാതാ ശയനേ
 ഷു വേശ്യാ ഷർകർമ്മനാരി കലധർമ്മപത്നീ. നമഃ

മന്ത്രിയെപ്പോലെ കാരുണികനായിരുന്നവരും, ഭാസിയെപ്പോ
 ലെ പ്രവൃത്തി ഏടുക്കുന്നവരും, ലക്ഷ്മീദേവിയെപ്പോലെ സൗന്ദര്യമു
 ള്ളവരും, ഭൂമിയെപ്പോലെ ക്ഷമയുള്ളവരും, അമ്മയെപ്പോലെ സ്തേഹ
 മുളളവരും, ശയനകാലത്തു വേശ്യയുമായ സ്ത്രീയാകുന്നു ശരിയായ ധ
 ർമ്മപത്നി. * * *

ചതപാരോ വിത്തദായാദാ ധർമാഗ്നിസ്രപത
സ്തരാഃ । ജ്യേഷ്ഠപുത്രാവമാനേന ത്രയഃ കപ്യന്തി
സോദരാഃ. ന.മ.മ

പണത്തിന്റെ അവകാശികൾ ധർമ്മം, അഗ്നി, രാജാവ്, ക
ളർ എന്നിങ്ങനെ നാലു പേരാകുന്നു. ജ്യേഷ്ഠപുത്രനായ ധർമ്മത്തെ
അവലംബിച്ചാൽ—അതായതു ധർമ്മം ചെയ്യാതിരുന്നാൽ സോദര
ന്മാർ മൂന്നുപേരും കോപിക്കും. തീ പിടിക്കുക, രാജാവു കയ്യേറുക,
കളർവാൾ കവർച്ച ചെയ്തു കൊണ്ടുപോവുക, ഇങ്ങിനെ മുതലെല്ലാം
നഷ്ടപ്പെടുന്നു താല്പര്യം. * * *

ഗോസ്രാവഃ കിമയം ഗവാശ്രയഗതഃ കിം ത
നപി ഗാമീക്ഷസേ ഗോചിത്തേ ചരണേന ഗാം ലി
ഖസി കിം ഗോസ്രീസമേ ദേഹി ഗാം । ഗാവോ യാ
ന്തി വൃഷാശ്ച വാസരതചേഗ്ഗാവോപി ഭൂരം ഗതാ
ഗാവസ്ത്വപദപിരഹേണ മേസുഹരണാ ഏരേഹി യാ
വോ ഗ്രഹം. ന.മ.മ

ഒരു കാമുകൻ പറയുന്നു:—ഗോസ്രാവം=ജലപ്രവാഹം. ഗവാ
ശ്രയഗതം=ഗോവാകുന്ന ആശ്രയത്തെ ഗമിച്ചത്. ഗോവ്=കണ്യ.
കിം ഗാം ഈക്ഷസേ (എന്തിനായി ദിക്കിനെ നോക്കുന്നു) ഗോചി
ത്തേ: (കരോരഹൃദയേ) കിം ചരണേന ഗാം (ഭൂമിയെ) ലിഖസി.
ഗോസ്രീസമേ=സുന്ദരി (ഗോസ്രീ=ദേവസ്രീ) ഗാം (വാക്കിനെ) ദേ
ഹി. ഗാവഃ വൃഷാഃ ച യാന്തി=പശുക്കളും കാളകളും മുളയുവാൻ
പോകുന്നു. വാസരതചഃ ഗാവഃ=ആഭിമുഖ്യം. ഏ=ഇയ്യവ്

(ശാമന്റെ) ശാവാ=അസ്രുങ്ങൾ അസുഹരണം (പ്രാണഹരങ്ങൾ)
ഏഹി=വരിക. ഗൃഹം യാവാ=വീട്ടിലേക്കു പോകത്തന്നെ. *

ആലസ്യം യദി ന ഭവേജ്ജഗത്യനന്തം കോ ന
സ്യാത് ബഹുധനകോ ബഹുശ്രുതോ വാ । ആലസ്യം
ദിയമവനിഃ സസാഗരാന്താ സംപൂർണ്ണ നരപശുഭീ
ശ്ച നിർജ്ജനൈശ്ച. ന.മ.ന.

ആലസ്യം എന്നൊരനന്തം ലോകത്തിലില്ലെങ്കിൽ ആരാണു്
ധനികനാവാത്തത്. ആരാണു് വിദ്വാനാവാത്തത്. ആലസ്യം നി
മിത്തം സമൃദ്ധം വരെയുള്ള ഈ ഭൂമി നരപശുക്കളെക്കൊണ്ടും ദരിദ്ര
ന്മാരെക്കൊണ്ടും നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. *

ജനിതാ ചോപനേതാ ച യസ്തു വിദ്യാം പ്രയ
ത്നേതി । അന്നഭാതാ ഭയത്രാതാ പഞ്ചൈതേ പിത
രഃ സുതാഃ. ന.മ.ന.

ഉല്പാദിപ്പിച്ചവനും, ഉപനയിപ്പിച്ചവനും, വിദ്യയെ തരുന്നവ
നും, ചോരതരുന്നവനും, ഭയത്തിൽനിന്നു രക്ഷിക്കുന്നവനും, പിതാ
ക്കന്മാരായവനും. *

മൃദ്ധാ ന ഭൃഷ്ടവ്യാ ഭൃഷ്ടവ്യാശ്ചൈവ തൈസ്ത
സഹ തിഷ്ഠേൽ । യദി തിഷ്ഠേന്ന തു കഥയേദ്യദി ക
ഥയേന്യപ്തവൽ കഥയേൽ. ന.മ.ന.

മൃദ്ധന്മാരെ കാണരുത്. അഥവാ കണ്ടുവെങ്കിൽ അവരോടു ക
ൂടി നില്ക്കരുത്. ഒരുപക്ഷെ നിന്നപ്പോഴി എന്തു വന്നാൽ അവരും

മായി സംസാരിക്കരുത്. സംസാരിക്കുകയാണെങ്കിൽ മുമ്പാകെ
പോലെ സംസാരിക്കുകയും വേണം. *

സ്വർഗ്ഗാൽ ഗോപാല കുരു വ്രജസി സുരമുനേ
ഭൂതലേ കാമധേനോർവത്സസ്യാനേതുകാമസ്തൃണചയ
മധുനാ മുശം മുശം ന തസ്യ । ശ്രുതവാ ശ്രീഭോജ
രാജപ്രചുരവിതരണം ഗ്രീഡതൃഷ്ടസ്തനീ സാ വ്യ
ത്ഥോ ഹി സ്വാൽ പ്രയാസസ്തഭവി തദരിഭിശ്ചവി
തം സർവ്വവ്യാം. നമസ്ത

സ്വർഗ്ഗത്തിൽ പൈതൃക്കുന്ന ഒരു ഗോപാലനും നാരദനുമായുള്ള
അന്വേഷണസംഭാഷണമാണിത്:—ഭോജരാജാവിന്റെ ഭാനയശസ്സു
കേട്ട കാമധേനു ലഭിച്ചു പാലില്ലാതായി. അതിന്റെ കുട്ടിക്കു തി
ന്മാൻ പുല്ലു കൊണ്ടുവരുവാൻവേണ്ടി ഭൂലോകത്തിലേക്കു പോകയാ
ണെന്നാണ് ഗോപാലൻ പറഞ്ഞത്. ഭൂലോകത്തിലെ പുല്ലെല്ലാം
ഭോജരാജാവിന്റെ ശത്രുക്കൾ തിന്നൊടുക്കി എന്നു മഹഷി പറഞ്ഞു.

യദ്ഭാവി തദ്ഭവതു യത്നമയത്നതോ വാ യ
ത്നേന ചാതിമഹതാ ന ഭവത്യഭാവി । ഏവം വിധാ
തുവശവത്തിനി ജീവലോകേ കിം ശോകമസ്യ പുരു
ഷസ്യ വിചക്ഷണസ്യ. നമഃ

പ്രയത്നം ചെയ്താലും ചെയ്തില്ലെങ്കിലും വരുന്നതുവരും. പ്രയ
ത്നം ചെയ്തതുകൊണ്ടു വരാത്തതു വരില്ല. ഇങ്ങിനെ എല്ലാം ബ്രാഹ്മ
വിന്റെ ചൊല്ലടിപ്രകാരം ഈ ജീവലോകം സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു. വി
ന്നെ എന്തിനാണ് ബുദ്ധിമാനായ പുരുഷൻ വ്യസനിക്കുന്നത്. *

ഇയ്ക്കാ വയങ്കേ മദങ്കേ ശയാനാ വിശാലേ സു
ഹമാലേ വിശേഷം വഹന്തീ । അരം ഭാസമാനാപി
രംഭാസമാനാ ലവാംഗീ കുരംഗീദൃഗംഗീകരോതു.

എന്റേ മടിയിൽ കിടക്കുന്നവളും, വിശാലമായ നെറ്റിത്തേ
ത്തിൽ പൊട്ടു തൊട്ടിട്ടുള്ളവളുമായ ഇവൾ ആരാണ്. നമ്മളാരാ
ണ്. ഏറവും ശോഭിക്കുന്ന ഇവൾ രംഭായാട്ടു ഇച്ഛയാകുന്നു. എന്താ
യാലും ഇവളെ അംഗീകരിക്കുകതന്നെ. അരംഭാസമാനയാണെങ്കി
ലും രംഭാസമാനയാണ്. അതിനാൽ വിരോധാഭാസാലങ്കാരം. ശ
ബ്ദാലങ്കാരവും ഈ ശ്ലോകത്തിലുണ്ട്. *

കിം ഭാരം സുസമത്മാനാം കിം ഭൂരം വ്യവസാ
യിനാം । കോ വിദേശസ്തു വിദിഷാം കഃ പരഃ പ്രിയ
വാദിനാം. നമൻ

സമത്വമാകെത്തൊരു കാഴ്ചയാണ് വാഹിതവയ്ക്കുന്നത്. അ
ലോപനംഗീലമാക്ക് അക്ഷലമായിത്തീർന്നിട്ടുള്ളത്. വിചാറാൽ പ
രദേശമാണെന്നുവരികിടത്തന്നെ എന്താണ്. നല്ല വാക്കു പറയുന്ന
വർക്കുശത്ര എവിടെയാണ്. ഇതൊന്നും ഇല്ലെന്നു താല്പര്യം. *

പൂവ് തപൽപ്രേരിതോന്മീതി ച കപടഗി
രോൽപാല വിസ്രംഭമന്തഃ പശ്ചാൽ സപീകൃത്യ യാ
തോ മമ ഹൃദയധനം മാർപോരസ്തു വീരഃ । ആലോ
ലഭൂവിലാസേ തദിഹ വിതര മേ ഭൂരികാരുണ്യശീലേ
നോലേൽ സന്ദർശ്യ തപം തുടരിതി ഹി കമതേമ്
നീരം മന്മഥസ്തു. നമൻ

ഒരു കാമുകൻ പറയുന്നു:—മാരനാകുന്ന ചോരൻ വീരനാണ്. നീ പഠത്തയച്ചുവന്നവനാണെന്നു പൊളിപറഞ്ഞ് ആദ്യമേ എന്നെ വിശ്വസിച്ചിട്ടു. പിന്നീട് അവൻ എന്റെ ഹൃദയമാക്കുന്നതും കണ്ണുലാക്കി ചാടിപ്പോയി. ഹേ സുന്ദരി! ഒന്നുകിൽ ഹൃദയം മടക്കിത്തരിക. അല്ലാത്തപക്ഷം ആ കള്ളന്റെ ഗൃഹം കാട്ടിത്തരിക. * * *

ഗോവിന്ദനന്ദനതയാ ച വപുശ്രിയ ച മാ
സ്തിൻ നൃപേ കരുത കാമധിയം തരുണ്യഃ । അസ്മി
കരോതി ജഗതാം വിജയേ സ്മരഃ സ്മിരസ്മി ജനഃ പ
നരനേന വിധീയതേ സ്മി. ൩൨൧

സ്മിതാർ ഒരു രാജാവിന്നു കൊടുത്ത ഗ്ലോകമാണിത്. ഈ രാജാവിന്റെ അച്ഛൻ ഗോവിന്ദൻ എന്നാണ് പേർ. കാമനും ഗോവിന്ദ (വിഷ്ണു) നന്ദനനാണ്. സൗന്ദര്യവുമുണ്ട്. പക്ഷേ ഒരു വിശേഷമുണ്ട്. കാമൻ ലോകത്തെ ജയിപ്പാൻവേണ്ടി സ്മികളെ അസ്മികരിക്കുന്നു—വിജയായുധമാക്കുന്നു. എന്നാൽ നേരെ മറിച്ച് ഈ രാജാവ് അസ്മിയായ (ആയുധപാണിയായ) ജനത്തെ സ്മിയാക്കുന്നു—ഭയപരവശത്വം, അബലത്വം, മുതലായ സ്മിധർമ്മങ്ങളോ ഏകദിഗ്വവനാക്കിച്ചെയ്യുന്നു എന്നു താല്പര്യം. *

ഗാംഭീര്യാതിശയേന യസ്യ ജഗതാം നേത്രാ
ണിമാനം ഗതാ പത്രം യസ്യ നവീനതാം ഭജന്തി യൽ
പത്മേയമാസിജ്ജഗൽ । രാജൽകേ സരിതാം സമു
ദ്രമമലം യദപസമവ്യഞ്ജഗുജ്ജേതേ യസ്സ വിഭാവരീ
ശരുചിരോ ദ്വ്യാക്ഷമഭംശി വഃ. ൩൨൨

യസ്യ ജഗതാം നേത്രാ ശയേന (ശയം=കയ്യ്) ഭീഃ അണിമാ
നം ഗതാ ഗാം ന അതി. യസ്യ പതം (വാഹനം) വീനഭാം (പ
ക്ഷിശ്രോഷ്ടഭാവം) ഭജതി. ജഗൽ യത്പദ്യേയം (യസ്യ പദാ യേ
യം) ആസിൽ. രാജൽകേ (കം=ജലം) സരിതാം വിഭജേ യഃ ശേ
ശേ. യചേത്സം (യസ്യവക്ഷഃ) അലം സമുദ്രം (രമാലംകൃതം) അ
വൃജ്ഞഗുഃ (അവി=സൂയ്തൻ. അഞ്ജൻ=ചന്ദ്രൻ. ഗോ= നേത്രം)
അരീശതചിരഃ (ചക്രാലംകൃതഃ) സഃ വഃ അഭംഗി (നാശരഹിതം)
ശം ഭദ്രാൽ, * * *

ദശവൈദ്യസമാ പത്നീ ദശപത്നീസമോ ര
വിഃ । ദശസ്യുസമാ മാതാ ദശമാതാ ഹരീതകീ.

ഒരു ഭാര്യ പത്തു വൈദ്യൻ ചികിത്സിച്ച ഫലം ചെയ്യും. പ
ത്തു ഭാര്യ ശുശ്രൂഷിച്ച ഫലം ഒരു ആദിത്യൻ ചെയ്യും. പത്താദിത്യൻ
ചെയ്യുന്ന ഗുണം ഒരു മാതാവുചെയ്യും. പത്തു മാതാവു ചെയ്യുന്ന
ഗുണം ഒരു കടുക്കുചെയ്യും. * * *

മഹാരാജ ശ്രീമൻ ജഗതി യശസാ തേ ധവ
ളിതേ പയഃപാരാവാരം പരമപുരുഷോയം മൃഗയ
തേ । കപട്ടീ കൈലാസം കലിശഭദ്രൈരമം കരിവ
രം കലാനാഥം രാഹുഃ കമലഭവനോ ഹംസമധുനാ.

മഹാരാജാവേ! അങ്ങയുടെ യശസ്സുകൊണ്ടു ലോകമാസകലം
വെളുത്തുപോയി. അതുനിമിത്തം മഹാവിഷ്ണു പാലകിയേയും, പ
രമേശ്വരൻ കൈലാസത്തെയും, ദേവന്ദ്രൻ ഹൈരാവതത്തെയും, രാ
ഹു ചന്ദ്രനെയും, ബ്രഹ്മാവ് അയന്നുത്തെയും, അനേകിച്ചു നഭ
ശ്ശന. പാലാഴി മുതലായതെല്ലാം വെളുത്ത നിറത്തിലുള്ളതാണ്.

ജോകമെല്ലാം വെളുത്തുപോകയാൽ ഇതു കർമ്മ ഏതാണെന്നു തിരിച്ചറിഞ്ഞില്ലെന്നു താല്പര്യം. * * *

കാളിദാസകവിതാകഥാരസം നാളികേരസലിലം നവം പയഃ | മാഹിഷം ഭധി മനോഹരസ്രിയഃ സംഭവന്തു മമ ജന്മജന്മനി. ന.ര.ന.

‘കാളിദാസന്റെ കവിതാരസവും, നാളികേരവെള്ളവും, പുതിയ പാലും, എരുമത്തൈരും, സുന്ദരിയും, എല്ലാ ജന്മത്തിലും എറിക്കു തുടവിട്ടാൻ സംഗതിവരണേ’ എന്ന് ഒരാൾ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നു. *

അംഭോജം കലയൻ സദക്ഷമവനേ സാഹിത്യരീത്യാം ദശോമാന്ധാതാരമപാരസമ്പദി മഹദ്ഭാവേ യശോരാശിഷു | സർവ്വജ്ഞതപതനേ തഥാ ധൃതിനേ കിഞ്ചോരഗേന്ദ്രോ മതിപ്രാഗൽഭ്യേ പ്രതിഭാതി വഞ്ചിതപത്നി പാകാഹിതപ്രാഭവഃ. ന.ര.ന.

ഒരു കവി കലശേഖരപ്പെരുമാൾക്ക് അടിയവെച്ചതാണ് ഈ ശ്ലോകം. അവനെ (രക്ഷാവിഷയത്തിൽ) അം (വിഷ്ണുവിനേയും) സാഹിത്യരീത്യാം (വൈദഗ്ദ്ധ്യത്തിൽ) ഭോജം (ഭോജരാജാവിനേയും) ദശോം (നേത്രങ്ങളിൽ) അംഭോജം (പത്മത്തെയും) അപാരസമ്പദി (ധനസമൃദ്ധിയിൽ) മാം (ലക്ഷ്മീദേവിയേയും) മഹദ്ഭാവേ (മഹത്വത്തിൽ) ധാതാരം (ബ്രഹ്മാവിനേയും) യശോരാശിഷു (കീർത്തിസമൃദ്ധത്തിൽ) മാന്ധാതാരം (മാന്ധാതുതപനേയും) സദക്ഷം കലയൻ (സദാശീകരിക്കുന്നവനും) സർവ്വജ്ഞതപതനേ (സർവ്വജ്ഞതപം എന്ന അവസ്ഥയിൽ) ഉഃ (ശിവനും) തഥാ ധൃതിനേ (അപ്രകാരംതന്നെ ചെയ്യുമെന്ന അവസ്ഥയിൽ) അഗേന്ദ്രഃ (ഹിമവാനും) കി

ബ (അത്രയുംല്ല) മതിപ്രാഗത്ഭ്യ (ബുദ്ധിവൈഭവത്തിൽ) ഉൾക്കൊള്ളുന്നു (അനന്തരം) പാർവതീപ്രഭവഃ (ഇന്ദ്രനാഭന്റെ പ്രഭവമുള്ളവനായ) വാണിതപതിഃ (വഞ്ചിമഹാരാജാവ്) പ്രതിഭാതി (ശോഭിക്കുന്നു) * * *

യാ സാഹിതീ സഹൃദയൈരഹേഹഭംബുജാത പ്രോൽപാടനേക്കിരണായതി യുഷ്മലീയാ । സാ ന സ്തനോതി ഹൃദയം പ്രവിചിന്ത്യമാനാ തപഃപത്ര ശീതകരനിസ്തു തപാക്സുധോൽക്കം. നവ

അങ്ങയുടെ വെളിച്ചം സാഹൃദയന്മാരുടെ ഹൃദയമാകുന്ന താമരപ്പൂവിനെ വിടർത്തുന്നതിൽ ആഭിത്യാശ്ഠിപോലെയായിരിക്കുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ചുപോലെയുള്ളതൊന്നും എന്റെ മനസ്സ് അങ്ങയുടെ മുഖമാകുന്ന ചന്ദ്രനിക്കിടയിൽ പാർപ്പിച്ചു വാക്കാകുന്ന അമൃതിനെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. വിചാരിച്ച അങ്ങയുടെ ഒരു പ്രസംഗം കേട്ടാൽ കൊളുത്തു താഴും. * * *

അമൃതപങ്കജ മാലാ സീതയാ രാമകന്ധരേ । ബധാ മധാ ഭ്രമന്ത്യത്ര പ്രത്യക്ഷേപി ക്രിയാപദേ. നവ

ഇതു ക്രിയാഗുഹ്യമാകുന്നു. പ്രത്യക്ഷേപി എന്നാകുന്നു ക്രിയ. ക്ഷേപിമപ്പെട്ടു എന്നർത്ഥം. * * *

മാതാ നിന്ദതി നാഭിനന്ദതി പിതാ ഭ്രാതാ ന സംഭാഷതേ ഭൃത്യഃ കുപ്യതി നാനരഞ്ജതി സുതഃ കാന്താ ച നാലിംഗതേ । അത്ഥാത്ഥാത്ഥനശങ്കയാ ന

കരുണാപ്രാലോകമാത്രം സുഹൃത്തുസ്സാദര്യം സമാജ്ഞ
നം കരു സഖേ വിത്തേന സ്വർഗ്ഗം വശം. തുറൻ

അമ്മ നിശിക്കുന്നു. അച്ഛൻ അഭിനയിക്കുന്നില്ല. ഭാരതവ
സംസാരിക്കുകയുണ്ടായിട്ടില്ല. കേന്ദ്രം കോപിക്കുന്നു. മറ്റൊരു
ശിക്ഷിപ്പില്ല. ഭാരത ഞ്ഞുവെന്നും ചെയ്യുന്നില്ല. പണം ചോദിക്കുമെന്നും
ശിക്ഷിച്ചു സ്നേഹിതൻ തിരിഞ്ഞുനോക്കുകയുണ്ടായിട്ടില്ല. അതു
കൊണ്ട് ഇപ്പോൾ പണം സമ്പാദിച്ചാൽ ശ്രമിക്ക. അതുണ്ടായാൽ
മറ്റൊരു വശത്താകും. * * *

അഷ്ടരം വിപ്രഹസ്തേന തുരുഹസ്തേന താഡ
നം । ഭാതുഹസ്തേന താംബൂലം മാതൃഹസ്തേന ഭോ
ജനം.

ബ്രഹ്മണേഹം അടുക്കൽ നിന്ന് അക്ഷരാദ്വൈതം ചെയ്യണം. ഗുരുവിന്റെ കൈകൊണ്ടു തല്പരകാളിത്തം, താത്പര്യം ഭാവിയുടെ കൈകൊണ്ടു കിട്ടണം. അമ്മയുടെ കൈകൊണ്ടു മോഹമിട്ടണം. ൨-ാം പാദം 'രാജഹസ്തേന കർത്തവ്യം' എന്നാൽ, * * *

தம தம கோஜனனோ விவந்தே சிதா
 னிலோகிமிவ கந்துமுதும் । தம தம தே ஹ
 ன விஸுயனே ப்ரிநாஹகாஜியவதபஸகா.

ശങ്കരകവി ഭോജരാജാവിന്നു കൊടുത്ത ശ്ലോകമാണ് ഇത്. അദ്ദേഹത്തിന്റെ അശ്വശ്യാനുഭവത്തെപ്പോലും മുഴുവൻ വെളിച്ചം വീശാൻ പറ്റാത്തതാണ്. പൂർണ്ണമായും എന്റെ മനസ്സ് പരവശമാകുന്നുണ്ട്. എത്രയെത്രയെല്ലാം വെളിച്ചത്തോടുകൂടിയതും എന്റെ ജ്ഞാനത്തിന്റെ കരുത്തിന്റെയും വെളിച്ചത്തോടുകൂടിയതും. അതാണ് എന്റെ പരിശുദ്ധതയുടെ കാരണം.

അഹന്തേനാഹന്തേ വിഹരണപദം ദേശിക
 ഗിരീ സപദന്തേ നഃ സ്വപാതേ സപദി ഗതസന്ദേഹ
 കണികാഃ । അനായാസം യാസാമഹിപതിശയാനം
 ഭഗവതീ കൃപാധാരാ ധാരാധരനിവഹസാധാരണഭ
 ചിഃ. ന.ന.ന.

അഹന്തേ! അല്ലയോ ഗർവ്വമേ, അഹം തേ വിഹരണപദം ന.
 ഗതസന്ദേഹകണികാഃ (സംശയത്തെ അകറ്റുന്ന) ദേശികഗിരീഃ
 (ആചാര്യന്റെ വാക്കുകൾ) നഃ സ്വപാതേ സപദി സ്വപദന്തേ. യാ
 സാം (ദേശികഗിരീഃ) അഹിപതിശയാനം കൃപാധാരാ ധാരാധരനി
 വഹസാധാരണഭചിഃ ഭഗവതീ (വിഷ്ണു) അനായാസം.

വിദ്വദ്ഭാജശിഖാമണേ തുലയിതും ധാതാ തപ
 ഭീയം യശഃ കൈലാസം ച നിരീക്ഷ്യ തത്ര ലഘു
 താം നിക്ഷിപ്തവാൻ പുത്രിയേ । ഉഷ്ണാണം തദ്യവ
 ൂമാസഹചരം തന്മൂല്യം ഗംഗാജലം തസ്യാഗ്രേ ഫ
 ണിപുംഗവം തദ്യവരി സ്താരം സുധാഭീധിതിം.

അല്ലയോ രാജാവേ! ബ്രഹ്മാവ് അങ്ങയുടെ യശസ്സ് ഒരു ക
 ടിലും കൈലാസം മറ്റൊരു തട്ടിലും വെച്ചു തുക്കിനോക്കി. കന്യാ
 ശരിപ്പട്ടത്തുവാൻ വേണ്ടി കൈലാസത്തിൽ ഒരു കാള, മീതെ പാ
 വ്തീസഹിതനായ ശിവൻ, അതിനു മീതെ ഗംഗാജലം, സൂര്യം,
 ചന്ദ്രൻ, ഇതെല്ലാം വെച്ചുനോക്കി.

കാതേ ഭാതി വചസ്സവാനനമിദം വേണീ ച
 പാണീഭയം വഷ്ടു ഭൂലതികാ ച ഭന്തവസനം ചാ
 ത്രയയുഗം സ്തനൈ । പ്രാക്ഷാവദ്രജനീശവത്തിമിരവ

ദ്രാജീവവദ്യുക്തവദ്രാജീവാശുഗചാപവദ്യധീരവദ്രാഭം
വദദ്രീഭ്രവൽ. ന.ന.൪

പൂച്ചാലത്തിലെ ഉപമയെങ്ങനെയുള്ള ഉപമാനങ്ങൾ യഥാക്രമം ഉത്തരാലത്തിലുണ്ട്. ഭാതി എന്ന ക്രിയ ഏല്പാടവും അനുവർത്തിക്കണം. വഷ്ടു=ശലീരം. ഭൂലതികാ=പുരികക്കൊടി. ഭന്തവസനം=അഗരം. ദ്രാക്ഷാ=മുറിയിരിക്ക. തക്ഷമം=സ്വപ്നം. രാജീവാശുഗചാപം=രാജീവാശുഗന്റെ ചാപം. രാജീവാശുഗൽ=കാമൻ. ചാപം=വില്ല. പുരികക്കൊടിയെ ഈ ചാപത്തിനോടാണ് ഉപമിക്കുക. തധീരം=ചോര. രാഭാ=വാഴ. ശേഷം സ്തംഭം. *

സീമന്തിനീഷു കാ ശാന്താ രാജാ കോഭ്രൽ തു
ണോത്തമഃ | വിദപദ്ഭിഃ കാ സദാ വന്ദ്യാ അതൈ
വോക്തം ന ബുദ്ധ്യതേ. ന.ന.൫

സ്രീകളിതവെച്ച ശാന്തയായിട്ടുള്ളവരും എവളാണ്. ഗുണോത്തമനായ രാജാവ് ആരാണ്. വിദ്വാന്മാരായ ഏല്പാശ്ലോകം വരികപ്പെടുന്നത് ഏതാണ്. ഇതിന്നെല്ലാം ഉത്തരം ഈ ശ്ലോകത്തിൽ തന്നെ പറയാപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. അറിയുന്നില്ലെന്ന ഉള്ള. ഓരോ പാദത്തിന്റെയും ആദ്യത്തെയും അവസാനത്തെയും അക്ഷരമെടുത്താൽ ആ പാദംകൊണ്ടു ചോദിക്കുന്ന ചോദ്യത്തിന്നു മറുപടി കിട്ടും. ൧ സീതാ. ൨. രാമഃ ൩. വിദ്വാ. * * *

പാഞ്ചാലീം ദശകന്ധരോ നൃപസഭേ ചക്രേ
നിക്രഷ്ടാം വരാം ഭീമസ്തൽപരിരക്ഷണാത്മമക
രോൽ സേതും ബദഗ്ദ്ധാശ്രമേ | നാരാചേന ഘടോൽ
കൃപം നിഹതവാൻ രോഷാക്ഷലോ രാഘവഃ സാകേ

തം പ്രയത്നേന സുയോധന ഇതി പ്രായേണ രാമാ
യനം. ന.ന.ന

പഞ്ചാലി=സീത. നൃപസഭേ=വിജനപ്രദേശത്തിൽ. നിത്യ
ജ്ഞാം=വിതരണം (ശ്ലാഘ) ക്ലാജം. സേതു=പ്രതിബന്ധം. ബദ
രി=പത്നി (ജടായു) ലോകാൽകചൻ=രാവണൻ. സുയോധനൻ=
ശ്രീരാമൻ. * * *

നീരക്ഷീരേ ഗൃഹീതപാ നിഖിലചഗതതീർത്യാതി
നാളികജന്മാ തകും ധൃതപാ ചരതി ജലധിം ചക്ര
പാണിമുകന്ദഃ । സ്വ്യാനത്തുംഗശൈലാൻ ഹേതി
പശുപതിഃ ഹാലനേതേന പശ്യൻ പ്യാപ്താ തപൽ
കീർത്തികാന്താ ത്രിജഗതി നൃപതേ ഭോജരാജക്ഷിതീ
ഭൂ. ന.ന.ന

അല്പായാ ഭോജരാജാവേ! അങ്ങയുടെ കീർത്തി ലോകമെല്ലാം
പറന്നു. കീർത്തി വെട്ടുത്ത നിറമാണ്. അതിനാൽ ഇപ്പോൾ ലോ
കമാസകലം ഒരുപോലെ വെളുത്തിരിക്കുന്നു എന്നർത്ഥം. ബ്രഹ്മവ
നീതം പാലാമടുത്ത സകല പക്ഷികളുടേയും അടുത്തുചെല്ലുന്നു.
എല്ലാ പക്ഷികളും വെളുത്തുപോയതുകൊണ്ടു തന്റെ വാഹനമായ
അയന്നം ഏതാണെന്നു തിരിച്ചറിവില്ലാതായി. നീരക്ഷീരങ്ങളെ
ചവർത്തിപ്പിന്നുള്ള ശക്തി അയന്നത്തിന്നു മാത്രമേ ഉള്ളൂ. സമുദ്ര
മെല്ലാം വെളുത്തു. പാലാഴി ഏതാണെന്നറിവാൻ വേണ്ടി വിഷ്ണു മേ
ടടുത്തു വിഷ്ണു പരീക്ഷിക്കുന്നു. കൈലാസം ശിവന്റെ ആവാ
സസ്ഥാനമാകയാൽ അതു ഹേമിച്ഛപാകയില്ല. * *

ഖലകണ്ഠേ സതാം വാക്യം സാധുതപം പ്രവി

ശേഖരി : മശകീനാസികാരത്രേ പ്രവിശന്തി മഹാ
ഗജാഃ. ന.ന.വ

ഭൂതന്മാരുടെ ചെങ്കിട്ടിൽ സജ്ജനങ്ങളുടെ വാക്കു ഫലിക്കുമെ
ങ്കിൽ കൊതുവിന്റെ മുക്കിൽ വലിയ ആനകൾ കയറും. *

ചിത്രം നന്തനമംബരേ ശിഖരിണൗ ശീതാം
ശുബിംബേ തമഃ സഞ്ചാരം ജലജേ കപോതരണി
തം കാമാഗമപ്രക്രിയാം । മീനൗ വിദ്യുതി താരകാ
വിഹരണം ജ്യോൽസ്സാ വികോചാംബുജം കുച്ഛാതേ
കരുതേ കരോതി കരുതഃ കുച്ഛന്തുലംകുച്ഛതേ.

ശിഖരിണൗ അംബരേ നന്തനം കുച്ഛാതേ. ചിത്രം=ആ
ശ്ചെയ്യും. തമഃ ശീതാംശുബിംബേ സഞ്ചാരം കരുതേ. കപോതര
ണിതം ജലജേ (ജലജം=ശംഖ്. കഴുത്ത് എന്നു താല്പര്യം) സഞ്ചാരം
കരോതി. മീനൗ കാമാഗമപ്രക്രിയാം കരുതഃ. താരകാഃ വിദ്യുതി വി
ഹരണം കുച്ഛന്തി. ജ്യോൽസ്സാ വികോചാംബുജം അലംകുച്ഛതേ.

അസ്താനിസദ്ഗമധുരാൻ ചിരപൃഷ്ഠലഗ്നാൻ ക
സ്താദിമുഞ്ചസി സഞ്ചേ യദി വാ വിമുഞ്ച । ഹാ ഹ
ന്ത കേകിവര ഹാനിരിയം തവൈവ ഗോപാലമു
ജ്ജി ഭവിതാ ചിരസംസ്ഥിതിന്നഃ. ന.രം

മയിൽപിരി മയിലിനോടു പറയുന്ന വാക്കാണ് ഇത:—സഹ
ജമായ മനോഹരത്വമുള്ളവരും വളരെ കാലമായി അങ്ങയുടെ പിൻ
ഭാഗത്തെ ആശ്രയിച്ചവരുമായ ഞങ്ങളെ എന്തുകൊണ്ടാണ് ഉപേ
ക്ഷിക്കുന്നത്. ഓ ഹോ, ഉപേക്ഷിക്കുകയാണെങ്കിൽ ഉപേക്ഷിക്കു.

അയ്യോ കഷ്ടം. ഇതുനിമിത്തം മയിലേ! നിനക്കുതന്നെയാണ് ഹാ നിവരിക. ഞങ്ങൾ ഇവിടുനുവിട്ടാൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭഗവാന്റെ തലയിലെത്തി അവിടെ താമസിക്കും. ആ വാസം കുറച്ചു കാലത്തിനു മാത്രം ഉള്ളതല്ല. സ്ഥിരതാമസംതന്നെ. അകാരണമായി മേലധികാരിയാൽ പണിയിൽനിന്നു പിരിക്കപ്പെടുന്ന അവസരത്തിൽ തിരിച്ചുതാൻപോന്ന ഒരു പ്രാപ്തിയുള്ള ഉദ്യോഗസ്ഥൻ പറയുന്ന വാക്കുകൂടി ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ടു സ്പഷ്ടിക്കുന്നുണ്ട്. * *

ഇന്ദുമുഖം സരസിജപ്രണയീ കരസ്തേ രക്ഷതാ
ധരസ്തവ സിതഃ ഖലു ചാരുദന്തഃ | സൌമ്യഃ സ്വരഃ
കുചഭരോ തുരുമേദ്ധ്യേ യൽപാദയോരിമ ശ
നൈശ്ചരതാ ന ചിത്രം. നർമ

വിദ്വാൻ മണന്തല നീലകണ്ഠൻമുസ്സുതവർകൾ ഉണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ ശ്ലോകഭിത്തികയാ, 'സരസിജപ്രണയീ' എന്നതിനു സൂക്തൻ, 'രക്ഷതഃ' എന്നതിനു ചൊപ്പ, 'സിതഃ' എന്നതിനു തൂകൻ, 'സൌമ്യഃ' എന്നതിനു ബുധൻ, 'തുരുമേദ്ധ്യേ' എന്നതിനു വ്യാഴം, 'ശനൈശ്ചര' എന്നതിനു ശനി, അമേദ്ധ്യേ എന്നതിന്ന് ആകാശം, എന്നുകൂടി അർത്ഥങ്ങൾ വിവക്ഷിതങ്ങളായിട്ടുണ്ട്. * * *

അരിമ്നിത്രം വിഷം പരവ്വമധമോ ധർമ്മഃ ഏ
വ ച | അനുക്രമേ ജഗന്നാഥേ വിപരീതേ വിപദ്യ
രഃ. നർമ

ഏകദീപ്തിൽ പിള്ളമാരുടെ ആവശ്യപ്രകാരം മാർത്താണ്ഡവർമ്മാദാരാജാവിന്റെ തൃക്കയ്യിൽ നമ്പി (മേഴ്സാണി) വിഷം കലക്കിയത്. * * *

തീർത്ഥം ഒഴിച്ചുകൊടുത്ത സമയം പീരനായ തമ്പുരാൻ ഈ ദ്വാരകാം
രഥാഗ്നി തീർത്ഥം സേവിച്ചു എന്നും ഗഗന്നാമാനുക്രമ്യം നിമിത്തം
വിചാരകരി കെട്ടുപോയി എന്നും ഒരു ഐതിഹ്യമുണ്ട്. *

മുക്തകം വൃക്ഷമാതാഹ്വ ഭീഷ്മാമടതി ശങ്കരഃ |
ഗരുഡേന വിനാ യാതി ഗഗനേ ഗരുഡലാപജഃ.

വൃക്ഷത്തിന്റെ മുകളിൽ കയറി നിവൻ ഭീഷ്മവാങ്ങുവാൻ ന
ടർന്നു. ഗരുഡനോടു കൂടാതെ ഗരുഡലാപജൻ ഗഗനത്തിൽ സ
ഞ്ചരിക്കുന്നു. ഏതൊരു സംബന്ധമാണിത്. മുക്തകം വൃക്ഷം =
കുങ്കരത്തോടു കൂടാത്ത വൃക്ഷം. വൃക്ഷം എന്നതിൽനിന്നു കുങ്കരം
പോയാൽ വൃക്ഷം (കാള) എന്നുവു. കാളപ്പറ്റത്തു കയറിയാൽ നട
ക്കാമല്ലോ. ഗരുഡേന വിനാ = ഗരുഡനായ ചക്ഷിയോടുകൂടെ എ
ന്നർത്ഥം. ഗരുഡൻ ഉണ്ടാകയാൽ ഗരുഡലാപജൻ എന്ന പ്രയോഗ
വും സാധ്യമായി. * * *

ആഭീരാ ബഹവശ്ചരണി നിക്ഷോ മോഷം
കരീഷാങ്കഷാസ്തേഷാമന്യതമം നമന്യഹമിതി തപം
ഹാസ്യ മന്ത്രേ മനഃ | രൂപം ധത്വപ വിധേഹി കംസ
ദമനം ലോകത്രയം ദർശ്യ സ്വാനന്തർ സപചരാനമി
തമമകരോദ്ഭവായ തസ്മൈ നമഃ. നമഃ

അന്ധാഭിരുടെ അടുത്തുപ്രദേശങ്ങളിൽ ഉണങ്ങിയ ചാണകം
പൊടിക്കിരിക്കുന്നു വളരെ ശോചനാർ സഞ്ചരിക്കുന്നുണ്ട്. 'അല്ല
യോ ഹാസ്യമായ മനസ്സേ! അവരുടെ കൂട്ടത്തിൽ ഒരു ശോചനമാണ
യാണു്' അൻ നമസ്കരിക്കുന്നതെന്നു നീ വിചാരിക്കുന്നു. അതങ്ങി
ന്നായല്ല, ഒന്നാമത് അത്രപനായ അദ്ദേഹം രൂപത്തെ മൃഗരൂപ

ഞെ) ധരിച്ചു. കംസനെ കൊന്നു. തന്റെ ഉമരത്തിൽ ത്രൈലോക്യം കാട്ടിക്കൊടുത്തു. ഇങ്ങനെ അതുതപരാക്രമങ്ങളെ ചെയ്ത ഭേവനെയാണ് ഞാൻ നമസ്കരിക്കുന്നത്. നമസി എന്നതിന്ന് അഹം എന്നും മന്ത്രേ എന്നതിന്നു തപം എന്നുമാണ് കർത്താവ്. ഈ മാതിരി പ്രയോഗത്തെപ്പറ്റിയ വിവരം ര്വ-ം ശ്ലോകത്തിന്റെ വ്യാഖ്യാനം വായിച്ചുപരിയാവുന്നതാണ്. രൂപം യത്വം=രൂപത്തെ ധരിച്ചു. ക്രിയാസമഭിഹാരേ ലോധിത്വാഭിസ്മൃതാത്ഥം നോക്കുക.

വിഷം ഭുങ്ക്ഷ്യ മഹാരാജ സ്വജ്ഞൈഃ പരിവാരീഭഃ | വിനാ ഭേന വിനാ നാഭ്യം കൃഷ്ണജിനമകുണ്ടകം. നർ

ഇവിടെ “കൃഷ്ണജിനം” എന്നതിലെ അർത്ഥം കഷ്ടതയും അങ്ങു നാകാരവും പോയി സന്ധി ചേർന്നാൽ രാജ്യം എന്നു കിട്ടും. ഹേ മഹാരാജാവേ! അങ്ങു ശത്രുമുഹിതമായ രാജ്യത്തെ അനുഭവിച്ചുകൊൾക എന്നു ശ്ലോകാർത്ഥം. വിഷം=അകാരരഹിതം. വിഷം ഭുങ്ക്ഷ്യ=വിഷം ഭക്ഷിക്കുക എന്നർത്ഥം ആചാരതത്വം തോന്നുകയാലും ചെയ്യണം.

കസുമസ്തബകന്യേവ പഥീ വൃത്തിർമ്മനസ്വിനഃ | മുഷ്ണി വാ സർവ്വലോകന്യ ക്ഷീയതേ വന ഏവ വാ. നർ

പുഷ്പം ഞാങ്കിൽ സകല ജനങ്ങളുടേയും മുമ്പാകിൽ കയറും. അല്ലെങ്കിൽ കാട്ടിൽതന്നെ കിടന്നു മരിക്കും. അതുപോലെതന്നെയാണ് ധീരപുരുഷന്റെയും സ്വഭാവം. ഞാങ്കിൽ ഞാൻ മിന്നാലെ സ്വഹൃദത്തിൽതന്നെ ഇരിക്കും. അല്ല പൂർവ്വകൃത്യംതന്നെകിൽ

ഫലപ്രാപ്തിവരെ യതിച്ചു കാത്തും സായിച്ചു" എല്ലാറ്റിലും മെച്ചമെടുക്കും.

അബ്ബാലേൻ ഹരിം പ്രസന്നമകരോദൈശത്താ നപാദിഃ ശിശുഃ സപ്താഹേന നൃപഃ പരീക്ഷിദബലാ യാമാലന്തഃ പിംഗലാ | ഖട്വാംഗോ ഘടികാദപയേന നവതിപ്രായോപി തന്ന വൃഥേ തം കാരുണ്യനിധിം പ്രപദ്യ ശരണം ശേഷായുഷാ തോഷയേ.

ശൂന്യൻ കുട്ടിക്കാലത്തു ന മാസംകൊണ്ടും, പരീക്ഷിത്തു ൭ ദിവസംകൊണ്ടും, പിംഗലയെന്ന സ്രീ അര യാമംകൊണ്ടും, ഖട്വാംഗൻ ഒരു മുഹൂർത്തംകൊണ്ടും, ഭഗവാനെ പ്രസാദിപ്പിച്ചു. എന്നിങ്ങവയസ്സു തൊണ്ണൂറായി എന്നുവെച്ചു യാതൊരു പരിഭ്രമവുമില്ല. ഇനിയുള്ള അയ്യശ്ശേഷംകൊണ്ടു ഞാൻ ഭഗവാനെ സന്തോഷിപ്പിച്ചുകൊള്ളാം. ഈ ശ്ലോകം സരസകവിയായ ചേലപ്പറമ്പുനമ്പൂതിരി ഉണ്ടാക്കിയതാണെന്നു പ്രസിദ്ധിയുണ്ട്.

ബഹിഃസ്വ്യാകാരപ്രകടമണീയം വ്യവഹരൻ പരാഭ്യുഹസ്ഥാനാത്യാപി തന്മതമാണി സ്ഥഗയതി | ജനം വിദ്വാനേകസ്തകലമതിസന്ധായ കപടൈസ്തടസ്ഥഃ സ്ഥാനത്ഥാൻ ഘടയതി ച മൈനഞ്ച ഭജതേ.

പുറമെ മിനുസം പറയുക, അന്യന്മാർക്കു തന്റെ സ്വഭാവത്തെ കുറിച്ച് ഉപേക്ഷിച്ചറിയാനുള്ള ചെറുപഴുത്തുകൂടെ മറച്ചുവെക്കുക, മറ്റുള്ളവരുടെ അന്തർഗ്ഗതം മനസ്സിലാക്കുക, ഒററയ്ക്കുകയ്ക്കുള്ളൊരോപിഷക, കപടനയത്തിൽ സകലരേയും ചതിക്കുക, താനെന്നിപ്പമിപ്പെ

ന്നു നടി ചുങ്കൊണ്ടു തന്റെ കാര്യം കൈക്കൊള്ളുക, ഒന്നും മിണ്ടാ
തിരിക്കുകയും ചെയ്തു. * * *

ഭാഗ്യം വഹതു വിപ്രേന്ദ്രോ യദാ സ്വസ്ഥേ,
ഭവേൽ ഖരഃ । ബ്രാഹ്മണാ ഗർഭമാധത്താം രജകസ്തപ
പരായകൃൽ. * * * * * നർൻ

വിള തിന്നുന്നതു കണ്ടു കോപിച്ചു ബ്രാഹ്മണൻ കഴുതയുടെ കാ
ചെറിഞ്ഞൊടിച്ചു. കഴുതയുടെ ഉടമസ്ഥനായ രജകൻ തുണ്ണിയെടു
ത്തു ബ്രാഹ്മണസ്ത്രീയുടെ ഗർഭമലസിച്ചു. ഈ കേസ്സിൽ രാജാവിന്റെ
വിധിയുടെ നേരുപകുപ്പാണ് ഈ ഏതാനും കഥയില്ലാത്ത ന്യായ
ധിപതിമാരായാൽ ഈ മട്ടിലെല്ലാം വിധിവരണക്കും. *

ഇതരപാപശതാനി യഥാസുഖം വിഭിഖ താ
നി സഖേ കമലാസന । അരസിഭേഷു കവിതപനി
വേശനം ശിരസി മാ ലിഖ മാ ലിഖ മാ ലിഖ.

ബ്രഹ്മാവ് എന്തുതന്ന തലയിലെഴുത്തുന്നതിലും ഇവിടെ കേസ്സി
ലും, അരസികന്മാരുടെ തലയിൽ കവിയായിത്തീരട്ടെ എന്ന് ഒരിക്ക
ലും എഴുതിത്തള്ളരുതേ. * * *

ആയുർവ്വേദ പരാപവാദപദവിം ഗന്താസി സൗ
ജന്യ ഭോ പ്രഭുഷാസ്തഭേഷുമന്യതി മഹേഷാതു പ്ര
ശാന്തം തപയാ । ലോകാനുഗ്രഹ ഏവ കത്ര ഭവതാ
ലഭ്യേത നിത്യം സ്ഥിതീശ്വീനാ സർവ്വലഭാധികല്യവി
ഭവാ യഷ്ടാകമാധാരഭൂഃ ॥ ന.മ. ॥ കോളാബേ വേ

ഒന്നാഭൂതശയരമിതേ കർക്കടകേ ദ്വാദശേഹസ്താശ്ശേ
 ഷേ ശുക്ലപക്ഷേ ദ്വിമിതതിഥിവരേ ചന്ദ്രവാരേ ധ
 നഭേ । ശൈവക്ഷോണീസുരേശോ ദിവഗമദഹോ
 വൈദ്യരണം മഹാഹഃ ശുഭാം സംസ്ഥാപ്യ കീർത്തി
 വിമലതരമതിഭൂതലേ ഭൂരിഭാഗൃഃ. ന. ൨൨

വൈദ്യരണം തൃപ്രങ്ങോട്ടു മണ്ണുതവർകളുടെ ചരമത്തെക്കുറിച്ചു
 വിപ്രാൻപുന്നശ്ശേരി നീലകണ്ഠശർമ്മ അവർകൾ ഉണ്ടാക്കിയതാ
 ണ് മേൽപാണ്ടെ രണ്ടു ശ്ലോകവും. ഇവിടെ 'ലീനാസൽബലഭാധി
 പ്രവൃണുരഹം' എന്നു കാണാം അന്നത്തെ കലിദിനസംഗ്രഹ പാ
 ധ്യപ്പെട്ട കൊല്ലവർഷം ൧൦൯൪-മാണ്ടു കർക്കടകമാസം ൧൨-ാം
 ന- തിങ്കളാഴ്ച ആയിച്ചു ശുക്ലപതിയധനുരാശിസമയത്താണ് അ
 ന്തിച്ചുപായത് എന്നു സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. *

നിത്യം നിശ്ശേഷതാപാൻ നിജപരണജ്ഞാ
 സംഹാരണഘോഷാഞ്ച ശ്രേണീം ത്രാണപ്രപിണാദരി
 തഹരിമുഖൈരച്ചിതസ്തച്ചിദാത്മാ । ഘോരാപസ്താക
 സംഹാരണ വിവിധ ബഹു ഊണാനദാനാദിവിജ്ഞ
 സ്തോവ്യാദവ്യാജകർമ്മാ പരമരീണപുരായീശപരഃ ശ
 ഭരോ നഃ. ന. ൨൩

ഘോരമരണത്തെ ത്രാണശ്ശോകങ്ങളിൽ.

ഭദ്രശ്രീമുഖവഞ്ചിക്ഷിതിരമണമഹാവിക്രമാംശ
 രഭൂതോ ഭൂതേശസ്യ ധപജോ ഭാത്യവിലമഹസമുദ്യു

തമമുലൈണപുത്രാം । സുരശ്രീസ്താരദീപ്യൽ കവിവൃഷ
ഭലസൽകംഭംലഭാഭിനേലഃ സലൈമോ രാമമന്ത്രി
ശപരതൃണിതമഹാഭേവമാത്രാതിമാത്രഃ. ന.൫൪

ഇലൈണപുരി=ഏറമാന്തർ. ഇവിടെ കൊടിമരത്താമേൽ
ധ്വജപ്രതിഷ്ഠയെക്കുറിച്ചുണ്ടാക്കി കൊത്തിവെച്ചതാണ് ഈ ശ്ലോകം.
പ്രാണന-മാണ്ടു മകരത്തിലാണ് ധ്വജപ്രതിഷ്ഠയും കലശവും നട
ന്നത്. സുരശ്രീസ്താരദീപ്യൽ (മുപ്പരഹരഹ) എന്നത് താനത്തെ
കവിദിനസംബ്രയാകുന്നു. ഈ ശ്ലോകം സാക്ഷാൽ വയ്ക്കും മുസ്സുത
വർകളുണ്ടാക്കിയതാകുന്നു. * * *

വൃഷഞ്ചണ്ഡം വൃഷഞ്ചൈവ സോമസ്യത്രം പ
നവൃഷം । ചണ്ഡഞ്ച സോമസ്യത്രഞ്ച പുനശ്ചണ്ഡം
പുനവൃഷം. ന.൫൫

ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ നാലമ്പലത്തിനകത്തു പ്രവേശിണം വെച്ചു
വാരാളു ക്രമമാണിത്. വൃഷം=തിരുമുറിയിൽ. ചണ്ഡം= വടക്കെ
നടുത്തുനേരെ കിഴക്കുഭാഗം. സോമസ്യത്രം=ടി. പടിഞ്ഞാറുഭാഗം.
വൃഷസ്ഥാനത്തു നാലും ചണ്ഡികേശ്വരസന്നിധിയിൽ മൂന്നും സോമ
സ്യത്രത്തിൽ രണ്ടും ഭക്തം വരും. ശിവക്ഷേത്രത്തിൽ ഈവിധപ്രാ
തെ സോമസ്യത്രം മുറിച്ചു പ്രവേശിണം വെച്ചാൽ, കടക്കാൻതന്നെ
പാടില്ല. * * *

ജാനാംല്ലമപി വാരി ലംഘിതം കാതരഃ ബല
നിതംബിനീജനഃ । മാടഭൂപ തവ കീർത്തികാമിനീ സ
ന്താരാ ചതുരസ്തവീം കഥം. ന.൫൬

എങ്ങനെയോ തീലകണ്ഠൻ മുസ്സുത് കൊച്ചി വലിയ തമ്പരൻ
നിതമനസ്സിലേക്കു് അടിയാവെച്ച ശ്ലോകമാണ് ഇത്. ജാനാംല്ലം=

ജാതപ്രമാണം. വെളിം മുട്ടവരെ മാത്രമെ ഉള്ളവെങ്കിലും സ്ത്രീകൾ
 അതു കടക്കുവാൻ യോഗ്യരല്ല. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ തിരുമനസ്സി
 ലെ കീർത്തിയാകുന്ന കാമിനി എങ്ങിനെയാണു് നാലു സമുദ്രവും ക
 ടന്നുപോയതു്. * * * *

കസ്തിൻ ശേതേ മുരാരിഃ കപ ന ചല വസതി
 വായസീ കോ നിഷേധഃ സ്ത്രീണാം രാഗസ്തു കസ്തിൻ
 കപ ന ചല സിതിമാ ശൈരിസംബോധനം കിം ।
 സംബുലീഃ കാമിമാംശോവിധിഹരവയസാഞ്ചാപി
 സംബുലയഃ കാ ബ്രൂതേ ലുബ്ധഃ കഥം വാ കരുക്ഷല
 നിധനം കേന തത് കേശവേന ന. ൧൭

മുരാരി എന്തിലാണു് ശയിക്കുന്നതു് (കേ=ജലേ) കാക്ക എവി
 ടെ വസിക്കുന്നു (ശവേ) എന്താണു് നിഷേധം (ന) സ്ത്രീകൾക്കു രാ
 ഗം ആരിലാകുന്നു (നവേ=പുതിയവനിൽ) ആരിലാണു് അധികം
 ധാവദ്യമുള്ളതു് (ശകേ=ശകുങ്കൽ) ശൈരിയുടെ സംബോധനം എ
 ന്താകുന്നു. (കേശവ) സൂര്യന്റെ സംബുലി എന്താണു് (ഇന)
 വിധിയുടേയും ഹരന്റേയും പക്ഷിയുടേയും സംബുലികൾ എന്തു്
 (ക- ഇശ- വേ) പിന്തുക്കൻ എന്തു പറയും (ന) കരുക്ഷലനിധനം
 ആരാൽ ചെയ്യപ്പെട്ടു (കേശവേന) 'കേശവേന' എന്നൊരൊരപ
 ദാകൊണ്ടാണു് മേൽ വിവരിച്ച ചോദ്യങ്ങൾക്കെല്ലാം മറുപടി ഉണ്ടാ
 കുന്നതു്. * * * *

കാപിൽ മൃഗാക്ഷി പ്രിയവിപ്രയോഗാനേതും
 നിശാപരമപാരയന്തീ । ഉൽനാതുമാദായ കരേണ
 വീണാമേണങ്കമാലോക്യ ശന്നൈരമാസീൽ. ന. ൧൮

വിരഹാതുരയായ ഒരു സ്ത്രീ രാത്രി കഴിച്ചുകൂട്ടുവാൻവേണ്ടി ചാ
ട്ടുപാടുവാൻ വീണ കയ്യിലെടുത്തസമയം ചന്ദ്രനെ കാണുകയും ചാ
ട്ടുവേണ്ടെന്നു തീർച്ചയാക്കി അതിനെ ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു. ചാ
ട്ടു പാടിയാൽ അതുകേട്ട് ഏണം (മൃഗം) നിപ്ലും. അപ്പോൾ ചന്ദ്രൻ
അസ്തമിക്കയില്ല. രാത്രി പോകുവാൻവേണ്ടി കാട്ടുന്ന വിദ്യ വിച
രീതമല്ലായി കലാശിക്കും. അതു വിചാരിച്ചാണ് ഇവൾ വീണ
ഉപേക്ഷിച്ചത്. * * * *

കൂപോദകം വടച്ചായാ ഗൃഹാന്തരം തരുണീസ്ത
നെയ | ശീതകാലേ ഭവത്യുഷ്ണമുഷ്ണകാലേ തു ശീതളം.

കിണറ്റിലെ വെള്ളവും, പേരാലിന്റെ നിഴലും, ഗൃഹാന്തര
നവും, തരുണീസ്തനങ്ങളും, തണുപ്പുകാലത്ത് ഉഷ്ണവും ഉഷ്ണകാലത്തു
തണുപ്പുമാകുന്നു. * * * *

മന്ദാരം മധുമത്തയാ ജയതി തേ വാണീ തു
ണേനാദൃതാ വിദപന്മാനദ മൗഖരീവ ഭവതഃ കാ ഭാ
തീ ഭാസതേ | ഏതാം താമരസേന യത്തംലടിതാം
മാലാമിവാത്യാദരാല്ലോകഃ കോവിദമാനനീയ ശീര
സാ മാദ്ഗംഗിക ശ്ലാഘതേ. നന്ദനം

കുഷ്ണവിലാസത്തിന്നു വ്യാഖ്യാനം ഏഴിതിയ സമയം സംഭവിക്കാൻ
കണ്ണൻനായ്ക്കാൾ അക്കാലത്തുണ്ടായിരുന്ന കൂടല്ലൂർമനയ്ക്കൽ വി
ദ്വാൻ നായ്ക്കിരിപ്പാടു കൊടുത്ത ശ്ലോകമാണ് ഇത്. മന്ദാരം=മ
ന്ദാരപുഷ്പം. മന്ദ അരം-എന്നും. മധുമത്തയാ=മധുമതിയാവൂ എന്ന
വസ്ഥകൊണ്ട്. മധുമാനാവൂ എന്നതുകൊണ്ട് എന്നും. മധു=മ

ദ്വം. ഇങ്ങനെ ആദിതാ എന്ന സ്ത്രീയിങ്കൽ പടർക്കും. ഇങ്ങനെ ആദിതാ എന്നും. വിചിന്താനദം=സംബുദ്ധി. വിചിന്ത (വിചിന്തനത്തിൽ) മാ നദ എന്നും. മൌഖരീ=വാക്ക്. കാ ഭാരതീ എന്നും കാഭാരതീ എന്നും. താമരസേന എന്നും. താം അരസേന എന്നും. കോവിദമാനനീയ. കഃ വിദമാനനീയ എന്നും. വിദമാനനീയൻ=വിത്തുകൾക്ക് അമാനനീയൻ. കഃ ലോക: ശ്ലാഘതേ. ഏതുമ്പോൾ ശ്ലാഘിക്കുന്നു. ആതംതന്നെ ഇല്ലെന്നു താല്പര്യം.

ഇങ്ങനെ ഇങ്ങോ നേരി കണാദവാദോ യഥാർത്ഥം ഏവേതി കൃതാർത്ഥഭാവഃ | ഭവാമി ഭൈരീശ്വര താവകീനതുണേ ഇണാനാം ന കണോപി യസ്താൽ. നന്നമ

ഈ കവി കടന്നൊട്ടു രാജാവിന്നു കൊടുത്തതാണ് ഈ ശ്ലോകം. കണ്ടാൽ=തർക്കശാസ്ത്രപ്രണേതാവ്. ഇദ്ദേഹം ഇങ്ങനെയുള്ളതും വരില്ലെന്നു പറയുന്നതു ശരിയല്ലെന്ന് എനിക്കു ബോദ്ധ്യം വന്നു. കരുതാമരണം പറയും. പ്രാധാന്യം എന്നൊരു ഇണം അതിൽ ഇണം വരില്ല. പ്രാധാന്യത അഥവാ പ്രാധാന്യത്വം എന്നൊന്നും വരുന്നതല്ല. കവിക്ക് ബോദ്ധ്യമായതെങ്ങിനെ എന്നാൽ താവകീനതുണേ=അങ്ങയുടെ പാചകനിൽ ഇണാനാം കണ്ടു അപി ന=ലവലേലം ഇണമില്ല. വെല്ലുകാരൻ വെച്ചുണ്ടാക്കിയ ചോറും കറിയും സമാന്യത്തിലധികം വെച്ചുകൊണ്ടു എന്നു രാവാർത്ഥം. 'കൊട്ടാരം കോട്ട കോട്ടയ കഞ്ചത്തട്ടായി രാജാവ്' എന്നിങ്ങനെ പഠിക്കുന്നതും ചെയ്യപ്പെട്ട മറ്റൊരു കവികളിലുൾപ്പെട്ട കോട്ടയ്ക്ക് വമ്പുന്ന വരിയുടതാണ് ഈ ശ്ലോകമെന്നു കേൾപ്പാറാണ് ഇദ്ദേഹം കടന്നൊട്ടു കോയിലകത്തു താമസിക്കുന്ന കാലത്ത് തെളിവുസം യദൃച്ഛയാ

പക്കത്തിലുള്ളതാണിവിടെ എന്നും അന്നുണ്ടാക്കിയതാണ് ഈ ശ്ലോകമെന്നും പിന്നീട് അമിത്തോരുമിച്ചതെന്നു ഭക്ഷണമാക്കി എന്നും ഐതിഹ്യമുണ്ട്. * * *

ജാമാതാ ജർരോ ജായാ ജാതവേദാ ജലാശയാദി പൂരിതാശ്ച ന പൂർവ്വന്തേ ജകാരാഃ പഞ്ച ഭുഭുരഃ.

മറ്റൊരു ഭാഗം, പൂർവ്വം, ഭാഗ്യം, അഗ്നി, കർമ്മം, ഈ അഞ്ചു കാരങ്ങൾ ഐതൃ നീറച്ചാലും നിറയുന്നതല്ല. കിട്ടിയതു പോലെ. കിട്ടിയതുപോലെ. എന്നേ ഇക്കൂട്ടക്കൂട്ടം എന്നു താല്പര്യം.

ആലോചക ഹരതേ ദ്രഷ്ടിമാലാചേ ഹരതേ മനഃ : സംഭോഗേ ഹരതേ പ്രാണാൻ നാരി പ്രത്യക്ഷരാക്ഷസി. നന്നു.

കണ്ടുകണ്ടത്തിൽ ദൃഷ്ടിയേയും, സല്ലാപസമയം മനസ്സിനെയും, സംഭോഗാവസരത്തിൽ പ്രാണങ്ങളേയും അഹരികാലയാൽ നാരി പ്രത്യക്ഷരാക്ഷസിതന്നെയാണ്. * * *

ഹേ രോഗാ മമ യുവമേവ സുഹൃദോ യൈർനിസ്സഹോഹം കൃതഃ കാവ്യാലോകനതർക്കകോവിദസഭായോഗേഷു ഭോഗേഷു ച | നോചേൽ കൃഷ്ണപദാരവിഭജനം വേദാന്തചിന്താമപി തൃക്തപാ ശപശപ ഇതി ഭൂമാഹേമഹോ യാമ്യേവ യാമ്യാം പരീം.

മേലുള്ളത് ഭട്ടതിരി നാരായണീയസ്തോത്രമുണ്ടാക്കി തോതമല്ലാം സഞ്ചപ്പെടുത്തിയപ്പോൾ ഉണ്ടാക്കിയ ശ്ലോകമാണിത്. അല്ലെങ്കിൽ രോഗങ്ങളെ നിന്ദിക്കുകയെന്നാണ് ഹേരൽ ബന്ധുക്കൾ. ക

വ്യാലോകനം തുടങ്ങിയ വിനോദങ്ങളിൽനിന്നും മറ്റു സുഖാനുഭവങ്ങളിൽനിന്നും എന്നെ വിരക്തനാക്കിത്തീർത്ത് ഈശ്വരഭജനത്തിൽ സമ്പ്രദാനാക്കിയതു നിങ്ങളാണല്ലോ. നിങ്ങൾ എന്നെ ബാധിക്കാതിരുന്നെങ്കിൽ ശ്രീകൃഷ്ണഭജനവും വേദാന്തചിന്തയും പിന്നീടാവാം എന്നു വിചാരിച്ചു ദിവസം കഴിക്കും. അവസാനമായമപ്പരിയിലേക്കു പോകുമ്പോഴും തീർച്ചയാണ്. * *

കൈമുദിപിപരിഷാ യദി തേ സ്വാൽ പഞ്ചവത്സരമനന്ത്രവിചാരഃ | സംഗമാലയമഹീസുരവർച്ചസ്യാലയേ വസ കൃപാനിലയസ്യ. നന്നു

കൈമുദി പഠിക്കുവാൻ ഇച്ഛയുണ്ടെങ്കിൽ അഞ്ചുകൊല്ലം മറ്റു യാതൊരു വിചാരവുംകൂടാതെ കൂടല്ലരുമനന്ത്രം താമസിക്കുക. അതിന്നവിടെ അനുവദിക്കുമോ എന്നാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹം കൃപാനിലയനാണ്. അവനും അനുവദിക്കും. സംഗമാലയം=കൂടല്ലരുമൻ. * * * *

സാലപീ മാലപീക ചിന്താ ഭവതി ന ഭവത്ഃ ശക്തേ ശക്താസി ദ്രാക്ഷ്യ ദ്രക്ഷ്യന്തി കേ തപാമതു ത മുതമസി ക്ഷീര നീരതപമേഷി മോചേ മാ ജീവ ജായാധരരസ കുഹരേ മജ്ജ യഷ്ടജ്ജായേത്യാകല്പം കല്പിതാംഗ്യാ യദിഹ ഭൂവി ഗിരാ സ്ഥീയതേ ജായതേ വ്യാ. നന്നു.

അഷ്ടപദിയുണ്ടാക്കിക്കണ്ടു സന്തോഷിച്ച് അനുണ്ടായിരുന്ന ഏതോ ഒരു ഉണ്ഡിതനുണ്ടാക്കിയതായിരിക്കണം ഈ ശ്ലോകം. ജായദേവ്യാ=ജയദേവനെ സംബന്ധിച്ചു. മാലപീകം (തേൻ) മുതലായ

മധുരവസ്തുക്കളെ സംബോധനചെയ്തു പറയുന്നത് എന്തെന്നാൽ, നിങ്ങളെ ആകമാനം ജയിപ്പാൻ തക്കനിലയിലാണ് ജയഭേദകവിത ഈ ഭൂമിയിൽ അവതരിപ്പിരിക്കുന്നത്. അതു കല്പകാലംവരെ സ്ഥിരമായി നിലനില്ക്കുകയും ചെയ്യും. ഇനി നിങ്ങളെക്കൊണ്ടു ലോകത്തിൽയാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ല എന്നു താല്പര്യം.

വിശ്വാമിത്രാഹിപശ്വാഭീൻ വാരയത്യപ്ത കർമ്മേ ആനേവ്യ തമസി വാൽക്യേ യഷ്ടിരിഷ്ടേവ സുപ്രജാ. നന്ദന

വി=പക്ഷി. ശ്വാ=നായ. അമിത്രൻ=ശത്രു. അഹി=സപ്തം ഇവരെയും കത്തുവാൻവരുന്ന പത്തുമുതലായ ഭൃഷ്ടജീവികളേയും തടക്കും. വെള്ളം ചളി കണ്ണുകാണായ്ക്കു ഇരുട്ട് വാൽക്യം ഈ വകയിലെല്ലാം വടി ഒരു പുത്രനെപ്പോലെ ഉപകരിക്കുകയും ചെയ്യും.

സതി പ്രഭീപേ സത്യഗൗര സത്വ താരാമണീ ന്ദാഷ | വിനാ മേമുഗശാബാക്ഷ്യാ തമോഭൂതമിദം ജഗൽ. നന്ദവ

ഒരു വിരഹി പറയുന്നു:— ഇരുട്ടിനെ കളയുന്നതായ വിളക്ക് അഗ്നി നക്ഷത്രങ്ങൾ രത്നങ്ങൾ ചന്ദ്രൻ ഇവയെല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും, എന്റെ പ്രിയതമ അടുത്തില്ലായ്ക്കു നിമിത്തം ഈലോകമാസകലം ഇരുട്ടിച്ചതായിത്തോന്നുന്നു.

അഭിനവനവനീതമുഷേഃ ഘോഷവധൂടീസ്തനോത്തരീയകൃഷേ! ശിഖിപിണ്ഡരശേഖരജുഷേ ശിശവേ കണ്ഠേചിദ്രൂപായ നമഃ നന്ദൻ

വാസുണ്ണിമുസ്തത് ആദ്യം സ്വന്തമായി വിജ്ഞാനചിന്താമണി

അതിൽനിന്നു നമ്മെ പിൻതിരിക്കും. പിന്നേയും പിന്നേയും ആലോചി-
ക്കപ്പെട്ടാൽ മനസ്സലിയെ ഉണ്ടാക്കും. 'താനീതുവരെ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലാ-
ത്തതും അറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാമെന്നാഗ്രഹപ്പെടുന്നതുമായ ഭോഷങ്ങൾ
പൊതുവതും, അപ്പോൾ നമുക്കാവക ഭോഷങ്ങളെയും പരിഹരിക്കാം'
എന്നുവെച്ചു അന്യൻ നമ്മെ ശങ്കാരിച്ചാലും സന്തോഷമാണുണ്ടാവുക.
ഈ വക സംഗതികളാൽ 'ആത്മീയദോഷപ്രമിതി' എന്നതു സമ്മതമാ-
ർക്കു കാര്യമേനാവുകുന്നു.

ചെഴയ്യേണ വാ ശങ്കരസേവയാ വാ ശാന്തോദ-
രീസംഗമവാഞ്ചയാ വാ । പുംസാമുചിതപാ ഭിന്നമേക-
രാതും മദ്ധ്യാജ്ഞനേ നാസ്തി ശരീരബന്ധഃ. നമഃ

കഷ്ടാനാ, ഈശ്വരനെ സംവിഷ്ണാനാ, ശ്രീഭിരനായിട്ടെ,
ഈ രാത്രി മദ്ധ്യാജ്ഞനത്തിൽ താമസിപ്പാനിടവന്നാൽ പിന്നെ അ-
വസം ശരീരബന്ധമുണ്ടാകയില്ല.

കളമാഃ പാകവിനശാ മുലതലാശ്ചാരസുരഭി-
കൽഹാരാഃ । പവനാകന്വിതശിരസഃ പ്രായഃ കവന്തി-
പരിമളശ്ലാഘാം. നമഃ

നല്ലവിളഞ്ഞുവളഞ്ഞു തലനിലത്തുമുട്ടി കാരകേട്ടിയിടുന്ന
തുകൾ കവി ഉൽപ്രക്ഷിക്കുന്നു. കൽഹാരപുഷ്പത്തിന്റെ പരിമള-
ത്തെ ശ്ലാഘിക്കുകയാണോ എന്ന്.

യാം ചിത്തയാമി മനസാ മയി സാ വിരക്താ-
സാ തപന്യമിച്ഛതി പതിം സ ജനോന്യസക്തഃ । അ-
സ്തൽകൃതേ ച പരിതുഷ്ടതി കാചിദന്യം ധിർ താ-
ഞ്ച തഞ്ച മമനഞ്ച ഇമാഞ്ച മാഞ്ച. നമഃ

ഞാൻ ഏതൊരുവളെ മനസ്സുകൊണ്ടാഗ്രഹിക്കുന്നുവോ അവരും കൈനിലത്തുവെച്ചു. അവരും വേറൊരുത്തനിൽ പ്രേമിക്കുന്നു. അവനോ അന്യനായിരിക്കുന്നു. വേറൊരുത്തൻ എന്നെക്കുറിച്ചു സന്തോഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അവളും അവനും ഇവളും ഞനും, ഒരുക്കെ അന്യരാഗത്തെക്കുറിച്ചും താമസമാക്കിത്തീർന്ന കാര്യമേവനും കേൾപ്പോം കൊള്ളരുത്താവർത്തന്നെ.

പിതാ തഥാ സോദരഭിന്നനാഭിജ്ഞേ ഭത്തശ്ച
 ശേഷാം തനയാഃ പിതാമഹഃ പിതൃവൃതൽപുത്രസ
 പിണ്ഡസോദകാ മാതാ ച മാതാമഹമാതുലൈ ശ്ര
 മാൽ

ഉദകപൂർവ്വത്തിന്റെ ക്രമമാണിത്. അപ്പോഴുള്ളകാലത്ത് അപ്പോഴുള്ളതന്നെ ഉദകപൂർവ്വകത്വം. അതിശ്ലാത്തപക്ഷം സോദരൻ തദഭാവത്തിൽ ഭിന്നോദരൻ, ഇത്യാദികൃതം.

ലജ്ജാസത്താസ്ഥിതിജാഗരണം വൃദ്ധീകൃതഭയ
 ജീവിതമരണം ശയനക്രിഡാരാജചിദീപ്തപുതം ധാതു
 ഗണം തമകർമ്മകമാഹുഃ.

ലജ്ജ, സത്ത, മുതലായി ഇതിൽ വിവരിച്ചതിന്റെ അർത്ഥമായി ഉള്ള ധാതുക്കളെല്ലാം അകർമ്മകങ്ങളാകുന്നു.

സുകപരിവിന്ദശ്ശബ്ദഃ സുബ്രഹ്മണ്യസ്യ വാച
 കോ യേന സ്തനഭരനമിതാ നാഭീ തേനോപായേ
 ന രഞ്ജയേൽ കാന്തം.

സുകപരിവിന്ദഃ എന്ന ശബ്ദം ഏതൊന്നുകൊണ്ടാണെന്നു സൂത്ര

മണ്ണുപൊട്ടലുകൾക്കു കാരണമായിത്തീരുന്നത് അതുകൊണ്ട് (അതു സംഭവിക്കുക
 എന്ന്) സുരഭി കേന്ദ്രവിനെ രണ്ടിപ്പിക്കും എന്നു ഭയം. 'ഉപരി
 വിഹാരം' എന്നുത്തരം. എണ്ണക്കുറവു. സുകുമാരിവിനു എന്നതിൽ
 നിന്ന് ഉപരി വി എന്ന അക്ഷരങ്ങളെ കൂടത്താൽ സ്തവം എന്നു
 വരുന്നതും. അതു സുബ്രഹ്മണ്യ വാചകവുമാണ്.

ജീവനഗ്രഹണേ നമ്രാ ഗൃഹീതവാ പുനരുന്ന
 താദി കിം കനിഷ്ടാഃ കിമ ജ്യേഷ്ഠാ ഘടീയന്ത്രസ്യ ദ
 മ്ഭനാഃ. നവ്യ

ദൃഢവർമ്മൻ തുലാത്തിന്റെ (ഏതത്തിന്റെ) അനന്തരമാണു
 ജ്യേഷ്ഠന്മാരെ എന്നാണ് കവി ചോദിക്കുന്നത്. തുലാം ജീവനാം (പു
 ഹ്ലാ) ഗൃഹീതവാൻ താണുനില്ക്കും. ദൃഢനങ്ങളും തക്കവും നേട്ടവാൻ
 താഴും. കണ്ഠം സാധിച്ചാൽ രണ്ടുകൂട്ടരും പൊതുക്കയായി.

ആനീലസ്തിശ്ചമുശ്ചാനയപത്യേഗജ്ജ്വലാമരം
 ബാഹനാനാകീർത്യാകീർത്യാ കേശാൻ വളഭിഭൂവി മഹാപേ
 ശ്വനഃ സഞ്ചരന്തീ. സേയം കൈലാസഭൂട്ടേ. കടകന്ത
 ദപസൽകാളമേഘാന്തരോദ്വദിദ്വല്ലീലാം ദയാനാ
 പരിഹരതി മനോരയേർത്ഥാലോകകാജാം. നവൻ

പറഞ്ഞിട്ടുള്ളവയുടെനീണ്ട തലമുടിയിലിട്ടു വേറിട്ടുള്ളതുകൊ
 ണ്ടു വ്യാപ്തത്തിൽ ലാളുന്ന ഒരു സുരഭിയെക്കണ്ട്, കൈലാസപർവ്വത
 ത്തിന്റെ സാന്ദ്രഭേദത്തിൽ മഴക്കാടിനിടയിൽ കാണുന്ന മിന്ന
 ലിനോടുപമിക്കുകയും ഇവയെ കണ്ടുനിമിത്തം തന്റെ മനോരൊ
 ള്ളം പൊണ്ണായ കഥ പറയും ചെയ്യുന്നു.

ഭാതിപ്രതിഗുഹ്യാതി ഗാഢമാശ്വാതി പൃച്ഛതി।
 മദി *

ജോ 2 | വേദാന്തവനസഞ്ചാരി ആയാത്വദൃഷ്ടധകേ
സമീ. നവ്യത

ഉദണ്ഡശാസ്ത്രികൾ മലയാളത്തിലേക്കു വരുമ്പോൾ ചൊല്ലി
കൊണ്ടുവന്നതാണത്രെ ഈ ശ്ലോകം. ഭാഷ്യവിധമായ ആനകളേ!
നിങ്ങൾ കാടിക്കൊള്ളവിൻ! കാടിക്കൊള്ളവിൻ! വേദാന്തമനുഷ്ഠ
വചനത്തിൽ സംശയിക്കുന്ന ഉദണ്ഡനാകുന്ന സിംഹമിതാവതന്നു ആ
ന്നാണ് ശ്ലോകാത്ഥം. കാക്കശ്ശേരി പാഠരി ശരഭാവതാരമായിട്ടി
ങ്ങാം. * * * * *

പാത്രാപാത്രവിവേകോന്തി ധേനുപന്നഗയോ
വിവ | തുണാത്സഞ്ചായതേ ക്ഷീരം ക്ഷീരാത്സഞ്ചായ
തേ വിഷം. നവ്യത

പാത്രാപാത്രങ്ങളെ തിരിച്ചറിയാതെ ഭാനം ചെയ്യരുത്. പ
ശുവിന്നു പുൽ കൊടുത്താൽ അതു പാലായി പരിണമിക്കുന്നു. പാ
ശവിന്നു ചാൽ കൊടുത്താൽ അതു വിഷമായിത്തീരുന്നു.

സാഹിത്യേ സുകുമാരവസ്തുനി ദൃഢന്യായഗ്രഹ
ഗ്രഹമിലേ തക്കേ വാ മതി സന്നിധാതരി സമം ല
ലായതേ ഭാരതീ | ശബ്ദാ വാസ്തു മുദ്രത്തരപ്പുവേതി
ഭദ്രാക്ഷരൈരാസ്മതാ ഭൂമിവാ ഹൃദയംഗമോ യദി പ
തിസ്തല്ലാ രതിശ്ലോഷിതാം. നവ്യത

ശ്രീഹർഷൻ അച്ഛനായ ശ്രീഹർഷൻ മരണോന്മുഖനായ സ
മയം 'അച്ഛൻ' എന്നാണ് വേണ്ടത് എന്ന് ചോദിച്ചതിന്ന് 'അ
ന്നു വാമത്തിൽ അച്ഛിച്ചു പറഞ്ഞിരുന്നോട്ടു പകരമോദിച്ചാൽ നി

ന്നാൽ കഴികയില്ലല്ലോ' എന്നാണ് ത്രീഹിരൻ മറുവടി പറഞ്ഞത്. ചൈതൃകകർമ്മം നിർവഹിച്ചതിൽപിന്നെ ത്രീഹിരൻ ചിന്താമണ്ഡിതനായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹം സാധനങ്ങളെ പ്രത്യക്ഷമായി തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും അവയെ അടുത്തുചെന്ന് ചൊല്ലിയതാണ് ഈ ശ്ലോകം. സുകുമാരമായ സാഹിത്യത്തിലോ കർശമായ തർക്കത്തിലോ ഏതിലും ബുദ്ധി പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ സാധനം ക്ഷേപം കളിയാടുന്നു. അതായത് തനിക്ക് കിട്ടാനാണെന്നുവന്നാൽ, മെത്തവിരിച്ചതിലായാലോ കൊള്ളാം; കിട്ടും പൂജം നിറഞ്ഞ മൊട്ടപ്പറമ്പിലായാലോ കൊള്ളാം; അവർക്കു സുഖം തുല്യമാണ് എന്നു ശ്ലോകസാരം.

പരിപതതി പയേനിയേന പതംഗസ്തരസി
 അമാമുദരേവ മിതമിദംഗഃ | ഉപവനതരകോടരേ വ
 ഹംഗോ യുവതിജനേവ ശരണേനൈരനംഗഃ.

ഒരു സന്ധ്യവസ്തനമാണിത്. നല്ലൊന്നും കാളിദാസൻ്റെയും മറ്റും പാടങ്ങൾ വേറെ മൂന്നു കവികളുടേതുമാണ്. അന്യോന്യരപ്രസംഗം നാലിലുമുണ്ട്.

ലംബശൃംഗകലാപമംബുനീളപ്തായാദ്യതിം വൈ
 ദ്രുകാനന്തവാസിന ഇന്ദുജ്ജ്വലമുഖാനന്ദോപയന്തം
 സഭാ | ആനന്ദപാമലകഞ്ചുകാഞ്ചിതദരപക്ഷ്യാ
 പവിത്രോജ്ജ്വലൽ കണ്ഠസ്ഥാഗതസാരമഞ്ചിതദൃശം
 ഗ്രാമേ ദൃശം വാശഭം.

വാത്സോല്പാദനമെഴിയിച്ചുള്ള ഒരു വന്ദനശ്ലോകമാണിത്. വാഗ്ദേവൻ സ്വന്തം ബ്രാഹ്മണനാണെന്നും കാല്പനയും ബുദ്ധമതത്തിൽ ചേർന്നതായി നടിച്ചു ആ വേഷം കെട്ടിനടന്നു എന്നു മാത്രമേ ഉള്ളൂ.

എന്നു. ഉള്ള പക്ഷത്തുനിന്നാണ് ഇതിന്റെ പ്രകാരം. അതി
യാണിവിടെ കപ്പലായിട്ടു കഴിഞ്ഞത് അതിലേക്കു കരിയ്ക്കിട്ടു കപ്പൽ
സ്വന്തം എഴുതിത്തന്നുകിലാ ആ കപ്പൽ ചങ്ങനാശിയിൽകൂടി പുത്തൻതൽ
കുറുത്തു കാർമ്മാശ്ശങ്ങളെ പൊട്ടുന്ന തടി വെട്ടിയിയതും ബെൽ
പുറത്തുനിന്നും.

നടക്കേണ്ടുന്നതിനുള്ളതായിയെന്നു പറഞ്ഞി
യതിന്നു ന്യൂ? ! ചെലവാക്കണമിതാതെ പൊതു
ഗാ? കപ യാണി സന്തുഷ്ടാ?.

ചെലവാക്കണമെന്നാകുന്ന കിരത്താൽ അപരമുണ്ടാകുന്ന
തുമ്പത്തു കിട്ടിയെന്നു. നടന്നാൽ ഒരോർ ക്യാമ്പുമാർ ചെലവു
മാർ ക്യാമ്പുയലാൻ എഴുതിവെക്കുമെന്നു ഇതിന്റെകീഴ് ഈ
തുമ്പത്തു എവിടെ അയം പ്രാപിക്കും. ഈ വകയ്ക്കൽ പൊതു
പൊതുവെ ചെലവാക്കുന്ന തല്ലും. 'നടവിശ്വതാമസം' എന്നൊ
തിരിച്ചുകൊണ്ടാണി 'യടി ന് ന്യൂ' എന്ന് പൊതുവെ.

കരാവിവ ശരീരസ്യ നേത്രയോട് പ ചെല്ലുന്നീ !
നാപ്രേക്ഷിതമിതൈഷിത ചേതസമിതമെന്നും.

ശരീരത്തിന്നു ചെലവുപോലും, കണ്ണുകൾക്കു ചെലവുപോ
ലും പൊതുവെ, ആവശ്യപ്പെടുന്ന അനുഭവമെന്നു ചിതാചെ
യുന്നവനാണ് ബന്ധ.

യന്തു നാസ്തി സ്വയം പ്രജ്ഞാ ശാസ്ത്രം തന്തു
കരോതി കിം ! ദോഷനാശ്ച വിഹീനസ്യ ദൃഷ്ടാ
കിം കരിഷ്യാതി.

സ്വയം ബുദ്ധിയില്ലാത്തവനു ശാസ്ത്രം എന്തിന്നു അറിവു
കിടക്കാട്ടും. കരോതി കരിഷ്യാതി എന്നു ചെല്ലാം.

നാസ്തി കാമസമോ ധ്യാനീനാസ്തി ശ്രോധസ-
മോ വിപ്രഃ । നാസ്തി വിദ്വാസമോ വിന്ധുനാസ്തി
ജ്ഞാനസമം സുഖം. നന്ദന.

അജ്ഞാനത്തെ ധ്യാനമല്ല. കോപമന്ദോത്തമങ്ങളെ
വിദ്യയെന്നു ചൊല്ലുക. അജ്ഞാനത്തെ സുഖമല്ല.

നാസ്തപം ശുദ്ധീ പ്രവിശ ഭിഷജാം ചോശ്വ വൈ-
ദ്യം ന ജാനേ സ്ഥാണുർത്വാവേ വദതി ന തത്സന്നി-
കർണ്ണഃ പ്രമദോലം । കേകാമേകാം വദേതം പശുപ-
തിബദ്ധവ കൈവ ജാനേ വിഷാണാവിശ്വേധം
ശൈലകന്യാപ്രതിവചനമുക്തഃ പാതു മാം പാപിന്തി-
ശഃ. നന്ദൻ

പാപിന്തിയുടെ ചോദ്യത്തിന്നുതരുന്ന പാപിന്തിയുടെ ഉത്തരം
കേകാമേകേ എന്നു തന്നെ. നീയായ്. ശുദ്ധീ=ശുദ്ധൻ ശുദ്ധീയാ-
നാ. ശുദ്ധവേഷണമുള്ളവന്റെ കൈകളുടെ വിളിപ്പേരുക. ആ-
തിഥിമാരുമല്ല. ബദ്ധവേദൻ വേഷണവാനാ. കൈകളെ
പറ്റി. കൈകൾ കൈകളല്ല. അല്ല അർത്ഥം കൈകളെന്നാണ്.
എന്നാൽ കേ കേക (കൈകൾക്കു നേർ) കേകമേക. അല്ലെങ്കിൽ
അർത്ഥം പശുപതിയാണ്. കൈകൾ കൈകൾ എന്നായിട്ടല്ല. എന്നാ-
ൽ ചുവർ തരികളെ ചോദിക്കുന്നു.

തേജസ്യ സ്വഭാവോയം ദോഷാൻ ഗുണാ-
നി നോ ഗുണാൻ । ജ്ഞാതാ സ്തവഗോപി ക്താം
പിബന്തി നോ വയഃ. നന്ദൻ

ഒരുവനെ ചോദിച്ചാൽ കണ്ടുപിടിക്കും. ഇങ്ങനെയൊരു കാര്യം
 ഉണ്ടല്ലോ. ഇതു ദുഷ്ടനായ ഒരു സ്വഭാവമാണ്. അദ്ദേഹം മുഖമേൽ കൈ
 ചാലും ചോദനയെ കടിക്കുകയുള്ളൂ. മുഖപ്പാൽ അതിൻ വേണമെന്ന

ന ഗന്തവ്യം ന വക്തവ്യം ക്ഷണമപ്പുറമെ
 സ്സമ ! പയോപി ശൈശവധികീർത്തി മരോ മന്ത്ര
 തേ ജനഃ. മന്ത്ര

അധമനാരോന്നിച്ചു ക്ഷണനരകമിഹ കൂട്ടുകൂടി നടക്കുക
 യോ, അവനായി സംഭാഷണം ചെയ്തിരിക്കുകയാണു്, ശൈ
 ഷവധികസ്രിയുടെ കയ്യിൽ പാൽ കണ്ടാലും അതു മദ്യമാണെന്നു
 നങ്ങൾ വിചാരിക്കയുള്ളൂ. * * *

അംഭോദൈത്യജ്ജംഭി ജംഭിതരവൈരാഗത്ത
 ബഹിപ്രമൈജ്ജംഭാരേൽനഷാ പൂരാജി ഗഗനേ
 ധംസൈരഗാമി ക്ഷിതേഃ | സംഭോഗാത്മമുപാക്രമി
 പ്രിയതമായുക്തൈശ്ച പുണ്യാത്മഭിഃ പുംഭിസ്തദ്രേ
 കൈതരമാരി ഭയിതേ പശ്യ ശ്രിയം പ്രാവൃഷഃ. മന്ത്ര

ഒരു നായകൻ നായികയോടു പറയുന്ന വക്തവ്യമാണി
 ത്. ഇതിലെ ക്രിയകളെല്ലാം ഭാവത്തിലാണ്. താൻ വിരഹിയായ
 യിരുന്നാലത്ത് ഈ പുരുഷശാലത്തനുഭവിച്ച കഷ്ടപ്പാടും ഇപ്പോഴ
 ഒരു സുഖവും ഇതിൽ സൂചിപ്പിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. * *

വശ്യേണ വപുഷാ വാചാ വിദ്യയാ വിഭവേന
 ച | വകാരൈഃ പഞ്ചഭിർഹീനോ നരോ നാപ്ലോതി
 ഗൈരവം. മന്ത്ര

വസ്ത്രാലംബരം, വാസ്തു (ശരീരകാന്തി) വാസ്തവ്യം (വാക്യസാമർത്ഥ്യം), വിദ്യ, വിദ്യം (സമ്പത്ത്) ഈ അഞ്ചു വകക്കു വരികയാണു മനുഷ്യൻ പൂജനയായി വരികയില്ല.

അധികേരമഗ്രഗീർഷ് കവയഃ കവയഃ വയഃ
 ന താൻ വിനമഃ । പുളകോൽഗമകാരിവചഃ
 സരം പുനമേവ പുനഃ പുനരാസ്തമഹേ. നന്ദന

ഉദാസശാസ്ത്രികൾക്കു ഭാഷാകവികളെക്കുറിച്ചു പൂജനാണെന്നു വന്നുപോകാം നോക്കിയാലുമറിയാം. എന്നാൽ 'താൻ' എന്നതിൽ കാഷ്ഠാഞ്ചിതമധുപകലാർത്ഥ രാമായനാനാം നീരിത്തർമാണു വൈരാഗ്യരഹിതരായോദാസപണ്ഡിതന്മാരെന്നോ, നോക്കത്തക്കവണ്ണിച്ചും തൊടുകുറി കളയത്തെയെന്നുമേക്കുളിക്കുന്നേരത്തിന്നിപ്പോൾ വിശുദ്ധമായ യദാഹന്ത കല്പാന്തരോയേ' എന്ന പുനത്തിൽ നന്ദനരിയുടെ സാമൂതിരിയെന്നുതിപരമായ ഭാഷാശ്ലോകം കേട്ടസമയം ശാസ്ത്രികൾ കൈകുടിച്ച് "അന്ത ഹന്തസ്ത്രിന്ത പട്ട" എന്ന പാശ്ചാത്യതന്റെ കയ്യിലുണ്ടായിരുന്ന വിലപിടിച്ച പട്ട നന്ദനരികൾക്കു സമ്മാനിച്ചു ഉടനെ പുനത്തെ സ്തുതിച്ചുകൊണ്ട് ഈ പ്രകൃത്യാലോകമുണ്ടാക്കി എന്നാണ് കേൾവി. ആദ്യ ശാസ്ത്രികളെ ബോദ്ധ്യപ്പെടുത്തുവാൻ അന്ന് ഒരാളെങ്കിലുമുണ്ടാകുമല്ലോ ഭാഗ്യം.

സേവ്യസ്തവേശപരോ നഃ സുഖമസുഖവിനാ
 ശോചി ന പ്രാത്ഥനീയം സർവ്വം കർത്തവ്യം നരണാം
 സ്വകൃതസുകൃതപാപാപരൂപം സ ഏവ । കർത്തവ്യം കർമ്മ സർവ്വവിഹിതമിതി ധീരോ യത്തു നാഥ
 സ്വരക്ഷാ രൂപേ ലീലാവിശേഷേ കലയതി സര
 കർമ്മപഥേതന്മതം മേ.

അനേകം ദ്വാരമുണ്ടാകും. വ എന്ന് ആദ്യത്തെയും ക എന്ന അവസാനത്തെയും അക്ഷരമാകുന്നു. ചിതകുരുടെ മുഖത്തിലുള്ള പട്ടിയിടതിന്നുണ്ടായതും സപ്പുക്കൾക്ക് ഇഷ്ടമായതുമാണു്. ഇങ്ങനെത്തന്നെ പാശ്ചാത്യന്മാർ ഒരു സ്വർണ്ണവള കൊടുക്കും. വല്ലിയാലുവെന്ന്. വലിക്കാത്താലിത്താ സ്ത്രീയെ എന്ന് വേർതിരിക്കുന്നു.

തോവൽനഗരിയിൽപ്പുതുങ്ങുതാമുപയാതി കട
ഗുപ്താ ഇത്യന്തരം യസ്യ പ്രശസ്ത തദിഹോത്തരം.

തോവൽനഗരിയെന്നു മടയാലിയിട്ടുള്ളത് എന്നാണ്. ആ തോവൽനഗരിയെന്ന് ഗുപ്ത (മുഹൂർത്തം) എന്നതും കിട്ടുന്നത് ആ യോഗ്യതയെക്കൊണ്ട് വെച്ചു ചോദിച്ചതിന്നുള്ള മറുപടി. തോവൽനഗരിയെന്നു (തോവൽനഗരി) കെ എന്നതിന്നു ഗുപ്താ എന്നതും തോവൽനഗരി (തോവൽനഗരി) എന്നു് ആദ്യപുണ്ണിന്റെ മറുപടിയായി.

കിമിച്ഛതി നരഃ കാശ്യാം ഭൂപാനാം കോ ര
മണ ഹിതഃ । കോ വന്ദ്യഃ സർവ്വഭവാനാം ഭീയതാമേ
കമുത്തരം.

നാമുക്തം കേരളീയർ ഇതിനെ ഇല്ലിത്ത. രാജാക്കന്മാർക്കു് അർപ്പിക്കുക എന്നാണ് ഇത്. ഒട്ടേറെവർക്കും വല്ലാത്തവിധമുള്ള വസ്തുതയാണ്. ഇത് തന്നെ ചോദ്യമുണ്ടാകും മത്തരം എന്നാണു്. ൧. ഉത്തര, ൨. യെ, ൩. ഉത്തരങ്ങൾ.

കേരളീയർ തോവൽ സുബ്ബപാശ്ചാത്യതിസന്ധ്യയെ
കേരളീയർ തോവൽ സുബ്ബപാശ്ചാത്യതിസന്ധ്യയെ । കേരളീയർ

ഗ്നാഃ കാരകപ്രക്രിയായാം സർവ്വേ ഭൂനാ ണേരണപ്രക്രിയാസു. രംഭം

കൈമുടി പഠിക്കുന്ന സമയം വിദ്യാർത്ഥികൾ മനസ്സിലാവാതെ കഴങ്ങുന്ന ലേട്ടത്തെ പറയുന്നു. സുബ്ബപാണ്യ എന്ന സന്ധിയിൽ ചിലരുടെ മനസ്സുമടുക്കും, മറുചിലരുടെ മനസ്സുമടുക്കുക യുഷ്ടസ്തേത് പ്രയോഗത്തിലാണ്. വേറെ ചിലർ കാരകപ്രക്രിയയിൽ വട്ടംതിരിയും. ണേരണപ്രക്രിയകളിൽ ഐല്യാവരം ഭഗവാനായിത്തീരും. കൂട്ടാജീഭീക്ഷിതരുടെ സിദ്ധാന്തകൈമുടി മലയാളത്തിൽ വന്നസമയം മേപ്പത്തൂർ ഭട്ടതിരിയുടെ ശിഷ്യന്മാർ അതു വായിച്ചുനോക്കി എന്നും അമ്പരിൽ ചിലർ സുബ്ബപാണ്യഃ എന്ന സന്ധിയിൽ മടുത്തു, മറുചിലർ യുഷ്ടസ്തേത്തിലും, വേറെ ചിലർ കാരകത്തിലും ണേരണപ്രക്രിയയിൽ ബാക്കി ഐല്യാവരം പിൻമടങ്ങി എന്നും അതുകണ്ട് അവലുപ്പഴ രാജാവിന്റെ കല്പനപ്രകാരം പരേരി ലളിതമായ ഒരു വ്യാകരണഗ്രന്ഥം (പ്രക്രിയാസംസ്കാരം) അരുപതുഭിവസംകൊണ്ടുണ്ടാക്കി എന്നും ഒരു ഐതിഹ്യമുണ്ട്.

ഖചരസ്വ സുതസ്വ സുതഃ ഖചരഃ ഖചരീ ജനനീ ന ഖിതാ ഖചരഃ ! ഖചരസ്വ സുതേന ഹതഃ ഖചരഃ ഖചരീ ജനനീ പരിരോദിതി ഹാ. രംഭം

ഖേ ചരതീതി ഖചരഃ. വായുവിന്റെ മകന്റെ മകൻ (അടോൽകുചൻ) ഖചരനാകുന്നു. ഖചരൻ=ആകാരത്തു സംബന്ധിക്കുന്നവൻ. അമ്മ (ഹിഡിംബി) ഖചരിയാകുന്നു. അച്ഛൻ (ഭിമൻ) ഖചരനല്ല. ആദിത്യന്റെ സുതനാൽ (കുണ്ണനാൽ) ഖചോൽകുചൻ കൊല്ലപ്പെട്ടു. ഖചരിയായ അമ്മ നിലവിളിക്കുന്നു.

അംബരമഞ്ചുനി പത്രമരാതിഃ പീതമാദിശാ

ണന്യ ഭോഗം | യന്യ വധുസ്തനയം ഗൃഹമജ്ഞാ പാ
തു സ വഃ ശിവലോചനവഹ്നിഃ. രംഭ

ഈ ജ്ഞാതരിൽ ദൂരനവയം ധാരാളമുണ്ട്. അതാണ് മമത
കാരം. യന്യ അംബരം ചിതം. അംബുനി ഗൃഹം. പത്രം അ
നിശ്ചിതം അതാതി. വധു അബ്ജം. തനയം ശിവലോചന
വഹ്നിഃ ഭോഗം. സ വഃ പാതു.

യഃ പുമാനരിമേധാവി പതുണ്ണാമേകമശ്നതേ |
അല്പായുരനപത്യോ വാ ദരിദ്ര പതിതോപി വാ.

യന്യായാദം അതിബലിമാനായിത്തീരുന്നവോ ആയാദം അ
ല്പായുസ്സായോ, സന്തതിയില്ലാത്തവനായോ, ദരിദ്രനായോ, ഭോ
ഗോഭോഗം ഭവിക്കും.

രശബ്ദോച്ചാരണാഭേദ മഖാനിത്യന്തി പാത
കാഃ | പുനഃ പ്രവേശഭീത്യേവ മകാരസ്തു കവാടവൽ

ര എന്ന ശബ്ദം ഉച്ചിരിക്കുകയാൽതന്നെ പാപമല്ലാം പോ
കുന്നു. പിന്നീട് പാപം പ്രവേശിക്കുമോ എന്ന ഭയപ്പെട്ട് ഒരു വാ
ക്യം പാപം നിഷ്കൃണതാണ് മകാരം. രാമനാമത്തിന്റെ മാ
തൃം നോക്കുക. * * * *

ഔഗന്ധീനഖരസാദൃശ്യസ്തബ്ധാ ശശിനം ഭയേന
ഇഹൈവ ഇപ്സഃ കർത്താസ്തി വിദിഷാപിന ദൃശ്യതേ.

ഈ ജ്ഞാതരിലെ കർത്താവ് ഇവിടെത്തന്നെ "ഇപ്സമായികിട്ടു
ണ്ട്. പക്ഷെ വിചിന്താർത്ഥം കൃതി കാണ്ണില്ല. ഇഹ=ഇ അഥ അ
ന്നന്തിതി ഇഹ (ശിവൻ) എന്നൊക്കെ കർത്താവ് * *

അഗ്നിതപസാഗ്ന മണിഗ്നകിരണൈരഭ

നിതനിജതനരവിരതവരദഃ കതെപെരിലാളേകല
 നിനദാ ഗണപതിരഭിമതമഭിഭിരതു സ നഃ ദ്വൈ
 ഗണപതിയെക്കുറിച്ചുള്ള ഒരു സ്തുതിയാണിത്. ശബ്ദാലങ്കാര
 പ്രധാനമായ ഭട്ടോകവുമാണ് * * *

ഭഗവാവളാധിപതിഭഗനിതനതകാരത വൃന്താ
 കബാലക ഭവന്തമുപാന്തദേശേപ്രേതോമ്മരം സമ
 ഭിവിഷ്യ ചതുരാവസിക്കതം ചേതഃ കഥം ന ചൈ
 ഭക്തികളാമലി സ്യാത്. ദ്വൈ

വൃന്താകം = വഴുതിനിന്നു. മരം ആനക്കാരമ്പൽ വഴുതിനി
 രക്കണ്, അതുപോലെത്തന്നെയും മിഴക്കുപാറ്റിയുടെ തലിത്തൊട്ടുപ
 റുന്ന വക്കുണിത് ഭഗവാളം = ആന * *

സ്തനഭാഗേ ഇണയുക്താം നിതംബന്മാരാം വി
 രായ നവസുദൃശംപരികീയംവൃദ്ധന്മാരാം ഭൂപാ
 യം യാതി ബഹുമാനഃ. ഭഗവ

ജ്യോതിസ്താസ്രത്തിലെ ഗണിതകാരത്തിൽ ഭക്ത് പാഹിതഃ ആ
 ന്നിങ്ങനെ രണ്ടു വിഭാഗമുണ്ട്. ഭക്ത് കണ്ടുപിടിച്ചത് ചുറ്റുമ്മന
 യ്ക്ക് സേവനായി താമസിപ്പിക്കുന്ന ഒരു മലയെപ്പോലെയായതാണെ
 ന്നാണ് കേട്ടുകേൾവി. ഭക്ത് പ്രമാണമായ ചുറ്റുമ്മനയ്ക്കുനിന്നു പ
 തഹിതത്തെ വെട്ടുതുറക്കണ്ട കൂടുതലെന്നതിലേക്കായതു ആലംബ
 ണിത്. ആ വിധിയിൽ മദ്യം, മാരകം, നന്ദം, ഇങ്ങിനെ മൂന്നു
 തിന്മകളുടെ ഉപശിച്ച് ആദ്യം വാല്യമുള്ള പാഹിതനെവെ
 ദരെ പണിപ്പെട്ട മുക്കൽക്കൈയ്ക്കുള്ളതാണെന്നു ജ്ഞാപതം. നവ
 സുദൃശം = യെമ്പൊതുപതയായ സ്ത്രീ. മലം സ്തനം * *

പരമിതകരണം സന്ദർശനം ഇതുകർമ്മം
പ്രശസ്തം തത്ത്വവിദ്യയാലംബി ഭാരതീയ നാട്യ
ശാസ്ത്ര നിഗമനം. * * * * *

പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പരമിതകരണം പരമിതകരണം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: * * * * *

ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു.
ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു.
ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു.
ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു. ആപ്തമാകുന്നു.

പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം

പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം
പ്രകാരം: ഇതുകർമ്മം പരമിതകരണം പരമിതകരണം

മഗ്ധാസംസ്കൃതം ചണ്ഡമന്ത്രേ നൃത്തേശം ശാകപത്രേനും
തദാ ച പുരതഃ സ്ഥാണമേണാകചുഡാമനതപാ
ബദ്ധാഞ്ജലിസ്തൻ മുകുളിതനയനഃ ശ്രീശുചീന്ദ്രേണ
പാഹ്നീത്യുക്തപാ സ്തോത്രാണി ജല്ലൻ പ്രണമതു ജന
നാന്താദിസംസാരശാരൈര്യു. ര് മവ

ശുചീന്ദ്രപുരത്തു ഭക്തനാമമാണിത്. പ്രജ്ഞാതീർത്ഥം (അ. ൧. ൨. ൧൦൭) ഭക്തനാമമാണിത് വടക്കുവശത്താണെന്നിപ്പോ കളിപ്പിച്ചിരിക്കുന്ന
തോഴം കടന്നുചെല്ലുന്നതെന്നാണ് വിധി. ആ തോഴം കടന്നു
മുക്കുന്നതാണ് ശ്രീമൂലോത്തമപുഷ്പം = കൊന്നച്ചുവട്. അവിടെ ഒരു
ഭക്തികൈമുഖവട്ടിൽ വന്നു ചേർന്നുവെക്കുകയും ഗണപതിയെയും ഭ
ക്തനും കളിപ്പിച്ചു പുറത്തു പ്രദക്ഷിണം ചെയ്തു തെക്കേക്കരയ്ക്കുവെക്കുകയും
മുഖേ നോക്കി നടയ്ക്കുകയും ചെയ്തുകൊണ്ട് അകത്തു കടന്നായി ഒരു പ്ര
ദക്ഷിണം ചെയ്തു ചിമംബരേശ്വരനെ തൊഴിവടക്കേക്കരയ്ക്കു ചെറുക
ജലസ്ഥാനത്തുനിന്നു ഭക്തനും ചെയ്തുക. ഈ ക്രമം വികിട്ടുകയും
ശക്തനായി പായുന്നതെന്നല്ലാ. ഭക്തനും സാധിക്കും. ഈ ഭക്തനും
അദ്വിപരയത്തെയും ചില ചില ഭക്തനും ഭക്തനും ഭക്തനും
അത് അതന്നും അത്ര വകവെച്ചിട്ടില്ലെന്നു തോന്നുന്നു *

കല്യാണം വഃ ക്രിയാസുമ്മിളഭേനിയഗസ്ഥാ സ്വ
ഗീവാണഭോഗിസൈന്യേണ വൃത്യസ്തകല്പദ്രുമനവസ്യ
നോനാഗഹാരാവലീനി. നാളികാശ്ശിഷ്ടലക്ഷ്മീകാന്താ
കമലോദാഹാരമാലീകയാരാതിമുൽഫാ ലേഖണാ
നി ത്രിപുരഹരധാരജ്യാലതാകംഘണാനി. ര് മവ

കപാലി (ശിവൻ) നം (നമ്മുടെ) മിത്തപരേത നിത്യം ചരി
 ന്നതു (മനസ്സിൽ നിത്യവും ശോധിക്കുന്നു). കീഴേ കപാലി—
 കപാലി (കം ഇതാതാണം ചെലയതി=ബ്രഹ്മാവിനുകൂടി തുല്യതകൂ
 തനായിട്ടുള്ളവൻ), കപാലിമുഖാധാലി (കം വായും പിഞ്ചത്തിതി ക
 പാ സപ്താം. തേജാമുഖീശൈല മാലം താം ധരത ഇതി=സപ്തഭൂത
 ന്നൻ), സമസ്തപ്രമേദനകലാപം (ശുദ്ധവർക്കം സന്തോഷത്തെ ഉ
 ന്നാക്കുന്നതായ വചനമുപാധർഷതാകൃതിയവൻ), മിലാപം (ച
 ത്രൻ) രസ്യ കലാപം ഭൂതപ (യാവതനായകനന്റെ ഭൂമണമായി ക
 റിപ്പിട്ട്) അധികം നിർത്തി (അധികം ശോധിക്കുന്നു), അസുസമസ്തി
 ന്നാലിത്തം അലിത്തം ഉൽപാദനം (അസുസമസ്താം=അനാക
 ന്നൻ. അവനാടു വേർപെട്ടിരിക്കുന്ന അമരിക്കുകോട്—ചെമ്പ്ര
 പാലം, മുഖിയ—ചെങ്കൽ സ്വസ്തത്തിൽനിന്നായിക്കളഞ്ഞവരായ
 അലിത്തം=ശത്രുക്കളുടെ അർത്ഥം അസുസമസ്താം, ഉൽപാദനം=വി
 ന്നാക്കൻ), മഹാസ്തം (ശോഭിക്കുന്നു. സാവവികകതികസ്തം) ഉദീ
 കൃതം കലാപാസ്താമഹസ്തം (താമ്രപ്പുറന്റെ ശോഭയെ ഉദീകരിക്ക
 ന്നതായ ഹസ്തത്താകൃതിയവൻ) എന്നിങ്ങനെ കപാലി എന്ന വി
 ദാശ്വതാടു ശോധിപ്പിക്കുക. ഈ ശ്ലോകം കാലിദാസൻ ഏകസ
 സ്ഥിഗ്രാഹിയെ ചൊല്ലിപ്പറഞ്ഞാക്കിയതാണെന്നു പ്രസിദ്ധീകൃതം. *

വിമലം കമലം ബാലേ സ്വാനേ കലയസി
 പ്രിയം । വൃണേ കല്യാണി നാമീകം വികല്പം കമലം
 വയം.

ഭോ ബാലേ തപം വിമലം കമലം സ്വാനേ പ്രിയം കലയ
 സി=അല്ലയോ ബാല! നി ഭംഗിയുള്ള താമ്രപ്പുറനെ മനസ്സിൽ

ഇപ്പോഴുണ്ടു. അ കല്യാണി നാളികം വൃണം=അല്പംയം കല്യാണി! താമരപ്പൂവിനെ വരികക. എപ്രകാരമുള്ള—വികല്പം (വിശേഷണ ഭംഗിയുള്ളതും) കമലാലയം (ശ്രീഭാവത്തിന്മേലിരിക്കുകയായ). ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ശരിയായ അർത്ഥം ഇതു. വിമലം കമലം=മിഥ്യ എന്നർത്ഥം കളഞ്ഞ കമലം. കം എന്ന് ബാക്കി. തപം എന്ന സ്വഭാവത്തെ പ്രിയം കലയന്നി=നീ ആരെ മനസ്സിൽ ഇപ്പോഴുണ്ടു ന അഹികം=കളവല്ല. വികല്പം കമലാലയം=കമലാലയം എന്നതിൽനിന്നു കം എന്നും ലക്ഷ്യമായതാകാം പോയി. കം എന്നു ശരിയായിരിക്കും. തപം മം വൃണം=വി എന്നു വരികക. * *

മാനവികൃത തേ ദേഹതിമേന്മാനകേവ വിശ്വതേ । വിശ്വാമിത്രമനഃശേഷോഭം ദർശനാഭേവ കവിതീ. ൪൨൨

അല്പംയം മാനവികൃതമൊരാൾക്കുവേ! അല്പംയം ആദ്യം മാനകര്യപ്പോലെ അഭിഷേകം. നന്നും വിശ്വാമിത്രമനഃശേഷം എന്ന ചെപ്പുറം എന്ന സാധാരണയർത്ഥം. വിശ്വേഷം അതിക്രമം മനഃശേഷം എന്ന ശക്തിപക്ഷത്തിൽ. വിശ്വാമിത്രസ്യ മനഃശേഷം എന്നു മനോപക്ഷത്തിൽ * * *

തദോഭയാവലിയതം പുരാതനേകരണം മുഖേ । തരണസ്തുവ്യ ഭൂപാർവ സൈന്യം ഭാതിവിഭാസ്യഭാൽ

തദോഭിന്റെ സൈന്യത്തെ വർണ്ണിക്കുന്നു. പുരാ ഭാതി (യഥാർത്ഥം) തരണിയാശ്വയാല്പ്തം എന്നു ഭാവികാലം. വിഭാതി (വർദ്ധമാനം). അഭാൽ (ഉത്തരാലം). ഈ ശ്ലോകത്തിൽനിന്നു 'വലിയ

തച്ചുവെക്ക! കാരണം താരേണ! ഏതാ ജന്മലക്ഷണമിത്രം കിട്ടുന്നതു ചമകാരം. കവിക്ക് ഒരു കരണം (റി.കെ.ഡ്) മടക്കിപ്പോട്ടു വരുത്തുക കിട്ടാതെ വിചിത്രസമയം ഉണ്ടാക്കി അഭിയാവദിച്ചതായിരിക്കണം ഈ ഗ്ലോകം.

*

*

*

വ്യക്തമായ പ്രവൃത്തിതത്വശാസ്ത്രപരമായിട്ടു ഉച്ചെയ്ത സർവ്വ നാളും പതിഭിരതിരും യന്ത്രഭന്തുതരം കാമാഭി! ബലഭാഗ്യവേഗ സകലപുരുഷാ വല്ലഭാഭ്യ! പ്രഭാഭ്യ! ചിത്രം വസ്ത്രം ശ്രവണകരകം വർത്തന കേരളം.

ര്.ര.ര്

ഭട്ടണയശാസ്ത്രികൾ കാണിക്കാത്ത മലയാളികളുടെ ഇടയിലുള്ള ദൈവാരാധനയെ പഠിക്കുന്നു:—കട്ടിമല ഉച്ചയിൽ വല്ലഭാഭ്യ! പ്രവൃത്തിതത്വം. സ്ത്രീകളെല്ലാം മെന്റൽ യന്ത്രഭന്തുതരം കേരളം വർത്തന കേരളം. വല്ലഭാഭ്യ! ചിത്രം വസ്ത്രം ശ്രവണകരകം വർത്തന കേരളം. വല്ലഭാഭ്യ! ചിത്രം വസ്ത്രം ശ്രവണകരകം വർത്തന കേരളം. വല്ലഭാഭ്യ! ചിത്രം വസ്ത്രം ശ്രവണകരകം വർത്തന കേരളം.

താരാ ശിവയോർമ്മല്ലേ ഗജാനനശാസ്ത്രം വേദം! അന്യ കർമ്മപദം വല്ലഭാഭ്യ! ചിത്രം വസ്ത്രം ശ്രവണകരകം വർത്തന കേരളം.

ര്.ര.ര്

ഈ ഗ്ലോകത്തിലെ 'കർമ്മപദം' പാവപ്പെട്ടതാണ് ഒരു നവോദ്യമല്ല കൈകൾക്കൊന്നു കവി പറയുന്നു. 'ശിവയോർമ്മല്ലേ' എന്നൊരു

ഈ ശിവാലയം മാത്രം എന്തിന്നിതെ മൂന്നു ചെറുമാണ്. ച (ശി
വൻ) എന്നാകുന്നു കർത്തൃപദം. * * *

സമോക്തിപ്രത്യക്ഷീ സരസസർസൈഃ സാ
ക്ഷരജ്ഞൈഃ പ്രഭോഭാവജ്ഞസ്യ പ്രഭവീതുരലഗ്ന
സ്യ ഭജനം । പരീരംഭി ക്ഷേപ്രതിഭടകമാനാം മൃഗ
ശാമസാരേ സംസാരേ ജ്ഞതി സുഖസാരം ത്വ
മിദം. * * * രഘു

‘അനന്തരഭാവജ്ഞാ നദരണ സാക്ഷം’ എന്ന കന്യാ-യം ആക
കിന്നാ വിപരീതഭോക്താണിത്. വിദ്യാഭ്യാസം സിദ്ധിച്ച രാ
ജാരിഭാമി വിപ്രഭാഗ്യാദി സംഭാഷണം ചെയ്തുക, മനസ്സറിഞ്ഞു പ്ര
വൃത്തിക്കുന്നവനും അന്യർക്കുള്ളവനും ചുണ്ണനല്ലാത്തവനുമായ പ്രഭവ
ജ്ഞ സേവിക്കുക, ലംബപഞ്ചാഗൃഹകളല്ലാത്ത സുരഭിമന്ദിരമാക പരീരം
ഭം, ഇവ മൂന്നും നിസ്സാരമായ സംസാരത്തിൽ സുഖകരമായി സ
മോൽക്കർഷണ ജയിക്കുന്നു. * * *

പുരുഷഃ കീട്ടശോ വേദതി പ്രായേണ സക
ലാഃ കലാഃ । മദ്യവണ്ണചയം തൃക്തപാ യുഹി ക
ന്യാൽ സുരാലയഃ. * * * രഘു

പ്രായേണ എല്ലാ കലകളെയും ഏന്തിനെയുള്ള പുരുഷനാണ്
നരറിയുന്നത്. ഈ ചോദ്യത്തിനുള്ള മറുപടിയുടെ നടുവിൽ
ബലിയാട് കളഞ്ഞാൽ സ്വർഗ്ഗപദ്യമായ വാക്കു കിട്ടുകയുംവെന്നും
നാഗരികം. മദ്യവണ്ണചയമായ ഗരിചോയാൽ നന്നും, (സ്വർഗ്ഗം).

വിഷ്ണുക്കുറുപ്പം വല്ലഭാ ദേവീ വേദകൃത്യയവാ
വന്നി । വല്ലഭാവാദ്യനയോദ്യതപാ കൂടി ശബ്ദസ്തുതി
വാചകം. രാവു

എന്നു ചേർത്തിന്നും പാവനിയാൽ എട്ടു ദേവിയാണ് വിഷ്ണു
വല്ലഭാതിട്ടുള്ളത്. ഈ ദേവികളെ ചർച്ചയായതിൽ ആദ്യവും
അവസാനവും ഏതെങ്കിലും രാജാ അധികാരം പ്രദിയൽ അതു തുല്യ
വാചകമായ ഒരു ദേവിയായിത്തീരണം. മാ=ലക്ഷ്മിദേവി. സകു
മാ ആദ്യവും നകരം അവസാനവും ചേർക്കുക. സമാനം. *

മാതൃക്കുറുപ്പം സംബന്ധനം കിം സ്വാൽ സുഗ്രീവ
സ്തുതികാ പ്രിയ । കിമിച്ഛന്ത്യനാ മത്ത്യാ ആ
കൈകൾ കിം പ്രിയതേ വര. രാവു

അഭാവിതൻ സഞ്ചാരി എന്നാണ്. സുഗ്രീവന്റെ ഭാര്യയ്ക്കു
കുട്ടി പെടാൻ. ഭരിതവർ കൈകൾ ഇച്ഛിക്കുന്നു. ആർക്കുമാർ
അതാണ് ചെയ്യുന്നത്. ൧. ദേവൻ. താൻ. ൨. ദേവ
നായനം. * * *

അധികാശിമഹാച്ഛിത്രമാറിനാ കബളീകൃതം ।
മണ്ഡുകസ്തേന ബല്ലാതി കപട്ടം ദ്രുമമാത്മനഃ

കാശിയിൽ അത്യന്തമായ ഒരു കാഴ്ചയായി. അവിടെ
പാമ്പ് ഒരു തവളയെ പിടിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ തവള പാമ്പുക്കൊണ്ടു തന്റെ
കുട്ടി കൈമാറുന്നു. ഇതാണ് അത്യന്തമായ കാഴ്ചയിൽപ്പെട്ട മരിച്ചതാ
യിവസാനവും വന്നുവെല്ലാ. അപ്പോൾ തവളയ്ക്കു പാമ്പുക്കൊണ്ടു ക
ളിയെടുക്കുന്നു. * * *

ഉത്തരമായ ഒരു ഏകദേശം ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ
 ഈ മദ്ധ്യഭാഗത്തുള്ള ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ
 ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ
 ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ
 ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ
 ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ ഹിമാലയപർവ്വതമാലാൽ മദ്ധ്യേ

രാജാ ശ്രീമാൻ ലക്ഷ്മണൻ സന്നിത്യേ സ്വരൂപ
 യസ്യാ രക്ഷണേ രാക്ഷസാംസ്താൻ । മന്ത്രോ യുഗേ
 പ്തോരഭയൈര്യുഗേ യുഗേ മന്ത്രോ യുഗേ യുഗേ യുഗേ
 നതേ നോ. ഭഗവ

ഈ മന്ത്രത്തിൽ ഇപ്പോൾ ചിട്ടപ്പെട്ട വിഷയം. ഏതൊരു
 മന്ത്രം ഉണ്ടെന്ന് അറിയാതിരിക്കുന്നത് അവരും അറിയാതെ
 യോജിപ്പിച്ചു. ഇതാണ് ചിട്ടപ്പെട്ട മന്ത്രം. ഇതാണ് മന്ത്രം.
 മന്ത്രം. * * *

ഏകദേശം സൂര്യോദയപരമജാലാലിനാമപ
 സഞ്ചലനം കാ സാരഗ്രാമത്തെപ്പിന്നെപ്പോയിതിരി
 യ്ക്കുന്നോടീരിതം । വരേണഭൂമിലത്തു കാ മുരരി
 യോഃ കാ വാ ഭവൽ സുഭവാം ഹിമാലയകൃതിരത്ര
 ഭാതി പതരാ പാദാദിവിശ്വാപലിഃ. ഭഗവ

ഈ വിശേഷപ്പെട്ടതും കണ്ടെത്തിയതും കണ്ടെത്തിയതും കണ്ടെത്തിയതും
 കണ്ടെത്തിയതും. ഇവിടെ - സൂര്യോദയപരമജാലാലിനാമപ

എന്ന ചാതുരിനിന്നു നാലു പാതകിലെയും ആദ്യകർമ്മമുതൽ 'കു
 ക്കവലി' എന്ന ഉത്തരം സിദ്ധിച്ചു. ആ അ ക ക ഓ അളി ഇ എന്നി
 ണിന്റെ ക്കവലിയെ മുറിച്ചാൽ ക്രമമനു മറ്റു ചോദ്യങ്ങളുടെ ഉ
 ത്തരവുമായി. * * * * *

വാത്സാരേഡ്ഡപജയക് യുതോഡപധിപതിഃ
 കശ്യേഡ്ജജാനിക്തേണഡ്ഗോരാഡാരുഡുരസ്സുരേഡു
 രതരഗൈവേയകഭ്രാഡരം ഉഡപീഡപുന്നരകുസമി
 ധുക്തിദിദിദേഡാക്രാജിനാസ്താംബരഃ സസ്താംബരമ
 ഓംബരാളിതളരുദേവോ മുദേ വോ മുഡഃ. ര്തന

സ തുടങ്ങു മേലു വാ അരം മുദ സ്താം എന്നപയം. ഇതി
 മാറ്റു പദങ്ങളെ മേലു എന്നതിന്റെ വിശേഷണമാക്കി യോജിപ്പി
 കണം. വാത്സാരേഡ്ഡപജയക്—വാര്=ജലം. അതിൽ വാരി
 കണത്തിലിടൻ=മത്സ്യം. മത്സ്യപജയൻ=കാമൻ, കാമനെ കൊ
 ളിച്ചവൻ. യുതോഡപധിപതിഃ—ഉധു=നക്ഷത്രം. ഉഡപധിപ
 തി=ചന്ദ്രൻ. ചന്ദ്രനെ ധരിച്ചവൻ. കശ്യേഡ്ജജാനിഃ—ക=ഭൂമി,
 കശ്യം=പറമ്പ്. കശ്യൂട്=ഹിമവാൻ. ഹിമവാന്റെ കയയത്തി
 കളവൻ. ഗണേട്—പ്രഥമാധിപൻ. ഗോരാഡാരുട്—ഗുഹാരൂ
 ഡൻ. ഉരസ്സുരസുരതരഗൈവേയകഭ്രാട്—ഉരസ്സുരം=ഉരഗം (സ
 ള്പ്പി). ഗൈവേയകം=കണ്ഠഭൂഷണം. സപ്തകുസന കണ്ഠഭൂഷണം
 കൊണ്ടു ശോഭിച്ചവൻ. ഉഡപീഡപുത്ത്—ഉഡു=ജലം. ഉഡഃ ശ്രീ
 പുംസശബ്ദസ്താം സലിലേ തു നപുംസകം' എന്നു കോശം. ഉഡപി
 ട്=വരണൻ. വരണനാൽ വരിക്കപ്പെടുന്നവൻ (സേവ്യൻ) എ
 ന്നർത്ഥം. നരകുസന്ധിപുക്—കം ശിരസ്സ്. നരകുസരേഖ ശിരഃകുസരേ

ലത്താ ധരിച്ചവൻ. തുടർ—തിണേതൻ. ഇദ്ദേഹാർജിനാട്ടം
 യോ—ഇതേ=ആന. ഗജരാജചർവസനൻ. അമ്മമംബുദാളി
 ഗമയക—കാർമ്മാലതുപ്രകാരമേക്കേക്കുളവൻ (നീലകണ്ഠൻ). ഇ
 ത്തിന്റെ പദഭൂമി ചെമ്പു യോജിപ്പിച്ചുകൊള്ളണം. * *

ആബാല്യാധിഗമാനയൈവ ഗമിതഃ കോടി
 പരാമുനതാമസ്തൽസങ്കഥനേന ഭോജനപതിഃ സ
 പ്രത്യയം കപ്യതി । ഇത്യായം ഇവാത്മജേന യശ
 സാദനാവലംബോഽപ്യധഃ പാരേ നീരതപോവ
 നാനി ഭജതേ വൃദ്ധാ ഇണാനാം ഗണഃ. രാമൻ

കുട്ടിക്കാലത്തുതന്നെ അന്നത്തുകടി അന്നമുതൽ ഞാൻതന്നെ
 യാണ് ഇദ്ദേഹത്തെ ഇത്ര വലിയ നിലയിലെത്തിച്ചത്. ഇപ്പോൾ
 വാല്യമാർ എന്നെക്കുറിച്ച് കിതറുമ്പിൽ പ്രസംഗിച്ചാൽ ഇദ്ദേഹം ഇ
 ണ്ടിങ്ങട്ടേക്കും ഇങ്ങിനെ വിചാരിച്ചു മുഖിഞ്ഞിട്ടാണോ ഏതെങ്കിലും
 ന്നും അല്ലായ്ക്ക ഭോജനങ്ങൾ അങ്ങനെയ്ക്ക പഴക്കംചെന്ന ഇണഗ
 ന്നം തന്റെ മകനായ യാശ്സ്സിന്റെ കയ്യും പിടിച്ചു (വൃദ്ധ)യായ
 ഇപ്പോൾ സമുദ്രത്തിന്റെ അടുത്തുള്ളതുകൂടിയിരിക്കുന്നു. ഭാവാർത്ഥം
 ആരെക്കുറിച്ചിരിക്കുക. * * *

വിലസൽഖേനപുഷ്പപുഷ്പപുഷ്പം വിരഹസ്രീഭുന
 താരമാരമാരം । വിനതാമരരാജാജരാജം വിഷമാ
 ധിന ഭജ കാലകാലകാലം. രാമൻ

ഖേനപുഷ്പം=ജലം (ഗംഗ). പുഷ്പം=ചന്ദ്രൻ. പുഷ്പം=ചിരോ

പക്ഷം. വിരഹശ്രീജനങ്ങളെ മരിപ്പിക്കുന്നവനായ മാർനെ മരിപ്പിച്ചവൻ അമരരാജൻ=ഇന്ദ്രൻ. രാജരാജൻ=വൈഭവവർണ്ണൻ. കാലം=മരണസമയം. കലാപൻ=കണക്കക്കണവൻ, അതായത് കാലം=അന്തകൻ. കാലകാലകാലം=അന്തകാലം. തം = തം = അദ്ദേഹത്തെ ഭവിക്കാവിൻ. * * *

ഉല്ലിഖ്യേഹം സഖി നഖമുഖൈർദ്വത്തടം തത്ര ലീനം കാന്തം ഭ്രഷ്ടം സകൃസ്യസമം വീക്ഷ്യ മോക്ഷാമി ഭേദം । ഇത്യുക്തവാ സാ ന തകേരുത തപൽ പ്രിയാ ന് സ്വമാപി പ്രാണേഷപാശേ മുളനിനഖരസ്സർഗ്ഗമാശംകിനീ തേ. രാമൻ

സഖി നായകനാട്ടു പറയുന്നു:--നാളിക ഭോജനത്തിനെ പാഞ്ഞു. 'നേ സഖി! ഞ്ഞെന്റെ റ്റേയ്ക്കു നഖമുഖൈർ മാന്തി പൊളിക്കട്ടെ. അവിടെ പടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന പ്രിയതമനെ ഒരു നോക്കുവണ്ടു പ്രാണൻ പോയ്ക്കൊട്ടേ'. അവർക്കു ജീവിതത്തിൽ അശേഷം കൊതിയില്ല. ഇങ്ങിനെ പറഞ്ഞു എങ്കിലും അങ്ങിനെ പ്രവർത്തിച്ചില്ല. അതിനോളമായ ദേവദാസത്തിൽ നഖംകൊള്ളുവാ എന്നു ഭവിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടു ചെല്ലുത്തേൻ. * *

പായാഭായാസഖേദേഷുഭീതമുണിഹിണാരണ നിർണ്ണയപ്രസ്താവായാമാപാരംഗദ്വതി നിഭൃതവിയപോഹിനീ വക്രവാകം । അഭ്രാന്തഭ്രാന്തമുഡാതുഹിന കരകരച്ചീകനാളീകനാളുരേപോ മോദാനഭാവഭ്രഹിണരഥവഗം ധൃഷ്ടദേസ്തംബധം വദി. രാമൻ

ധൃതർഷ്ടം ശിവായ താണുവം നൃത്തം വം സുഷുപ്തം പാത്ഥം
 വെട്ടു കീഴും താണുവം. ആയാശോതി—നൃത്തംതാണുനിമി
 ണമുണ്ടായ വേദം ഹേതുവായി ഭൂഷാഭൂഷണം ഭക്ഷാഭിച്ഛ സമയം അ
 തിന്റെ പടത്തിലുള്ള രത്നം ഭന്നാകെ പ്രകാശിപ്പൂ. ആ പ്രകാശമാ
 കുന്ന ആദിത്യന്റെ ശേഷം കണ്ടപ്പോൾ ആരംഭംതന്നെയും ചതു
 രപദങ്ങൾ നിശ്ശബ്ദമായി. അഭാവത്തി—നൃത്തസമയം പാ
 വർത്തിരിക്കും സത്യവാകാവരെ ഉയർന്നു. അതിലെ ചെറുതെൻ കി
 രണം സത്യവാകത്തു പാണം. അതു താഴെപ്പോയതാണെന്നു ഭക്തി
 വിശിഷ്ടമാണെന്നാണു. അതു കൊത്തിയെടുത്തിന്ന സന്തോഷം ന
 ടിച്ചുതുടങ്ങി. * * * * *

നിവാരണീയാ ന തു ഗൊതമീയാ ഉൽപ്പത്യ
 ഭൃഗുവക്തവതരഃ പ്രായേണ വൈയാകരണാഃ
 പിശാചാഃ പ്രയോഗമത്രേണ നിവാരണീയാഃ. ര്ശം

കുടിയെഴുപ്പാലെ ചാടിവരുന്ന ശാക്തികന്മാരെ പറഞ്ഞു സ
 വാധാനിപ്പിക്കുവാൻ സമ്മതിക്കേണ്ടില്ല. അവയെക്കണ്ടുമുറക്കുന്ന പി
 ശാചങ്ങളെ പ്രയോഗമത്രേണകൊണ്ടു കട്ടാലം. മറന്നുകിട്ടുക പ്ര
 യോഗം കാണിച്ചുകൊടുത്താൽ വൈയാകരണന്മാർ സമ്മതിക്കും. മ
 റ്റാ തുടരെക്കൊണ്ടാണ് പ്രയോഗമെന്നു തരപ്പുള്ളം. * * *

ക്ഷോണീ കം സഹസത ക്ഷരാതി ദിവി കാ തു
 ത്വം ശിവായാഃ പരിഭ്രതാനാം കമയുസ്ത ജീവാമാ
 ണേ കം രാമശത്രാഃ പൂരീ കം രക്ഷന്തി ച സാ
 ധവഃ പശുപതഃ കിം വാഹനം പ്രോച്ഛതമാ

ലോമപ്രതിലോമശസ്ത്രചതുരൈരേകം പ്രയോഗ
തരം. ദർശന

ഈ ശ്ലോകംകൊണ്ട് ആരും ചോദ്യങ്ങളാണ് ചോദിക്കുന്നത്. നിന്നും ചോദ്യത്തിന്റെ ഉത്തരം ഇങ്ങോട്ടു വായിച്ചാൽ ആത്മാന്വിതി ക്ഷണം രണ്ടാം ചോദ്യത്തിന്റെ മറുപടി. ഇപ്രകാരംതന്നെ ക്രമേണ കൃഷ്ണം അഞ്ചും ചോദ്യങ്ങൾക്കുള്ള ഉത്തരമാവണം നാലും ആറും ചോദ്യങ്ങൾക്കുള്ള സമാധാനം. ധ കാരം ഹ രംഭാ ന നിഷ്പ. ദ ലംകാ ഉ ഭിനം ന നംഭി. * * * *

ഇഷ്ടം വിഷ്ടം സമാതുരോണം തവ
വർണ്ണാശ്ചരമംബജക്ഷ്യപൂർവ്വം ! ധരണം യദി തന്ന
ഭംഗ്യസി തപം ധരണം മേധമഹോ ഭവേത്തു മാത്രം.

വിഷ്ടം ഇഷ്ടം = ച എന്നർത്ഥംപോയ ഇഷ്ടം ഇന്നാണു നംബാദി. ക. ശ്ലോകവൻ ചാതുര്യമായി സമാതുരനായ ഞാൻ അംബു ജംകു! നിന്റെ അണം ധരണം ധാരകൾപോയ ധരണം ധരം എന്നായി. അപൂർവ്വം = അകാരം ആദ്യമായിട്ടുള്ളത്. അധരം എന്നു സിദ്ധിച്ചു. ഇതിനെ ആഗ്രഹിക്കുന്നു. ധീ ഇതു തന്നിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഐ നികു ഞലം ധരണം ധാരകൾപോയ ധരണം. രണ്ടാം മാത്രം മകുരം ആദ്യമായിട്ടുള്ളതും. മരണം വന്നപേരും. ശ്ലോകകർമ്മത്തിനു ക റിച്ച് അപകടമല്ലാമുണ്ടെങ്കിലും ഭാണവും വിഷ്ടവും കവിതയിൽ കാണുകയാൽ കവി മലയാളിയാണെന്നു തീർച്ചതന്നെ

ആയം പ്രസ്താവം വ്യയം കർമ്മാഭാജമല്ലേതരോ വ്യ

യഃ | അനായി വൃദ്ധനിലോ യസ്സസ്യ വിത്തം ന തി
 ബൃതി. രർന

വാരുകൾ ചിലവിറക്കണം. വാവിനേക്കാൾ കുറച്ചു ചില
 വിഭവ. വാചിയാതെ ചിലവഴിച്ചാൽ അവന്റെ കൈവശം ച
 ണമുണ്ടാകയില്ല. * * *

അഹനി തു വിഹാരന്ത്യാം കപാപി തനപ്താം തടാ
 കേ ജലജകമുദപുണ്ണേ പുണ്ണ ചന്ദ്രാനനായാം | അജ
 നി കതുകമേതഃ കോപി ലോകേ ജനാനാം സരസി
 ജകമുദാനാം തുവൃകാലേ വികാസഃ. രർന

നാമരജം ആനവം നിറഞ്ഞ കളത്തിൽ പകൽസമയത്ത് ഒരു
 മുരിയായ സ്പ്രി വിഹരിക്കുന്ന അവസരത്തിൽ സരസിജകമുദങ്ങൾ
 ക്ക് ഒരുസമയത്തു വികാസം കാണുകയാൽ ലോകത്തിൽ ജനങ്ങൾ
 കളയും കൈതും വന്നുവരായി. ഒരു പക്ഷെ മരൊന്ന രാത്രി
 യും വികസിക്കുന്ന പുഷ്പങ്ങളാണ് സരസിജ കമുദങ്ങൾ. പുണ്ണ ച
 ങ്ദ്രാനനയാകയാൽ ആമ്പൽ വിരിഞ്ഞു. പക്ഷേസമയമായാൽ ത
 മോളം സ്വന്തം വിരിയേണ്ട കാലമുമാണല്ലോ. * *

യജമാനേന കഃ സ്വപ്തമേതഃ സമൃഗപിധീയ
 തേ | വിഹാരാദ്യന്യയോവ്ജ്ഞേന ഗോരൂപം കത
 സ്ഥിതം വദ. രർന

യാനം ചെയ്യുന്നവായ് സ്വപ്തപ്രാപിക്കു കാണുമായിട്ടെ
 യാനം ചെയ്യപ്പെടും. ഈ പ്രാദ്യത്തിന്റെ മുമ്പിൽ നിന്ന്

കുറ്റമുള്ളതും അവസാനത്തെയും അക്കിരകളുത്തൊൻ ഭഗവതും ഒരു
വിടെ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു എന്നുള്ളതൊന്നിന്നു സമാധാനം കിട്ടുന്നതാ
യാഗവിധി— ഗവി. * *

ശീതേ കവോണ്ണമതിശീതളമണ്ണകാലേ സംസ്കൃ
ഷ്ടതത്പുഷ്പകദം ബഹുതാപഹാരി । അംഭോജ
കോശസുഭഗം കളഹംസഗത്യാ കിഞ്ചിച്ചലജ്ജലമ
ഹോ തരുണീകചാഭം. രാഗ്ന

തരുണീകചംപോലെയാണ് തലമെന്ന് കവി ഈ ശ്ലോകം കൊ
ണ്ടു പറയുകയാണ്. രണ്ടും തണുപ്പുകാരെത്തു കളച്ച് ഉണ്ണുകയും ഉണ്ണുകാ
ലത്ത് അകിശീതളവുമാണ്. തൊട്ടു നവയ്ക്കു പുളകത്തെ ഉണ്ടാക്കും പാ
ളം താപത്തെ നിശ്ശേഷം നശിക്കും രണ്ടും അംഭോജകോശസുഭഗം
എന്നു. കളഹംസഗതികൊതുവായിട്ടു ചേർന്നു തരുണീകചവും അ
മലക്കാനിളകുന്നതുമാണ് * *

ഭിക്ഷു സ്വാദ്യണ്ണവണ്ണസന്തുരഗവരഗതിഃ കോ
ണയോഃ ക്ഷോണിഭോന്ദഃ പത്മനേ ചക്രിചന്ദ്ര ഭിശി
ഭിശി വിചരൻ കോണഭാഗോഽമന്ത്രി । ദന്തീ തന്ത
കോണവണ്ണപചഭിപുചഗതയഃ പത്തയഃ കോണ
വാതാസ്തിണ്ണാജന്ത്യാനാണോണോനിധിമധികതുന്നു മ
ന്ത്രിഭാവം ഭജനേ. രാഗ്ന

ചന്തുരഗതരിൽ അവസരങ്ങളെക്കുറിച്ചു വിവരിക്കുന്നു—
കുതിര കുതിര തത്ത്വത്തിൽ മൂന്നാംകളിൽ ചേർന്നു. രാജാ

വിത്താർത്തികം എന്നുള്ളതിന്റെ അർത്ഥം എന്തെന്നും അതിന്റെ
 ഭാവം എന്തെന്നും വീഥിയിൽ മറ്റൊന്നൊന്നോടു തു
 സ്ഥാപിക്കുന്നതിനുള്ളതും വീഥിയിൽ ചരിക്കുന്നു. മന്ത്രിയെ അർത്ഥി
 ക്കുന്ന കള്ളിയുടെ കോണാണെന്നി ഒരു കള്ളിയിലേക്കു നില്ക്കും. ഈ
 നല്ല മന്ത്രിയെക്കൊണ്ട് ഒരു മോണകളിലൂടെ കടന്നുനില്ക്കും. ഇവയെ
 കടന്നു. ഇവയെക്കൊണ്ട് തന്നെയാണ്. ഇവയെക്കൊണ്ട് മറ്റൊരു
 വിധിനാലും ഇവയെ മറ്റൊരുവിധി സഞ്ചരിക്കാം. എന്നാൽ
 ആദ്യത്തെ വിധി ആദ്യത്തെതന്നെ മോണകളിലൂടെ ചേർക്കും.
 കടന്നു. കോണാണെന്നുള്ള കടന്നിനെയാണ് അതു മറ്റൊരു
 വിധി അതിന്റെ വീഥി ഒരു കള്ളിയിൽ. ഇതിനെക്കൊണ്ട് കട
 ന്നും കടന്നു ചേർന്നു കള്ളിയിൽ അതിന്റെ അർത്ഥം നായി
 ന്നും അതിന്റെ വീഥി മന്ത്രിയെക്കൊണ്ട് കടന്നു.

എന്നുകൂടി നാളികേരം ഗുരുമുഖ്യപദം ദ്രവ
 പദം കടന്നുവരും ലാജനാം മറ്റൊരുവിധി ച
 മകളെവി തന്നെ സകലവശ്യാനുസൃതം. പദം
 ന്നുകോണാണെന്നുള്ള കടന്നുചേർന്നു തീരും മോണ
 കോണാണെന്നുള്ള കടന്നുചേർന്നു കടന്നുചേർന്നു
 ന്നുകോണാണെന്നുള്ള കടന്നുചേർന്നു കടന്നുചേർന്നു
 ന്നുകോണാണെന്നുള്ള കടന്നുചേർന്നു കടന്നുചേർന്നു

നാളികേരം എന്നതിന് അർത്ഥം ഗുരുമുഖ്യപദം വി
 ത്തിനെ—കൊട്ടമെന്നു മറ്റൊരു. കടന്നുചേർന്നു. മറ്റൊരു
 നാളികേരം. മോണകളിലൂടെ. അതിന്റെ വി. തരിപ്പണം വി
 ത്തിനെ. കടന്നുചേർന്നു. മറ്റൊരു. കടന്നുചേർന്നു. മറ്റൊരു
 കടന്നുചേർന്നു. മറ്റൊരു. കടന്നുചേർന്നു. മറ്റൊരു. കടന്നുചേർന്നു

രാജാരാജാർച്ചിതാംശ്രേയരൂപചിതകിലോ യ
 സ്യ ചൂഡാമണിതപം നാഗാ നാഗാത്മജാലം ന ഭ
 സിതധവളം യഭപുത്രേഷയന്തി । മാ രാമാരാഗിണീഭൂ
 മതിരിതി വിഭുഷാം യേന വാദാഹി മാരു സ പ്താ
 സപ്താശ്വനനാരുണകിരണനിഭഃ പാതു ബിഭ്രേന്ദ്രി
 നേത്രഃ

രാജാ ആര അജാർച്ചിതാംശ്രേയ ഇതി പദമുപേക്ഷ അനുപചിത
 കലഃ (പരിപൂർണ്ണകലനല്ലാത്ത) രാജാ (ചന്ദ്രൻ) അജാർച്ചിതാംശ്രേ
 യസ്യ (ബ്രാഹ്മവിനാശ പുഷ്പിക്കപ്പെടുന്ന തൃപ്താശ്വങ്ങളാകുമ്പോഴെ യ
 വന്നായത്തക്ക) ചൂഡാമണിതപം ആര (ചൂഡാമണിഭാവത്തെ പ്രാ
 പിച്ഛ) അനാത്മജാലം (അർദ്ധനാശിപാശമല്ല) ഭാസിതധവളം (ഭ
 സ്മധാരണകൊണ്ടു ധവള വർണ്ണവുമായ) യഭപുത്ര (യാതൊരു ഭാരം
 കൊണ്ടും ശരീരത്തെ) നാഗാഃ ന ഭൂഷയന്തി ന (അർദ്ധയന അലങ്കാ
 രിക്കുന്നു,) വിഭുഷാം മതിഃ (വിഭാവനാരുടെ ബുദ്ധി) രാമാരാഗിണീഭാ
 ഭൂത ഇതി വാ (സ്രീകൃഷ്ണ അനുരക്തമായിപ്പോകരുതെന്ന് വിചാ
 രിച്ചാണെന്നു എന്നുതോന്നും) യേന മാരു അദാഹി (അവനായത്ത
 നാൽ കാമൻ ഭാവിപ്പിക്കപ്പെട്ട.) സപ്താശ്വനനാരുണകിരണനിഭഃ
 (ബ്രാഹ്മയണകിരണസൂക്ഷ്മമായ) പ്താ (അകരെ. 'പ്താ അമ്മിനി
 ഗന്ധാ ജാ' എന്നു യാദവൻ ബിഭ്രൽ സംഗ്രിണേന്ദ്ര പാതു (ധരിക്ക
 ന്ന ഒരു പാദമെപൗൽ രക്ഷിക്കരുട്ട) എന്നുപയം. *

നാളികാസനമീശപാദഃ ശിഖരിണാം തൽകന്ഥ
 രോതനായിനോ ഗന്ധവാഃ പുനരേതദലപചാമികേയ
 ചക്രേ തദലോരകഃ । പത്രിതൽപ്രളവൈരിണാം പ

രിവൃദ്ധോ ജീവാ ച യന്ത്യാഭവത്തന്ത്യാഭവേനസതാം
രിപുഷ്പയവിധൗ ദേവായ തന്തൈ നമഃ ശ്ലോ

രിവരിണം ഇപ്രകാരം (മാതാമേത) യന്ത്യാ നാളികാസനം
(യാവന്നൊത്തതാർക്കം വില്ലായി ഭവിച്ചു). തൽകന്ധരോത്തമാർഷ്വ
(നാളികാസനകന്ധരോത്തമായിരം = ബ്രഹ്മാവിന്റെ കണ്ണാണിൽനിന്നു
പുറപ്പെട്ടവർ - വേഷങ്ങൾ) യന്ത്യാ ഗന്ധർവഃ (യാവന്നൊത്തതാർക്കം
കാരിരമളായി ഭവിച്ചു). പുനഃ യുക്തമധപചമിക്ഷത (ചിന്ന
ഗന്ധർവപചമിക്ഷതം = ആകാശമാളത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നവർ
ആദിത്യചന്ദ്രന്മാർ) യന്ത്യാ ചന്ദ്ര (ചന്ദ്രമാളത്തിലായി). തദ്ദേവ
തം (ചന്ദ്രമാളം വില്ലായി) യന്ത്യാ ചന്ദ്രി (ചന്ദ്രത്തിൽ). തദ്യുക്തൈ
രിണം പരിപുഷ്പ (പരിപുഷ്പിന്റെ) = ശരഭന്മാർ വെറിക
വ = സപ്പുഷ്പം, അവിൽ ചെല്ലുന്നവർ ചന്ദ്രൻ) യന്ത്യാ ജീ
വാ ച താദേവ (വിഷ്ണുശാസ്ത്രം ഭവിച്ചു. 'ജീവാ ജീവന്തികാ
വന്തി വചാ തിഷ്ണിതമിഷ്ണി' എന്ന ഭാഗിനി). തന്തൈനതന്തൈ
വയുന്തിന് = തന്ത്യാ (ജീവന്ത്യാ = യുഗന്തന്തിയുടെ) അന്തൈവസതാം
(യുഗന്തന്തൈ = ദേവകന്തിയുടെ) റിപുഷ്പയവിധൗ (ശത്രുക്കളുടെ =
ത്രിപുഷ്പന്മാരുടെ നിഗ്രാഹത്തിന്നു വേണ്ടി). തന്തൈ ദേവായ നമഃ
എന്നനപയം * * * * *

ന ശാസ്ത്രദൃഷ്ട്വാ വിദിഷാ കദാവിദ്യോപദേഹീ
യാർ കവദേശധർമ്മാഃ । മൂലം ഹി തേവ യുഗന്തവദേ
ശാഖാ മാമാൻ ഹി ധർമ്മവൃതിജന്യന്മാരഃ - ശ്ലോ
വിചാൻ ബ്രഹ്മജ്ഞാനംകൊണ്ടുമാത്രം - തന്ത്യാ ചന്ദ്ര ശാസ്ത്ര

അതിലേക്കും പറഞ്ഞിട്ടില്ലെന്നുവെച്ചു കലധർമ്മങ്ങളും ഭേദോപദേശങ്ങളേയും അതിക്രമിക്കരുത്. എത്ര വേദശാഖകൾ നമ്മുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ പെടാമെങ്കിലും കിടപ്പുണ്ടായിരിക്കും. അതിലൊന്നുതന്നെ ഈ വക്ത്രചാരത്തിന്റെ മൂലം കിടപ്പില്ലെന്നു എങ്ങിനെ രിച്ച്പ്പെടുത്താൻ കഴിയും. ധർമ്മഭേദംകൊണ്ടു വരാവുന്ന ഭേദം എത്ര വലുത്. *

വേദാഃ പ്രമാണം സ്മൃതയഃ പ്രമാണം ധർമ്മാത്മ
 യുക്തം വചനം പ്രമാണം | യസ്യ പ്രമാണം ന ഭേ
 വേൽ പ്രമാണം കസ്തസ്യ കർത്താപേചനം പ്രമാണം.

വേദങ്ങൾ പ്രമാണമാണ്. സ്മൃതികൾ പ്രമാണമാണ്. ധർമ്മശാസ്ത്രത്തിന്റെ സാരത്വത്തെ വിവരിക്കുന്നതായ വചനങ്ങളെല്ലാം പ്രമാണമാണ്. പ്രമാണം പ്രമാണമല്ലെന്നു പറയുന്നവന്റെ വാക്കിനെ ആർ പ്രമാണിക്കും. * * *

സ്നാനം ഗതേതി സർവ്വാ ഭഗവൻ ഭവന്തം പ്രാ
 പ്താ രതാവതികതുഫലിനീ ഹി ഗംഗാ | ദ്രാപ്താ തപ
 ഭക്തിലയാം ഗിരിരാജകന്യാം ഗ്രീളാവതീ കലുഷിതേ
 വ ഗതാ നദീയം. രാമ

ദാർ ഗംഗാതീരത്തിൽ നില്ക്കുമ്പോൾ ഗംഗാജലം കലങ്ങിയ താതിക്കുണ്ടിങ്ങിനെ ഉൽപ്രേക്ഷിക്കുന്നു:—ഛാ ഭഗവൻ! തന്റെ സാമർത്ഥ്യമായ പാപതി കളിപ്പാൻ പോയിരിക്കുന്നു എന്നു വിചാരിച്ചു. തക്കംനാടി ക്രി.ഡിപ്പാനത്യാഗ്രഹപ്പെട്ട ഗംഗാഭഗവതി ജടാഭാഷണിൽ നിന്നിറങ്ങി. അപ്പോൾ പാപതി അങ്ങയുടെ മടിയിൽ ത

ഒന്നു ഇരിക്കുന്നതായി കണ്ടു ലഭിച്ചു കോപിച്ചുപോകയാണെന്നു എന്തോന്നും. കല്പാക്ഷിതാ എന്നതിന്നു കല്പിക്കിയത് എന്നും അർത്ഥമുണ്ട്.

വീടികരാഗ്രാ വിരഹാതുരാ സാ ചേടീമവാദീ
 ടിഹ ചിത്തജന്മാ : പ്രാണേശപരോ ജീവിതമലരാത്ര
 മായാതി നായാതി ന യാതി യാതി. ര്രര

ഒരു വിരഹിണി സഖിയോടു പറഞ്ഞു ചിത്തജന്മാ ആയാ
 തി, പ്രാണേശപരഃ ന ആയാതി, ജീവിതം ന യാതി, അലരാത്ര
 യാതി. * * * * *

ഭീപഭൂഷോ ഹരിഭൂഷഃ സ്ഥാനഭൂഷസ്തു കേശ
 വഃ : അനാദരേണ ഗോവിന്ദോഽപ്യലംചന്ദ്രേണ രാ
 ഘവഃ. ര്രര

കാലംക്ക് ഒരു പുത്രനും നാലു പുത്രിമാരുമുണ്ടായിരുന്നു. ആ
 യാർ ഈ അഞ്ചു മക്കളേയും ഒരുപോലെ സ്നേഹിച്ചിരുന്നതിനാൽ
 ആ നാലു പുത്രിമാരും സ്വഭർത്താക്കന്മാരൊന്നിച്ചു പിറന്നോടത്തുതന്നെ
 യാണ് അധികവും താമസിച്ചുവന്നിരുന്നത്. അച്ഛൻ മരിച്ചു. മ
 കപ്പിറന്നൊന്നു രേണം തുടങ്ങി. ആയാളുടെ ധർമ്മത്തിന്റെ ഭാ
 വം അങ്ങനെയിരിക്കെ ഹരി എന്ന ഗുഹാജാമാതാവു കിടക്കുന്ന അറയിൽ
 വെച്ചിരുന്ന വിളക്കെടുത്തുകൊണ്ടുപോയി. ആയാൾ തന്റെ ക
 തിയെ കൂടെക്കൊണ്ടു സ്വഗൃഹത്തിലേക്കു യാത്ര തിരിച്ചു. മറുപുരു
 ഷൻ പോയില്ല. കിടപ്പാ മാറിയിട്ടപ്പോൾ രണ്ടാമൻ കേശവൻ ത
 ടന്നു. ആളരെ കറഞ്ഞ സമയം മൂന്നാമൻ ഗോവിന്ദൻ യാവാതി
 യാക്കുവാൻ (നാലാമൻ) എന്നായിട്ടും ഒഴിച്ചില്ല. കഴുത്തിൽ പിടിച്ചു

നിർദ്ദേശിക്കുന്നതുവരെ ആയാൾ അവിടെത്തന്നെ പാർത്തു ഉള്ളു. *

രാജ്ഞി ധർമ്മിണി ധർമ്മിഷ്ഠാഃ പാപേ പാപര
താസുദാ । രാജാനമനുവർത്തന്തേ യഥാ രാജാ തഥാ
പ്രജാഃ. രാജാ

രാജാവു നടക്കുമ്പോൾ പ്രജകളും നടക്കുകയുള്ളു. രാജാവു ധർമ്മിക്കുമാറാണെങ്കിൽ പ്രജകളും ധർമ്മശീലന്മാർ. രാജാ പാപപെണ്ണാൽ നടക്കിയാൽ പ്രജകളും പാപശീലന്മാരായിത്തീരും. അതിനാൽ രാജാവു നന്നാവേണമെങ്കിൽ രാജാവു നന്നായിത്തീരുകതന്നെ വേണ്ടതെന്ന് താല്പര്യം. *

യന്മനീഷിപദാംഭോജരാജഃ കണപവിത്രിതം ।
തദേവ ഭവനം നോചേൽ ഭകാരസ്തത്ര ലുപ്യതേ.

വിഭാമ്മാരുടെ കാൽപ്പൊടികൊണ്ടു പരിശുദ്ധമായ ഭവനം ഏതാ അതാണ് ശരിയായ ഭവനം. ഈ പൊടി തട്ടിയില്ലെങ്കിൽ പനത്തിന്റെ ഭാരം ലോപിക്കുന്നു. അതുഭവനമല്ല വനമാണെന്നു താല്പര്യം. *

വസനാശനമാത്രസംപദാ ധനദാഭവ്യധികായ
തേ ചലഃ । യദി വേത്തി ചഡക്ഷരാണി ചേദപഭേ
ഷ്ടം ശിതികണ്ഠമിച്ഛതി. രാമ

ഉടുപ്പാനും സാപ്പാടിനും മാത്രം വകയുള്ളതുകൊണ്ടു ഓട്ടൻ താൻ വെട്ടുവണനേക്കാൾ അധികം പണക്കാരനാണെന്നിരിക്കുന്നു. ഈ ഓട്ടൻ അഞ്ചാറക്ഷരവും കൂടി വിവരമുണ്ടായിരുന്നെ

കിൽ (പ്രാജ്ഞാതം വിദ്യാഭ്യാസം ചെയ്തിരുന്നവരിൽ) സമാജനാ
യ പ്രിയാമേശ്വരനെ ഉപദേശിക്കുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു *

പ്രസന്നനോ സതാഷി സ്വഭാവേ രാജ്ഞി ത്രിവിധാ
ഗുണാഃ ദോഷാ ഗുണാ ഗുണാ ദോഷാ ദോഷാ ദോ
ഷാ ഗുണാ ഗുണാഃ. രാജൻ

രാജാവു പ്രസാദിച്ച സമയമാണെങ്കിൽ ദോഷങ്ങൾ ഗുണങ്ങളാ
യിത്തീരും. അതല്ല കോപിച്ച അദ്ധ്യക്ഷനാണെങ്കിൽ ഗുണങ്ങളെ
ല്ലാം ദോഷങ്ങളായി പരിണമിച്ചു. ഇതു രണ്ടുമല്ല. പ്രസാദവും കോ
പവും ഉണ്ടാകാത്ത സ്വഭാവമായ വേദശിക്ഷയിൽ ദോഷങ്ങൾ ദോഷങ്ങൾ
തന്നെ ഗുണങ്ങൾ ഗുണങ്ങളും തരണം. * *

ഉത്പലന്യാരവിന്ദസ്വ മന്യസ്വ കമന്യസ്വ ച
ഹൃദയോനിപ്രസുതാനാം തേഷാം ഗന്ധഃ പൃഥക് പ
ഥക്. രാജൻ

ഉത്പലം, അരവിന്ദം, മന്യം, കമം, ഇവയെല്ലാം ഒരേ രസം
വീതിക്കുന്നു (വൃത്തിക്കുന്നു) ഉണ്ടായതാണെങ്കിലും ഗന്ധംമറ്റും
ഗന്ധമാതിരി വേറെ വേറെയാണു്. അനന്തം കരണമല്ലാത്തതിന്നു
യാലും സ്വഭാവം തെക്കേയെ അധികമില്ലെന്നു താല്പര്യം. *

അന്യാധി ശാസ്ത്രമനുക്രമതരം കരുതാം ചേതസ്ത പ്ര
ശസ്തവിഭവം വിശദം ച വിദ്യാ ദൃഢാപ്യം കലം ചാ
മകാലഗതിസ്സമത്വം ശംഭോ കടാക്ഷ പരിണാമവി
ഭൂതിരേവ. രാജൻ

അതിനാൽ അതൊരു സുഖഭക്ഷ്യമായിട്ടു. ഭാര്യ തന്നിരുന്നതിന്നു
 നന്ദിച്ചതെന്നു നിശ്ചയം തോന്നിപ്പോന്നു. ബുദ്ധിമുട്ടില്ല. ത
 നിന്നു വേണ്ടതൊക്കെ അറിവെല്ലാമുണ്ട്. കൊള്ളാവുന്ന അവാകാണ്.
 ഇങ്ങനെ ആയുഷ്കാലത്തെ ഭവനസമ്മിശ്രമല്ലാത്ത സുഖത്തോടെ കഴി
 ച്ചുപിരി ആവസ്ഥയും അനായാസമരണവും സിദ്ധിച്ചു. ഏകിൽ അത്ര
 ഭാരവഹിക്കാതെപ്പോയിക്കൊണ്ടിരുന്ന പരിണാമംതന്നെയാണ് സംഭവ
 മില്ല. * * * * *

രോദനശ്ശിശവർ സ്രവച്ചു സന്ദേശം ധൂമായമാ
 ന്നു ശിഖി ശയ്യോ മക്കണിനീ തപനശ്ശമശനം ലീലോ
 വി മന്ദപ്രഭം. വാരി ക്ഷാരതരം മലാകതവസനം പ
 ന്നാശ്വ പനംവിലോ ഭാര്യ വിപ്രതികൂലിനീ ഭവ
 തി ചേത്താപസ്യ ചൂതയിത്രം. രണ്ട

പോന്നു ചിട്ടിച്ചു കട്ടിപ്പോ. ചോപ്പുള്ള പൂ. പച്ചവിരൽ
 പട്ടിച്ചു കത്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിൽ. ഉടക്കൊന്നിത്തെ കിട്ടൂ. വ
 ത്തിൽവെക്കാൻ കൊള്ളത്താത്ത ചേരം കറിയും. മഞ്ഞിലു വീളും.
 കാർപ്പൂരിയുള്ള വെള്ളം. മഞ്ഞിൽ മുണ്ട്. ചുളിപ്പിച്ചതായ വഴി.
 എല്ലാപ്പോഴും തന്നിരിക്കുന്നതിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഭാര്യ. ഉമ്മിനെയെല്ലാ
 മായാൽ അവന്റെ ഭവം പരിപൂർണ്ണാവസ്ഥയെ പ്രാപിച്ചു തിരി
 തന്നു. * * * * *

ആഹാരമേഷാണധമിത്രം മലിനമുദ്ധപതിം മാ
 ധവം നന്ദസ്മരം വേശ്യാപുത്രം വസിഷ്ഠം സഖവണ
 മുഖ്യം പാവകം സർവ്വഭക്ഷ്യം. വ്യാസം മത്സ്യാതന്ത്ര

ജം നടമുഡപയരം പാണ്ഡുധാനന്യജാതാനേപം സ
ബിന്ത്യ ലോകേ കഥയ ന വിദേഷ് കന്യ ദേഷോ ദി
വന്തി. രന്നു

ലക്ഷ്യഗോപനസമ്പത്തി ഇന്ദ്രന്റെ മുഖം നാലിട്ടാല
തി. പിന്നീട് ആടിന്റെ മുഖം വെച്ചുവെച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിൽ ഇ
ന്ദ്രൻ വെട്ടുപനായിത്തീർന്നു ചത്തു കളഞ്ഞു. വിഷ്ണു (ബ്രഹ്മ
ണ്ഡം) ഒരു ഇടയന്റെ (നാഭഗോപനം) മകനാണ്. വാർഷിക
വെട്ടുയുടെ (ഉവ്വിയുടെ) പുത്രനാണ്. സമുദ്ര ഉപ്പുവെള്ളമാണ്.
അതിന്നു ശുദ്ധാശുദ്ധം നോക്കാതെ എന്തും ഭക്ഷിക്കും. വേദവ്യാസൻ
മക്കൾക്കു തന്നെയും മകനാണ്. ശിവൻ ആട്ടക്കാരനാണ് (സുതരീല
നാണ്). പാണ്ഡവന്മാർ പാണ്ഡുവിന്റെ മക്കളല്ല. പാണ്ഡുവി
ന്റെ ഭാര്യമാരിൽ മാർച്ചിലെ പിറന്നവരാണ്. ഇങ്ങനെ നോ
ക്കുന്നതായാൽ ഏതു യോഗ്യനാണ് ഭോഷമാണമില്ലാത്തതു പാത്ര

ഇന്ദ്രനിലേ ന രാഗോസ്തി പദ്മരാഗേ ന നി
വിമാ । ഉഭയം മയി ഭാതീതി ഹന്ത ഗുജോ വിജ്ഞ
ദേത. രന്നു

ഇന്ദ്രനിലാത്തതിന്നു മുകളിലു. പരമരാഗത്തിന്നു നീലനി
റമില്ല. എന്തിന്നു രണ്ടുണ്ടു. കഷ്ടം കുന്നിക്കു ഇരവിധം അഹ
സ്തരിക്കുന്നു. * * *

സാമാദിഭണ്ഡപത്രിന്താ ഉപായാ യേ ചതുർവി

യാ? | സംഖ്യാമാത്രം ഫലം തേജോ സിദ്ധിസ്താദി
വ്യവസ്ഥിതം. രന്നെ

സാമം, ദാനം, ഭോജം, ഭണ്ഡം, എന്നിങ്ങനെ ഉപയോഗിക്കുന്ന പദ്ധതി വികാശിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ദാനാദി മൂന്നും കണക്കു പാലായന പ്രാതെ കായ്ക്കുസാധ്യത്തിന്നു കൊള്ളില്ല. അതു സാമംകൊണ്ടു മാത്രമേ നിവൃത്തിക്കുളളൂ. * * *

നരപതിഹിതകർത്താ ദേവപുത്രം യാതി ലോ
കേ ജനപദഹിതകർത്താ തൃജ്യതേ പാത്വിവേന | ഇ
തി മഹതി വിരോധേ വിദ്യമാനേ സമാനേ നൃപതി
ജനപദാനാം ഭൂല്ല്യേ കായ്കർത്താ. രന്നെ

രാജാവിന്നു ഹിതം ചെയ്താൽ നാട്ടുകാർക്കു മുഷിയും. വേണ്ട നാട്ടുകാർക്കു ഇണം ചെയ്തേക്കണം. എന്നാൽ രാജാവു പണിയൽ നിന്നു പിരിച്ചുകളയും. ഇങ്ങിനെ ഒരേ തുടങ്ങിയിട്ടുള്ള അന്യോന്യ വിരോധാവസ്ഥ ഇരിക്കെ രാജാവിന്നും നാട്ടുകാർക്കുംകൂടി നന്നായി പട്ടാള ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരോടൊന്നു വളരെ ഞെരുക്കമുണ്ട്. *

ശ്രുതപാ ലംഘിതമംബുധിം ഹനമതാ കശ്ചിത്
കപിമത്സരീ ശാഖായാനമഭോലതോ ജലനിയേ
സ്തീരം മദാ പ്രാപ്തവാൻ | ആരുമൊ ഭ്രമമുൽപപാത
സഹസാ മഗ്നോപി യതോത്ഥിതസ്സോയം നിശ്ചി
തവാനമോ മഹദിദം മിതേന്ദ്രതി രാമായണം. രന്നെ

പണ്ടു ഹനമാൻ സമുദ്രം ചാടിക്കടന്നു എന്നു കേട്ട് ഒരു കരങ്ങു ത്താണുയരുന്നി ഒരുകൊമ്പിന്മേൽനിന്നു മൊറാരു കൊമ്പിന്മേ

പേയ്യ ചാറ്റാൻ ഹീലുള്ളതുകൊണ്ട് (അത്രമാത്രംകൊണ്ട്) ഇവർ ന വിഷ്ണുനായിരുന്നു. ഇവർ ഉത്സാഹത്തോടെ സമുദ്രതീരത്തിൽചെന്ന് ഒരു മാതിരിമുൽനിന്നു കുതിച്ചുചാടി. ഉപ്പുവെള്ളത്തിൽ മുങ്ങിക്കുഴിഞ്ഞ ഒരു വിധം രണ്ടുപുട്ടു. ഇതാണത്രേ. മുഴുവനും കളവാണത്രെ. ആ കരങ്ങളാൽ തീർപ്പുപുതുക്കയും ചെയ്തു. *

അജാഗ്രഹവും സ്തബ്ധതയും നാസാനന്ദത്തോടു തഥാഭ്യസ്യം | വൃഥാസ്യജൽ സായണമായെന്നെ ച പൂജാം ന ലേഭേ ഭൂവ! പദ്മയോനിഃ.

ആട്ടിന്റെ കഴുത്തിലെ മുഖ, കട്ടിയിൻ്റെ ചാരിയില്ലാത്ത പൂവും, മുക്കിലെ രോമം, വൃഷണങ്ങൾ, സായണമായണമാൽ, എന്നിങ്ങനെ യാതൊരു ഉപയോഗവുമില്ലാത്ത വസ്തുക്കളെ പൂജിക്കുക എന്നതിനാണ് ഭൂലോകത്തിൽ ആരുതന്നെ ബ്രാഹ്മണിനെ പൂജിക്കുന്നതെന്ന്. അന്നാദിശക്തികളിൽപ്പെട്ടാൽ ആർക്കും ബുദ്ധിമാന്ദ്യമില്ലാതായിത്തീരുകയും താഴ്ന്നും ഉയർന്നും സായണമായണമാൽ അധിഷ്ഠിപ്പിക്കുന്നതായിരിക്കണം. *

ബാലേ തവാധരസുധാരസ്പാദനകാലേ മേതോ മദീയമഭിവാഞ്ചമതി ശേഷഭാവം | ആലിംഗിതേ തവ വിരോചനപൊരളാവമാഖണ്ഡലതപമഖിമാഗാഹകവീക്ഷണേഷു. ര്നനൻ

ബാലേ! നിന്റെ അനന്തരൂപം ചാനംചെയ്യുന്ന സമയം ക്രമേണ മനസ്സ് അനന്തനായാൽ കൈയ്യാമെന്ന് മോഹിക്കണം. അനന്തൻ ആയിരം മുഖമുണ്ടല്ലോ. അപ്രകാരംതന്നെ ആലിംഗനം വാസരതിൽ ബാണനായാൽ കൊയ്യാമെന്ന് മോഹം. ബാണൻ

ആയിരം കണ്ഠങ്ങൾ നിറയ്ക്കാൻ സർവ്വവായുസംസ്കാരം നോക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നത് ഇത്രപ്രാപ്തിയാണാണത്രേ. ഇത്രയ്ക്ക് സമാസ്രാപ്തിയാണ്.

* * * * *

സഭാധിപ മേ ചേതസി നിസ്സമായഃ കരോഷി
കാത തപമിഹൈവ വാസം । അഹം കദാപിന വ
സാമി തേനഃ ക്ഷമസ്വ ധീമന്നപരാധമേതം.

ഓരോ കാത! അങ്ങനെയൊരു സംഭവവും ഇടയാക്കേണ്ടതല്ല. എപ്പോഴും എന്റെ മനസ്സിന്റെ തന്നെ ചാർമ്മം ഞാൻ ഒരിക്കലും കിട്ടാത്ത അങ്ങനെയൊരു മനസ്സിൽ വരികപോകുമെന്നായിട്ട്, എന്റെ ഇഷ്ടപ്രകാരം കിട്ടിക്കൊള്ളേ.

* * * * *

രക്ഷാൻ ശ്രദ്ധൈശ്വര്യം പാണ്യവ്യവസ്ഥൈശ്ച തപ
ക്ഷിപ്രാന്തപ്രാപ്ത കാലേ പ്രജേതാഃ । തേഷാം താസാം
തസ്മിന്നിഹിം നൈവ മാനീ വൃത്തേസ്സതേപ നീചയാ
പുത്രവൃത്യാ.

ഈ ഉപദേശങ്ങൾക്കു തക്കതായ ആത്മീയമാണെ കണ്ണിനെ നീക്കി കണ്ടാൽ ചീത്ത പറയുന്നത്, വേറെ വല്ലവിധത്തിലും ഉപദേശത്തിന് വഴിയുണ്ടെന്നതിൽ ഇങ്ങനെയൊരു അനാദി കാലത്തോളം ആ വക കല്പനകളെക്കൂടെ അടുത്തുവെക്കേണ്ടതാണ്.

* * * * *

ഉത്സാ ശിരസാ വാചാ മനസാഞ്ജലിനാ ഭൂമി
ജാനത്യാശ്ചൈവ പാദാഭ്യോം പ്രണാമോച്ഛ്വാതം ഇ
തിത്.

സംസ്കാരം നമസ്കരിക്കുക എന്ന ലക്ഷണത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന

രണ്ടല്ലോ. നമ്മുമാരതിന്റെ ആ എട്ടംഗങ്ങളെയാണ് ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വിവരിക്കുന്നത്. * * *

മാധുര്യേ പ്രസ്തുതേ തേ മധുസുമശശിനാം കാകമൈവ പ്രിയായാഃ സർപ്പാംഗീണേ സുധായൈ തവേധി മധുരാലാപിനേ ചാസ്ത ഭവ്യം । സാ വാചാം സന്തതിശ്ചേത്രിഭവനരമണീ കാളിദാസസ്യ കാമോ മാനുയേഥാ ഭൃഗാക്ഷി കപ ന ജാതി തയോരന്തര ഇതാ രസജ്ഞാ. ര്വൈ.

ഓ സുന്ദരി! പ്രിയതമയായ നിന്റെ സർപ്പാവയവമാധുര്യത്തെ കുറിച്ചുപരാലാപിക്കുന്നതായാൽ തേൻ(വാങ്മാധുര്യം)പൂവും (അംഗസൗകന്മാരും) ചന്ദ്രൻ (മുഖം) ഇവരുടെ കഥയെന്താണ്. മാനുയേഥാമെന്നു താഴ്ന്നതും. അതുതിന്നും അതുവരെ മധുരാലാപിയാണെന്നു പ്രസിദ്ധിനേടിയ കയിലിന്നും നന്നായിവാളെ. ഇനിമേൽ അവന്തരക്കുറിച്ചാൽ സ്തുതിച്ചുപറയില്ലെന്നു സാരം. കാളിദാസന്റെ വാക്സമുഖം ശൈലോക്യമാസകലം രസിപ്പിക്കുന്നതാണെങ്കിലങ്ങിനെ ധ്യാനമുണ്ടാകട്ടെ. അവ രണ്ടിന്റെയും, അർത്ഥം കാളിദാസവചനത്തിന്റെയും തപഭവനത്തിന്റെയും അന്തരം തിരിച്ചറിഞ്ഞു പറയുവാനുള്ള നാവേതാണ്. ആരെക്കൊണ്ടും പറയുവാൻ സാധിക്കില്ല. മാനുയേഥാ=ഹേ ഭൃഗാക്ഷി നീ കാളിദാസന്റെ വാക്കിനെക്കുറിച്ചുസൂയപ്പെടരുത്. രണ്ടിന്റെയും ഭാഗി രണ്ടുതാമാണ്. അതു തിരിച്ചറിവാൻ ആർക്കും കഴികയുമില്ല. * * *

ഓതാ ബലിഃ പ്യാത്ഥയിതാ ച വിഷ്ണുദ്വാനഞ്ച

സംസ്കാർണ്ണവമേഖലാ ഭൂഃ । തതഃ പരം ബന്ധനമേവ
ജാതം ബലീയസി കേവലമീശപരേച്ഛാ. ര്റെ

ഭാഗം ചെയ്യുന്നതു മഹാബലി. ഭാഗം വാങ്ങുന്നതു സാക്ഷാൽ
മഹാവിഷ്ണു. ഭൂലോകമാസകലമാണു് ഭാഗഭൂവും. ഒട്ടവിൽ ഫലം
ബന്ധനം. ഈശപരേച്ഛതന്നെ വലിയതു്. അല്ലെങ്കിൽ ഈ ഭാഗ
ത്തിന്റെ ഫലം ഇപ്രകാരമായിത്തീരുവാൻ ഒരിക്കലും അവകാശമു
ണ്ടെന്നു താല്പര്യം. * * *

ക്ഷുത്തുഡാശാകുടുംബിന്ത്യാ മയി ജീവന്തി നാ
ന്യശാഃ । താസാമന്ത്യാ പ്രിയതമാ തന്ത്യാ വിഭ്രമേ ഇ
ദൃശഃ. ര്റെ

ക്ഷുത്തു, തുട്, ആശ, എന്നിങ്ങനെ എനിക്ക് മൂന്നു ഭായമാരു
ണ്ടു്. അവരെനെപ്പിരിഞ്ഞു പാർచിപ്പു. അതിൽ ഒട്ടവിലത്തെ ഭാ
യ്യയെ എനിക്കു കാഴ്ചയികു നഷ്ടമുണ്ടു്. അവളുടെ വിഭ്രമം (വി
ചാസം) ഇങ്ങിനെയല്ലാമാണു്. * * *

അന്ത്യത്രിജ്യാസമിതാക്ഷാഖ്യജീവാ യസ്തിൻ
ഭേദേ ശതം കിലാഖ്യാസതേ യേ । തേ ചാപാന്നം യാ
തി സൂത്രേണിശാന്താ വഞ്ചികേഷാണീശാധുനാ ഹാ
വയഞ്ച. ര്റെ

ഒട്ടവിലത്തെ മഹാജ്യാവായ മലേവലം (൩൪൩൮) അക്ഷജ്യാ
വായിട്ടുള്ള ഭേദത്തിൽ പാർക്കുന്നവർക്കു സായനാദിത്യൻ ധനുരാത്രൗ
ത്തിങ്കൽ വരുന്നകാലം നൂറു നാദികയും രാത്രിയാകുന്നു. പക്ഷെ ഒട്ടു

മിഥ്യ. അതിനാൽ അവർ നിശാന്തം (ശൂന്യമായ അവസ്ഥ) ഇല്ലാത്തവരാകുന്നു. അല്ലയോ പൊന്നത്തമ്പുരാണേ ഇന്നു ഞാനും നിശാന്തം (ശൂന്യം) ഇല്ലാത്തവനായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു. അക്ഷയ്യാവ് എന്നതു വടക്കോട്ടു വടക്കോട്ടു കൂടിക്കൂടി വരുന്നതാണ്. പാപ്പാൻ ഗ്രാമമില്ലാതെ ബുദ്ധിമുട്ടിയ ഒരു നമ്പൂതിരി കിരവിതാഴ്വര മഹാരാജാവായവർക്കൊക്കെ അഭിയാദവെച്ചതാകുന്നു ഈ ശ്ലോകമെന്നും ഇതിനെ സ്ഥിരീകരിച്ച് അഭ്യർത്ഥിക്കുന്നത് ഇല്ലം പണിചെയ്തില്ലമൊഴിഞ്ഞു വെക്കും കേൾവിയുണ്ട്. * * *

അമാ മദ്യഗതേരവ്യാൽ മയോ ശോപാ നഃ സ
ഭാദ്യവാ : അമത്ത്വഗുരുരപ്യത്ര മേത്യത്ഥാവബോധ
ഭേദഃ

ആദ്യവാ (മാ സ്ത്രീ-തു-ഐ) ആദ്യമായ മകാരത്തോടുകൂടിയ, മയോ (മയോ അമാ) പാടിതിയോടുകൂടെ, മദ്യഗതേ (മദ്യ-പ-ഗ-ഐ) മദ്യഗതമായ മകാരത്തോടുകൂടിയ, ശോപ (ശിവ) ശിവൻ, നഃ സഭാ അപ്പാൽ=ഞങ്ങളെ ഏല്പാഴ് രക്ഷിക്കട്ടെ. *

പുരാ പ്യാച്ചവാൻ പട്ടിയോനിം ബിഡെയജാ ധ
രായാസ്സലേ വസ്തു കിം സാരമസ്തി : ചതുർവിമുഖൈ
രുത്തരം മത്സവാൻ സഃ കവജതസ്സമാപ്തസ്സമാക്ഷഃ
പുരേകലാ.

ഭൂമിയിൽവെച്ചു സാരമായ വസ്തു ഏതാണെന്നു പണ്ട് ഇന്ദ്രൻ ബ്രഹ്മാവിനോടു ചോദിച്ചു. അപ്പോൾ ബ്രഹ്മാവ് നാലു ദിശകൊണ്ടും നാലു ഭാഗമായി ഉത്തരം പറഞ്ഞു. ചലഞ്ചര (സംസ്കൃതം) തമഃ (ചിത്താധിനി) തമാഃ (ഗുണാത്മി) പുരകലാ (മലയാളം) *

സുതാനുഭവേ തപയാ സമം സതി പീയൂഷസു
മാധരി പ്രിയേ । ന തമിച്ഛതി മാമകം മനസ്സഭോ
വേ തു തമേവ വാഞ്ഛതി. ര്നെ

അപ്രിയോ പീയൂഷസുമാധരി! നിന്നോടുകൂടെയുള്ള സുതാനുഭവ
വത്തികൾ എന്റെ മനസ്സ് അതിനെ—സുതാനുഭവത്തെ—ഭേദ
പ്രകാരത്തിൽ ഇരിക്കുന്നില്ല. ഭേദനായാൽ പീയൂഷം ലഭിക്കും
അതിവിടെ ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞു. പിന്നെ ഭേദപരം ആവശ്യമില്ലെന്നു
താല്പര്യം. സുതാനുഭവാഭാവത്തിൽ അതിനെത്തന്നെ ഭേദപ്രകാര
ത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന വാഞ്ഛിക്കുന്നു. തപസ്സംഗം ലഭിക്കാത്തപക്ഷം മ
നസ്സാൽ നല്ലതെന്നു താല്പര്യം.

അതിപരിചയാദഹജ്ഞാ സന്തതഗമനാനേനാ
ഭരോ ഭവതി । മലയപുളിന്ദപുരസ്ത്രീ ചന്ദനതലകാ
ശ്ചിന്ദനീകരുതേ. ര്നെ

അതിപരിചയംനിമിത്തം നിന്ദ ഭവിക്കുന്നു. എപ്പോഴും ചെല
വഴിക്കുന്നതാൽ അനാദരം ഭവിക്കുന്നു. മലയപർവതത്തിലെ ച
ന്ദനപുളി ചന്ദനത്തെ വിറകായി ഉപയോഗിക്കുന്നു. അതിപരിച
യാദവജ്ഞാ ഭവതി വിശിഷ്ടേഷാപം പ്രായഃ । മലയപുളിന്ദപുരസ്ത്രീ
ചന്ദനതലകാശ്ചിന്ദനീകരുതേ എന്നും ഒരു പാദം കേൾപ്പാൻണ്ട്.

ഭാരം വഹിതി ധനിനാം വശഗാ ഭവന്തി നീ
നമന്തി നിയമേന കൃഷ്ണാ വദന്തി । പാരം തര
ന്തി ജലധോഃ പരിതോ ഭവന്തി പ്രാദേശകക്ഷി പരി
പരണപാരവശ്യാൽ. ര്വമ

ഒരു ചാൺ വിസ്താരമുള്ള വയരനിറപ്പാൻവേണ്ടി ചുമട്ടു ചുമക്കുന്നു. ധനവാന്മാർക്കു്യിനമൊരായിത്തീരുന്നു. നീചനെ നമസ്കരിക്കുന്നു. പതിവായി പൊളിപറയുന്നു. സമുദ്രയാത്ര ചെയ്യുന്നു. അവിടവിടെ അലഞ്ഞു നടക്കുന്നു. * * *

ഭാരതപം പ്രിയവക്രൂതപം ധീരതപമുചിതജ്ഞതാ : അഭ്യാസേന ന ലഭ്യന്തേ ചതപാരസ്സഹജാ ഗുണാഃ. * * * രവ്യര

പാത്രമറിഞ്ഞു ഭാനംചെയ്യുക, നല്ലവാക്കു പറയുക, ധൈര്യം, അതാതുദിക്കിൽ ഉചിതമറിഞ്ഞു പ്രവൃത്തിക്കുക, ഇവ നാലും തന്നെ കതാനാണോകേണ്ടതാണ്. പഠിച്ചാലുണ്ടാകുന്നതല്ല. * * *

സകൃദക്തം ന ഗുണാതി പിതാ യസ്യ ന പണ്ഡിതഃ | യസ്യ സമ്പദികാ നാസ്തി കതസ്തസ്യ സുഭാഷിതം. * * * രവ്യര

ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞാൽ ഗ്രഹിക്കില്ല, അല്പം പണ്ഡിതനല്ല, ഏതുരംഗമുള്ള സാമഗ്രി യാതൊന്നും കയ്യിലില്ല. പിന്നെ അവന്നു ബിന്നെ സുഭാഷിതം ഉണ്ടാകും. * * *

അപഭോ ഭൂഗാമീ ച സാക്ഷരോ ന ച പണ്ഡിതഃ | അമുഖഃ സ്തൂടവക്താ ച യോ ജാനാതി സ പണ്ഡിതഃ. * * * രവ്യര

നടപ്പാൻതക്ക കാലില്ല. ഏതുയെങ്കിലും ഭൂരന്തേക്കു സഞ്ചരിക്കും. സാക്ഷരമാണെങ്കിലും പണ്ഡിതനല്ല. മുഖമില്ലെങ്കിലും വ്യക്തമായി പറയും. ഇങ്ങനെങ്ങെന്നറിയുന്നവനാണ് പണ്ഡിതൻ. * * *

പ്രായഃ പ്രായഃ സമുത്ഥായ ദൈവ മൂന്നീ കുടും
ദസാ | താത്ര ക്രിയാപദം വർണ്ണനൈവമം അന്യാമി
കുടുംബം. രവ്യ

ഈ ശ്ലോകത്തിലെ ക്രിയാപദം: വർണ്ണനവനം വെൺവളക്കു
ടുംബം. പ്രായ (വർണ്ണനവനം: പ്രഥമോദ്ധ്യായപദം) പൂരി
കുടുംബം വന്നതും. * * *

കരിനാരം ഗതസ്തേരോ നാതിലാവണ്യവൻ
നാമഃ പത്മിരഃ കാളേന്യായം ഖണ്ഡോ ഭാതി പ
വാനിവ. രവ്യ

പ്രായഃ പത്മിരഃ കാളേന്യായം വെൺവളക്കു
ടുംബം. ഗതസ്തേരോ നാതിലാവണ്യവൻ
നാമഃ പത്മിരഃ കാളേന്യായം വെൺവളക്കു
ടുംബം. നാതിലാവണ്യവൻ=പത്മിരഃ
നാമഃ പത്മിരഃ കാളേന്യായം വെൺവളക്കു
ടുംബം. ഈ ശ്ലോകത്തിൽ വെൺവളക്കു
ടുംബം. * * *

അനമിതകർമ്മാരംഭഃ സംഹവിക്കോര്യം ബഹി
ഷ്ഠാസ്തേവ | പ്രമോജനാദിശാസ്ത്രം നാശപാശ
നി ചരവാരി. രവ്യ

അനമിതകർമ്മാരംഭഃ പ്രമോജനാദിശാസ്ത്രം, സംഹവിക്കോ
ര്യം ബഹിഷ്ഠാസ്തേവ, പ്രമോജനാദിശാസ്ത്രം. ഇവ നാശപാശ
നി ചരവാരി. * * *

വിവിധീയ സസസ്വയം മുമ്മുഖാസവം ശേ

ഹി മേ തതത്വജ ദുദൃതം ഭദ്രഭാജനം കാഞ്ചനം ।
 ഇതി സ്തപിതജ്ജിതം മദവശാൽ കരംഗീദൃശഃ പ്രഭാ
 ഹസിതഹേതവേ സഹചരീഭിരല്ലേയത. രവ്യവ

തലന്നാൾ രാത്രി മദ്യമദ്ധിപലയായ നായിക പ്രിയതമന്നാ
 ട് വിഷിപ്പാഞ്ഞ വാക്യങ്ങൾ പിററന്ന രാവിലെ അവളെ കളിയാ
 ജ്വാൽവേണ്ടി അന്തനിലയിക്കുന്ന സഖികൾ പരിമുഖപ്പെട്ടു.
 സ്ത്രീയ സ്വയം മേ മുഖാസവാ ഭയാനി, കാഞ്ചനം ഭാജനം ദൂരം ശൃംഗ.
 എന്നാൽ ശരിയായ വാക്യം ബാക്കിയെല്ലാം വിശേഷം.

ദുർബ്ബായപസ്തുപരിബോധവികാസിതാന്യോ ശി
 ഷ്യപ്രവൃത്തിരനുശാസിച്ചുരാദരായ । രമേന്ദു വ്സസ്തു
 തി രതേ ശവശായിഭേദാ സൈന്ദവീ തണലി പുരു
 ഷന്യ പരാം രിരംസാം. രവ്യൻ

ഇത്ര ശിഷ്യനും ദുർബ്ബായങ്ങളായ വിഷയങ്ങളെ ഉപദേശിച്ചു
 കൊടുക്കുന്നു. ശിഷ്യൻ അവയെ വേണ്ടപോലെ മനസ്സിൽനിന്നു
 ഹരിക്കുന്നുണ്ടെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെടുന്നപക്ഷം ശിഷ്യോപദേശത്തിൽ ഇ
 ത്തവിന്ന് അത്യാദം ജനിക്കുന്നതാണ്. നേരെ മറിച്ചു കാരകലാക
 രണമായ കാരകൻ ക്രീഡയ്ക്കാരംഭിക്കുമ്പോൾ ശവപോലെ മലപ്പു
 കിടക്കുന്ന സ്ത്രീ ആ പുരുഷന്റെ ക്രീഡയിലുള്ള അത്യാശയെ ഉദ്ദേശ
 ന്നവെണ്ണുന്നു.

ഇടി സിദ്ധൈശ്ച താപധാനാം നയനഹരകൈമാ
 ളി കുമാരി കുമാരോ യദപീർണ്ണനോപോമി ത്രിശരരി

പുത്രന്തഃ കൃതാന്തഃ കൃതാന്തഃ । യേനാന്തരായ
കേണ ധർമ്മപിതസുരവിഷാഭോ വിഷാഭോവിഷാഭഃ
ചേതഃശുദ്ധിം വിഭജ്യാൽ സമുപനമസസോമഃ സ
സോമഃ സ സോമഃ. ര്നം

യാതൊരാൾ (ശിവൻ) താപസന്മാരുടെ സിദ്ധിക്കായിക്കൊണ്ടു
കൃത്യമെന്നായ മാതനെ നേത്രാഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചു. ത്രിദശരിപുത്ര
രാന്തനായ (അസുരശത്രുവായ) കമരനാകുന്ന കമരൻ (സുബ്രഹ്മ
ണ്യനാകുന്ന പുത്രൻ) യാവനൈരുത്തന്മാർ വീഴ്ത്താൻ ഉത്പാദിപ്പി
ക്കപ്പെട്ടു. ആന്തരക്ഷകനായ യാവനൈരുത്തനാൽ അന്തകൻ നി
ഹതനായി. ധർമ്മപിതസുരവിഷാഭനായി (ഭേദഭൂഖരനായി) വി
ഷാഭനായി (കുളകൃടത്തെ ഭക്ഷിച്ചവനായി) അവിഷാഭനായി (ഭു
ഖരഹിതനായി) സമുപനമസസോമനായി (വൈഭ്രവണനാൽ അ
ഭയവൻ നമസ്കരിക്കപ്പെട്ടവനായി) സസോമനായി (സോമ
പുരനായി)രിക്കുന്ന ആ സോമൻ (ചാർത്തിസഹിതനായ ശിവൻ
മനഃശുദ്ധിയെ ചെയ്യട്ടെ. പ്രണേതാ കൈ കഞ്ഞുണ്ണിമുസ്സത്. *

വീരാഗ്രസര കൃഷ്ണായ ഭവതാ കൃതാ മണ
പ്രാങ്കണേ ശുഭാഃ കേചന പാരസീകപതയോ യാ
താഃ പുരിമാമരീം । ഭീമത്തേരി ഗുരോ മതപതിസു
രാവൃത്തേതി ശുദ്ധാം പുനർബിബ്ബിതി പ്രണതാസ്സഭാ
മിതി ഗീരാ സ്പോരാൻ സുരാൻ കവന്തേ. ര്നം

കൃഷ്ണായാതം ചേഷ്ടയാതം തമിപ്പുണ്ടായ യുദ്ധത്തിൽ വിജയ
മായ കൃഷ്ണായാമഹാരാജാവിന്റെ സ്തുതിപാദമാണ് ഈ ശ്ലോകം.

മുതൽ മരിച്ച ചേക്കുവീരന്മാർ വീയസ്വപ്നം പ്രാപിച്ച ദേവസഭയിൽ ചെന്നുസമയം ബ്രഹ്മസ്തിയെ ഭീകരതാ എന്നും ഇന്ദ്രനെ സുരവൃത്താ എന്നും ഇന്ദ്രാണിയെ മിത്വീ എന്നും സ്വഭാഷയിൽ സംഭോധിക്കപ്പെട്ടു കമ്പിട്ടു സ്ഥാനം ചെയ്തപ്പോൾ ദേവന്മാർ ചിരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു എന്ന് ശ്ലോകാനന്ദം.

* * *

താരാവിഷ്ണുണതപിരംഖഗവിബുധരമാസ്സനം ബുദ്ധഃ കാഃ കപാശ്ശേ യാതുത്രയം ലഗ്നപി കരണപരിതാ കത്ര തത്പാവബോധഃ | ചതപാശഃ പ്രത്യയാ സ്വഃ കപന വലു നിയന്തൈകൈകവണ്ണസ്വപദാവാഃ കിം സൂത്രം പാണിനീയം വിലസതി നസമമസ്രിതം ഭാസപരിതി.

രത്നം.

‘ഭാസപരി’ എന്നുള്ളതിൽനിന്നു സകാരരഹിതമായ നീക്കംകൊള്ള സന്ധിപോർത്തൽ ‘ഭാസ’ എന്ന പാണിനീയസ്സത്രം കിട്ടും. അതിൽനിന്നാണ് ‘ലഗ്നപി’ എന്നു ചോദ്യങ്ങൾക്കെല്ലാം ഉത്തരം ലഭിക്കുന്നത്. (തപാ) 8 എന്ന നക്ഷത്രത്തിന്റെയും (വിഷ്ണു) 10 എന്നു വിഷ്ണുവിന്റെയും (ഉരണ) 11 എന്നു അരണിന്റെയും (തപിര) 12 എന്നു ദോഷയുടേയും (ചന) 13 എന്നു ചക്ഷിയുടേയും (വിബുധ) 14 എന്നു വിഭാഗത്തിന്റെയും (രമാ) 15 എന്നു ലക്ഷ്മിയുടേയും (സ്തന) 16 എന്നു സുബ്രഹ്മണ്യന്റെയും സംബന്ധിച്ചതാകുന്നു. ലഗ്നപി കരണം വിശദമായ മൂന്നു ധാതുക്കൾ ആണ്. 1. ഭാ-ഭീരപ്പുര. 2. വാ-ത കിംഗസനനായം. 3. ഇഷ്ടംഗതൈ. തത്പാവബോധം എവിടെയാണ്. ഭാവാ=ആത്മാവ്. വാശോരോ അക്ഷരസ്വഭാവത്തിലും വിധവുള്ള 3 പ്രത്യയങ്ങൾ എന്നിൽ വരുന്നു. ഭാവാ=താത്പര്യത്തിൽ.

കോസ്റ്റിനി എന്നത് ആയിരം പ്രാവശ്യം പരഞ്ഞുകൊണ്ടു മനസ്സിലാക്കി
 ൧൧ എന്നൊരുതവയുടെ കീഴെ മാത്രയിൽ കോണ്ടുന്ന.

ഏകസ്ഥിനാലപാലേ യുഗപദഭവതാം മാവതീ
 ചുതപോതാവസ്ത്രോനും സംസ്കൃതനൈ തരുണകിസ
 ലയൈ വലമാനൈ സമാനൈ । ആശ്രുവാ മാവതീ
 സാ കമപി വനതതം ചണ്ഡചാതപ്രണനാ ഹാ
 ക്ഷ്യാം തഞ്ച ചുതം സ്കൃതിവനലതം ഹാദോദൈ
 വയോഗ. 8. ര്നന.

ഒരു തടത്തിൽ പോ കാലത്ത് ഒരു മാലതിയും ഒരു തേങ്ങയും
നില്ക്കുന്നു. മുളച്ചുണ്ടായി, അവ രണ്ടും അന്യോന്യം തൊട്ടതൊട്ട
മുളച്ചതല്ലിപ്പോകുകയും ചെയ്തു വളർന്നവനും. അതിൽപ്പെട്ടു മാലതി
കൊടുക്കാൻ കഴിച്ച് ഒരു കുട്ടുമരത്തിന്മേൽ ചെന്ന പാറി വരാതി.
അ-പക്ഷം. മഹാരാജാവീക്ക് ഒരു കുട്ടുവെണ്ണി വന്നു തേൻമാവി
ന്മേൽ പടർന്നു പിടിച്ചു. ദേവാക്കൾ, ദൈവങ്ങൾക്കും ഏതു ഉറപ്പും. ഈ
ചതി തേൻമാവിന്മേൽ പടർന്നു കയറി എങ്കിൽ ഏതു ഭംഗിയായിരിക്ക
ുന്നെന്നെ.

* * *

ശ്രീചംസതപാവലംബീ ജഗതി ചലു ഗുണാം
 ഭവന്മാലിലാഷോ രാഗസ്തോപാധികോസാവധി
 വിഭവമുഖൈരംഗകൈ ഷരംഭീരംഗീ ! തേഷപക
 ധൈര്യകരേണസതി നിജവിഷയം പ്രേമമന്ത്രം ച

മാദാത്ത്യാഷാദോഷം മൃഷാ യഃ കഥയതി വിദ്വേഷ
ഹന്ത തസ്മൈ നമോസ്തു. രൻർ

മോക്ഷത്തിൽ മനുഷ്യക്കുണ്ടാകുന്ന സംഭോഗോപ്ത. എന്നതു സ്രീ
പുരുഷരൂപമായ രണ്ടു വ്യക്തിയെ ആശ്രയിച്ചാണ് ഇരിക്കുന്നത്.
അനുരാഗമെന്നത് ഒരു ഉപാധിയെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. അത്മാൽ
പുരുഷരൂപമായ ഉപാധിയെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന അനുരാഗം
സ്രീയേയും, സ്രീരൂപമായ ഉപാധിയെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്ന അ
നുരാഗം പുരുഷനേയും ലക്ഷിക്കിച്ചിരിക്കുമെന്നു താല്പര്യം. ഈ അ
നുരാഗത്തിന്നു വിഭവോദികളായി ആറ് അംഗങ്ങൾ ഉണ്ട്. അവ
എല്ലാം പൂർത്തിയായിട്ടുള്ളതിന്നു മാത്രമേ പൂർണ്ണമായ അനുരാഗം എന്നു
പറയുവാൻ പാടുള്ളൂ. വിഭവോദികളിലേതെങ്കിലുമൊന്നിന്റെ ഏതെ
ങ്കിലുമൊരുഭാഗം ഇല്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ പുരുഷൻ തന്റെ നേരെ പൂ
ർണ്ണമായ അനുരാഗമില്ലാത്തതു സ്രീയുടെ കുറവുമാണെന്നു സ്രീകളെ
ക്കുറിച്ചു വെറുത്തു പഴി പറയുന്നു. ഇങ്ങിനെ പറയുന്ന ആ പണ്ഡി
തനായിക്കൊണ്ടു നമസ്കാരം. * *

കാത്തം പ്രാഹ കപോതികാകലതയാ നാഥാ
ന്യുകാലോധുനാ വ്യാധോധോ ധൃതമാപസംഹിത
ശഃ ശ്രേണോപരി ഭ്രാമ്യതി । ഇത്ഥം സത്യഹിനാ
സ മഘ ഇഷുണാ ശ്രേണോപി തേനാഹതസ്തഞ്ച
തൈ തു യമാലയം പ്രതി ഗതൈ ദൈവീ വിമിത്രാ
ശതിഃ. രൻർ

ഒരു കപോതി തന്റെ ഭർത്താവായ കപോതത്തോടു ചരിഭിച്ചി
രിക്കുന്ന പറഞ്ഞു. മേന്മയോ നമ്മുടെ അന്യകാലമടുത്തു. ഇത്

കാട്ടാളൻ ശരവം തൊട്ടത്തു താഴെ നില്ക്കുന്നു. വാങ്ങുവാൻ തക്ക
 നോക്കി പാഞ്ഞിതാ മേലേ പറക്കുന്നു. ഇങ്ങിനെ ചാഞ്ഞിരിക്കെ
 വിഷത്തിലേക്കി കാട്ടാളൻ ചത്തുവീണു. കാട്ടാളൻ തൊട്ടത്തു അഞ്ചു
 റു ചിത്തും ചത്തുപോയി. ദൈവമുള്ളതുകൊണ്ട് മുൻകൂട്ടി ആ
 ക്ഷാ അറിയാൻ കഴികയില്ല. 'ശ്വേതം ചരിതം' എന്നാൽ
 യാത് സന്ധിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു കഴിക്കുകയായിരുന്നു. പക്ഷെ 'മലരി' എ
 ന്ന പദത്തെ തള്ളുവാനും പഴയ പാഠം മാറ്റുവാനും ഇവിടെ പ്രയാ
 സമാണ്.

*

*

*

കാത്തം സാത്തം വസന്തം മദനമവപുഷം ഭി
 ത്തിയാമാം ത്തിയാമാം രാകാമേകാം വധൂനാം ഹൃദയ
 മപഭയം കല്പവൃക്ഷാൻ പരോക്ഷാൻ । സ്പർശാഭാജോ
 വിദഗ്ദ്ധാനന്ദന സുകൃതിനാം കല്പയന്നമുമായുബ്ര
 ഹമാ ജിഹ്വാനന്തരാത്മാ സ മൂനിവിതി കഥം കഥ്യതേ
 തഥ്യവാഗ്ഭിഃ.

രൻനു

മനോഹരമായ വസന്തം കറച്ചുഭിവസിക്കാണവസാനിച്ചു
 പോകുന്നു. തുംഗാരദേവതയായ കാമനും ശരീരമില്ല. ക്രിസ്താകാ
 ലമായ രാത്രിയെ രണ്ടുമൂന്നു യാമമേ ഉള്ളു. വെളിച്ചം വാവ് മാസത്തി
 ലൊരിക്കൽമാത്രം. സൂര്യന്റെ മനസ്സു കറിയും. കല്പവൃക്ഷങ്ങളെ
 കാണാൻ കഴിയുന്നില്ല. വിചാറാൻ ഇണക്കത്തുള്ളവർ. നല്ല ആ
 ക്ഷകൾക്ക് ആയുസ്സു കറവ്. ഇങ്ങിനെ എല്ലാം കല്പിച്ചു സൃഷ്ടിച്ചു
 കടിലനായ ബ്രഹ്മാവിനെ എങ്ങിനെ മുൻ എന്നു പറയും. ഇങ്ങി
 ള്ളും നേരെ മറിച്ചായിരുന്നുവെങ്കിൽ ലോകത്തിന് എത്ര ദൈവം.

വിശ്വാമിത്രാശ്രമപ്രശമനതസുബാഹുതകണ്ഠ
 പൃഭഭം ധൃതപായം സായകാഗ്രം ഹരിവര്യതനാ
 സംയുതസ്താനജമാ । ആയാതോ രാമരാജസ്വപഥി
 തി ജനതാഭാഷണനേവ സിന്ധുഃ സന്തുസ്താതമാ ര
 രാസോത്തമതതരംഗോ ച പത്ത്ബാഹുതകണ്ഠഃ.

തിരുവനന്തപുരത്തു രാമവർമ്മരാജാവ് അന്തരേണമനോ
 ഭക്തി ആരാധനീയകൃഷ്ണ ശംഖപുഷ്പാത്തോണുള്ളിത സമയം അ
 നിഭക്തവർണ്ണ കവി അടിയറവെച്ചതാണ് ഈ ശ്ലോകം. വി
 ശ്വാമിത്രന്റെ യാത്ര മുടക്കുവാൻ വന്ന സുബാഹുവിന്റെ കഴിഞ്ഞു
 റിച്ച ആ ഭിദ്യശരവും കയ്യിലെടുത്ത് സുഗ്രീവാർവാനരപുഷ്പായു
 അനുജനായ ലക്ഷ്മണനോടും കൂടെ ത്രീശതനിതാ വന്നിരിക്കുന്നു
 എന്ന അർത്ഥം അതേനടക്കവിശദുള്ള വിശ്വാമിത്രാശ്രമപ്രശമന
 യാമ പത്ത്ബാഹുതകണ്ഠശ്ലോകപുസ്തകത്തോടു ചേർത്തതാണു് ഈ
 സമുദ്രം തിരുവാലങ്കരണ കയ്യയത്തിലുള്ളതിൽ നിന്നു് ഉദ്ഭവിക്കുന്ന
 ണ് ശ്ലോകാർത്ഥം. വിശ്വാമിത്രശ്യാദിപദങ്ങൾ രാമരാജ (രാമവർ
 മാരാജാവ്) എന്നതിലേക്കും യോജിപ്പിച്ചു കർമ്മചിന്തനപര്യന്തം
 സർവ്വശുഭങ്ങളെയും സർവ്വകർമ്മങ്ങൾ മുടക്കുവാനുതകുന്നവരുടേയും
 ദൈവം ഈ കഴിത്ത് ഇവയെ വെട്ടിപ്പുറിക്കുന്നതായ വാഹു കയ്യിലെടു
 ത്ത് കതിപ്പെട്ടതും അകമ്പടിയിായി രാമവർമ്മരാജാവ് തന്റെ
 അനുജനോടുകൂടെ ഇവിടെ ഏഴുനെള്ളിയിരിക്കുന്നു എന്നാണ് പദ്യ
 രത്നാശയെ വാക്കിന്റെ വിവക്ഷിതാർത്ഥം. * *

ശുണ്ഠീകണ്ഠീകൃതാംഭോക്തഗരിമഭോം പൈ
 രാം ജാഹ്നഗേസ്താപം നിർവാപയിത്രീം ശ്രമശമന

കൾ മാത്രമല്ല വേദത്തിൽ മെൽക്കൊണ്ടു കൊണ്ടു ചിതാർ പൂതപവസാദിം മണ്ഡിതാം കോലൈസ്സേ
 ശ്രാണാം നൃണാം സുരാണാം പുനരക്രത സധാമത്ര
 വേദാസ്സമേധാഃ.

മുഖപതച്ചിട്ട വെള്ളത്തിന്റെ ഗുരുതവം കളഞ്ഞു. കഞ്ഞി
 ജാഗാനിയുടെ താപത്തെ കെട്ടിക്കൊണ്ടു തളർത്തിക്കൊണ്ടു കഞ്ഞി
 ശിശുക്കൾക്കുവേണ്ടിയായിട്ടുള്ളതുമാകുന്നു. അപ്രകാരമുള്ള കഞ്ഞി നല്ല
 കഞ്ഞിയിൽ വെച്ചുവിളമ്പി അപ്പം നെയ്യുംപകർപ്പം ചൊററും ചുട്ട
 അരിയും തേങ്ങപ്പൂക്കളുംകൂടി ബ്രഹ്മാ ദനുഷ്കർക്കുവേണ്ടിയായിട്ടുള്ള
 അപ്പം ചേർക്കുക പരിഭവിച്ചുവന്നു. ബുദ്ധിമാനന്ദ
 ബ്രഹ്മാവ് ഈ കഞ്ഞിക്കു പകരം അവർക്കു അടുക്കളയിൽ കൊടുത്തു.

പുണ്ഡരീക ഉപോത്തമേ പ്രഭവീതഃ ശ്യാംപൂർവ്വ
 ഹൃദയേ സൗജന്യകരവൈദീനിലയസല്ലാപേ
 പി നാശോ മിതഃ । തത്ത്വാദ്യവിഹ സംസൃതൈ
 വിതരതഃ പ്രായണ നഃ സൗഹൃദമിത്യസ്താതു പി
 രാജപി പ്രണയിനസ്താം മന്ദഹേ ഭല്ലഭാം.

അനേകവിധാസുഖാഭവങ്ങൾ, എന്തുചെയ്താൽ കഴിവുള്ള
 സൗഹൃദമിതും ആരാക്കിയും, സൗജന്യത്തിന്നിരിക്കുന്നതായി
 പ്രശ്നാഭാവമുള്ള സല്ലാപം ഇവ മൂന്നിന്നും വിചരിച്ചാൽ കഴി
 യായില്ല. എന്നാൽ ഈ സംസാരത്തിൽ ആദ്യത്തെ രണ്ടിലും ഏതി
 കൊടുവിടും ഉപദിക്കുന്നില്ല. ഇതിന്റെ വലുതായതായി പ

നിന്നയക്കപ്പെട്ടവന്ന മൂന്നാമത്തെ സംഗതിയിൽനിന്നു തൃപ്പി വഴങ്ങുന്നു
 ചെയ്തന്നിട്ടു. ഒരു രാജാവു തന്റെ ആശ്രിതനായ ഒരു പണ്ഡിത
 നെ സംഗതിവശാൽ ബാധിക്കുകയും. അദ്ദേഹം കാര്യത്തിൽ ചോ
 ര്യം അറിയിക്കുകയും വിചോദനമെന്നുള്ള സുഖമായി പാർക്കുന്നതായ
 ഒരു രാജാവു പശ്ചാത്താപത്തോടെ ഇദ്ദേഹത്തെ മടക്കിവിളിച്ചു.
 അന്നു ആ പണ്ഡിതൻ രാജാവിന്നായുള്ള ശ്ലോകമാണിത്. രാജ
 വിന്റെ പേർ പുറത്തിട്ടിരിക്കുന്നു.

വിശ്വാമിത്രമഖം യയാവ സുവൈർദ്യോ
 അബ്രഹ്മജോപസ്തംഗ്ഗീലയാപി യയവനമ
 ഹോ ഭൂമേതദാശ ശ്രീയം യോ യാതുനൃനഭിഷ്ഠ
 ഷണമുഖാനൃനന്ദ പാലോനിയേവ സേതും രാവണ
 മപ്രാപൻ നരതന്ത്രം ഗായന്തമിഷ്ടാപ്തയേ.

യം സുവൈർദ്യം വിശ്വാമിത്രമഖം ആവ (യാതൊരു ഒരു
 നായ രാക്ഷസന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചു വിശ്വാമിത്രന്റെ യാഗത്തെ കണ്ടി
 ട്ടു. യദബ്രഹ്മജോപസ്തംഗ്ഗീലയാ യയവനം ആവി
 (യാവനനാരുത്തന്റെ പാദോബുജസ്തംഗമാകുകൊണ്ടു പാദ യുവതിയു
 ളെടുകാവത്തെ പ്രാപിച്ചു ആശ്ചര്യം. ഭൂമേ ശ്രീയം ഉദാശ (യാതൊരു ഉ
 നമൻ ഭൂമിയിൽനിന്നുൽപന്നയായ കൃഷിയെ, അർദ്ധം സീതാദേ
 വിയെ വിവാഹം ചെയ്തു). യം ഭൂഷണമുഖാനി യാതുനി അനഭി
 ഷ്ഠ (യാവനനാരുത്തൻ ഭൂഷണാദിരാക്ഷസന്മാരെ നിഗ്രഹിച്ചു). പ
 ലോനിയേവ സേതും ആനന്ദ (സമുദ്രത്തിൽ സേതുബന്ധനം ചെയ്
 റ്റു). രാവണം അപി അഹൻ (രാവണനേയും വധിച്ചു). നരത

നാം തന്നെ അത് പ്രകാശമാക്കിയ അർത്ഥം. ഗൈ = മനുഷ്യനായവരിൽ ആ
മഹാവിദ്യയ്ക്കുവേണ്ടി അത്ഭുതം തീരുന്നവനെ സർവ്വജ്ഞാനത്തി
ക്കായിക്കൊണ്ടു അന്തിമം സ്മരിക്കുന്നു * *

പ്രഥമഭാഗം സമ്പൂർണ്ണം.

തീരമുദ്രാപ്രഭമസ്യ.

ശ്രീ മേ സു

കൊല്ലോകങ്ങളുടെ

അകാരാദി.

അകരോദരവിന്ദ	104	അനാരാദ്യ തലീലന	87
അക്ഷരം വിജ്ഞാന	330	അനാസനഞ്ചാനന	67
അനുബന്ധനാണ	411	അനുചിതകർമ്മ	487
അനുപാമധിരോധ	235	അനേകദൃഷ്ടി	402
അനുജതാപനിഹന്ത്രി	119	അനുഗ്രഹിതകൃത്യ	30
അനുഗ്രഹണ യജ്ഞ	125	അനുഗ്രഹിതാസമ്മിത	476
അനുഗ്രഹ കർമ്മ	1	അന്നധിരാജവര	176
അനുഗ്രഹസ്ഥാന	463	അപരാദ ഭരതാമി	484
അനുഗ്രഹം തുച്ഛ സർവ്വ	106	അപി അകര പദ	170
അതികാമാദരഗ്രീവോധ	236	അബ്ജാലന കർമ്മ	347
അതിപരിചയാദവജ്ഞ	480	അബ്ജ ചിന്നിധി	109
അതും വാഞ്ചരതി വാഹ	150	അഭിനവനവനിത	309
അത്യാസന്ന വിനാശയ	290	അമാ മദ്ധ്യതരേവ	477
അത്രാഹ്നം പരമാവൃ	209	അമം കർമ്മവാ	200
അഭൈതപരിചയ	79	അംബരമാഞ്ചന	407
അധികാശിത പരിചയ	430	അംബര കർമ്മ	286
അധികാരമത പരിചയ	399	അംബരകർമ്മ	54
അനക്ഷരജ്ഞാന നര	73	അംബരം കർമ്മ	346
അനന്തരം	185	അംബരകർമ്മ	397

അഗ്നിപങ്കജം	323	ആദിരം ബഹവത്സര	344
അയമാന്ദോലിക്കടന്ധം	22	ആയം ദൃഷ്ടം വ്യയം	443
അയം പടോ മേ പിതൃരം	78	ആയാതം വൃത്തികാളെ	49
അയോദ്യാനഗരേ രജന്യ	124	ആയാതം ന ച തന്യ	183
അരിമിതം വിഷം പത്വ	342	ആയാതം മധുയാമിനീ	3
അണ്ണം പണ്ണസുവണ്ണകംഭ	129	ആയുവിത്തം ഗൃഹച്ഛിദം	269
അയ്മാനമാലഭനേ ഭൂഖം	298	ആയുവേദ പരാപ	351
അവശ്യംഭാവിഭാവം	238	ആരംഭഗുവീ ക്ഷയിണീ	92
അവസരരഹിതാ വാണീ	17	ആലസ്യം യദി ന ഭ	313
അവ്യഞ്ജനസ്താക്ഷ്യകേതു	94	ആലോകേ ഹരന്ത	363
അവ്യാധി ഗാത്രമനുക്രമ	461	ആലോലനീലായത	232
അസക്തത്തോയപാനം	218	ആസപാദിതം ബുദ്ധവ	415
അസ്താനിസക്തമധുരാൻ	340	ആഹ്ലാദമേഷാസ്ഥി	463
അസപായിനം പരം ഭൂഖം	89	ഇതരപാപശതാനി	350
അഹം കഥം ഭിതീയാ	85	ഇതി പ്രാർത്ഥയതേ	62
അഹഞ്ച തപഞ്ച രാജേ	19	ഇദമേവ ഹി പാണ്ഡിത്യമി	187
അഹനി യു വിഹരന്ത്യാം	444	ഇദീവാരസ്യ സവിഷയ വസ	135
അഹന്തേനാഹന്തേ വി	332	ഇദീവാരംക്ഷ്യാഃ സ്തൂടവിദ്യ	22
ആകിഞ്ചന്യാദതിപാദി	86	ഇദീവരേണ നയനം ഭ	362
ആചാര്യൻ പാദവാദ	279	ഇദം കൈരവാനീവ കോ	45
ആത്മാതഃ ശ്രീബാലാ	110	ഇദം നിദന്തി ചക്രവാക്	68
ആതുരസ്യ പിതാ കൈ	289	ഇദമുഖം സാരസിഭ്യ	341
ആദിത്യ ചന്ദ്രാവനീല	29	ഇന്ദ്രനീലേ ന രാഗോ	464
ആനീലസ്തിശാമശാ	379	ഇയങ്കാ വയങ്കേ മദങ്കേ	318
ആബാല്യാധിഗമാന	436	ഇഷ്ടാണാ വിഷ്ടാണാ	412

മഹിതച്ചയശീലസ്യ	179	കരാൽ ഗളിതഭക്ത	138
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	20	കരാവിവ ശരീരസ്യ	391
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	143	കുപ്പുരയുളികളിതല	200
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	202	കുളമാ പകപശാലി	280
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	432	കുളമാ പർക്കവിന	373
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	460	കുലംണം വ: ക്രിയാസുഷി	418
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	224	കവിതാ വനിതാ ചൈവ	205
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	5	കവിരാജകുമാരസ്യ	57
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	39	കസ്തൂര പാത്രം ഖലേ	278
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	2	കസ്തൂര ലോഹിതലോച	200
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	472	കസ്തൂര ശുദ്ധീ പ്രവിശ	394
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	435	കസ്തിൻ വാഞ്ചരണി സ	193
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	123	കസ്തിൻ ശേതേ മുരാരി:	357
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	34	കാക: കൃഷ്ണ: പി: കൃ	135
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	493	കാകദണ്ഡിബകലോ	308
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	418	കാ കാളീ കാ മധുരാ	267
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	202	കാ ഖാഭുത ഭൂമിഗത	161
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	434	കാചം മണിം കാഞ്ചന	45
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	158	കാചായ നീചം കമ	254
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	128	കാചിൽ ബാലാ ബാല	19
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	486	കാചിൽ ബാലാ രമണ	15
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	118	കാചിൽദുരാക്ഷി പ്രി	378
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	231	കാന്തം സാന്തം വസന്തം	490
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	294	കാന്ത: കപാലീ കറിന:	25
മുക്തച്ചയശീലസ്യ	169	കാന്തം പ്രാഹ കപോ	400

ഭരതശാസ്ത്രങ്ങളുടെ അക്കാദമി

കേരള ഭാഷാ വചനം	334	കേരളം ചരിത്രം ദൃഷ്ടം	137
കേരള സീമതി കണ്ണ	37	കോളംബ വേദനാദ	352
കേരളം മന്ത്രി കര	310	കെരളഭിന്നിപരിണാ	365
കേരളാസംഗ്രഹിതം	325	കുരുതൃപാശം കടന്നി	475
കേരളം കവിശ്രീ	47	കേരളം കര നാദന	441
കേരളം കര നാദന	157	കേരളം കേരളനാദന	240
കേരളം കവി കിട്ട	155	കേരളം സുതന്ത്ര സുത	405
കേരളം കവി നാദ	404	കേരളം കേരളം കേരള	31
കേരളം സുതന്ത്ര	310	കേരളം കേരളം വേദന	338
കേരളം സുതന്ത്ര	38	കേരളം കിരീടസു	203
കേരളം സുതന്ത്ര	8	കേരളം കേരളം	34
കേരളം സുതന്ത്ര	75	കേരളം കേരളം	81
കേരളം പരിമിതം	138	കേരളം കേരളം	168
കേരളം സുതന്ത്ര	99	കേരളം കേരളം	149
കേരളം സുതന്ത്ര	160	കേരളം കേരളം	322
കേരളം സുതന്ത്ര	346	കേരളം കേരളം	214
കേരളം കേരളം	295	കേരളം കേരളം	186
കേരളം പാദാവിക	19	കേരളം കേരളം	361
കേരളം വേദന	359	കേരളം കേരളം	61
കേരളം നാദന	181	കേരളം കേരളം	403
കേരളം സുതന്ത്ര	405	കേരളം കേരളം	321
കേരളം സുതന്ത്ര	123	കേരളം കേരളം	312
കേരളം സുതന്ത്ര	249	കേരളം കേരളം	410
കേരളം സുതന്ത്ര	64	കേരളം കേരളം	172
കേരളം സുതന്ത്ര	120		

കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	225	കൊല്ലം ലിഖിതം	117
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	311	കൊല്ലം ലിഖിതം	147
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	154	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	154
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	44	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	9
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	276	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	423
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	389	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	108
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	163	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	263
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	261	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	227
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	255	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	492
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	424	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	42
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	201	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	142
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	372	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	59
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	226	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	187
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	102	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	184
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	314	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	7
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	237	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	300
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	172	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	312
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	152	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	223
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	356	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	474
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	302	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	482
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	222	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	65
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	66	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	447
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	82	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	54
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	375	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	217
കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	371	കുറ്റം ചെയ്ത വാർത്ത	67

ഭൂരിപരദപരബാവിവി	28	നാസ്തി കാമസമോ വ്യാധി	393
ഭുജ്ജനം പ്രഥമം വന്ദ	228	നിത്യന്നശ്ചിത്തപത്മേ	420
ഭുജ്ജനസ്യ സ്വഭാവോയം	395	നിത്യം നിശ്ശേഷതാപാൻ	353
ഭുബായവസ്തുപരിബോ	489	നിത്യം പുരാ മമ കരോതി	256
ഭുജ്ജനസംഗതിരനന്തം	182	നി ത്വാദാരായമിന്ദു	250
ഭുജ്ജനസ്തംഗസംകല്പം	283	നിവാരണീയാ ന തു ഞ	440
ഭുജ്ജനോപപന്നചലി	134	നിസ്കൃതാ നിശ്ശുണമുകുതി	4
ഭുജ്ജനോപപന്നചലി	98	നീരക്ഷീരേ ഗൃഹിതാം നി	337
ഭുജ്ജനോ മയാ ഭുജ്ജന	46	പഠതു കതിചിക്ലാഃ	41
ഭുജ്ജനോത്രയമാഗതായ	116	പഠ സുദർശനമരകോരം ക	40
ഭുജ്ജനോത്രയമാഗതായ	24	പതിരതീവ ധനീ സുഭാതാ	165
ഭുജ്ജനോ നവചക്രപ്രതി	167	പത്രപുത്രേ സമേ രതഃ	207
ന കാഷ്ഠേ വിദ്യതേ ഭേ	288	പത്മാസരസി രാമേണ	163
ന നന്തവ്യം ന വക്തവ്യം	346	പാശാലരാകാരാലോ	293
ന മതം ന തുരംഗമോ	88	പയ്യരാഡ്യമഹേഷ് ക	215
ന മതം ന തുരംഗമോ	390	പരഹിതകരണം സന്തഃ	414
ന മതം ന തുരംഗമോ	466	പരിപതതി പയോനി	388
ന മതം ന തുരംഗമോ	271	പഞ്ചസ്യ ഗഞ്ജസി പ്രഥ	244
ന മതം ന തുരംഗമോ	451	പലായലപം പലായലപം	385
ന മതം ന തുരംഗമോ	260	പലിതാനി ശശങ്കരോചി	252
ന മതം ന തുരംഗമോ	302	പാചകരജകക്ഷുരകാന	21
ന മതം ന തുരംഗമോ	96	പാഞ്ചാലീം ഭശകന്ധരോ	336
ന മതം ന തുരംഗമോ	277	പാത്രാപാത്രവിവേകോ	386
ന മതം ന തുരംഗമോ	55	പാശാലരാകാരാലോ	439
ന മതം ന തുരംഗമോ	460	പിതൃത്വം സോരഭിന	37

വിചാരിച്ചിട്ടു സസന്ധ്യയം	488	ഭക്താവായഭജംഗഗാരു	301
പുംസാമന്തം ഉപോത്തമേ	499	ഭദ്രതീമുലവഞ്ചിക്ഷിതി	354
പുരാ പൂജയാൽ പട്ടി	478	ഭവസാഗരമദ്ധ്യമണ്ഡലം	139
പുരുഷ കീടശ്ശേ വേത്തി	427	ഭംഗം വഹതു വിപ്രേന്ദ്രോ	349
പുഷ്പവല്ലി തവ പൈത	33	ഭാരം വഹന്തി ധനിനാം	481
പുഷ്പം സ്മിധനാഞ്ച	382	ഭാഷാകവിനിവഹോയം	36
പുസ്തകസ്ഥാപിതാ വിദ്യാ	287	ഭിക്ഷാമടന്നത്രാഗതഃ പ്ര	146
പൂവും തപസ്സുപേരിതോ	320	ഭിമസേനഭയഭ്രാന്തം കരു	93
പൂജാക്കാര്യം പാത്രം	52	ഭൂമ്യേകമാനം ത്രിഫലം	111
പൂജാക്കാര്യം നമസ്കാരം	410	മന്ദാരകണ്ഠാമൃതമൃതം	285
പ്രഥമവയസി ഭക്തം	246	മന്ദാരം മധുരമത്തയാ ജയ	360
പ്രവിശ തപ്തിതി ശേരം	121	മന്നിന്ദയാ യദിജനഃ പ	70
പ്രസ്താവദി ഗുരുജനൈ	259	മന്ത്രേ മന്ത്രം മാദയിഷ്യസി	43
പ്രസന്നേ സന്ധി സ്വ	459	മമ ഭജമുപധാനം കല്പ	233
പ്രാതഃ പ്രാതഃ സമത്മാ	485	മരഭഗതിവിമേതൃക	76
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	211	മരൈസ്വ വിവാഹേ തു ഗദ്യ	190
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	189	മന്ത്യാഃ കത്ര വസന്തി കാ	153
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	348	മല്ലികാമുകഭേ ഭാതി	132
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	95	മശകാ മരണോ രാത്രൗ	141
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	7	മഹാനടം സമാരാജ്യ	115
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	204	മാഹാരാജ ത്രിമൻ ജഗതി	314
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	469	മാ ഗാഃ പ്രത്യുപകാരകം	242
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	91	മാടകുമാരമണബാഹു	296
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	101	മാതൃകേളിഗൃഹം ന യാമി	6
പ്രാതഃ സ്നാതഃ ശരിക്കര	175	മാതാ നിരന്തി നാഭിനാഭ	329

മധ്യമം മരണ കഥ	152	യവനി നവനിനകാങ്കു	361
മധ്യമം പ്രസ്തുതം	475	യന്ത്ര നവനിനകാങ്കു	392
മാനവികമരണ കഥ	422	യന്ത്ര വിനയം മരണ	375
മാവേലം മരണ	275	യന്ത്ര പ്രസ്തുതം	312
മാവേലം മരണ	15	യന്ത്ര സാഹിത്യ സമുദായം	327
മിത ഭക്തിയുടെ മരണ	307	യന്ത്ര ഭക്തി പ്രസ്തുതം	39
മുക്തനും പ്രസ്തുതം	34	യന്ത്ര പ്രസ്തുതം	69
മുഖനും പ്രസ്തുതം	315	യന്ത്ര സാഹിത്യ സമുദായം	133
മുഖനും പ്രസ്തുതം	51	യന്ത്ര സാഹിത്യ സമുദായം	401
യന്ത്ര മരണ മരണ	210	യന്ത്ര മരണ മരണ	130
യന്ത്ര മരണ മരണ	112	യന്ത്ര മരണ മരണ	471
യന്ത്ര മരണ മരണ	100	യന്ത്ര മരണ മരണ	243
യന്ത്ര മരണ മരണ	402	യന്ത്ര മരണ മരണ	425
യന്ത്ര മരണ മരണ	409	യന്ത്ര മരണ മരണ	433
യന്ത്ര മരണ മരണ	156	യന്ത്ര മരണ മരണ	127
യന്ത്ര മരണ മരണ	445	യന്ത്ര മരണ മരണ	315
യന്ത്ര മരണ മരണ	155	യന്ത്ര മരണ മരണ	441
യന്ത്ര മരണ മരണ	101	യന്ത്ര മരണ മരണ	423
യന്ത്ര മരണ മരണ	140	യന്ത്ര മരണ മരണ	453
യന്ത്ര മരണ മരണ	331	യന്ത്ര മരണ മരണ	393
യന്ത്ര മരണ മരണ	177	യന്ത്ര മരണ മരണ	433
യന്ത്ര മരണ മരണ	317	യന്ത്ര മരണ മരണ	314
യന്ത്ര മരണ മരണ	71	യന്ത്ര മരണ മരണ	230
യന്ത്ര മരണ മരണ	437	യന്ത്ര മരണ മരണ	394
യന്ത്ര മരണ മരണ	43	യന്ത്ര മരണ മരണ	403

ലക്ഷസത്താഴി തിരുമ	376	വിവാദകേളി നിശിതേ	83
ലബ്ധശൃംഗലാപമംബ	389	വിവാദശിലാം സ്വയമർത്ഥ	309
ലവസ്ത്രം കപന യോജി	151	വിവാദോ നൈവ കർത്ത	383
ലടാപമനമാപ്താപ്ത	35	വിവാദമിച്ഛന്തി വിരക്ത	50
ലടനൽ പദ്യമജിയം	16	വിശലം ശാലിലോ നയന	245
ലപ്തരാമോദ്യുത കേന	284	വിശ്വപോഭോ ഭരതം മാര	18
ലളിതീകൃഷ്ണമാകൃതം പ	305	വിശ്വപാമിത്രമഖം യയാവ	500
ലാസനാരനമാത്രസംപ	458	വിശ്വപാമിത്രാഗ്രകർമ്മപ്രഭ	497
ലഭ്യേണ വപുഷാ വാ	398	വിശ്വപാമിത്രാഹിപശ്വപാമി	367
ലിംഗോദ്ധ്യായം സമ്പ്രദായ	306	വിഷം ഭൂഷണമഹാരാജ	345
ലിപ്യതി നാസ്തലിഖിതം	419	വിശ്വോഃ കവ്യവല്ലഭ ഭേ	428
ലിംഗാരംഗം പദ്യമക	435	വിശ്വോഃ പദ്യലിംഗയോ	56
ലിംഗായം സ്തോത്രാമി വാ	213	വിടീകരാഗ്രാ വിരഹാ	454
ലിംഗഭൂഷിണഭൂമിത്തഭൂ	278	വിട്തലസമന്തിവലായ	90
ലിംഗം നന്ന കർമ്മ ഭേ	291	വിട്തലവാരാമമുഷ്ടഭേ	171
ലിംഗാലയകവിതാം	265	വിരാഗേശ്വര കൃഷ്ണരായ	491
ലിംഗാലയം ഭൂവിണമനി	144	വൃദ്ധംസ്വം പതിരേഷ	174
ലിംഗാലയമെന്ന രമണീ	268	വൃത്തികണ്യ വിഷം പ	253
ലിംഗാലയശിവാമണേ	333	വൃഷഭണ്ഡം വൃഷ	355
ലിംഗാലയം കോര	270	വേണുൻമുള കർമ്മകീ	105
ലിംഗാലയം വിലാ	234	വേദാംഗമാണം സ്തോ	452
ലിംഗാലയം നയരേ മ	166	വൈദേശി യാഹി കല	23
ലിംഗാലയം ബാലേ	421	ശതകൃഷ്ണപ്രഭൃതമന്യ	261
ലിംഗാലയം രമ്യ കീ	162	ശബ്ദാർത്ഥസംവേദായം	27
ലിംഗാലയം	437		

രംഭം ഗെജിം ഗുണരം	191	സന്തതിസ്വഭാവമായ	181
ശാന്ത മന്ദസംഗതം	125	സംഭരിതഭൂരികൃപമംബ	284
ശിവശിരസി ശിരാംസി	222	സരസവിരസശ്ശേഹം	87
ശീതാർത്ത ഇവ സങ്കുച	53	സരിഭാരസ്തീതി ജടാന്ത	84
ശീതേ കടവാഷ്ണമതിശീ	446	സരോജകഡ് മോളാണേ	122
ശീതേതിതേ വസനമംഗ	297	സഹോകതിപ്രത്യുക്തി	126
ഇണികുണ്ഠിതതാംഭോ	498	സാദ്ധപിമാദ്ധപി ചിന്ത	366
ശേഷേശയായ വിദ്യ	370	സമാഭിഭാസ്യപയ്യന്ത	465
ശൈലാബ്ജിരപരസം	113	സാഹിത്യേ സുകുമാരവസ്തു	38
ശൈവാലക്ഷരപദമ	131	സിംഹാൽ ഭിയാനവ്രജ	1
ശോഭാസുസ്വപമേഷ	241	സീമന്തിനീഷു കാ ഘണ്ട	335
ശ്രീചക്ര പരമേശ്വര	247	സുകുപരിവിഷ്ണുസ്ത	277
ശ്രീമൂലസ്ഥാനവൃഷ്ടിര	192	സുഗ്രീവം ബാലിനം രാജ	180
ശ്രുതം സത്യം തപഃ ശീ	221	സുതം പതന്തം പ്രസമി	32
ശ്രുതമിച്ഛന്തി ചിതരോധ	266	സ്മിതാനന്ദനാസക്തതി	11
ശ്രുതം ലാഭിതമംബുധിം	467	സുരതാനന്ദേവ തപയാ	479
സകൃദുക്തം ന ഗുഹ്യം	483	സുസ്താഭയം പ്രഭാതേ	219
സകുലപിതം പൂർവ്വ ചിണ്ഡം	298	സുതേ സുകരയുവതി	63
സംഗീതമപി സാഹിത്യം	198	സേവ്യഃ സേവ്യപദോ ന	400
സംഗീതസാഹിത്യകലാവി	178	സോമം ചന്ദ്രം ദധരൂഷ	390
സംഗീതസാഹിത്യരസാന	223	സൈന്ധവേ സുധായവളിതേ	273
സതി പ്രഭീലേ സത്യശ്ശൈ	368	സ്തഭം ഭക്തം ഗിരീതം പ	417
സർവ്വസംഗസംഗാഭിനില	272	സ്തനഭാഗേ ഗുണയുക്ത	413
സമാപി മേ ചേതസി വി	470	സ്രീപുംസതപാവലംബി	499
		സ്താനം തിഷ്ഠതി കുരൂഷ	334

പ്രതിനദീതിരമേ	60	ഹാസോ ഭാതി കചപേ	282
യുഗ്മം ശേഷതി സഹജാ	453	ഹിതം പത്വം വഭഭോ	239
യുഗ്മം പൂണ്യതമേ നി	114	ഹീരം ഇവ പ്പചചയയ	58
സ്വപ്നീയശ്ചോവാചനാക	216	ഹേ പാണ്ഡ പുസ്തകധര	26
സ്വഗൃഹേ പൂണ്യമാചാരം	142	ഹേ രോഗാ മമ യുഗ്മമേ	364
സ്വഗ്നാൽ ശോചാല കത്ര	316	ഹേ ഹേരംബ കിരംബ	190
ഹന്ത ശ്ലോതിഷതന്ത്ര	431	ഹേ ഹേ ശബ്ദേ പ്രഭാത	494
ഹസന്തിം വാഹസന്തിം	148		

032. como sea de la guerra
 033. como sea de la guerra
 034. como sea de la guerra
 035. como sea de la guerra
 036. como sea de la guerra
 037. como sea de la guerra
 038. como sea de la guerra
 039. como sea de la guerra
 040. como sea de la guerra